

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นายพนรัตน์ ศรีแปดริ้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

DEVELOPMENT OF PROMOTING SUSTAINABLE THAINESS MODEL
OF NON-FORMAL EDUCATION STUDENTS

Mr. Nopparat Sripadriew

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
โดย	นายณพรัตน์ ศรีแปดริ้ว
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร. ภัทรพล มหาพันธ์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชนิตา รัชกุลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์ ดร. ภัทรพล มหาพันธ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรฉัตร สุปัญญา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสวาศน์ โกวิทยา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. กล้า สมตระกูล)

นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว : การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน. (DEVELOPMENT OF PROMOTING SUSTAINABLE THAINESS MODEL OF NON-FORMAL EDUCATION STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. วีระเทพ ปทุม เจริญวัฒนา, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: อ. ดร. ภัทรพล มหาจันทร์, 305 หน้า.

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และ 3) ศึกษาผลของการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในกรุงเทพมหานครจำนวน 542 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แบบประเมินรูปแบบ แบบประเมินตนเอง แบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดความพึงพอใจเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การทดสอบค่าที (Paired-samples t – test) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีจำนวนรวม 68 ตัวชี้วัด จัดเป็นกลุ่มองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านองค์ประกอบ 1) ด้านความภาคภูมิใจไทยมี 34 ตัวชี้วัด 2) ด้านความศรัทธาไทยมี 15 ตัวชี้วัด 3) ด้านมารยาทอย่างไทยมี 13 ตัวชี้วัด และ 4) ด้านวัฒนธรรมไทยมี 6 ตัวชี้วัด

2. รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่พัฒนาขึ้นใช้ชื่อว่า “รูปแบบฝึกฟื้นใจไทย (Sustainable Thainess’s Resurrection Model)” ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกระตุ้นการเรียนรู้ 2) การปรับเปลี่ยนความคิด 3) การกระทำ 4) การทบทวน และแนวทางการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้แก่ ความเชื่อพื้นฐาน/หลักการ วิธีการในการส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท และปัจจัยเงื่อนไขของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

3. การศึกษาผลของการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสม รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมในการใช้รูปแบบมีพัฒนาการด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้นร้อยละ 73 และมีความพึงพอใจในรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$ SD = 0.35) และจากการติดตามความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองเป็นระยะเวลา 3 เดือน พบว่า นักศึกษายังคงมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนอยู่

จากการจัดกลุ่มสนทนาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า 1) ในการนำรูปแบบที่พัฒนาไปใช้งานจริงควรคำนึงถึงการวางแผนกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาและพื้นที่ใช้งาน 2) ควรคำนึงถึงความสอดคล้องของกิจกรรมในรูปแบบเพื่อให้การบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัญหาและอุปสรรคของการใช้รูปแบบกิจกรรม เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านบุคลากร เครือข่าย และทรัพยากรการเรียนรู้

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต

ลายมือชื่อนิติ
.....

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
.....

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
.....

5384225427 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: SUSTAINABLE THAINESS / INDICATORS / NON-FORMAL EDUCATION

NOPPARAT SRIPADRIEW: DEVELOPMENT OF PROMOTING SUSTAINABLE THAINESS MODEL OF NON-FORMAL EDUCATION STUDENTS. ADVISOR: ASST. PROF. WIRATHEP PATHUMCHAROENWATTANA, Ph.D., CO-ADVISOR: PATTHARAPON MAHAKANTHA, Ph.D., 305 pp.

This present research was a mixed method which aimed to 1) study the characteristic indicator of Thainess. 2) develop the model of promoting sustainable Thainess 3) study the result of the experiment by using the model of promoting sustainable Thainess. The sample were 542 non-formal education students in Bangkok. The research instruments consisted of the sustainable Thainess assessment form, a model assessment form, self-evaluation form, attitude test, and satisfaction form of sustainable Thainess learning programs. The data were analyzed and synthesized by using mean, standard deviation, item – objective congruency index, content analysis, paired-samples t-test and exploratory factor analysis. The research results revealed that :

1. Totally the Thainess characters of non-formal education students were 68 indicators which classified into groups within 4 major factors - 1) Proudness in Thai consisted of 34 indicators, 2) Trusted in Thai consisted of 15 indicators, 3) Thai manners consisted of 13 indicators, and 4) Thai culture consisted of 6 indicators.

2. The promoting sustainable Thainess model of non-formal education students were named “Sustainable Thainess’s Resurrection Model”. This Model were comprised of 4 stages of learning process : 1) stimulate learning 2) modifying ideas 3) Action and 4) Review, and it also includes guideline of promoting sustainable Thainess consisted of fundamental beliefs / principles, way of supporting to learner, stakeholders / role and the conditional factors which affect the sustainable Thainess promoting.

3. The results of model using experiment found that the developed model was suitable. This model efficiency met the criteria. The non – formal education students who participated in using the model made progress in their knowledge, attitudes, and behaviors as the characteristics of sustainable Thainess, increased 73 percents. Their satisfactions in the model were at high level ($\bar{x} = 4.11$ SD = 0.35). After the experiment ended for 3 months the follow up in characteristics of sustainable of Thainess of students found that they still had these characteristics.

According to the group discussion, they suggested that : 1) to apply the developed model into the real work, the user should consider suitable activities planning for the context of students and field work area. 2) Activities within the model should be considered in order to efficiently integrate with life ways. 3) Problems and obstacles of employing activities model for enhancing the characteristics of sustainable Thainess ; - personnel, networks, and learning resources.

Department: Lifelong Education

Student's Signature

Field of Study: Non-Formal Education

Advisor's Signature

Academic Year: 2013

Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยจาก มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของทั้งสองพระองค์ มา ณ โอกาสนี้

งานชิ้นนี้นับว่าสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เป็นเพราะความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร. ภัทรพล มหาจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำงานวิจัย ตลอดจนชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์อันก่อให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณค่าและความหมายลึกซึ้งซึ่งต้องงานวิจัยและตัวผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และเข้าใจถึงจิตวิญญาณความเป็นครูได้อย่างถ่องแท้ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

งานวิจัยชิ้นนี้ มีความสมบูรณ์พร้อมมากยิ่งขึ้นในทุกๆ ด้าน เป็นเพราะความเมตตาจากคณาจารย์ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตทุกท่าน รวมทั้ง ดร. กล้า สมตระกูล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ ความเข้าใจ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงเนื้อหาสาระ อันเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งแก่งานวิจัยนี้ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ต่างให้ความกรุณาในการตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย และให้ความรู้อันทรงคุณค่าอย่างยิ่งในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณสำหรับความเมตตาและความกรุณาอันไพศาลนี้อย่างมิรู้ลืม

การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ตลอดชีวิต ประสบการณ์จากการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน นับเป็นการเรียนรู้อันยิ่งใหญ่ที่ไม่สามารถหาได้จากตำราใดๆ ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณผู้บริหาร ครูและนักศึกษากาการศึกษาอนุเคราะห์บโรงเรียน กรุงเทพมหานคร เขตบางแค ที่ได้ให้ความเป็นกันเองและความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ ที่เมตตาให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมถึงขอขอบพระคุณผู้ผ่านทางทุกท่านที่ได้พบพานกันในมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งได้เข้ามาพูดคุย ทักทาย ให้ความรู้ ให้ความกระจ่างฯ นับเป็นประสบการณ์ที่น่าประทับใจและช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเข้าใจซึ่งถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

บนหนทางของชีวิตนี้พระคุณของบิดามารดายิ่งใหญ่ประดุจตั้งท้องฟ้าและมหาสมุทรอันสุดที่นับคณาได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระผู้ทรงคุณอันประเสริฐทั้งสองที่ให้กำเนิด เลี้ยงดู สั่งสอนอบรมและชี้แนะแนวทางที่ดีที่สุดแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด นอกจากนั้นพระคุณที่สามของครูบาอาจารย์ทุกท่านได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาต่างๆ ก่อให้เกิดเป็นปัญญาอันแตกฉานในสรรพวิชา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ อีกทั้งขอขอบคุณในความรักและปรารถนาดีของทุกคนในครอบครัวที่มีต่อผู้วิจัยมาโดยตลอด นอกจากนี้ต้องขอขอบคุณเหล่าภักษามิตรอีกทั้งปัจเจกมิตรรวมถึงบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลายผู้เกี่ยวเนื่องกัน ที่ต่างให้ประสบการณ์อันหลากหลายซึ่งได้ช่วยหล่อหลอมให้ผู้วิจัยเติบโตและเข้าใจซึ่งถึงวิถีแห่งธรรมชาติของโลกตั้งแต่วันนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยมุ่งมั่น ตั้งใจ และทุ่มเททำงานชิ้นนี้ด้วยจิตเลื่อมใส และจริงใจ เพื่อศึกษาและค้นคว้าหาความจริงอันเป็นแก่นแท้ของปัญหาที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้เปลือกแห่งโลกธรรม ผลงานอันเกิดจากกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจที่มี หากก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยได้บ้างแม้เพียงส่วนใด ขอตั้งจิตอธิษฐานมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่งไปตลอดกาลนาน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	12
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
ข้อตกลงในการวิจัย.....	14
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ตอนที่ 1 ลักษณะความเป็นไทย.....	16
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	26
ตอนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้.....	32
ตอนที่ 4 แนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้.....	40
ตอนที่ 5 แนวคิดการพัฒนารูปแบบ.....	45
ตอนที่ 6 แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism).....	56
ตอนที่ 7 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory).....	63
ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69
ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	74
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
ตอนที่ 1 การศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย.....	79
ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน.....	85

ตอนที่ 3 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน.....	96
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	112
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย	113
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน	139
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษากการศึกษานอกระบบโรงเรียน	152
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	195
สรุปผลการวิจัย	196
อภิปรายผลการวิจัย	201
ข้อเสนอแนะ	214
รายการอ้างอิง	216
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	228
ภาคผนวก ข แบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	229
ภาคผนวก ค แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	244
ภาคผนวก ง ภาพบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในการวิจัย	300
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	305

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	สรุปความหมายของลักษณะความเป็นไทย	18
ตารางที่ 2	การสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดตัวชี้วัดความเป็นไทย	25
ตารางที่ 3	เปรียบเทียบการเรียนปกติกับการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่	62
ตารางที่ 4	วิธีการดำเนินการวิจัย	105
ตารางที่ 5	ความสอดคล้องของพฤติกรรมบ่งชี้ลักษณะความเป็นไทยจากการค้นคว้าเอกสาร	114
ตารางที่ 6	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้กลุ่มตัวอย่าง	116
ตารางที่ 7	ค่าสถิติพื้นฐานของตัวชี้วัดความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ...	117
ตารางที่ 8	แสดงการตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างด้วยค่า KMO (Kaiser-meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และ ตรวจสอบเมตริกซ์สหสัมพันธ์ด้วย Bartlett's Test	122
ตารางที่ 9	แสดงองค์ประกอบ ค่าไอเกน (Eigenvalue) ค่าร้อยละของความแปรปรวน และ ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบลักษณะความเป็นไทย	123
ตารางที่ 10	แสดงค่าน้ำหนักปัจจัย (factor Loading) หลังจากหมุนแกนแล้ว (Rotated Component Matrix) และค่าความร่วมกัน (Communality) ขององค์ประกอบความเป็นไทย	124
ตารางที่ 11	แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยองค์ประกอบที่ 1	126
ตารางที่ 12	แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยองค์ประกอบที่ 2	130
ตารางที่ 13	แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยองค์ประกอบที่ 3	133
ตารางที่ 14	แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยองค์ประกอบที่ 4	135
ตารางที่ 15	ความเชื่อมโยงของตัวชี้วัดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน	141
ตารางที่ 16	ความเชื่อมโยงของตัวชี้วัดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน	144
ตารางที่ 17	โครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	145
ตารางที่ 18	แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนฉบับร่างตาม ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	147
ตารางที่ 19	ผลการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน	150
ตารางที่ 20	ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน	153
ตารางที่ 21	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวม และรายด้าน ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ (N = 30)	155

ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวมและรายด้าน ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N=30).....	157
ตารางที่ 23 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยรวมและรายด้าน ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N=30).....	159
ตารางที่ 24 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน.....	160
ตารางที่ 25 ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N = 30).....	163
ตารางที่ 26 คะแนนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N=30).....	164
ตารางที่ 27 ประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน.....	165
ตารางที่ 28 ผลการประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	167

สารบัญภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1	กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้	43
แผนภาพที่ 2	ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ : ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์ เอกสารและการศึกษาจากสภาพจริง	53
แผนภาพที่ 3	แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมตามแนวคิดของ Bandura	64
แผนภาพที่ 4	ขั้นตอนการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ	66
แผนภาพที่ 5	การสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการส่งเสริมความเป็นไทย อย่างยั่งยืน	67
แผนภาพที่ 6	กรอบแนวคิดการวิจัย	77
แผนภาพที่ 7	ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน	111
แผนภาพที่ 8	โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบความภาคภูมิใจไทย ในลักษณะความเป็นไทย	129
แผนภาพที่ 9	โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบความศรัทธาไทย ในลักษณะความเป็นไทย	132
แผนภาพที่ 10	โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบมารยาทอย่างไทย ในลักษณะความเป็นไทย	134
แผนภาพที่ 11	โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบวัฒนธรรมไทย ในลักษณะความเป็นไทย	136
แผนภาพที่ 12	โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดและองค์ประกอบรวมของลักษณะ ความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน	137
แผนภาพที่ 13	รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ	191
แผนภาพที่ 14	การใช้รูปแบบฝึกพื้นใจไทยเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	200

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาติไทย เป็นชาติที่มีประวัติความเป็นมาอันเก่าแก่และยาวนาน ผู้คนในชาติไทยได้สร้างสรรค์และหล่อหลอมความรู้ในแขนงต่างๆ จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่สืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ผ่านวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ความคิดหรือความเชื่อตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งรวมเรียกได้ว่า “ความเป็นไทย” ซึ่งไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของคนไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการผูกโยงจิตใจคนไทยทุกคน ให้มีความสมัครสมานสามัคคี กล้าหาญ เสียสละ มีชีวิตชีวา สร้างผลงาน สร้างเกียรติ บังเกิดเป็นความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกเป็นไทยเหมือนกันทุกคน

ความเป็นไทย จึงนับเป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยทุกคนต้องหวงแหน และรักษาไว้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2542) ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่สมาคมนักศึกษาไทยในประเทศญี่ปุ่นเมื่อปีพุทธศักราช 2537 ความว่า

“...ความเป็นไทย นั้นเป็นสมบัติอย่างหนึ่งที่มีค่าระดับโลกอยู่ ไม่ควรที่ใครจะละเลยทำลายเสีย เพราะจะทำให้สูญเสียสมบัติมีค่านั้นไป คนที่จะรักษาความเป็นไทยได้มั่นคงที่สุด และเหมาะสมที่สุด ไม่มีใครอื่นนอกจากไทย เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งไหนใด คนไทยมีหน้าที่ต้องรักษา ความเป็นไทย เสมอทั้งทางวัตถุ ทางจริยธรรม และปัญญา...”

การธำรงรักษาความเป็นไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้นั้น นับเป็นสิ่งสำคัญของคนไทยทุกคนที่จะต้องช่วยกันปลูกฝังสำนึก และศรัทธาต่อความเป็นไทย ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและจิตใจ ให้แก่คนไทยทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและหล่อหลอมความเป็นไทยที่เป็นไท ตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ(Awareness of the Present) สามารถเผชิญปัญหาบนรากฐานวัฒนธรรมไทย และร่วมกันสร้างวิถีไทยที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีมีจุดยืนที่สง่างามในภูมิภาคและสังคมโลกได้ (ประจักษ์ บุญอารีย์, มปป.)

การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนจึงนับเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการส่งเสริมให้คนไทยทุกคนมีลักษณะอันพึงประสงค์โดยเป็นผู้มีความตระหนักและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย การมีความรู้ ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและเห็นคุณค่าเอกลักษณ์ที่ดีของไทย อันประกอบด้วย การมีจิตสำนึกในความเป็นไทย การไม่หลงใหลตามกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ เป็นผู้มีความรู้และใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่ออาหารไทย เป็นผู้อนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้ หวงแหนและส่งเสริมภูมิปัญญาไทย การใช้คำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย เป็นผู้สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย มีสัมมาคาราวะต่อผู้ใหญ่ และอนุรักษ์การแต่งกายแบบไทยได้อย่างเหมาะสม (สำนัก

วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) ในการให้ความเป็นไทยเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตนับเป็นกลไกสำคัญของการบูรณาการการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน พร้อมทั้งผลักดันให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดความเป็นไทยอย่างยั่งยืนขึ้นในสังคม

สังคมโลกในปัจจุบันไม่ได้อยู่กันอย่างห่างไกลเช่นเดิมอีกต่อไปแล้ว ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์(Globalization) ดังเช่นทุกวันนี้ได้เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศต่างๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนทางทั้งทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม และแนวคิดของชาติอย่างกว้างขวาง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2541) โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ก่อให้เกิดผู้คนในสังคมไทยขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ขาดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น ขาดการยอมรับในภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นรากเหง้าไทยลดน้อยลง แต่กลับหันไปรับวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาผ่านสื่อต่างๆ โดยปราศจากการเลือกสรรกลั่นกรองจนเกิดการซึมซับตัดแปลง ละทิ้งวัฒนธรรมเดิม และรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาเป็นของตน ในขณะที่เดียวกันก็สร้างค่านิยม และทัศนคติที่ขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ สภาพวิถีชีวิตไทย เอกลักษณ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมถูกเบียดเบียนและเปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) อันนับเป็นวิกฤตการณ์ของความเป็นไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

วิกฤตการณ์ด้านความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนับเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ เนื่องจากสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนมีแนวปฏิบัติหรือค่านิยมใหม่ๆ หลายนับเกิดขึ้นในสังคมซึ่งต่างจากในอดีตที่เคยเป็นมา ทำให้คนไทยส่วนใหญ่เกิดความไม่แน่ใจ ลังเลในหลักการที่ใช้ตัดสินความถูกต้อง บางคนคิดว่าสิ่งที่คนส่วนใหญ่ให้คุณค่าหรือคิดว่าถูก เป็นสิ่งที่ผิดเพราะยึดค่านิยมเดิมในสังคม บางคนยึดหลักการที่ว่าอะไรเป็นบรรทัดฐานใหม่ของสังคม สิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ถูกต้องไม่จำเป็นต้องยึดถือขนบธรรมเนียมเก่าๆ อีกต่อไป ปัญหาข้อขัดแย้งนี้ จึงกลายเป็นวิกฤตการณ์โดยแท้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2547) อันที่จริง วิกฤตความเป็นไทยนี้ได้เริ่มก่อตัวขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ดังหลักฐานที่ปรากฏในการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไทยของหน่วยงาน และนักวิชาการต่างๆ โดยเอกสารที่เป็นหลักฐานของวิกฤตการณ์อัตลักษณ์ไทย คือ รายงานการสัมมนาเรื่อง เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, 2528) ซึ่งการประชุมครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดว่าเอกลักษณ์ใดเป็นคุณควรดำรงรักษา เสริมสร้างหรือปลูกฝัง และเอกลักษณ์ใดเป็นโทษ ควรขจัดให้หมดไป เพื่อพัฒนาชาติไทยให้เจริญรุ่งเรือง สรุปลผลของการสัมมนาครั้งนี้ได้ว่าสังคมไทยเกิดความเสื่อมทางเอกลักษณ์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจจากการถูกแทรกแซงจากภายนอก ทำให้ค่านิยมของสังคมไทยเปลี่ยนไปในทางลบ จึงมีความจำเป็นต้องช่วยกันเสริมสร้างเอกลักษณ์ไทย ดังเช่นผลงานวิจัยเรื่อง คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อ (สุวรรณ สภาอนันท์ และเนื่องน้อย บุญเนตร, 2535) ประกอบด้วยบทความที่เขียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคำในภาษาไทย 36 คำ ในแง่ความหมายที่สัมพันธ์กับค่านิยมและโลกทัศน์ไทย คำดังกล่าวได้แก่ ชาติภพ วิญญาณ พรหมลิขิต โชค ดวง ครอบครัวยุ ฝึ โสยศาสตร์ ขวัญ กรรม นรก สวรรค์ ศีลธรรม ฟัน้อง พรรคพวก ไม่เป็นไร ผู้ใหญ่ ผู้น้อย ผู้ดี แม่ ชาวบ้าน นักเลง เจ้าพ่อ เจ้านาย เจ้า น้ำใจ ศักดิ์ศรี หน้าตา ที่พึ่ง บุญคุณ เกรงใจ จิตใจ ปลง สนุก งาน เล่น สรุปลในตอนที่ท้ายของงานวิจัยนี้ คือความคิดและความเชื่อไทยกำลัง

เปลี่ยนแปลงไป แต่ถ้าสังคมไทยยังสามารถรักษาภูมิปัญญาไทยไว้พร้อมๆกับที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อก็จะคงอยู่ได้

ข้อมูลของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ที่ทำการสำรวจความรู้สึกเด็กไทย เกี่ยวกับคุณลักษณะพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาชาติ พบว่า เด็กไทยมีความรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทยต่ำที่สุดโดยมีเด็กไทยเพียงจำนวนร้อยละ 38 เท่านั้นที่รู้สึกภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันรามจิตติ (2548b) ที่ได้ทำการสำรวจวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเยาวชนในเรื่องชีวิตกับความเป็นไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตามวิถีไทย เช่น การใช้ภาษาไทย มารยาทไทย ทัศนคติต่อค่านิยมไทย มุมมองเอกลักษณ์ไทยและสังคมไทย เป็นต้น ทั้งนี้ในการสำรวจได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนทั้งสิ้นจำนวน 3,360 คน ครอบคลุมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ใน 7 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวม 14 จังหวัด โดยส่งแบบสำรวจให้แก่กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ซึ่งได้รับการตอบกลับคืนจำนวน 3,064 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 91.19 ดำเนินการสำรวจตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน – ตุลาคม 2548 ซึ่งพบว่า 1) ด้าน(รักษ์)ภาษาไทย เด็กไทยจำนวนร้อยละ 36.0 ชอบชื้อเล่นฝรั่งมากกว่าไทย และจำนวนร้อยละ 35.2 บอกว่าชื้อร้านเท่ๆ ต้องเป็นฝรั่ง เด็กไทยจำนวนร้อยละ 43.9 ยอมรับว่าออกเสียงควบกล้ำไม่ชัด และจำนวนร้อยละ 24.4 บอกว่าท่อง ก-ฮ ไม่ได้ จำนวนร้อยละ 32.0 สะกดคำในภาษาไทยผิดเป็นประจำ มีเด็กไทยจำนวนร้อยละ 42.8 มีปัญหาในการนึกคำหรือภาษาสวยๆ ไม่ออก และจำนวนร้อยละ 56.5 บอกว่ามีปัญหาเวลาที่นี้จะนึกอะไรยาวๆ เด็กไทยกว่าครึ่ง คือจำนวนร้อยละ 53.9 มีปัญหาวิชาเรียงความ 2) ทัศนคติต่อความเป็นไทย เด็กไทยจำนวนร้อยละ 79.7 ชอบฟังเพลงไทยมากกว่าเพลงฝรั่ง จำนวนร้อยละ 35.9 บอกว่าการฟ้อนรำแบบไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ แต่ยังมีเด็กไทยถึงจำนวนร้อยละ 83.2 ที่ชอบวิชาภาษาไทย ถึงกระนั้นยังมีเด็กไทยจำนวนร้อยละ 31.2 รู้สึกว่าตัวเองไหวไม่สวย และจำนวนร้อยละ 92.9 บอกว่าถ้าเดินผ่านผู้ใหญ่จะค้อมตัวหรือหลีกเลี่ยงให้ แต่ในขณะที่เดียวกันมีเด็กไทยจำนวนร้อยละ 26.9 บอกว่ากิริยามารยาทแบบไทย ๆ ไม่ค่อยสำคัญแล้ว 3) ค่านิยม ความถูกต้อง มีเด็กไทยจำนวนร้อยละ 84.8 รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนซื่อตรง แต่จำนวนร้อยละ 65.5 บอกว่าถ้ามีเพื่อนมาขอลอกการบ้านจะให้ลอก โดยเฉพาะกับเด็กระดับอุดมศึกษาที่จะให้เพื่อนลอกการบ้านมากที่สุดคิดเป็นจำนวนร้อยละ 59.6 ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กระดับประถมศึกษาที่จะให้เพื่อนลอกการบ้านไม่มากคิดเป็นจำนวนร้อยละ 20.5 และยังมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมซื่อสัตย์มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กระดับการศึกษาอื่น ในขณะที่เด็กไทยจำนวนร้อยละ 42.8 เห็นว่าคนไทยมีนิสัยขี้โกง 4) น้ำใจไทย เด็กไทยจำนวนร้อยละ 92.3 คิดว่าถ้ามีคนแก่ขึ้นบนรถเมล์จะลุกให้นั่ง และอีกจำนวนร้อยละ 92.6 เห็นว่าน้ำใจคนไทยมีมากกว่าชาติอื่นๆ จำนวนร้อยละ 89.2 บอกว่าถ้าเห็นคนแก่ข้ามถนนจะช่วยพาข้าม เด็กไทยจำนวนร้อยละ 62.2 เห็นว่ายิ้มสยามกำลังจะหมดไป แต่ในขณะที่เดียวกันจำนวนร้อยละ 94.4 อยากให้คนไทยรักษารอยยิ้มและความมีน้ำใจกับชาวต่างชาติไว้ 5) งามอย่างไทย ด้านการแต่งกาย เด็กไทยจำนวนร้อยละ 86.9 เห็นว่าวัยรุ่นหญิงสมัยนี้แต่งตัวโป๊เกินไป แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีจำนวนร้อยละ 27.1 ที่เห็นว่าการแต่งตัวตามแฟชั่นสำคัญกว่าการแต่งตัวให้เรียบร้อย

วิกฤตความเป็นไทยนับเป็นภัยคุกคามต่อสังคมไทยทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ในผู้คนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยสมพงษ์ จิตระดับ (2551) ชี้ว่า สถานการณ์เด็กและเยาวชนไทยจะแยลงเรื่อยๆ ในอีก 10-15 ปีข้างหน้า ปัญหาจะหนักหน่วงขึ้นจนถึงขั้นวิกฤต เนื่องจากการศึกษาพบว่าเด็กในยุคปัจจุบันจำนวนร้อยละ 90 มีคุณลักษณะหรือคาแรกเตอร์ ก้าวร้าว หมกมุ่นเรื่องเพศ ติดเกม มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรมลดลง ส่วนเด็กที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีการเปลี่ยนแปลงในทางแย่มากขึ้น คือ เล่นกีฬา ช่วยงานบ้าน ไปเที่ยวกับครอบครัว และไปวัดน้อยลง ขณะที่เด็กเหล่านี้มีความต้องการที่จะเล่นอินเทอร์เน็ต ดูเว็บโป๊ ทำศัลยกรรม เทียวกลางคืน เล่นหวย คุยโทรศัพท์ และติดเพื่อนเพิ่มมากขึ้น และเด็กไทยจะเป็นเด็กที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย โดยเฉพาะวัฒนธรรมเลียนแบบนักร้อง ดาราเกาหลี และดารา นักร้องญี่ปุ่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกลืนความเป็นไทย วัฒนธรรมดีๆ ของไทยให้ลดน้อยลงเหลือประมาณร้อยละ 30 เท่านั้น นั่นคือ ในอนาคตเด็กไทยจะเหลือเพียงรู้จักการไหว้ พูดภาษาไทย และใช้เงินไทยเท่านั้น

ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงและนครที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และความเจริญของประเทศ มีประชากรตามทะเบียนราษฎรกว่าห้าล้านคน (สำนักผังเมือง, 2556) กลับเป็นสถานที่ที่มีสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เช่น ปัญหาเด็กและเยาวชนติดเกม มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง อัตราวัยรุ่นตั้งท้อง มีการบริโภคนิยมตามแฟชั่น เป็นต้น อาจจะเป็นเพราะเป็นพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากการแผ่ขยายของวัฒนธรรมต่างๆ อย่างรวดเร็ว มีแนวโน้มส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการใช้เวลาว่างของเด็กและเยาวชนปี 2550 - 2552 ของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2554) ที่พบว่า เด็กประถมศึกษาใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการเล่นเกมเฉลี่ยวันละ 2-3 ชั่วโมง เพิ่มจากจำนวนร้อยละ 23 เป็นจำนวนร้อยละ 32 และท่องอินเทอร์เน็ตเพิ่มจากจำนวนร้อยละ 18 เป็นจำนวนร้อยละ 22 โดยเด็กประถมศึกษาเพียงจำนวนร้อยละ 50 ระบุชอบไปโรงเรียนมาก และมีสถิติลดลงจากจำนวนร้อยละ 57 เป็นจำนวนร้อยละ 50 ซึ่งเด็กประถมศึกษามีอัตราเรียนพิเศษเพิ่มขึ้นจำนวนร้อยละ 27

อย่างไรก็ดี จากการเกิดสถานการณ์ของปัญหาวิกฤตความเป็นไทยดังกล่าวข้างต้น ได้ทำให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการธำรงรักษา และส่งเสริมความเป็นไทยทั้งภาคประชาชน ชุมชนองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ต่างตื่นตัว และเข้ามามีบทบาทในกระบวนการส่งเสริมความเป็นไทยเพิ่มมากขึ้น ผลของการแก้ไขปัญหาก็ได้ผลิตและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ออกมาที่มีทั้งส่วนดี และก่อให้เกิดผลเสีย โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมทั้งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือความเป็นไทยได้ และเพื่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นไทย แนวทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ได้กำหนดให้ความเป็นไทยเป็นวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2570 ไว้ดังนี้

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลัก ธรรมมาภิบาล การบริการ สาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคม มีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่

ในสภาวะแวดล้อม ที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จะยังไม่ได้ลงในรายละเอียดของการพัฒนาคน ในมิติของความเป็นไทยอย่างชัดเจน แต่ก็เน้นให้คนไทยหันมาตระหนักในความเป็นไทยและภาคภูมิใจในความเป็นไทยเพิ่มมากขึ้น

การพัฒนาคนไทยให้มีความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จึงเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีคุณภาพ เป็นพลังของการร่วมดำรงรักษาความมั่นคงของความเป็นไทยและเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จ โดยมีการศึกษาตลอดชีวิตเป็นสื่อกลางของความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนา วัฒนธรรม ประชาธิปไตย เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในลักษณะของการผสมผสานเชิงระบบ (วีระ อัมพันธุ์, 2551)

ในสังคมไทยยังมีผู้ที่ พลัด ชาติ หรือด้อยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนอยู่อีกเป็นจำนวนมาก โดยพบว่า มีเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษามากถึงร้อยละ 4 ของเด็กในวัยเรียนทั้งหมด หรือประมาณ 2 - 3 แสนคนทั่วประเทศ จากทั้งหมด 175 เขตการศึกษา โดยเฉลี่ยจะมีเยาวชนที่ออกจากระบบการศึกษา เขตการศึกษาละ 1,000 -1,200 คน สาเหตุหลักที่ทำให้เยาวชนเหล่านี้ไม่ได้เรียนหนังสือมาจากการอพยพย้ายถิ่นที่ทำงานตามครอบครัว และปัญหาความยากจน โดยเมื่อไม่ได้รับการศึกษาในระบบอย่างสมบูรณ์ก็จะกลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ สาวโรงงาน พนักงานห้าง หรือเด็กเสิร์ฟ ในที่สุดก็จะถูกหิว ถูกออฟ ในขณะที่เด็กผู้ชายจะหันไปขี่จักรยานยนต์รับจ้าง และเมื่อรายได้ไม่พอใช้จ่ายก็จะอพยพเข้าเมืองเพื่อหางานอื่น เมื่อชีวิตในเมืองอ้างว้าง โดดเดี่ยว จึงทำให้ต้องรีบหาคู่มีครอบครัว ซึ่งวงจรชีวิตของลูกหลานรุ่นต่อไปก็จะโคจรเหมือนพ่อแม่เป็นปัญหาที่ไม่สิ้นสุด และจากการติดตามพฤติกรรมเยาวชนไทยกลุ่มนี้ยังพบว่า เยาวชนเหล่านี้ยังมีความเสี่ยงที่จะพัฒนาเป็นยุวอาชญากรสูงมาก ยิ่งหากมีปัญหายาเสพติดเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็จะพัฒนาเป็นอาชญากร มีการตบทรัพย์จากเด็กด้วยกัน หรือไปจับกลุ่มตามห้างสรรพสินค้า อยู่ในชอกในจุดอับ เพื่อขูกรรโชกทรัพย์จากคนที่มาเดินห้าง ซึ่งในอนาคตปัญหาเหล่านี้จะเพิ่มมากขึ้น (สมพงษ์ จิตระดับ, 2551) ทั้งนี้เยาวชนที่พลัด ชาติ และด้อยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนเหล่านี้เมื่อมีโอกาสกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ส่วนใหญ่จะเข้าสู่ระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน เมื่อพิจารณาถึงโอกาสการได้รับการส่งเสริมความเป็นไทยของเยาวชนนอกระบบโรงเรียนกลุ่มนี้แล้วจะเห็นได้ว่า มีโอกาสได้รับการส่งเสริมความเป็นไทยในระดับที่น้อยมากถึงไม่ได้รับเลย และหากไม่ให้ความสนใจในการเข้าไปแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่เยาวชนกลุ่มนี้แล้ว ไม่เพียงแต่ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะไม่สามารถแก้ไขได้ แต่ยังจะส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในระดับที่รุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างแน่นอน

ดังนั้น การส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ผู้ที่พลัด ชาติ ด้อยโอกาส จากระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการศึกษานอกระบบโรงเรียนนับเป็นทางออกที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่ต้องการแสวงหาความรู้สามารถเรียนรู้ในทุกกิจกรรมของสังคม นับว่าเป็นการขยายขอบเขตจากการศึกษาในระบบ (ชั้นเรียน)

ไปสู่การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษานอกระบบ ว่าหมายถึง การศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบปกติ ที่จัดให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่มีการจำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในด้านพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต ความรู้ทางด้านทักษะ การประกอบอาชีพและความรู้ด้านอื่นๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเงื่อนไข การสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้การส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนยังจะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาชีวิตให้เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ เจตคติในเรื่องความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในด้านต่างๆ ที่สำคัญ ทั้งยังช่วยหล่อหลอมให้เป็นผู้รักความเป็นไทย รู้จักคิด รู้จักปฏิบัติ ให้เกิดสำนึกตระหนักรู้อันแสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดเผยแพร่งูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถประกอบสัมมาชีพ และปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างยั่งยืนบนรากฐานของความเป็นไทยได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่ไหลไปตามกระแสอันเชี่ยวกรากของพหุวัฒนธรรมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) แต่อย่างใด

สังคมไทยมีการเรียนการสอนอันเป็นการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยหลายรูปแบบ ได้แก่ การสอนให้มีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของศิลปะที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ภาพเขียน งานปั้น งานแกะสลัก และงานสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ การสอนให้รู้และเข้าใจเอกลักษณ์ของดนตรีพื้นบ้านในแต่ละภาค ให้เกิดความชื่นชอบ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของดนตรีต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้ได้ทดลองเล่นดนตรีพื้นบ้านชนิดต่างๆ ที่ได้ก่อกวนใจ การสอนผ่านกิจกรรมประจำวัน การพาไปทัศนศึกษา ภูมิวิถีชีวิตแบบไทย ศึกษาอาชีพหลักของคนไทย เพื่อให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรมของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้ ให้ได้ลองฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้จากของจริง สอนให้เคารพ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน เกิดความรักต่อเพื่อนมนุษย์ เกิดความซาบซึ้งคุณค่าของวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่มีต่อสังคมไทย ไม่ทำลาย เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบัน การศึกษาแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น การทำ ความเคารพ อาหารไทย ภาษาไทย ประเพณีไทย ฯลฯ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของคนไทยในท้องถิ่น ประกอบด้วยหัตถกรรม คหกรรม วรรณกรรม ศิลปกรรม กลีกรรม นาฏกรรม และสถาปัตยกรรม (อดิสร จันทรสข, 2548)

การเรียนการสอนในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยนั้นไม่หยุดเพียงโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย การทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา นั่นคือการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ทุกคนสามารถเลือกศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยได้ในช่วงระยะเวลาต่างๆ ของชีวิตตามความเหมาะสม กระบวนการศึกษา กระบวนการถ่ายทอด และกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยเกิดขึ้นได้ทุกแห่งรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว วัด ชุมชน สถาบันการศึกษา สถานประกอบการและแหล่งวิชาการต่างๆ ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การส่งเสริมความเป็นไทย

อย่างยั่งยืนให้ประสบความสำเร็จได้ นั่นคือ การศึกษาตลอดชีวิต อันประกอบด้วยหลักการความเสมอภาคทางการศึกษา หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง หลักการบูรณาการการเรียนรู้และวิถีชีวิต หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมเรียกว่า การจัดการเรียนรู้ อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ในมิติที่กว้างใหญ่ไพศาล และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีการเรียนรู้ใหม่ของสังคมไทย

ในด้านการศึกษานั้น นิยามของการจัดการเรียนรู้ (ดารี บุญชู, 2546) หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ โดยผลที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้จะตกแก่ผู้เรียน ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้จำเป็นต้องมีสาระที่เรียนรู้ควบคู่ไปด้วยกันเสมอ เช่น ผู้เรียนอาจใช้วิธีการเรียนรู้โดยการถาม การอ่าน หรือการคิด แต่ผู้เรียนไม่สามารถถาม อ่าน หรือคิดลอยๆได้ จำเป็นต้องมีเรื่องที่ถาม เรื่องที่อ่าน หรือเรื่องที่คิดด้วย ดังนั้นวิธีการเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้จึงต้องอยู่ควบคู่กันเสมอ ซึ่งการเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ประการเรียกว่าการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ (Bloom, 1976) คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Domain) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) การเปลี่ยนแปลงทางการเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญ (Psychomotor Domain)

การจัดการเรียนรู้ ได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2542 มาตรา 7 เกี่ยวกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในมาตรา 24 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2542 ยังได้กำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ดำเนินการโดย 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จึงนับเป็นเรื่องสำคัญที่มีวิธีที่หลากหลายในการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่างๆ การเชื่อมโยงเนื้อหาของความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และได้รับความรู้ เรื่องราว เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผู้สอนจะต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ในเนื้อหาที่ได้จัดเตรียมในเรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสู่การเรียนการสอนที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านผู้เรียนทั้งในด้านเจตคติ ด้านความเชื่อ และด้านทักษะ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนต่างๆไปยังผู้เรียนที่หลากหลายด้วยความเข้าใจ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฐานแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) จะช่วยให้ผู้เรียนนำเรื่องราวของความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ได้เรียนรู้และสร้างขึ้นด้วยตนเอง ไปใช้ในบริบทอื่นได้อย่างเหมาะสม และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่นี้จะอยู่กับคนสร้างไปตลอด สามารถถ่ายทอดหรือส่งต่อความรู้ที่เกิดขึ้นไปสู่ผู้อื่นได้ด้วย รวมทั้งการใช้ฐานแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในเรื่องราวของความเป็นไทยจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคมได้ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนสามารถสังเกต เลียนพฤติกรรมที่ดีงามจากบุคคลต่างๆในสังคม หรือซึมซับเพื่อเกิดความซาบซึ้งในความเป็นไทยอย่างวิถีชีวิตชาวบ้าน ดังนั้นแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) และแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) จึงนับเป็นแนวคิดสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากที่สุด

เมื่อกล่าวถึง ความยั่งยืน (Sustainable) มีความหมายโดยทั่วไปหมายถึง ยืนยง อยู่ยาวนาน หรือความคงทนอยู่เป็นเวลานาน หรือความต่อเนื่องยาวนาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532) ซึ่งคำว่า ความยั่งยืน มีความสำคัญในการที่จะรักษาเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ไปแล้วให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับ Adam (1976) ที่กล่าวว่า ความยั่งยืน คือการคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือเคยมีประสบการณ์รับรู้มาแล้ว หลังจากที่ได้ทอดทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งก็คือ ความคงทนในการจำ และในการประเมินของการเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้วหรือยัง หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยเพียงใด โดยการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นถ้าประเมินผลทันทีที่ผู้เรียนเรียนจบผลการประเมินที่ได้คือ ผลของการเรียนรู้ แต่ถ้าปล่อยให้เวลาผ่านไประยะหนึ่ง อาจเป็น 2 นาที 5 นาที หรือหลาย ๆ วันค่อยประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่ได้จะเป็นผลของการเรียนรู้และความคงทนในการจำ และสอดคล้องกับ Cermak (1972) ที่อธิบายว่า ความจำและการเรียนรู้เป็นของคู่กันและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจนอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้คือความจำนั่นเอง โดยการที่สมองเก็บเอาเนื้อหาสาระและความรู้ไว้ แต่การจะจดจำสิ่งที่เรียนมาแล้วหรือเก็บประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไว้ในสมองมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528) ยังได้กล่าวถึง ความยั่งยืนว่า หมายถึง ความสามารถสะสมประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมแล้วสามารถแสดงออกมาในรูปแบบของการระลึกได้ (Recall) หรือการจำได้ (Recognition) โดยความยั่งยืนในการเรียนนั้นเป็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้และการจำ ที่มีผลซึ่งกันและกัน และประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ (Learning)

ผู้ที่สามารถจำได้มักเกิดจากการเรียนรู้ที่แท้จริง มีเหตุผลและมีหลักเกณฑ์สามารถสะสมหรือจำกฎเกณฑ์ได้ 2) ความสามารถในการสะสม (Retention) หมายถึง การรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม 3) ความสามารถในการถ่ายทอดได้ (Reproduction) คือ การที่บุคคลสามารถดึงเอาสิ่งสะสมออกมาใช้ได้ 2 รูปแบบ คือ การระลึกได้ (Recall) คือ การถ่ายทอดความจำออกมาโดยการเล่าบรรยายหรืออธิบายสิ่งที่เคยจำได้นั้นออกมาได้ถูกต้อง โดยไม่ต้องมีสิ่งนั้นมาปรากฏให้เห็น และการจำได้ (Recognition) คือ การถ่ายทอดความจำออกมาโดยการชี้สิ่งนั้นได้ถูกต้องเมื่อมีสิ่งเร้าอื่นๆ ปะปนอยู่ด้วย

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น จะต้องเริ่มจากการที่บุคคลรับรู้สิ่งนั้นหรือการสังเกตสิ่งนั้นอย่างตั้งใจ และพยายามเชื่อมโยงกับสิ่งที่รู้แล้วหรือจำได้ ซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่ถูกเก็บไว้ในความจำจะถูกกระบวนการคิดและการตัดสินใจรวบรวมและกลั่นกรองออกมาเป็นพฤติกรรมได้ในที่สุด (Joyce and Weil, 1996 : 209-231) ซึ่งการจัดการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงประสบการณ์ดังกล่าวนี้จะช่วยให้ความรู้ที่เกิดขึ้นยั่งยืนอยู่ได้อย่างยาวนาน เช่นเดียวกับ Stevick (1982) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญสามประการที่สามารถทำให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนไปแล้วได้อย่างยั่งยืนยาวนาน คือ 1) ความใหม่ของเหตุการณ์ (Recency) เช่น การที่ผู้เรียนได้มีการทบทวนหรือนำสิ่งที่เรียนรู้ออกมาใช้ซ้ำอยู่เสมอ 2) ความถี่ที่พบเห็น (Frequency) เช่น การที่ผู้เรียนได้พบเห็นสิ่งที่เรียนรู้ออกมาเรื่อยๆ 3) ความเข้มข้นของประสบการณ์ (Intensity) เช่น การใช้เกมในการเรียนรู้คำศัพท์ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน และเป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและประทับใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นขณะเรียนรู้ได้ ดังนั้น การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนนั้น จึงควรจะต้องจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เริ่มจากประสบการณ์ตรงไปสู่ประสบการณ์จริง เช่น รูปภาพ โทรทัศน์ เกม ตัวแบบ และเชื่อมโยงไปสู่ลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น ภาษา การแสดง เป็นต้น ดังสุภาษิตไทยบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “สิบปากว่า ไม่เท่าตาเห็น” และสุภาษิตจีนบทที่กล่าวว่า “ภาพหนึ่งภาพมีค่าเท่ากับคำพูดหนึ่งพันคำ” (Bruner. J. S., 1966) ซึ่งแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) และแนวความคิดการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) เป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่ยั่งยืนดังกล่าว อันจะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน สนุกกับกิจกรรม เกิดสมาธิด้วยตัวของกิจกรรม พร้อมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น ภาพ เสียง ตัวแบบ และการเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นต้น เพื่อให้เกิดผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ที่ดี โดยอาศัยบริบททางการศึกษาที่เหมาะสมเป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดความเป็นไทยที่มีความยั่งยืนต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ งานเขียน เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยมีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับความสำคัญของความเป็นไทยที่มีต่อสังคมไทย ทำให้การดำเนินการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นไปอย่างไม่มีทิศทางที่ชัดเจน เทียงตรง และต่อเนื่อง จนกระทั่งเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โดยหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยนั้น พอจะแบ่งออกได้เป็น 8 หมวด (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2551) ได้แก่ 1) หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม 2) หนังสือที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์หลักของความเป็นไทย 3) หนังสือที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติไทย

4) หนังสือที่เป็นเรื่องของผู้คนตัวเล็กตัวน้อยในสังคมไทย ทั้งในแง่ของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ 5) หนังสือที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของคนไทย 6) หนังสือที่ว่าด้วยภาษาไทยและการใช้ 7) หนังสือว่าด้วยระบบคุณค่า ค่านิยม และแบบแผนทางพฤติกรรม 8) หนังสือที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในลักษณะอื่นๆ

เมื่อพิจารณาในส่วนของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องความเป็นไทย พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทยในแง่มุมต่างๆ เช่น ดาวใจ ประกอบทรัพย์ (2553) ที่ทำการวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนนักศึกษาในกรุงเทพมหานครฯ มีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก โดยมีความสำนึกความเป็นไทยในด้านความรักชาติ ชาตินิยม ความเป็นพลเมืองไทย ประเพณี วัฒนธรรมไทย สัญลักษณ์ของชาติไทย ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยสูงที่สุดคือ สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ รองลงมาคือ สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย ตามด้วยสำนึกในศาสนาและสำนึกในชาตินิยม สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย และสำนึกรักชาติมีต่ำที่สุด งานวิจัยของ ขวัญจิรา อินทร์เอี่ยม (2553) ที่ทำการพัฒนาการรักความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 : การทดลองแบบสี่กลุ่มของโซโลมอน พบว่า 1) นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการรักความเป็นไทยตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กอยู่ในระดับที่ 2 คือระดับเกณฑ์สังคม (Conventional Level) ทั้งก่อนและหลังทดลอง 2) ก่อนการทดลองค่าเฉลี่ยคะแนนรักความเป็นไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมแบบวิเคราะห์หัตถ์โอคลิปกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังการทดลองค่าเฉลี่ยคะแนนรักความเป็นไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบวิเคราะห์หัตถ์โอคลิป สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) การวัดก่อนการทดลอง (Pretest) ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมทั้งกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบวิเคราะห์หัตถ์โอคลิปและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ ภัณฑุญญามล กระจ่างแก้ว (2550) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทยของนักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า 1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรปัจจัยด้านเอกลักษณ์แห่งตน การได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในครอบครัว การได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในโรงเรียน อิทธิพลของเพื่อน และอิทธิพลของสื่อมวลชนกับค่านิยมความเป็นไทยของนักศึกษาชายมีค่าเท่ากับ .49 ของนักศึกษาหญิงมีค่าเท่ากับ .52 และของนักศึกษาทั้งหมดมีค่าเท่ากับ .54 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทยคือ อิทธิพลของสื่อมวลชน ทั้งที่ศึกษาจากนักศึกษาชาย นักศึกษาหญิง และนักศึกษาทั้งหมด การได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในครอบครัว ทั้งจากนักศึกษาหญิงและนักศึกษาทั้งหมด โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเอกลักษณ์แห่งตนจากนักศึกษาหญิง และนักศึกษาทั้งหมด โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของ อัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เอกลักษณ์แห่งตนและสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นเซ้นเตอร์พอยท์พบว่า เพศหญิงมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยสูงกว่าเพศชาย จะเห็นได้ว่า ตัวแปรเพศส่งผลต่อค่านิยมที่เกี่ยวกับความเป็นไทยแตกต่างกัน นักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทย จากงานวิจัยต่างๆ เหล่านี้

ชี้ให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนไทยกลุ่มต่างๆ ยังมีทัศนคติ สำนึกในความเป็นไทยอยู่ไม่มากอย่างที่ควรจะเป็น นอกจากนี้งานวิจัยต่างๆ ยังไม่ได้มีการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งเป็นภาคประชาชนที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของสังคม และยังไม่มีการศึกษาเชื่อมโยงไปถึงแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ยังไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความยั่งยืนขององค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนแต่อย่างใด

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และปรากฏการณ์จริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนต่างๆ จะได้พยายามส่งเสริมให้คนไทยมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ความเป็นไทย และมรดกไทย การพยายามสร้างจิตสำนึกให้บังเกิดความภาคภูมิใจว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรม มีเอกราช มีภาษาของตนเอง มีศิลปวัฒนธรรม และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชนชาวต่างชาติอย่างน่าภาคภูมิใจ แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบการส่งเสริมดังกล่าวยังมีน้อย ยังไม่มีการศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ชัดเจน และยังขาดความเชื่อมโยงไปถึงแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากนี้ในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนนั้นเป็นสิ่งสำคัญคนไทยทุกคนควรได้เรียนรู้ และศึกษาอย่างลึกซึ้งในแง่มุมต่างๆ ไทย ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่เยาวชนไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยการส่งเสริมความเป็นไทยนั้นสามารถกระทำได้หลากหลายวิธี แต่การที่จะให้องค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่ทำการส่งเสริมนั้นสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนในตัวผู้เรียนนับเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคำนึงถึงด้วยเช่นกัน

ความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมา แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน พัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะต้องกระทำโดยเร่งด่วน และการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำราต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การศึกษาภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในการศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเพื่อให้ได้ตัวแปรที่มีความสำคัญของลักษณะความเป็นไทยในนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างแท้จริง เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญสำหรับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จนได้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับเป็นแบบอย่างและแนวทางอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อให้ นักศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกท่ามกลางกระแสของไหลบ่าของพหุวัฒนธรรมอย่างมีศักดิ์ศรีด้วยจิตวิญญาณของความเป็นไทยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. ตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาผลของการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ศึกษาประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ
 - 1.1 ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยศึกษาประเด็นต่างๆเกี่ยวกับ ความหมายของความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ความสำคัญของความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และศึกษาองค์ประกอบของความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้จากการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ของตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย
 - 1.2 รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูล (Primary data) จากการศึกษาภาคสนาม ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการศึกษาแนวคิดด้านการจัดการเรียนรู้ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ การสร้างเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ของนอกระบบโรงเรียน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่สำหรับศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงและนครที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และความเจริญของประเทศ ตั้งอยู่บนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านและแบ่งเมืองออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี โดยกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ทั้งหมด 1,568.737 ตารางกิโลเมตร มีประชากรตามทะเบียน

ราษฎรกว่าห้าล้านคน (สำนักผังเมือง, 2556) ซึ่งการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครนั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากการแผ่ขยายของวัฒนธรรมต่างๆ อย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้อย่างง่ายดาย โดยผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ตามแนวทางของสุภาวศ์ จันทวานิช (2552) ดังนี้

2.1 เป็นพื้นที่สามารถตอบปัญหาที่ต้องการได้ ความเป็นไปได้ในแง่ของขนาดพื้นที่ จะเข้าไปศึกษา คือ ต้องไม่ใหญ่จนเกินไป ความซับซ้อนของปรากฏการณ์ปัญหาในพื้นที่นั้นต้องไม่มากเกินไป พื้นที่ต้องมีความสะดวกไม่ห่างไกลเกินไป และเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการ ครู อาจารย์ ตลอดจนเด็กและเยาวชนสามารถให้ความร่วมมือได้

2.2 เป็นพื้นที่มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีความสำเร็จทางเศรษฐกิจดี เช่น การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และเป็นพื้นที่มีการอพยพย้ายถิ่น เพื่อเข้าไปหางานทำ

2.3 เป็นพื้นที่มีมีปัญหาลูกและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในระดับสูง

2.4 เป็นพื้นที่มีบริบททางสังคมที่มีความเจริญ ความเป็นชุมชนเมือง

จากเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาเนื่องจากเป็นที่มียุทธศาสตร์ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เช่น ปัญหาเด็กและเยาวชนติดเกม มีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง อดร่ายรู้รังตั้งท้อง มีการบริโภคนิยมตามแฟชั่น เป็นต้น นอกจากนี้ในบางส่วนของพื้นที่ยังมีลักษณะเป็นชนบท และเมืองควบคู่กันไปทำให้การศึกษาสามารถทำได้หลากหลาย

3. ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ตามวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประชากรในขั้นการศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ที่นำมาสุ่มเลือกในขั้นตอนนี้ คือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2556 จากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต (กศน.เขต) กรุงเทพมหานคร ที่เป็นพื้นที่เป้าหมายจำนวน 6 เขต ได้แก่ 1) เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย 2) เขตคลองเตย 3) เขตจตุจักร 4) เขตมีนบุรี 5) เขตทวีวัฒนา และ 6) เขตบางแค ดังนั้น ประชากรของการวิจัยขั้นตอนนี้ คือนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2556 ทั้ง 6 เขต มีจำนวนทั้งสิ้น 16, 968 คน

3.2 ประชากรในขั้นการพัฒนาแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ที่นำมาคัดเลือกในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้าน การวัด กระบวนการเรียนรู้ และลักษณะความเป็นไทย คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การวัด กระบวนการเรียนรู้ และลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อตรวจสอบแบบสอบถาม รวมถึงการพิจารณาการพัฒนาแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.3 ประชากรในชั้นการทดลองใช้และการติดตามผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ที่นำมาคัดเลือกในชั้นตอนนี้ คือ 1) นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางแค ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2556 จำนวน 2,076 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย กลุ่มบุคคลต่างๆ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางแค ข้าราชการชำนาญการพิเศษ กรรมการสถานศึกษาสังกัด กศน. ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นักวิชาการการศึกษา นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค ซึ่งบุคคลต่างๆเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา ต้องทำงานในด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน มาไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้ในชั้นตอนนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความยั่งยืนของการนำรูปแบบไปใช้ปฏิบัติจริง

ข้อตกลงในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบภาระหน้าที่ การทำงานหาเงิน มากกว่าคนในรุ่นราวคราวเดียวกัน จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการติดตามความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อตกลงในการวิจัยให้การติดตามความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยโดยการสนทนากลุ่มเพื่อทำการตรวจสอบแบบสามเส้าเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ภายหลังจากเสร็จสิ้นจากการเข้าร่วมการทดลอง 1 เดือน และภายหลังจากการเสร็จสิ้นจากการเข้าร่วมการทดลอง 3 เดือน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะความเป็นไทยที่ยั่งยืน หมายถึง การดำรงสภาพของลักษณะสำคัญที่แสดงถึงความรักความผูกพัน ที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน

ความยั่งยืน หมายถึง การรักษาสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้คงทนอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนาน ในการศึกษานี้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาความยั่งยืนเป็นระยะเวลา 3 เดือน

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการ เทคนิควิธีการและแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยใช้ฐานแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) และแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง จุดมุ่งหมายการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการประเมินและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์

การประเมินการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการและผลการประเมินผู้เรียนที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

รูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาของความเป็นไทยและผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง บุคคลลงทะเบียนเรียน ในปีการศึกษา 2556 ในระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยเงื่อนไขของรูปแบบ หมายถึง สิ่งที่ช่วยส่งเสริมหรือข้อจำกัดในการนำรูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน สามารถนำไปใช้จริงโดยเกิดประโยชน์สูงสุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อให้ผู้ที่สนใจการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ทั้งนักวิจัย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา นักฝึกอบรม เป็นต้น ได้ใช้ข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ ในการศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาโปรแกรม หรือหลักสูตร ในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือบุคคลอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ผู้บริหาร และหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งชุมชน ได้นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการสนับสนุนและขยายผลของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ให้กับบุคคลต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

3. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ สำหรับให้ผู้ที่สนใจในข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน การพัฒนารูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถนำไปศึกษาหรือทำวิจัย และพัฒนาเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องให้ก้าวหน้าและเจริญงอกงามยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตลอดชีวิต และการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพต่างๆ เพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่เยาวชนไทยในบริบทต่างๆ ในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

4. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความเป็นไทย รวมทั้งได้ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยเพื่อใช้ในการวิจัยและพัฒนาความเป็นไทยในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องต่างๆ โดยนำเสนอสาระสำคัญ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ลักษณะความเป็นไทย
- ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
- ตอนที่ 4 แนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้
- ตอนที่ 5 แนวคิดการพัฒนา รูปแบบ
- ตอนที่ 6 แนวคิดการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเอง
- ตอนที่ 7 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา
- ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะความเป็นไทย

ความเป็นไทย เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษไทยมาช้านาน เป็นส่วนสำคัญในการดำรงและรักษาเอกราชเอาไว้ได้ จึงนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งใน การที่คนไทยทุกหมู่เหล่าควรจะต้องธำรงรักษาความเป็นไทยนี้ให้ยั่งยืนสืบต่อไปตราบนานเท่านาน ดังจะได้ัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2542) ที่ได้ทรงมีพระราชดำรัส ตอนหนึ่งเกี่ยวกับความเป็นไทยตอนหนึ่ง ความว่า

“.....ความสามัคคี และความถือตัวว่าเป็นไทยนี้ เป็นสิ่งที่มีค่าสูงสุด เพราะเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษของเรา และเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้เรารวมกันอยู่ได้ ให้เราดำรงชาติประเทศและเอกราช สืบมาได้ทุกคนควรจะได้พยายามรักษา ความเป็นไทย และความ สามัคคีนี้ไว้ให้มั่นคงในที่ทุกแห่ง อย่ายอมให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดมาทำลาย ได้.....”

อย่างไรก็ดี ในช่วงตลอดหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นไทย เพื่อใช้ในการกำหนดคุณลักษณะของคนในชาติเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาในเรื่องดังกล่าวยังไม่ได้มีการพัฒนาให้เกิดการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ทั้งที่โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ดังนั้น ในการทำความเข้าใจถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องเรียนรู้ความหมายและองค์ประกอบต่างๆ เพื่อปรับปรุงให้ลักษณะความเป็นไทยมีความยั่งยืนทันสมัยและเป็นสากลเพิ่มมากขึ้น

1.1 ความหมายของลักษณะความเป็นไทย

ความเป็นไทย เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย แต่ในการค้นหาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า มีงานวิจัย และศึกษาถึง นิยาม ความหมาย ลักษณะชัด พหุติกรรมบ่งชี้ และอื่นๆ อยู่ไม่น้อยมาก ในขณะที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพุทธศักราช 2558 การส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนจึงนับเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกคนต้องช่วยกันส่งเสริมให้คนในชาติมีลักษณะดังกล่าว เพื่อให้สามารถยืนหยัดในเวทีโลกได้ ดังนั้นความหมายและนิยามของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยจึงได้พยายามค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และรวบรวมความหมายของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ดังนี้

ดาวใจ ประกอบทรัพย์ (2553) ให้คำนิยามของความเป็นไทยว่า หมายถึง การยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย จึงมีความรู้สึกรักและปรารถนาดีต่อประเทศไทย พร้อมทั้งยึดถือแนวคิดและค่านิยมไทยที่ดั้งเดิมก่อให้เกิดการดำรงรักษาและปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ มีลักษณะ 7 ประการ คือ 1) ชาตินิยม 2) รักชาติ 3) สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4) สำนึกในประเพณี 5) สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6) สำนึกในศาสนา และ 7) สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์

วีระ อัมพันสุข (2551) ได้ให้ความหมาย ความเป็นไทย ว่าคือ ผลรวมของประชาชนพลเมืองที่มีลักษณะนิสัยใจคอคล้ายคลึงกันมาตั้งแต่โบราณ อยู่รวมหมู่และดั้นร่นฝ่าฟันอุปสรรคมาด้วยกัน มีการสืบทอดเนื้อเชื้อไขเดียวกัน ผูกไมตรีเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนต่างเผ่าพันธุ์ ต่างถิ่นกำเนิด เกิดลูกหลานเหลนอยู่ร่วมแผ่นดิน มีจิตใจตรงกัน เรียกว่า “คนไทย” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือชาติ นั่นเอง ผู้คนที่ประกอบกันเป็นชาติไทยต่างก็นับถือศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางใจ มีศูนัยรวมใจคนไทยให้ผูกพันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดสืบทอดมาแต่โบราณกาล ด้วยการยอมรับนับถือเคารพภักย์ของของปวงชนชาวไทย และทรงอยู่ในฐานะองค์พระประมุขของประเทศคือ พระมหากษัตริย์ คนในชาติมีพฤติกรรมเป็นตัวอย่างของกันและกัน และดำเนินชีวิตในแนวเดียวกัน โดยรักษา ฟื้นฟู ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงผลของความศรัทธาเชื่อถือในคุณค่าของชีวิตในลักษณะอะไรถูกควรปฏิบัติอะไรผิดพึงเว้นเพื่อให้การกระทำหรือการแสดงออกในอดีตที่ดั่งมาดำรงคงอยู่เป็นหลักปฏิบัติเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงกาลปัจจุบัน และมีการสะสม ถ่ายทอด สืบต่อมาถึงอนาคตโดยไม่ขาดตอน คือ วัฒนธรรม ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรม

หทัยรัตน์ ทับพร (2549) กล่าวว่า ความเป็นไทย หมายถึง จิตสำนึกเชื้อชาติและวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ที่ผูกพันกับความเป็นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นสถาบันหลักของชาติไทย และมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มชุมชนไทยร่วมกัน มีเอกลักษณ์เด่น แสดงว่าเป็นผู้มีเชื้อชาติไทย

กรรณิการ์ สัจกุล (2545) ได้กล่าวถึงความเป็นไทยไว้ว่า ความเป็นไทยของชาติไทยจะปรากฏอยู่ในพฤติกรรมทุกอย่างของสังคมไทยนับแต่ลักษณะสังคม ค่านิยม ความเชื่อ สภาพครอบครัว การกินอยู่หลับนอน การแต่งกาย พิธีกรรมในการครองชีวิต และที่สำคัญที่สุด คือ ความเป็นไทยที่ปรากฏในภาษาประจำชาติ

มารยาท สีปัทมวิทย์ (2543) ได้นิยามถึงความเป็นไทยว่า ความเป็นไทยเป็นผลรวมขององค์ประกอบชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรมที่แสดงถึงลักษณะเด่นของไทย โดยแสดงออกทางวัตถุและทางกาย ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม การช่างฝีมือ คหกรรม ศิลป์ กีฬาและนันทนาการ กริยามารยาท นาฏศิลป์ ขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นต่างๆ

ภิรมย์ ศรีเพชร (2527) ได้กล่าวว่า ความเป็นไทย หรือความเป็นชาติไทย ของเรานั้นประกอบไปด้วยเอกลักษณ์ซึ่งเป็นเครื่องชี้ชัดมากมายหลากหลายประการ ที่บ่งบอกถึง ความเป็นไทย และต้องปลูกฝังให้กับเยาวชน น่าจะจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) มรดกของชาติไทย ประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญยิ่งรวม 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ที่เหล่าคนไทยต่างถวายความจงรักภักดี นอกจากนี้ยังมี ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ตลอดจนมารยาทไทย ฯลฯ และ 2) คุณลักษณะของความเป็นไทย ได้แก่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน (การรู้จักเด็ก-รู้จักผู้ใหญ่) มีสัมมาคารวะ-กริยาวาจาดี (ไปลา-มาไหว้ ทักทายปราศรัยด้วยไมตรี) มีความกตัญญูกตเวที (รู้บุญคุณ-ทดแทนคุณของบุคคลตลอดจนธรรมชาติแวดล้อม) ความเป็นคนอารมณดี-มีน้ำใจ (ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้อภัย มีเหตุผล) ประหยัดและนิยมไทย (เห็นคุณค่าสินค้าไทย ใช้ของไทย) ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ กล้าหาญอย่างมีสติ (ทำความดี-หนีความชั่ว) ฯลฯ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) สรุปไว้ว่า ความเป็นไทยมีเพียงสองรูป คือ ความเป็นไทยทางรูปธรรมและความเป็นไทยทางนามธรรม โดยรูปธรรมรวมเอาความเป็นไทยทางกายและทางวัตถุเข้าไว้ด้วยกัน ส่วนนามธรรมได้แก่ความมีใจเป็นไทย โดยความเป็นไทยทางวัตถุ เช่น ผ้าถุง ผ้าขาวม้า สร้อยคอ กำไล บ้านทรงไทย เครื่องปั้นดินเผา เครื่องดนตรี ความเป็นไทยทางกาย เช่น การทักทาย ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน ฯลฯ ความเป็นไทยทางใจ เช่น ความรู้ ความคิด ความสามัคคีกลมเกลียว มีระเบียบวินัย ความรักในเอกราช การอ่อนน้อมเป็นเบา ประสานประโยชน์ ฯลฯ

จากความหมายของลักษณะความเป็นไทย ในแง่มุมต่างๆ ตามที่ผู้ให้ ความสนใจ ในเรื่อง ความเป็นไทยได้ทำการนิยามไว้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปความหมายของลักษณะความเป็นไทย ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปความหมายของลักษณะความเป็นไทย

ผู้ให้ความหมาย	ความหมายของลักษณะความเป็นไทย
ดาวใจ ประกอบทรัพย์ (2553)	การยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย จึงมีความรู้สึกรักและปรารถนาดีต่อประเทศไทย พร้อมทั้งยึดถือแนวคิดและค่านิยมไทยที่ตึงามก่อให้เกิดการดำรงรักษาและปฏิบัติตาเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ มีลักษณะ 7 ประการ คือ 1) สำนึกชาตินิยม 2) สำนึกรักชาติ 3) สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4) สำนึกในประเพณี 5) สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6) สำนึกในศาสนา และ 7) สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผู้ให้ความหมาย	ความหมายของลักษณะความเป็นไทย
วีระ อัมพันสุข (2551)	ลักษณะของความเป็นเลือดเนื้อเชื้อไข ความรัก ความผูกพันที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม
หทัยรัตน์ ทับพร (2549)	จิตสำนึกเชื้อชาติและวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ที่ผูกพันกับความเป็นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นสถาบันหลักของชาติไทย และมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มชุมชนไทยร่วมกัน มีเอกลักษณ์เด่น แสดงว่าเป็นผู้มีเชื้อชาติไทย
กรรณิการ์ สัจกุล (2545)	ค่านิยม ความเชื่อ สภาพครอบครัว การกินอยู่หลับนอน การแต่งกาย พิธีกรรม ภาษาประจำชาติ
มารยาท ลิปิพัฒน์วิทย์ (2543)	ผลรวมขององค์ประกอบชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรมที่แสดงถึงลักษณะเด่นของไทย
ภิรมย์ ศรีเพชร (2527)	ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา มารยาทไทย ความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ กิริยาวาจาดี มีความกตัญญูกตเวที ความเป็นคนอารมณดี มีน้ำใจ ประหยัดและนิยมไทย ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ กล้าหาญอย่างมีสติ
สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526)	ความเป็นไทยทางรูปธรรมและความเป็นไทยทางนามธรรม โดยรูปธรรมรวมเอาความเป็นไทยทางกายและทางวัตถุเข้าไว้ด้วยกัน ส่วนนามธรรมได้แก่ความมีใจเป็นไทย

จากตารางที่ 1 พอจะสรุปได้ว่า ลักษณะความเป็นไทย หมายถึง ผลรวมขององค์ประกอบของความรัก ความผูกพัน ความเชื่อ ค่านิยม การเห็นคุณค่า ที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ เช่น การใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ กิริยาวาจาดี มีความกตัญญูกตเวที ความเป็นคนอารมณดี มีน้ำใจ นิยมไทย การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.2 ลักษณะความเป็นไทย

ลักษณะความเป็นไทย เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญที่สืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนสมาชิกในสังคมมีลักษณะทางจิตใจ มีความเชื่อ ความรัก ความศรัทธา ที่คล้ายคลึงกัน โดยมีผู้ที่ศึกษาถึงอุปนิสัย บุคลิก ลักษณะของความเป็นไทยดังกล่าวที่สืบทอดต่อกันมาไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

เปรม ติณสูลานนท์ (2547) กล่าวถึง ความเป็นคนไทยด้วยจิตวิญญาณ ประกอบไปด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) การแต่งกาย 2) บุคลิกภาพและกิริยามารยาท 3) อาหารไทย 4) ภาษาไทย และถ้าเราเชื่อว่า จิตวิญญาณเป็นพลังสำคัญ และเพื่อให้คนไทยมีความเป็นคนไทยด้วย จิตวิญญาณกันให้มากที่สุด พวกเราควรกระทำดังนี้ 1) จิตวิญญาณซึ่งติดกับตัวเรามาตั้งแต่เกิด มากบ้าง น้อยบ้าง เราสามารถสร้างเพิ่มเติมให้มากขึ้นได้ โดยการฝึกหัด การเรียนรู้ และความสำนึกในความเป็นคนไทย 2) ยกย่องคนไทยที่มีความเป็นคนไทยด้วยจิตวิญญาณให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อคนอื่นจะได้ถือเป็นแบบอย่าง และประพฤติปฏิบัติตาม 3) ใช้ความรัก ความภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย ความแน่วแน่ที่จะทำความดี เพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน เป็นสื่อสร้างจิตวิญญาณ อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ความรักเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ถ้าเราเริ่มต้นสิ่งใดด้วยความรัก เราจะเริ่มต้นด้วยความหวังที่จะประสบความสำเร็จได้

และ สถาบันไทยศึกษา (2529) ได้เสนอองค์ประกอบของความเป็นไทยว่าประกอบไปด้วย 5 มิติ ได้แก่

1. ความเป็นไทยด้านศิลปะ อันประกอบด้วย ทัศนศิลป์ นฤมิตศิลป์ สวนไทย ดนตรีไทย วัฒนธรรมไทย
2. ความเป็นไทยด้านภาษา อันประกอบด้วย ปฏิภาณทางภาษา การเล่นกับภาษา
3. ความเป็นไทยด้านศาสนาและความเชื่อ
4. ความเป็นไทยในด้านวิถีชีวิตและครอบครัวไทย อันประกอบด้วย วิถีชีวิต รูปแบบครอบครัว การปลูกฝังคุณธรรมและอาชีพ
5. ความเป็นไทยด้านการเมืองการปกครอง อันประกอบด้วย การประสานประโยชน์

สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (2526) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนไทย พอสรุปได้คือ 1) รักอิสระ เสรี 2) ปราศจากวิหิงสาหรือการเบียดเบียนผู้อื่น 3) ประสานประโยชน์ 4) โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณา 5) กตัญญูทศเวทิต่อผู้มีพระคุณ

จรัญ พรหมอยู่ (2526) กล่าวถึงลักษณะของคนไทยโดยทั่วไปว่า เป็นผู้มีลักษณะขี้เกรงใจ ชอบผัดผ่อนไม่ตรงต่อเวลา ให้อภัยง่าย ยิ้มเสมอ ขาดความกระตือรือร้น ชอบสบาย เป็นกันเอง ขี้เล่น ขาดระเบียบวินัย สอดรู้สอดเห็น ตัวใครตัวมัน พวกใครพวกมัน ไม่ชอบให้ใครดีกว่าตน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2526) ได้กล่าวถึงนิสัยของคนไทยพอสรุปได้ คือ 1) ความกตัญญู 2) ความจงรักภักดีและเคารพในองค์พระมหากษัตริย์ 3) มีความยึดหยุ่น 4) รักอิสระ เสรี 5) รักพวกพ้อง 6) ฟุ่มเฟือย และ 7) เมตตา กรุณา

ประสพ รัตนากร (2526) กล่าวถึงนิสัยคนไทยว่าเป็น คนใจกว้าง ชอบสนุก กตัญญู รักศักดิ์ศรี สมองง่ายไม่ผูกใจเจ็บ ยึดหยุ่น รักในหลวง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2526) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนไทยที่พอจะสรุปได้ว่า คนไทยเป็นคนที่ไม่กระตือรือร้น เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง เป็นคนขี้เกรงใจ และรักในอิสสระเสรี

สมเด็จพระบรมราชินีนาถราชานุภาพ (อ่างในบรรพต วีระสัย, 2520) ได้ให้ทัศนะของอุปนิสัยของคนไทยไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) คนไทยรักความเป็นไท 2) คนไทยมีขันติ, ความอดกลั้น และ 3) คนไทยรู้จักสานประโยชน์

จากเอกสารต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ลักษณะความเป็นไทย หมายถึง ผลรวมของลักษณะเด่นๆ อันดีงามของชาติไทยที่ถูกปลูกฝังต่อๆ กันมาอย่างยาวนานจนสมาชิกในสังคมมีลักษณะทางจิตใจ มีความเชื่อ ความรัก ความศรัทธา ที่คล้ายคลึงกันจนเป็นหลอมรวมเป็นลักษณะเฉพาะของคนไทยซึ่งแตกต่างจากคนในวัฒนธรรมอื่นๆ

1.3 ตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใดนั้น ตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยเพื่อใช้ในการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ของลักษณะความเป็นไทยที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะการได้ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง และมีความน่าเชื่อถือจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในขั้นตอนต่อไป โดยในการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ พบว่า มีเอกสารและงานวิจัยส่วนหนึ่งที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไทย ในส่วนของความหมาย และตัวชี้วัดความเป็นไทยไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

รายงานการวิจัยคุณลักษณะเด็กไทยที่พึงประสงค์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) ระบุว่า ความเป็นไทย หมายถึง การมีความตระหนักและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย การมีความรู้ ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าเอกลักษณ์ที่ดีของไทย ซึ่งสามารถวัดจากคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 1) มีจิตสำนึกในความเป็นไทย 2) ไม่หลงใหลตามกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ 3) มีความรู้และใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง 4) มีทัศนคติที่ดีต่ออาหารไทย 5) อนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมไทย 6) รู้จักใช้ หวงแหน และส่งเสริมภูมิปัญญาไทย 7) ใช้คำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย 8) สามารถสืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย 9) มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ และ 10) อนุรักษ์การแต่งกายแบบไทย

ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชจรี คงโพธิ์น้อย (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบวัดความภูมิใจในความเป็นไทย สำหรับนักศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดนนทบุรี โดยได้สร้างแบบวัดความภูมิใจในความเป็นไทยโดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความภูมิใจในภาษาไทย 2) ความภูมิใจในสินค้าไทยและภูมิปัญญาไทย 3) ความภูมิใจในกิจกรรมารยาทไทย 4) ความภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย 5) ความภูมิใจในวิถีชีวิตไทย

ดาวใจ ประกอบทรัพย์ (2553) ได้ศึกษาการวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักศึกษาและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยได้สร้างแบบวัดสำนึกความเป็นไทยโดยแบ่งออกเป็น 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) สำนึกรักชาติ 2) สำนึกชาตินิยม 3) สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4) สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย 5) สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6) สำนึกในศาสนา และ 7) สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์

ขวัญจิรา อินทร์เอี่ยม (2553) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการรักความเป็นไทยของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การทดลองแบบสีกุ่มของโซโลมอน ซึ่งได้ทำการสรุปการรักความเป็นไทย ว่าหมายถึง สิ่งที่บุคคลแสดงออกถึงความภูมิใจ เห็นคุณค่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอดความเป็นไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) รักสถาบันหลักของไทย 2) รักในภาษาไทย 3) รักในกิจกรรมารยาทไทย 4) รักในประเพณีและศิลปกรรมไทย และ 5) รักในสินค้าและภูมิปัญญาไทย

ภาณุภัทร ลิ้มจำรูญ (2551) ได้ทำการพัฒนาชุดเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ ความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งจะสามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ได้แก่ 1) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย พฤติกรรมบ่งชี้ คือ การออกเสียงสระ พยัญชนะได้ถูกต้องชัดเจน เขียนได้ถูกต้องตามหลักภาษา ใช้ คำพูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานภาพของบุคคล 2) การใช้สินค้าไทยและการนำภูมิปัญญา ไทยมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้คือ ใช้สินค้าพื้นฐานในท้องถิ่น ใช้สาร สกัฒธรรมชาติแทนสารเคมี ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย 3) การอ่อนน้อมถ่อมตนและมีความเคารพผู้ใหญ่ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ใช้คำสุภาพ แสดงกิริยาอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ รับประทานอาหาร รับประทานอาหารที่สำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประกอบด้วย พฤติกรรมบ่งชี้ คือ ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วม กิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ และ 5) การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ปฏิบัติตามมารยาทไทย ร่วมประเพณีไทย ทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดี

ภัญญามล กระจ่างแก้ว (2550) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไทย โดยสรุปว่า ความเป็นไทย ประกอบด้วย 1) การใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง 2) การทักทายแบบไทย 3) การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ 4) การส่งเสริมภูมิปัญญาไทย 5) การแต่งกายแบบไทย ใช้ของไทย และ 6) การอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไทย

หทัยรัตน์ ทับพร (2549) กล่าวว่า ความเป็นไทย หมายถึง จิตสำนึกเชื้อชาติและวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ที่ผูกพันกับความเป็นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นสถาบันหลักของชาติไทย และมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มชุมชนไทยร่วมกัน มีเอกลักษณ์เด่น แสดงว่าเป็นผู้ที่มีเชื้อชาติไทย

วรญา ภูเสตวงษ์ (2549) ได้ศึกษาความนิยมไทยและแนวทางการเสริมสร้างความนิยมไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยได้จำแนกความนิยมไทยออกเป็น 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านวัฒนธรรมไทย 2) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย 3) ด้านภูมิปัญญาไทย และ 4) ด้านความนิยมสินค้าไทย

สุธิ เสริมสุข (2548) ได้ทำการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความนิยมไทย โดยได้แบ่งความนิยมไทยออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวัฒนธรรมไทย ประกอบด้วย การมีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย การรู้จักเคารพครูอาจารย์ การมีมารยาทในการพูด พูดจาสุภาพ การแต่งกายที่สุภาพ 2) ด้านประเพณีไทย ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเชื่อ เช่น การทำบุญ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง รวมทั้งการเข้าร่วมในกิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา วันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ 3) ด้านศิลปกรรมของไทย ประกอบด้วย การมีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของโบราณสถานทางพุทธศาสนา มหาปราสาทพระบรมมหาราชวัง ประติมากรรมต่างๆ ภาพเขียน งานฝีมือที่ต้องใช้ความประณีตบรรจงเครื่องประดับต่างๆ และ 4) ด้านสินค้าไทย ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดแสดงเกี่ยวกับสินค้าไทย การนิยมใช้สินค้าไทย

มิลินทรา ยินดีสุข (2547) ทำการศึกษารูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้เทคนิคการวิจัยเดลฟาย พบว่า ควรปลูกฝังให้กับเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) ด้านการปลูกฝังให้รักวัฒนธรรมไทย ประกอบด้วย 2.1) ด้านภาษาไทย 2.2) ด้านประเพณีไทย 2.3) ด้านมารยาทไทย 2.4) ด้านอาหารไทย 2.5) ด้านการแต่งกายไทย 2.6) ด้านดนตรีไทย 2.7) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรณีการ์ สัจกุล (2545) ได้กล่าวถึงความเป็นไทยไว้ว่า ความเป็นไทยของชาติไทยจะปรากฏอยู่ในพฤติกรรมทุกอย่างของสังคมไทยนับแต่ลักษณะสังคม ค่านิยม ความเชื่อ สภาพครอบครัว การกินอยู่หลับนอน การแต่งกาย พิธีกรรมในการครองชีวิต และที่สำคัญที่สุด คือ ความเป็นไทยที่ปรากฏในภาษาประจำชาติ

นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับการสัมมนาทางวิชาการของสถาบันไทยศึกษา (2529) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง ความเป็นไทยที่ควรธำรงไว้ ที่สรุปว่า ความเป็นไทย พอดีแบ่งออกได้เป็น 5 มิติใหญ่ๆ ประกอบด้วย 1) ความเป็นไทยในด้านศิลปะ 2) ความเป็นไทยในด้านภาษา 3) ความเป็นไทยในด้านศาสนาและความเชื่อ 4) ความเป็นไทยในด้านวิถีชีวิตและครอบครัวไทย และ 5) ความเป็นไทยด้านการเมืองและการปกครอง

ภิรมย์ ศรีเพชร (2527) ได้กล่าวว่า ความเป็นไทย หรือความเป็นชาติไทย ของเรานั้น ประกอบไปด้วยเอกลักษณ์ซึ่งเป็นเครื่องชี้ชัดมากมายหลากหลายประการ ที่บ่งบอกถึง ความเป็นไทย และต้องปลูกฝังให้กับเยาวชน น่าจะจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) มรดกของชาติไทย ประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญยิ่งรวม 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ที่เหล่าคนไทยต่างถวายความจงรักภักดี นอกจากนี้ยังมี ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ตลอดจนมารยาทไทย ฯลฯ และ 2) คุณลักษณะของความเป็นไทย ได้แก่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน (การรู้จักเด็ก-รู้จักผู้ใหญ่) มีสัมมาคารวะ-กิริยาวาจาดี (ไปลา-มาไหว้ ทักทายปราศรัยด้วยไมตรี) มีความกตัญญูกตเวที (รู้บุญคุณ-ทดแทนคุณของบุคคลตลอดจนธรรมชาติแวดล้อม) ความเป็นคนอารมณดี-มีน้ำใจ (ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้อภัย มีเหตุผล) ประหยัดและนิยมไทย (เห็นคุณค่าสินค้าไทย ใช้ของไทย) ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ กล้าหาญอย่างมีสติ (ทำความดี-หนีความชั่ว) ฯลฯ

ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษาอย่าง กรมการฝึกหัดครู (2520) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับ ความเป็นไทยที่ควรส่งเสริมให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทย ไว้ดังนี้

1. สถาบันพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะคนไทยส่วนใหญ่นับถือกันมาเป็นเวลาช้านานพระพุทธรูปศาสนายังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยอีกด้วย ส่วนวัดและพระสงฆ์มีคุณประโยชน์นานาประการต่อสังคมไทย ตั้งแต่สมัยโบราณกาลจนถึงปัจจุบัน

2. สถาบันพระมหากษัตริย์ ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ทรงเป็นหลักชัยของบ้านเมือง เป็นศูนย์รวมพลังแห่งชนชาวไทยทั้งชาติ

3. อักษรไทย ประเทศไทยมีอักษรไทยใช้มาตั้งแต่พุทธศักราช 1826 ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมมาจนถึงปัจจุบัน

4. ภาษาไทย ชาติไทยมีภาษาและอักษระเป็นของตนเองมาช้านาน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาแม้มีการปรับปรุงบ้าง แต่ก็เพื่อความเหมาะสม ภาษาไทยมีลักษณะพิเศษหลายอย่างซึ่งดีเด่น สมควรรักษาไว้ให้เป็นวัฒนธรรมหลักของชาติสืบไป

5. ประเพณีไทย เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตและจิตใจของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันว่ามีความเป็นมาและเป็นอยู่อย่างไร ประเพณีไทยส่วนมากมาจากพระพุทธศาสนา และมักมีคติแฝงอยู่
6. จรรยาบรรณของคนไทย ซึ่งเป็นลักษณะสุภาพ ละมุนละไม อ่อนช้อย และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี ได้แก่ รู้จักอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม
7. จิตใจของคนไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ทำให้คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อคนทั่วไป มีความกตัญญูกตเวที เชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์
8. ศิลปกรรมของคนไทย ศิลปกรรมแบบไทยนั้นมีความอ่อนช้อย สวยงาม เช่น นาฏศิลป์ ดนตรี เพลง ตลอดจนภาพจิตรกรรม เป็นต้น
9. สถาปัตยกรรมไทย มีความสง่างามไม่ยิ่งหย่อนกว่าชาติอื่น เช่น ปราสาทราชวัง วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงถึงคุณค่าทางศิลปะอันสูงส่งของชาติ
10. วรรณคดีไทย ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญทางจิตใจ ความรู้สึกทางอารมณ์แล้วแสดงออกมาเป็นตัวหนังสือ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ มีความรู้สึกเป็นไปในทางที่ดีงาม เนื่องจากวรรณคดีนั้นมักแฝงคติสอนใจเอาไว้ด้วย ซึ่งส่วนมากก็มาจากหลักธรรมในพุทธศาสนา

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (2516) ไม่ได้ทรงกล่าวถึงความเป็นไทยไว้โดยตรง แต่ทรงกล่าวถึง อัตลักษณ์ที่สำคัญของคนไทย ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เด่นที่มีควบคู่กับอุปนิสัยของคนไทยมาช้านาน ได้แก่ 1) ความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยคนไทยจะชอบถ่อมตน อ่อนน้อม สุขุม และซื่อตรงใจ 2) ความขยันหมั่นศึกษา โดยคนไทยจะเป็นผู้เพียรชวนหาความรู้ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ พระศาสนา ถิ่นถิ่นที่ประสพการณ์จากผู้อาวุโส มีน้ำใจนักกีฬา ติดตามข่าวสาร เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 3) ความกตัญญูรู้คุณบุพการีและครูอาจารย์ โดยคนไทยจะคำนึงถึงคำสั่งสอนของบิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณ เสมอ 4) ความจงรักภักดีในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยคนไทยนั้นรักในหลวง เลียนแบบท่านในคุณความดี ความรักที่มีถวายแด่พระองค์ท่านจึงไม่สามารถเปรียบกับความรักอื่นใดในโลกได้ ยังส่งผลให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและความสมัคสมานสามัคคีขึ้นในชาติ

จากการศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดและองค์ประกอบของความเป็นไทยในเอกสารต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์เอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการแบ่งตัวชี้วัดและองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยที่มีความสอดคล้องกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อสรุปตัวชี้วัดของความเป็นไทยให้มีความกระชับและชัดเจนเป็นหมวดหมู่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดตัวชี้วัดความเป็นไทย

ตัวชี้วัดความเป็นไทย	นุชรี คงโพธิ์น้อย (2555)	ขวัญจิรา อินทร์เอี่ยม (2553)	ดาวใจ ประกอบทรัพย์ (2553)	ภาณุภัทร ลิ้มจำรัฐ (2551)	วีระ อัมพันสุข (2551)	กัญญาณัด กระต่ายแก้ว (2550)	วราญา ภูเสดวงษ์ (2549)	หทัยรัตน์ ทับพร (2549)	สุธี เสริมสุข (2548)	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548)	มลินทรา อินดีสุข (2547)	กรรณิการ์ สัจกุล (2545)	ภิรมย์ ศรีไพพร (2541)	สถาบันไทยศึกษา (2529)	สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526)	กรมการฝึกหัดครู (2520)	สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2516)	สรุป
- มีจิตสำนึกในความเป็นไทย			✓					✓		✓				✓				✓
- ไม่หลงใหลตามกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ										✓								
- มีความรู้และใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง	✓	✓	✓	✓		✓				✓	✓	✓		✓		✓		✓
- มีทัศนคติที่ดีต่ออาหารไทย										✓	✓							
- อนุรักษ์ศิลปปะ และวัฒนธรรมไทย	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓		✓
- รู้จักใช้วงแหวนและส่งเสริมภูมิปัญญาไทย	✓	✓					✓		✓	✓	✓							✓
- ใช้คำว่า “สวัสดิ” ในการทักทาย						✓				✓				✓				
- สืบสาน ถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมไทย	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓
- มีสัมมาคาราวะต่อผู้ใหญ่						✓				✓								
- อนุรักษ์การแต่งกายแบบไทย						✓				✓	✓							
- ศาสนาและความเชื่อ		✓	✓		✓			✓			✓	✓	✓	✓		✓		✓
- สถาบันพระมหากษัตริย์		✓	✓		✓			✓			✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
- มารยาทไทย อ่อนน้อม	✓	✓	✓	✓									✓		✓	✓	✓	✓
- ขยันหมั่นศึกษา																	✓	
- กตัญญูรู้คุณบุพการี ครูอาจารย์													✓			✓		

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของความเป็นไทยที่มีความสอดคล้องกันจำนวนมากกว่า 5 ขึ้นไป ประกอบด้วย มีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีความรู้และใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง อนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้ หวงแหน และส่งเสริมภูมิปัญญาไทย สามารถสืบสานถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรมไทย ศาสนาและความเชื่อ สถาบันพระมหากษัตริย์ มารยาทไทย อ่อนน้อม กล่าวโดยสรุปให้ชัดเจนได้ว่า ความเป็นไทย นั้นหมายถึง ลักษณะความเป็นไทย ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรัก ความผูกพัน ที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ดังนั้น ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำมาข้อมูลที่สังเคราะห์ได้ข้างต้นมากำหนดให้ลักษณะความเป็นไทยประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย 4) อนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย 5) ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ 6) ภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย และ 8) มีกิริยามารยาทอ่อนช้อยงดงาม เพื่อจะได้จะได้นำไปใช้ในการศึกษาในภาคสนามเพื่อสรุปเป็นตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันต่อไป

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 ความเป็นมาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบ หรือ Non-formal Education (NFE) เกิดขึ้นครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 1967 จากการประชุมของ UNESCO เรื่อง The World Educational Crisis ซึ่งได้นิยามการศึกษานอกระบบ (จรรยาพร ธรณินทร์, 2550) หมายถึง “การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบแต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่างๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก” โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบ คือ กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไข ความขัดแย้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย การศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and Competency)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ยังด้อยโอกาส พลาดหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงถือเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีภารกิจสำคัญที่จะต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมที่เป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับการศึกษา และยังคงต้องได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของชีวิต เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพของตน

2.2 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ระบุว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ก็ได้อธิบายความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในมาตรา 4 ไว้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาและประมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษานอกระบบโรงเรียนภาคปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ของบุคคลต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆจะสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่บุคคลนั้นด้วย

สุนทร สุนันท์ชัย (2547) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะดำเนินการเป็นเอกเทศ หรือเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมอื่นๆ โดยมุ่งประสงค์เพื่อให้บริการแก่กลุ่มผู้เรียนที่ระบุได้ และมุ่งหวังให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ระบุได้

อุ้นตา นพคุณ (2546) อธิบายความหมายของ การศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่าหมายถึง กิจกรรมหรือโปรแกรมที่สถาบันต่างๆในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดได้ว่าเป็นใคร ผู้เรียนหรือผู้รับบริการเองมีเจตนาและมีความมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดได้ว่าเป็นใคร ผู้เรียนหรือผู้รับบริการเองมีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้และรับประสบการณ์ต่างๆ เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง หรือการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มและในชุมชน กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชากรทุกเพศ ทุกวัน ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้กลุ่มบุคคล หรือชุมชน มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี โดยใช้ระยะเวลาสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาของกลุ่มและชุมชนได้

สุมาลี สังข์ศรี (2546) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนปกติ เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียน ได้แก่ ประชากรก่อนวัยเรียน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระดับต่างๆ ตลอดจนประชากรที่มีวัยพ้นวัยเรียนในระบบโรงเรียนไปแล้วจนถึงผู้สูงอายุ

สุรกุล เจนอบรม (2542) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่าเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เพราะถ้าคนเกิดการเรียนรู้ก็จะสามารถคิดเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะรู้จักการรับข่าวสารข้อมูล รู้จักการตัดสินใจ รู้จักการเลือกรวมทั้งรู้ถึงความต้องการของตนเอง

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทั้งที่เป็นเด็กก่อนวัยเรียน เด็กที่อยู่ในวัยเรียน ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาในโรงเรียนตามปกติได้ รวมถึงเยาวชนและผู้ใหญ่ที่พลาด ขาด ด้อย โอกาสทางการศึกษาให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพ โดยการศึกษาในระบบโรงเรียนจะมีความยืดหยุ่นทั้งในเรื่องของหลักสูตร รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลา และการประเมินผล ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2.3 ลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) ได้จำแนกลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1) การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อชดเชยโอกาส เป็นการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียนให้ได้รับการศึกษาที่มีความเท่าเทียมกัน ได้แก่ การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่หลักสูตรมีลักษณะเทียบเท่ากับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหา เป็นการใช้การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาทั้งในระดับชาติและระดับบุคคล โดยมีกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

2.1) การแก้ไขปัญหาการไม่รู้หนังสือของประชาชน ซึ่งปัจจุบันคาดประมาณว่ามีผู้ไม่รู้หนังสืออยู่ระหว่างร้อยละ 2 - 7 ของประชากรของประเทศ ซึ่งมีทั้งผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล และผู้ลืมนักหนังสือในเมือง

2.2) การแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการจัดหลักสูตรระยะสั้น เพื่อฝึกทักษะอาชีพ รวมทั้งโครงการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดการความรู้ในชุมชน โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

2.3) การแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิต โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้น การฝึกอบรมต่างๆ โดยมุ่งเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัย และทักษะชีวิต ตลอดจนการให้ความรู้ทางด้านการเมือง การปกครอง การทำหน้าที่ของพลเมือง

3) การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของบุคคล โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบที่หลากหลายทั้งการฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้น e -

Learning กลุ่มสนใจ ค่ายวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้โดยทั่วไป หรือเป็นงานอดิเรก การใช้ชีวิตในวัยเกษียณให้มีความสุข เป็นต้น

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังยึดหลักการที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทั้งด้านวัย วุฒิภาวะ ความถนัด ความสนใจ วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนมีการดำเนินชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่าง กัน ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเอง ตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพที่มีอยู่ และเรียนรู้ด้วยความสุข โดยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) ดังนี้

- 1) การแนะแนว เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญ เพราะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่กลุ่มเป้าหมาย จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีเรียนซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจได้ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของตนเอง
- 2) การตรวจสอบและรับสมัครผู้เรียน เป็นขั้นตอนที่จะเปิดให้ผู้เรียนเข้ามาสมัครเรียนโดย ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติต่างให้ครบถ้วน
- 3) การวางแผนการเรียน เป็นขั้นตอนที่อธิบายถึงวิธีเรียน การวัดผลและประเมินผล ที่เปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตามความต้องการ สอดคล้องกับวิถีชีวิต
- 4) การวัดและประเมินผล เป็นขั้นตอนที่มีเป้าหมายในการนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้หรือนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้และ พัฒนาการของผู้เรียน โดยตรง และนำไปปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น รวมทั้งการนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียน

2.4 หลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นลักษณะที่โดดเด่นของประเทศ ไทยคือ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต การคิดตัดสินใจ การ เลือกรับหรือไม่กระทำใดๆ โดยใช้เหตุผลข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบคอบอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองทั้งทางร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ ฐานะ ความเป็นอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ทั้งสังคมวัฒนธรรมประเพณี และสภาพแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ และข้อมูลทางวิชาการคือ ความรู้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้นๆ

หลักการศึกษานอกระบบ เป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิตโดยมีหลักการที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2547)

- 1) หลักความเสมอภาคทางการศึกษา ในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ แต่เป็นการสร้างความเสมอภาคภายใน โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

2) หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง การจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพของตนเองและเกิดความสำนึกที่จะพัฒนาตนเองได้ มีการพึ่งพาตนเองเพื่อสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข

3) หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต จัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพปัญหาวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชน ท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

4) หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จัก ความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ วิธีการเรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

5) หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มเป็นการส่งเสริมและสร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียน ก่อให้เกิดความผูกพัน ชุมชนสามารถเข้ามาร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

นอกจากนี้ สุมาลี สังข์ศรี (2546) ระบุถึงหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ยึดหลักในการจัดการเรียนรู้ดังนี้

- 1) ความครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2) ความเท่าเทียมและเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
- 3) การเปิดโอกาส สร้างโอกาสและขยายโอกาสทางการศึกษา
- 4) สนองความต้องการของบุคคลและสังคม
- 5) การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิเลือกได้
- 6) มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอน และเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 7) จัดบริการให้ใกล้ชิด เข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น สื่อประเภทต่างๆ มีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- 8) จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต ไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต
- 9) จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง
- 10) สร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย
- 11) ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 12) ให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชนและชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการ
- 13) เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา
- 14) เปลี่ยนภาพของการศึกษาจากห้องเรียน การท่องจำ การบอกความรู้มาเป็นภาพของการร่วมเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตและสภาพปัญหาจริง

โดยสรุปหลักการสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การสร้างโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน โดยมีเนื้อหา กิจกรรม ที่สัมพันธ์กับสภาพชีวิต และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาชนในภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วย

2.5 การดำเนินงานของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกโรงเรียน เดิมอยู่ในความรับผิดชอบของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาได้มีการแยก กศน. ออกจากกรมสามัญศึกษาและจัดตั้งเป็น "กรมการศึกษานอกโรงเรียน" จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปฏิรูประบบราชการ และมีการยุบรวมกรมต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการจากเดิม 14 กรม เหลือเพียง 5 สำนักงาน ทำให้กรมการศึกษานอกโรงเรียน ถูกยุบรวมเป็นสำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 สำนักฯ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555) จึงปรับภารกิจเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีหน่วยงานในสังกัดประกอบด้วย

1. สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค 5 ภาค (เหนือ, ตะวันออกเฉียงเหนือ, กลาง, ตะวันออก,ใต้) และกรุงเทพมหานคร (สถาบัน กศน. ภาค/สถาบัน กศน. กทม.)
2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด 77 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร (สำนักงาน กศน. จังหวัด/สำนักงาน กศน. กทม.) แบ่งออกเป็น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต (ศูนย์ กศน. อำเภอ/เขต) แบ่งออกเป็น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/แขวง (กศน. ตำบล/แขวง) และแบ่งออกเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.)
3. ศูนย์ฝึกวิชาชีพ ประกอบด้วย ศูนย์ฝึกวิชาชีพจังหวัดกาญจนบุรี "สามสงฆ์ทรงพระคุณ" ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน (ศฝช.) (จังหวัดชุมพร เชียงราย ปัตตานี มุกดาหาร สระแก้ว สุรินทร์ อุตรดิตถ์)
4. ศูนย์วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม ประกอบด้วย ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา (ห้องฟ้าจำลอง เอกมัย) ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา รังสิต ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา (ศว.) (จังหวัดกาญจนบุรี ขอนแก่น ตรัง พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ ลำปาง สระแก้ว สมุทรสาคร ยะลา อุบลราชธานี) ศูนย์วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด และอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ จ.ประจวบคีรีขันธ์
5. สถาบันการศึกษาทางไกล
6. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง)
7. สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร
8. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มเป้าหมายพิเศษ
9. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศ

จากเอกสารจะเห็นได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธี เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งนับเป็นวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ทำให้ประชาชนที่พลาดโอกาสและขาดโอกาส ได้มีโอกาสเลือกวิธีหรือรูปแบบในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด

ตอนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การสอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและมีคุณค่าโดยเฉพาะในปัจจุบัน กระบวนการเรียนรู้มีได้จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล

3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำและนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้ยังเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีความหมายที่ลึกซึ้ง กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็น การจัดการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในทัศนะต่างๆ ดังนี้

สมุน อมรวิวัฒน์ (2533) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

1. มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่
3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

ประพนธ์ ผาสุขยัต (2548) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง เรื่องที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านการกระทำ ทั้งนี้เนื่องจากความรู้ที่นำมาใช้ภายใต้บริบทของการจัดการเรียนรู้นั้นไม่ได้กินความเพียงแค่ว่าความรู้ที่เข้าใจกันทั่วไป หากแต่ในคำว่าความรู้นั้นมีส่วนที่เป็นทักษะ และส่วนที่เป็นการปฏิบัติ ทักษะคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมอยู่ในคำว่า ความรู้นั้นด้วย การพยายามทำความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้จึงต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ผ่านการกระทำ

วรภัทร์ ภูเจริญ (2548) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและการบริการความรู้ต่างๆ ที่ค้นคว้า รวบรวม สร้างใหม่ ค้นพบเอง ตลอดจนความรู้ที่ศึกษามาเพื่อเอาไปใช้ในการฝึกอบรม การจัดการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ใฝ่หาบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ตามที่ต้องการ โดยใช้ความรู้พื้นฐาน อาศัยความรู้เป็นปัจจัยทำให้งานสำเร็จ

Hill (1982) นิยามการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

Good (1973) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือ การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนผู้เรียนในสถาบันการศึกษา

Hough and Duncan (1970) อธิบาย การจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่างๆ 4 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น
2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้
3. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้
4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้

จากนิยามความหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ พอจะสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน และสามารถนำไปใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ตามที่ต้องการ

3.2 หลักการจัดการเรียนรู้

หลักการจัดการเรียนรู้เป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเจริญงอกงามในทุกๆด้าน ซึ่งหลักการพื้นฐานนี้มีนัยการศึกษาได้แสดงพรรณนาไว้หลายท่าน เช่น

วัฒนาพร ระบุบุทกซ์ (2542) กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นจากแหล่งต่างๆกัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้นั้นมีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆที่ต้องการ
5. การเรียนรู้ที่มีความหมายคือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

Rojers (1996) ก็มีความเชื่อที่สอดคล้องกันว่า มนุษย์นั้นเป็นผู้มีศักยภาพในด้านดี ต้องมีเอกลักษณ์ของตนเอง มีแรงขับหรือพลังผลักดันให้เรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง มีความเต็มใจที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง และความสำเร็จของการ

เรียนรู้ขึ้นอยู่กับความเต็มใจของนักศึกษาในการเรียนรู้ โดยหลักการในการจัดการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญ คือ 1) การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วยเป็นส่วนตัว 2) การริเริ่มด้วยตนเอง 3) การประเมินตนเองโดยผู้เรียน 4) ความหมายของการเรียนรู้คือ สาระสำคัญของการเรียน และ 5) การขยายความรู้ไปสู่สิ่งอื่นได้ นอกจากนี้ผู้สอนต้องให้ออกาสผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยครูเป็นเพียงผู้จัดประสบการณ์ต่างๆ หรือเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้เท่านั้น

ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2542) ได้ให้หลักการจัดการเรียนรู้โดยกล่าวไว้เป็นบัญญัติ 20 ประการของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง 2) วางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างดี 3) มีกิจกรรม/ทำอุปกรณ์ 4) สอนจากง่ายไปหายาก 5) วิธีสอนหลากหลายมากชนิด 6) สอนให้คิดมากกว่าจำ 7) สอนให้ทำมากกว่าท่อง 8) แคล่วคล่องเรื่องสื่อสาร 9) ต้องชำนาญการจูงใจ 10) อย่าลืมนำจิตวิทยา 11) ต้องพัฒนาอารมณ์ขั้น 12) ต้องผูกพันห่วงหาศิษย์ 13) ฝ่าตามติดพฤติกรรม 14) อย่าทำตัวเป็นทรราช 15) สร้างบรรยากาศไม่น่ากลัว 16) ประพฤติตัวตามที่สอน 17) อย่าตัดรอนกำลังใจ 18) ใช้เทคนิคการประเมิน 19) ผู้เรียนเพลินมีความสุข 20) ผู้สอนสนุกกับการเรียน

อย่างไรก็ดี อุษา คงทอง และคณะ (2553) ได้สรุปถึงหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้พื้นฐาน ประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่

1. สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว ตามปกติผู้เรียนมักจะสนใจและคุ้นเคยกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว บทเรียนที่ผู้สอนจะนำมาสอนนั้นควรเลือกสิ่งที่อยู่รอบตัว หรือใกล้ตัวก่อน แล้วค่อยสอนสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปเรื่อยๆ

2. สอนจากสิ่งที่ยากไปหาสิ่งที่ง่าย การจัดการเรียนรู้ถ้าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องจากง่ายไปหายากอยู่แล้ว เพราะสิ่งง่ายๆ นั้น ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดี และเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งยากต่อไป

3. สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใดๆ ก็ตาม ผู้สอนควรให้ตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่าง หรืออาจจะให้ผู้เรียนช่วยหาตัวอย่างให้แล้วช่วยกันสรุปตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมา

4. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าประสบการณ์ใหม่นั้น ย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่าหรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน จึงจะเรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจดี

5. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใดๆ ก็ตาม ผู้สอนควรพยายามใช้สื่อการเรียนประกอบการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นวิธีการทำให้บทเรียน เป็นรูปธรรม ซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจของผู้เรียน

6. สอนจากการทดลองไปหาการสรุปตั้งกฎเกณฑ์ บทเรียนใดที่สามารถให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริงได้ ผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง เมื่อทดลองเสร็จแล้วผู้สอนจึงซักถามและให้ผู้เรียนคิดสรุปเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมา

7. สอนโดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ธรรมชาติของผู้เรียนในวัยต่างๆ นั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจ ความถนัดพิเศษและความสามารถ ผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลักพัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่างๆ ด้วย เพื่อที่จะได้จัดเตรียมบทเรียนและกิจกรรมไว้หลายๆอย่าง ให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย

8. สอนโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยา หลักจิตวิทยาที่ผู้สอนต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุดคือ จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการศึกษา เป็นต้น

9. สอนโดยยึดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาจะเป็นเป้าหมายหลักตามแนวนโยบายในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติในระดับต่างๆ

10. สอนโดยยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรและบทเรียนเป็นหลัก ในการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดความมุ่งหมายหรือผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นหลัก และอีกทั้งผู้สอนยังต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเฉพาะของแต่ละสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้นด้วย และในขณะที่สอนผู้สอนต้องพยายามจัดสถานการณ์ สภาพการณ์และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามความมุ่งหมายเฉพาะสาระหรือหน่วยการเรียนรู้นั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเรียนที่ดี

จากเอกสารที่เกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ต่างๆ นั้นพอจะสรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยเชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามความมุ่งหมายได้

3.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มคนโดยผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันจัดเป็นกิจกรรมขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งต่างๆ อันจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยมที่ดี ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน และจุดเน้นของสาระสำคัญ ผู้สอนควรมียุทธวิธีในการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลดี คือ คิด ค้นคว้า เพื่อแสวงหาหลักการแนวทางต่างๆ และนำวิธีการใหม่ๆ ไปใช้จัดการจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้มีหลายกระบวนการ เช่น

ทักษะกระบวนการ 9 ประการ เป็นการรวบรวมวิธีการจัดการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ผู้ที่จัดการเรียนรู้แบบนี้ไม่จำเป็นต้องกังวลว่าได้ดำเนินการตามลำดับขั้น หรือไม่ ครบทุกขั้นตอนหรือไม่ เพราะการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งมีจุดเน้นต่างกันการจัดการเรียนรู้ครั้งที่หนึ่งอาจเริ่มจากขั้นที่ 1 แล้วไปเน้นขั้นที่ 4, 5 และ 6 เป็นต้น ผู้สอนอาจเน้นทักษะบางขั้นมาก และบางขั้นน้อยกว่า อย่างไรก็ตามทักษะกระบวนการทั้ง 9 ประการนี้ เป็นสิ่งที่มุ่งจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีนิสัยที่จะใช้กระบวนการเหล่านี้ในการคิด ค้นคว้าหาความรู้ต่อไป ทักษะกระบวนการ 9 ประการมีขั้นตอนดังนี้

1 ขั้นตระหนัก ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหา ความจำเป็น เห็นความสำคัญของปัญหานั้นและต้องการเรียนรู้หรือแก้ปัญหา

2 ขั้นวิเคราะห์ วิจัย ผู้เรียนนำปัญหาแยกแยะหาสาเหตุ ความสำคัญและพิจารณาองค์ประกอบของปัญหา

3 ขั้นสร้างทางเลือกที่หลากหลาย ผู้เรียนเสนอแนวทางแก้ปัญหาโดยไม่ต้องกังวลว่าดี/ไม่ดี

4 ขั้นประเมินและเลือกทางเลือก ผู้เรียนคิด อภิปรายถึงแนวทางแก้ปัญหาที่ได้ผลและตรงปัญหาที่สุด

5. ขั้นปฏิบัติ ตกลงวางแผนการปฏิบัติตามทางเลือกโดยวิธีต่างๆ เช่น ลงมือทำหาความรู้
6. ขั้นปฏิบัติอย่างชื่นชม ผู้สอนติดตามให้กำลังใจและให้การยอมรับ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ
7. ขั้นประเมินระหว่างปฏิบัติ ผู้เรียนตรวจสอบการปฏิบัติงาน เพื่อตรวจความถูกต้องเหมาะสม ผู้สอนให้การเสริมแรงตามข้อตกลง
8. ขั้นปรับปรุง ผู้เรียนยอมรับปัญหา ถ้ามีปัญหากเกิดขึ้นในการทำงานผู้เรียนช่วยกันเสนอแนะและนำไปปรับปรุงด้วยตนเอง
9. ขั้นประเมินผลรวม ผู้เรียนทั้งชั้นสรุปการทำงานของตน

พจนา เอื้องไพบูลย์ (2546) ได้ทำการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : การศึกษาแบบพหุกรณี พบว่า กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนประกอบด้วยไปด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่

1. การทบทวนความยากลำบากในชีวิต
2. การตรวจสอบถึงสาเหตุวิกฤตของกลุ่มแกนนำชุมชน
3. การกระตุ้นคนในชุมชนได้ความตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชน
4. การหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา
5. การปฏิบัติการตามทางเลือก
6. การประเมินผลย้อนกลับ
7. การพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น
8. การบูรณาการเข้าสู่ชีวิต

นอกจากนี้ กมล ภูประเสริฐ (2545) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้อันมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบได้แก่

1. สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน
2. ส่งเสริมความสามารถในกระบวนการเรียนรู้
3. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง และการนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากขึ้น

ทิตนา แคมมณี (2545) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ครูเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองมีส่วนร่วมในการวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน ตลอดจนการวัดประเมินผลการเรียนรู้
2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงเนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน โดยวิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ

3. การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ได้รับความสนุกจากการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทำงานร่วมกับเพื่อน ได้ค้นคว้า ตั้งคำถามและค้นหาคำตอบรวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มขณะที่ทำงานร่วมกันของผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมทักษะด้านสังคมให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม ปรับปรุงตนเองให้เข้ากับผู้อื่นในการทำงาน ในการดำเนินชีวิตของตนเอง

5. ครูต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนสามารถค้นคว้าสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือทั้งในด้านความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติ และการฝึกฝน

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่ใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม การจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งให้ผู้เรียนเห็นตนเองในแง่ใหม่ที่แตกต่างออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น มีวุฒิภาวะที่สูงขึ้น

7. การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆด้านไปพร้อมๆกัน ทั้งด้านความรู้ ความคิด การปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึก

จากเอกสารที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่างๆ พอจะสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยความร่วมมือกันของผู้เรียนและผู้สอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย อันจะทำให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมที่ดี และนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีต่อไป

3.4 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนงานหรือรูปแบบที่ออกมาเพื่อใช้จัดการเรียนรู้ ในห้องเรียน หรือในการจัดการเรียนรู้เสริมความรู้ และเป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดทำสื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงหนังสือฟิล์ม วีดิทัศน์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ตลอดจนกำหนดการจัดการเรียนรู้ระยะยาว แต่ละรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะให้แนวทางการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ โดย กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543) นิยามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง ลักษณะหรือขั้นตอนการจัดการให้ผู้เรียนมีการจัดระบบข้อเท็จจริง กฎ ที่ได้รับจากประสบการณ์การเรียนรู้ ไปขยายโครงสร้างทางปัญญาให้กระจ่างจนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การประยุกต์และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2545) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึงสภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการและจุดประสงค์ที่ยึดถือ ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว รูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมอย่างมีลำดับขั้นตอนโดยมีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น ชี้แนะให้คำปรึกษา และร่วมอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามความมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นๆ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 4 ชั้น (ทึศนา แคมมณี, 2540) ได้แก่

1. ศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องการเป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญสำหรับนำมาใช้ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่จะพัฒนาขึ้น

2. กำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ เป็นการระบุงองค์ประกอบที่ผู้พัฒนาเห็นว่ามีความสำคัญ จำเป็นต่อผลการเรียนรู้สิ่งนั้นๆ ของผู้เรียน เช่น จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการสอน ขั้นตอนและกิจกรรมการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น และเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้องกันตามแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานที่ใช้

3. ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เป็นการหาข้อมูลเชิงประจักษ์มายืนยันว่าแผนการจัดองค์ประกอบต่างๆที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างมีระบบนี้มีคุณภาพและประสิทธิภาพจริง คือสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ และเกิดผลต่อผู้เรียนตามต้องการหรือได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ การหาข้อมูลเชิงประจักษ์นี้ทำโดยการนำแผนการจัดองค์ประกอบนี้ไปทดลองใช้ในห้องเรียนตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ยอมรับโดยทั่วไป และสามารถยืนยันด้วยตัวเลขได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้การตรวจสอบเชิงประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องได้ ในทางปฏิบัติการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้จะเริ่มจากการตรวจสอบเชิงประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดองค์ประกอบให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปทดลองใช้ในห้องเรียน

4. การปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ เป็นการปรับแก้รูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นให้ดียิ่งขึ้น มีข้อบกพร่องน้อยลง โดยการนำสิ่งที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการสอนมาปรับปรุง แก้ไขสิ่งที่ปรับปรุงนี้อาจเป็นองค์ประกอบ ลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ตลอดจนแนวการใช้รูปแบบการเรียนรู้

3.5 การประเมินผลการจัดเรียนรู้

ในความหมายที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกันมาแต่เดิมนั้น การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังกิจกรรมการเรียนรู้ แต่หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จนปรากฏเป็นคุณสมบัติเด่นชัดติดตัวผู้เรียนไปอย่างยั่งยืน และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิต ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ จึงควรให้อยู่ในสภาพจริงให้มากที่สุด เมื่อการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามหรือสอดคล้องกับสภาพจริง (Authentic learning) แล้วการประเมินผลการเรียนรู้ก็ควรประเมินให้เป็นไปตามสภาพจริง (Authentic assessment) ด้วย ซึ่งหลักการของการประเมินตามสภาพจริงนั้น ถือว่าการประเมินผลกับการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างผสมผสานกัน กล่าวคือ เมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนก็จะได้แสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ประเมินตามสภาพจริงได้ในทันที ด้วยเหตุดังกล่าวการประเมินจากการปฏิบัติจริงจึงมีความสำคัญมากขึ้นการวัดและประเมินตามสภาพจริงเป็นกระบวนการวัดผลการเรียนรู้ตามแนวทาง 3 ประการ (อุษา คงทอง และคณะ, 2553) คือ

1. วัดครบถ้วนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้จริง วัดความสามารถทางความรู้ ความคิดได้จริง (Cognitive Ability) วัดความสามารถในการปฏิบัติได้จริง (Performance/Practice Ability) วัดคุณลักษณะทางจิตใจได้จริง (Affective Characteristics)

2. วัดได้ตรงความเป็นจริง คือ สิ่งที่วัดได้นั้นเป็นข้อมูล เป็นการแสดงผลพฤติกรรมที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ทั้งความสามารถทางความรู้ ความคิดความสามารถในการปฏิบัติ และคุณลักษณะทางจิตใจ มีความคลาดเคลื่อนผิดพลาดน้อยที่สุดไม่เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยความสามารถได้คะแนนสูง ตัดความผิดพลาดที่ผู้มีความสามารถสูงกลับได้คะแนนน้อย

3. เลือกสรร คิดค้นเครื่องมือและเทคนิคการวัดผลที่เป็น การวัดพฤติกรรมที่แท้จริงที่แสดงออกซึ่งความสามารถของผู้เรียน (Ability to do) ซึ่งอาจได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน สังเกตจากการปฏิบัติภาระงาน (Tasks) ที่จัดให้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่ผู้สอนจะกำหนดสังเกตจากร่องรอยหลักฐานผลการปฏิบัติภาระงานของผู้เรียน เป็นต้น

การประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาเน้นการประเมินตามสภาพจริงมีวิธีการ (อุษา คงทอง และคณะ 2553) ดังนี้

- 1) สังเกตการแสดงออกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
- 2) ชิ้นงาน ผลงาน รายงาน
- 3) การสัมภาษณ์
- 4) บันทึกของผู้เรียน
- 5) การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
- 6) การวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติ (Practical assessment)
- 7) การวัดและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance assessment)
- 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แฟ้มผลงาน (Portfolio assessment)
- 9) อื่นๆ

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย และให้ความสำคัญกับการประเมินผลการเรียนรู้ที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น การประเมินจากการปฏิบัติงานจึงเป็นหัวใจของการประเมินตามสภาพจริง หลักฐานหรือร่องรอยของการปฏิบัติงาน รวมทั้งบันทึกความรู้สึนึกคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ฯลฯ ที่รวบรวมไว้ ซึ่งเรียกว่าแฟ้มผลงาน จึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่สะท้อนถึงความสามารถจริงของผู้เรียนนั้นจะเห็นได้ว่าการวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติ ด้านความสามารถ และโดยใช้แฟ้มผลงานมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการประเมินต้องมาจากแหล่งที่หลากหลาย เช่น จากผลงานการทำแบบฝึกหัดหรือโครงการงาน จากการสังเกต จากการสัมภาษณ์ จากการสอบในลักษณะต่างๆ และจากการบันทึกของผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง เป็นต้น

ตอนที่ 4 แนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จึงได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ สาธารณชนที่นำเสนอประกอบด้วย ความหมายของความยั่งยืน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืน การสอนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ การวัดความยั่งยืนในการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้วัดความความยั่งยืน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ความหมายของความยั่งยืน

ความยั่งยืน (Sustainable) มีความสำคัญสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิต เนื่องจากการสืบทอดสิ่งต่างๆ อย่างต่อเนื่องยาวนานจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าผู้เรียนหรือบุคคลไม่สามารถเรียนรู้บทเรียน เหตุการณ์ บุคคล และสิ่งของต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน การสืบทอดสิ่งต่างๆ ระหว่างกันก็จะเป็นไปได้ยากลำบาก โดยมีผู้สนใจศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความยั่งยืนในการเรียนรู้ไว้หลายท่าน

ราชบัณฑิตยสถาน (2532) ได้ให้ความหมายของความยั่งยืนว่า หมายถึง ยืนยง อยู่ยาวนาน หรือความคงทนอยู่เป็นเวลานาน หรือความต่อเนื่องยาวนาน

ปรีชา จุลชัยวรกุล (2538) ให้ความหมายของความยั่งยืนในการเรียน ว่าหมายถึง การคงไว้ของประสบการณ์หรือความรู้ที่ได้รับมาในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งหลังจากการเรียนรู้แล้ว

กมลรัตน์ หล้าสุวงศ์ (2528) ยังได้กล่าวถึง ความยั่งยืนว่า หมายถึง ความสามารถสะสมประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมแล้วสามารถแสดงออกมาในรูปแบบของการระลึกได้ (Recall) หรือการจำได้ (Recognition)

Adam (1976) ที่กล่าวว่า ความยั่งยืน คือการคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือเคยมีประสบการณ์รับรู้มาแล้ว หลังจากที่ได้ทอดทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งก็คือ ความคงทนในการจำ และในการประเมินของการเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้วหรือยัง หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปมาเล็กน้อยเพียงใด โดยการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นถ้าประเมินผลทันทีที่ผู้เรียนเรียนจบผลการประเมินที่ได้คือ ผลของการเรียนรู้ แต่ถ้าปล่อยให้เวลาผ่านไปประยะหนึ่ง อาจเป็น 2 นาที 5 นาที หรือหลาย ๆ วันค่อยประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่ได้จะเป็นผลของการเรียนรู้และความคงทนในการจำ

Cermak (1972) ที่อธิบายว่า ความจำและการเรียนรู้เป็นของคู่กันและมีความสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิดจนอาจจะกล่าวได้ว่า การเรียนรู้คือความจำนั่นเอง โดยการที่สมองเก็บเอาเนื้อหาสาระ และความรู้ไว้ แต่การจะจดจำสิ่งที่เรียนมาแล้วหรือเก็บประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาไว้ในสมองมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการจำหรือระลึกเนื้อหาหรือสิ่งต่างๆ ที่ตนเคยได้รับการเรียนรู้หรือมีประสบการณ์มาก่อนในระยะเวลา หลังจากทั้งช่วงระยะหนึ่ง โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยการศึกษาความสามารถในการสะสมประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม แล้วนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถแสดงออกถึงความรู้ เจตคติ ทักษะ ของความเป็นไทยอย่างยั่งยืนออกมาในรูปแบบของการระลึกได้ (Recall) หรือการจำได้ (Recognition) นั่นเอง

4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนในการเรียนรู้

ความยั่งยืนในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ย่อมมีสาเหตุเกิดขึ้นจากปัจจัยต่างๆ มากมาย มีนักวิชาการหลายท่านที่ทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัจจัยต่างในด้านต่างๆที่จะมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนในการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528) อธิบายถึง ความยั่งยืนในการเรียน เป็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้และการจำ ที่มีผลซึ่งกันและกัน และประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่

1) การเรียนรู้ (Learning) ผู้ที่สามารถจำได้มักเกิดจากการเรียนรู้ที่แท้จริง มีเหตุผลและมีหลักเกณฑ์สามารถสะสมหรือจำกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้ เช่น เรียนรู้ว่า 1 บาทมี 4 สลึง ถ้าคนซื้อของ 2 บาท โดใช้เหรียญสลึงแทนเหรียญบาทจะต้องใช้ 8 สลึง เป็นต้น

2) ความสามารถในการสะสม (Retention) หมายถึง การรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การที่ลิงชิมแพนซีที่ถูกขังอยู่กรงสามารถรวบรวมประสบการณ์การสอยผลไม้มาแก้ปัญหาการสอยกล้วยมากินได้ เป็นต้น

3) ความสามารถในการถ่ายทอด (Reproduction) คือ การที่บุคคลสามารถดึงเอาสิ่งสะสมออกมาใช้ได้ 2 รูปแบบ คือ

3.1) การระลึกได้ (Recall) คือ การถ่ายทอดความจำออกมาโดยการเล่าบรรยายหรืออธิบายสิ่งที่เคยจำได้นั้นออกมาได้ถูกต้อง โดยไม่ต้องมีสิ่งนั้นมาปรากฏให้เห็น เช่น การบรรยายรูปร่างหน้าตาของขโมยที่ขึ้นบ้านเมื่อคืนนี้ การเล่าถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ตลอดจนถึงทัศนที่สวยงามของจังหวัดเชียงใหม่ได้ เป็นต้น

3.2) การจำได้ (Recognition) คือ การถ่ายทอดความจำออกมาโดยการชี้สิ่งนั้นได้ถูกต้องเมื่อมีสิ่งเร้าอื่นๆ ปะปนอยู่ด้วย เช่น การชี้ตัวผู้ต้องหามนโรงพักแม้จะมีผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องหาปะปนอยู่ เป็นต้น

นอกจากนี้ มาลินี จุฑารพ (2537) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ โดยสรุปได้ ดังนี้

1. การเห็นบ่อยๆ (Overlearning) การอ่านหนังสือให้จำได้ดี ต้องอ่านให้จบหลายๆเที่ยว ย่อมจำได้ดีกว่าการอ่านจบเพียงครั้งเดียว

2. การทบทวนเป็นระยะ (Periodic Review) โดยการสรุปทบทวนท้ายบทเรียนหรือถ้ามีการทดสอบทุกครั้งทีเรียนจบในแต่ละชั่วโมง จะเป็นการทบทวนได้ดีที่สุดด้วย

3. การระลึกถึงสิ่งที่ทำขณะฝึกฝนอยู่ (Recall during Practices) โดยการทบทวนสิ่งที่กำลังเรียนอยู่แล้วถามตนเองว่าได้ความรู้อะไร สามารถนำความรู้ที่ได้ไปอธิบายเพื่อนๆ ได้อย่างไร ซึ่งถือเป็นการทดสอบว่าตนเองจำได้แค่ไหน

4. การจำอย่างมีหลักเกณฑ์ที่ดี (Logical Memory) ได้แก่ การจำเป็นช่วงๆ การจำโดยการจัดเป็นหมวดหมู่ การใช้รหัสช่วยในการจำ การจำอย่างมีหลักการ การจำโดยใช้คำสัมผัสและการจำในสิ่งที่มีความหมาย

5. ความยั่งยืนจะอยู่ได้นานถ้ามีการพักผ่อนสลับบ้าง เช่น เมื่อดูหนังสือจบบทที่ 1 แล้วพักสักครู่ต่อมาถึงดูบทที่ 2 จะช่วยให้การจำเนื้อหาในบทที่ 1 ได้นานกว่าการดูหนังสือบทที่ 1, 2 และ 3 ต่อกันไปทีเดียว เป็นต้น

6. ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อมีการจดบันทึก

7. การเริ่มกิจกรรมในตอนเช้า

จากการศึกษาเอกสารต่างๆดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันทั้งการเรียนรู้ การเก็บจำ และการถ่ายทอดออกมา ซึ่งจะยั่งยืนมากน้อยเพียงขึ้นกับการทำซ้ำๆบ่อยๆ อย่างเป็นระบบเพื่อให้การเรียนรู้ในสิ่งนั้นเกิดเป็นความยั่งยืนขึ้น

4.3 การสอนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ได้ดี โดยนักจิตวิทยาหลายท่านกล่าวว่า การเรียนรู้และความจำเป็นของคู่กันและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จนอาจจะกล่าวได้ว่า การเรียนรู้คือความจำนั่นเอง โดยการที่สมองเก็บเอาเนื้อหาสาระและความรู้ไว้ แต่การจะจดจำสิ่งที่เรียนมาแล้วหรือเก็บประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาไว้ในสมองมาน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ องค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่งคือ กระบวนการเรียนรู้ ซึ่ง Gagne (1970) อธิบายขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

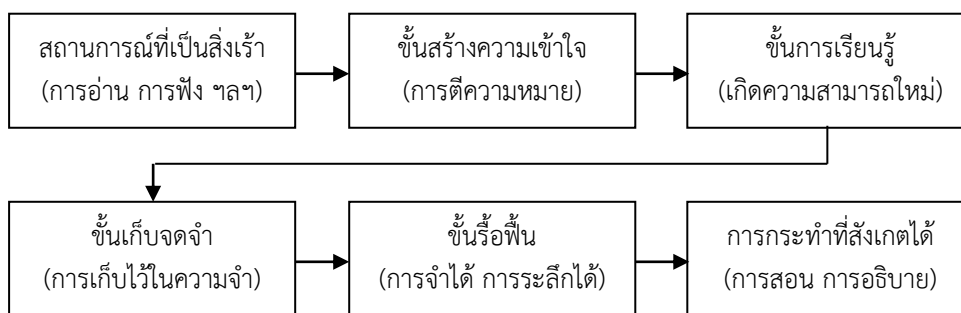
1) ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจ (Apprehended) ผู้เรียนต้องใช้ความสนใจใส่ใจรับรู้สิ่งต่างๆ จากสถานการณ์สิ่งเร้า ผ่านประสาทสัมผัสและแปลความหมายของสิ่งที่รับรู้ นั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล

2) ขั้นการเรียนรู้หรือขั้นรับเอาไว้ (Acquisition) ในขั้นนี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบประสาท เกิดเป็นความสามารถอย่างใหม่ขึ้น

3) ขั้นเก็บเอาไว้ในความจำ (Storage) ระยะนี้สิ่งที่รับเอาไว้จะถูกเก็บไว้ในส่วนของความจำในสมอง ระยะเวลาของการเก็บเอาไว้นี้แตกต่างกันแล้วแต่บุคคล สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

4) ขั้นรื้อฟื้น (Retrieval) เป็นขั้นที่นำเอาสิ่งที่เรียนรู้ที่เก็บไว้ในส่วนความจำของสมองออกมาใช้ ซึ่งจะแสดงออกในรูปของพฤติกรรม หรือการกระทำที่สังเกตหรือวัดได้โดยบุคคลอื่น การรื้อฟื้นนี้อาจออกมาโดยพฤติกรรมที่อ้างอิงหรือพาตพิงไปถึงการใช้ความสามารถของสติปัญญา เช่น การคิดแก้ปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ การประเมินค่าสิ่งต่างๆ เป็นต้น

โดยกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นของ Gagne (1970) นี้สามารถแสดงได้ดังแผนภาพ ดังที่ปรากฏต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

นอกจากนี้ เอนกกุล กริแสง (2526) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการช่วยให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ไว้ 2 ประการ ได้แก่

1) การจัดบทเรียนให้มีความหมาย (Meaning Fullness) เพื่อให้ให้นักเรียนมีความยั่งยืนในการเรียนรู้ อาจทำได้ดังนี้

1.1) การสื่อสัมพันธ์ (Mediation) เป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมายช่วยในการเรียนรู้บทเรียนที่มีความหมาย

1.2) การจัดเป็นระบบไว้ล่วงหน้า (Advance Organization) เป็นการสรุปโครงสร้างหรือกระบวนการเกี่ยวกับบทเรียนให้ผู้เรียนทราบก่อนการเรียนรู้เนื้อหาวิชาในตอนนั้นๆ

1.3) การจัดลำดับชั้น (Hierarchy Structure) เป็นการจัดบทเรียนให้เป็นลำดับตามขั้นตอน การเรียนรู้ในลำดับขั้นต่ำกว่าจะเป็นพื้นฐานให้เรียนรู้ขั้นตอนที่สูงขึ้นเป็นลำดับไป ผู้เรียนต้องมีความรู้ขั้นแรกก่อนที่จะเรียนรู้ขั้นต่อไป

1.4) การจัดเข้าเป็นหมวดหมู่ (Organization) เป็นการแยกประเภทของสิ่งที่ต้องการให้เกิดความยั่งยืนไว้ให้เป็นหมวดหมู่

2) การจัดสถานการณ์ช่วยการเรียนรู้ (Mathemagenic) ให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับบทเรียนมากขึ้น ทั้งในระหว่างการเรียนการสอนและภายหลังการสอนแล้ว ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

2.1) การนึกถึงสิ่งที่เรียนขณะที่กำลังฝึกฝนอยู่ (Recall During Practice) หมายถึง การทบทวนบทเรียนเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นภายหลังที่อ่านจบแต่ละครั้ง

2.2) การเรียนเพิ่มเติม (Over Learning) หมายถึง การเรียนภายหลังจากที่จำบทเรียนนั้นได้แล้ว

2.3) การท่องจำ (Recitation) การท่องจำยิ่งจะทำให้จำได้นานยิ่งขึ้น เพราะผู้ที่ท่องอย่างมีความตั้งใจ มักมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และเมื่อท่องไปได้ระยะหนึ่ง ผู้ท่องจะทราบถึงความก้าวหน้าของตนเอง ทำให้เกิดกำลังใจที่ทำต่อไป นอกจากนี้การท่องยังเป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายแน่ชัด ผู้ท่องจะตั้งระดับความมุ่งหวังไว้ และจะมุ่งหมายให้บรรลุเป้าหมายนั้น

2.4) การสร้างจินตนาการ (Imagery) หมายถึง การสร้างรหัสโดยนิกรภาพในใจเป็นการเอาสิ่งที่ต้องการให้เกิดความยั่งยืนไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม การทำให้ผู้มีการเรียนรู้ในสิ่ง

นั้นได้อย่างยั่งยืนจะต้องจัดบทเรียนให้มีความหมายตรงตามวัตถุประสงค์นั้น จัดบทเรียนให้มีระเบียบหมวดหมู่ พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ส่วนการจัดสถานการณ์การเรียนรู้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้แก่ การจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมต่าง อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และคงไว้ซึ่งประสบการณ์ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งเป็นความยั่งยืนในการเรียนรู้ และผู้เรียนจะสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วน ปราโมช สนธยามาลัย (2538) ได้กล่าวถึง ความยั่งยืนในการเรียนรู้จะมากน้อยเพียงใด นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะ 3 ประการคือ

- 1) การเรียนที่มีคุณภาพสูง จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ได้ดีกว่าการเรียนที่มีคุณภาพต่ำ
- 2) การเฉลี่ยวการปฏิบัติโดยแบ่งเป็นการปฏิบัติระยะสั้นๆ จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ได้ดีกว่าการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องยาวนาน
- 3) การเรียนสิ่งที่มีความหมายเชื่อมโยงสัมพันธ์กันจะทำให้เกิดความยั่งยืนของการเรียนได้ดีกว่าสิ่งที่ไม่มีความหมาย

จากการศึกษาเอกสารต่างๆดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การสอนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้นั้น ประกอบด้วยหลายขั้นตอนแต่มีส่วนที่สอดคล้องกันประกอบด้วย การตีความหมาย เกิดความรู้ใหม่ เก็บไว้ในทรงจำ การนำออกมาใช้ ร่วมกับการจัดการเรียนที่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ได้

4.4 การวัดความยั่งยืนในการเรียนรู้

การวัดความยั่งยืนในการเรียนรู้เป็นการวัดความคงทน ความต่อเนื่องของผู้เรียนหลังจากได้เรียนรู้สิ่งใดไปแล้วระยะหนึ่ง ซึ่งความยั่งยืนในการเรียนรู้จะมากหรือน้อยเพียงใดนั้น จำเป็นต้องหาวิธีการวัดความยั่งยืนในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผู้สนใจศึกษาไว้หลายท่านดังนี้

ชม ภูมิภาค (2535) ทำการศึกษาการวัดความยั่งยืนในการเรียนรู้และได้แบ่งวิธีการวัดออกเป็น 3 วิธีได้แก่

- 1) วิธีแห่งการระลึกได้ (The Recall Method) เป็นการเปรียบเทียบผลระหว่างการสอบหลังเรียนเสร็จทันที กับการทดสอบหลังจากเว้นระยะสักระยะหนึ่งแล้ว
- 2) วิธีแห่งการรู้จัก (Recognition Method) เป็นการเลือกเอาสิ่งที่เคยเรียนมาแล้วออกมาจากสิ่งที่ปนอยู่ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันได้อย่างถูกต้อง
- 3) การเรียนใหม่ (Relearning Method) เป็นการเรียนเปรียบเทียบการเรียนเดิมกับการเรียนครั้งใหม่ โดยถ้าให้ได้ผลเท่าเดิมจะใช้เวลาเรียนเท่าใด

4.5 ระยะเวลาที่ใช้วัดความความยั่งยืนในการเรียนรู้

การวัดความยั่งยืนในการเรียนรู้นั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านทำการศึกษเกี่ยวกับเรื่อง ระยะเวลาที่ใช้ในการทดสอบความยั่งยืนในการเรียนรู้ ดังนี้

ชวาล แพร์ตกุล (2536) กล่าวว่าในการสอบซ้ำโดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกันไปลองสอบกับกลุ่มบุคคลเดียวกัน เวลาในการทดสอบครั้งแรกและครั้งที่สองควรเว้นให้ห่างกันประมาณ 2-4 สัปดาห์

Gregory (1987) อธิบายว่า นักจิตวิทยาได้กำหนดระยะเวลาในการวัดความยั่งยืนไว้ดังนี้ ความยั่งยืนในการเรียนรู้จากการรู้สึกสัมผัส (Sensory) ควรวัดหลังจากการเรียนรู้ประมาณ 1 วินาที เพราะเป็นเพียงความรู้สึกสัมผัสสิ่งเร้าด้วยอวัยวะรับสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง หรือส่วนใดส่วนหนึ่ง แต่ยังไม่รู้ความหมาย

ความยั่งยืนในการเรียนรู้ระยะสั้น (Short-term) ควรวัดหลังจากการเรียนรู้ประมาณ 1 นาที เพราะเป็นการเรียนรู้ที่คงอยู่ในระยะเวลาอันสั้นที่ตั้งใจ หรือจดจ่อต่อสิ่งนั้นเท่านั้น

ความยั่งยืนในการเรียนรู้ระยะยาว (Long-term) ควรวัดหลังจากการเรียนรู้ประมาณ 1 นาที จนถึงหลายวันหรือหลายสัปดาห์ เพราะเป็นการเรียนรู้ที่คงทนถาวรมากกว่าแบบอื่น ไม่ว่าจะทิ้งระยะไว้นานเพียงใด ถ้าต้องการรื้อฟื้นการเรียนรู้ใหม่ๆ ก็จะสามารถระลึกออกมาได้ทันทีและถูกต้อง

Nunnally (1959) กล่าวว่า เพื่อก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนต่าง ๆ น้อยลง ควรเว้นช่วงเวลาในการสอบซ้ำห่างกันอย่างน้อย 2 สัปดาห์ เพราะความเคยชินในการทำแบบทดสอบ จะทำให้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทั้งสองครั้งสูง

กล่าวโดยสรุป ความยั่งยืนในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อผู้เรียน เพราะหากผู้เรียนจำสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วได้อย่างดีก็นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ออกมาใช้ประโยชน์ได้เมื่อต้องการ การวิจัยครั้งนี้ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้ระยะเวลา 1 เดือน และ 3 เดือน ในการวัดความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทย

ตอนที่ 5 แนวคิดการพัฒนาแบบ

การวิจัยที่ใช้รูปแบบเป็นการวิจัยแนวใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจ เพราะการวิจัยที่ใช้รูปแบบจะช่วยให้ได้ความรู้ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการวิจัยที่ช่วยพัฒนาความรู้ มีความชัดเจน เป็นระบบ โดยมีรายละเอียดของแต่ละหัวข้อเกี่ยวกับรูปแบบ ดังนี้

5.1 ความหมายการพัฒนาแบบ

รูปแบบ หรือ โมเดล (Model) เป็นเครื่องมือทางความคิดที่ใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ หรือ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย ซึ่งสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ หรือทฤษฎีและหลักการต่างๆ ลักษณะที่สำคัญของรูปแบบคือ จะต้องนำไปสู่การทำนายผล (Prediction) ที่สามารถพิสูจน์ได้ โครงสร้างของรูปแบบจะต้องมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ และสามารถสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ได้ (ทิตินา แชมมณี, 2540)

พจนานุกรม Contemporary English ของ Longman (1981) ให้ความหมายไว้ 5 ความหมาย แต่โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะ คือ 1) รูปแบบ (Model) หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง หรือแบบจำลอง 2) รูปแบบ (Model) ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ 3) รูปแบบ (Model) หมายถึง รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ

ในขณะที่ Hausser (1980) ได้ให้ความหมายของรูปแบบแตกต่างออกไปโดยกล่าวว่า รูปแบบเป็นสิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบและกระบวนการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง

ส่วนพจนานุกรมการศึกษา Good (1973) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่าเป็น แบบอย่างของ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง หรือทำซ้ำเพื่อเป็นตัวอย่างในการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิ หรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการ หรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและสัญลักษณ์ทางระบบสังคม

Willer (1967) อธิบายว่า รูปแบบ เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปร่าง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง และสามารถพัฒนาเป็น ทฤษฎีได้ต่อไป

ปรีชา กันธิยะ (2552) ให้นิยาม รูปแบบ ว่าหมายถึง แบบอย่างหรือแนวทางในการกระทำ หรือดำเนินการใดๆที่แสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิดหรือความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยอาจเป็นแบบเชิง กายภาพหรือเชิงคุณลักษณะได้ รวมทั้งอาจเป็นรูปแบบอย่างง่ายหรือซับซ้อนก็ได้เช่นกัน สำหรับ รายละเอียดและองค์ประกอบของรูปแบบขึ้นกับลักษณะปรากฏการณ์และวัตถุประสงค์ของผู้สร้าง และพัฒนา

มาลี สืบกระแสด (2552) อธิบายความหมายของรูปแบบว่ามี 2 ลักษณะได้แก่ 1) รูปแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่นเครื่องคอมพิวเตอร์ 2) รูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ระบบการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ รูปแบบอาจแสดงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยงแสดงในรูป แผนภาพ รูปสมการคณิตศาสตร์ สมการพยากรณ์ ข้อความ จำนวน ภาพ แผนภูมิ หรือรูปสามมิติ

ทิตินา แคมมณี (2545) ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบว่า เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น คำอธิบายเป็นแผนผังไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2531) ได้อธิบายความหมายของคำว่า รูปแบบ ว่า หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆหรือตัวแปรต่างๆที่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

วิไลรัตน์ ยิ้มฉ่าง (2527) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่เป็นองค์ประกอบหรือโครงสร้างการบริการงานและหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งต่างๆ ของบุคลากรในการจัดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยหลักการ องค์ประกอบการทำงาน อำนาจหน้าที่ของสมาชิกและที่ปรึกษา

จากความหมายต่างของรูปแบบพอจะสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองโครงสร้างทางความคิด เกี่ยวกับองค์ประกอบ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ซึ่งเป็นข้อสรุปจากการศึกษา ทั้งจากเอกสาร ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะต่างๆ นำมาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นแบบแผนที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

5.2 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลากหลายประเภท โดยมีนักวิชาการได้ทำการศึกษาและแบ่งประเภทของรูปแบบไว้ ซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะ และความสำคัญของศาสตร์นั้น ๆ ด้วยเหตุนี้การจำแนกประเภทของรูปแบบจึงมีหลายประเภท โดยมีรายละเอียดดังนี้

George and Wilson (1990) แบ่งรูปแบบเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) รูปแบบทางกายภาพ (Physical Model) เป็นรูปแบบที่ได้รับการสร้างขึ้นให้เหมือนกันของจริงแต่ลดขนาดให้เล็กลง หรือขยายให้ใหญ่ขึ้นจากของจริง โดยมีสัดส่วนที่ถูกต้องกับของจริง รูปแบบนี้มีลักษณะเหมือนกับแบบจำลอง

2) รูปแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้สัญลักษณ์แทนความคิดหรือจินตนาการ สร้างขึ้นเพื่ออธิบายถึงองค์ประกอบต่างๆของความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่าแต่ละองค์ประกอบทำหน้าที่อย่างไร สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นอย่างไร

Keeves (1988) อธิบายว่า รูปแบบจำแนกได้ 4 ประเภท โดยยึดแนวทางของ Caplan and Tutsuoka ซึ่งเป็นการแบ่งตามลักษณะการเขียนรูปแบบ ดังนี้ได้แก่

1) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อยสองสิ่งขึ้นไปในลักษณะรูปธรรมเพื่อใช้อธิบายสร้างความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ เช่น รูปแบบจำลองระบบสุริยะกับระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาคารจำลองกับระบบธนาคารที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิตกับการผลิตจริง เป็นต้น

2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษาด้วยการพูด และการเขียน เพื่อใช้อธิบายโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์ต่าง ๆ รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางสมการ หรือสูตรทางคณิตศาสตร์เพื่อเป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้วรูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในด้านจิตวิทยาและทางการศึกษา

4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสถานการณ์หรือปัญหาใด ๆ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์วิธีเส้นทางจะช่วยให้เข้าใจและสามารถศึกษารูปแบบเชิงภาษาที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ดี รูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในการศึกษา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543 อ้างถึงใน ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ 2543) ได้แบ่งรูปแบบการศึกษานอกโรงเรียนตามลักษณะการจัดการศึกษาเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบที่จัดเป็นรายคน (Person-Centered Model) เป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาที่เป็นเฉพาะของแต่ละบุคคล มุ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนแต่ละคน และใช้ผู้เรียนแต่ละคนเป็นศูนย์กลางการจัดการ มีหลักสูตร วิธีการสอนที่เปิดกว้างตามความต้องการของแต่ละบุคคล ตัวอย่าง

ของการจัดการศึกษารูปแบบนี้ เช่น การเรียนด้วยตนเอง การเรียนทางไกล หรือจากวิทยุโทรทัศน์ การศึกษาจากเอกสาร การทัศนศึกษา เป็นต้น

2. รูปแบบที่จัดเป็นกลุ่ม-ชั้นเรียน (Group-Centered Model) โดยมีบุคคลหลายๆคนเป็นกลุ่มเป้าหมายในการให้ความรู้อย่างเสมอภาค มีการกำหนดหลักสูตร เวลาที่แน่นอน ได้รับใบสำคัญทางการศึกษา (รับรองวุฒิ/ประกาศนียบัตร) เช่นการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ การศึกษาสายสามัญ วิชาชีพระยะสั้น เป็นต้น

3. รูปแบบชุมชน (Community-Centered Model) ชุมชน-หมู่บ้าน เป็นแกนนำในการจัดการหลักสูตร จัดขึ้นตามความต้องการของชุมชน และยืดหยุ่นตามความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง เป็นการสนับสนุนให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มและร่วมมือกันทำกิจกรรม เช่น โครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทแบบผสมผสานระหว่างการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และหน่วยงานอื่นๆในภาครัฐ เป็นต้น

ในขณะที่รูปแบบทางการศึกษาของประเทศไทยได้ถูกจัดออกเป็น 3 รูปแบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ได้แก่

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

นิกม ทาแดง (2536) แบ่งรูปแบบเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบไอคอนิก (Iconic Model) เป็นการจำลองระบบด้วยภาพเหมือน ภาพถ่ายหรือลักษณะโครงสร้างและกระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบจริง เช่น หุ่นจำลองรถยนต์ที่สามารถติดเครื่องยนต์และวิ่งได้ หุ่นจำลองสิ่งก่อสร้างที่แสดงภูมิสถาปัตยกรรมของสถานที่ต่างๆ ภาพถ่ายหรือภาพเหมือนที่สามารถบอกสัดส่วนต่างๆ ได้เป็นแบบจำลองระบบโครงสร้าง

2. รูปแบบอนาล็อก (Analogue Model) เป็นระบบเสมือนที่ใช้สิ่งแทนที่กำหนดขึ้นแทนส่วนประกอบ องค์ประกอบและกระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบจริง สามารถลดความซับซ้อนของระบบจริงและแสดงเฉพาะส่วนสำคัญของระบบโดยรวมได้ง่าย ซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยภาษา (Language Analogue) แผนภูมิ (Flow Chart) แผนที่ (Map) และกราฟ (Graph)

3. รูปแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นรูปแบบระบบที่เป็นนามธรรมที่สุดในรูปแบบทั้งหมด กล่าวคือ รูปแบบไอโคนิกอาจมีขนาดเล็กกว่าของจริง 10-100 เท่า รูปแบบอนาล็อก อาจพับเก็บใส่กระเป๋าได้ แต่รูปแบบลักษณะเป็นเพียงสัญลักษณ์ สมการ หรือสูตรทางคณิตศาสตร์เท่านั้น

โดยสรุปจากการศึกษารูปแบบจากเอกสารหรืองานวิจัย พบว่า รูปแบบมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับหลักการในการแบ่งรูปแบบ และวัตถุประสงค์ในการนำรูปแบบไปใช้ในการก่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การกำหนดรูปแบบว่า จะต้องมีตัวแปรจำนวน และมีลักษณะเป็นอย่างไรนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้รูปแบบจะต้องมีตัวแปรผันครบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลกัน และความสัมพันธ์เหล่านั้นสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างรูปแบบนั้นโดยมีข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ พิสูจน์ได้และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

5.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการต่างๆ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ต่างกัน ดังนี้

Keeves (1997 : 386 – 387 อ้างถึงในทิกนา แชมณี, 2545 : 218) ได้กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือสามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative relationships)

Ivancevich (1989) กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก

อัมพร พงษ์กัสนานนท์ (2550) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา 6) การบริหารและการจัดการศึกษา 7) กลุ่มเป้าหมาย และ 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน

ชนกนารถ ชื่นเชย (2550) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการของการศึกษา ต่อเนื่อง 2) กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 3) จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

4) โครงสร้างระบบบริหารของการศึกษาต่อเนื่อง 5) หลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาต่อเนื่อง 6) วิธีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 7) สื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง 8) การติดตามและประเมินผลของการศึกษาต่อเนื่อง และ 9) การเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียน

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2547) ได้กล่าวไว้ว่ารูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาพวาดความสำเร็จ 2) การกำหนดโครงสร้าง 3) การบริหารจัดการ 4) ติดตามกำกับ

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของรูปแบบ มีความหลากหลาย ประกอบไปด้วยสิ่งใดก็ได้ การกำหนดรูปแบบว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบใดบ้าง มีจำนวนเท่าใด นั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษา และวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้นๆ เป็นสำคัญ

5.4 การพัฒนารูปแบบ

รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องที่กำลังศึกษาให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นและนำไปสู่การศึกษาในเชิงลึกต่อไป โดยการพัฒนารูปแบบนี้มีนักวิชาการต่างๆ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าพัฒนารูปแบบไว้ ดังนี้

วิมล จันทร์แก้ว (2555) สรุปกระบวนการพัฒนารูปแบบได้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอน 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอน 2 การกำหนดหลักการและองค์ประกอบของรูปแบบ ขั้นตอน 3 การร่างรูปแบบ ขั้นตอน 4 การประเมินรูปแบบ ขั้นตอน 5 การปรับปรุงและการพัฒนารูปแบบ

ปรีชา กันธิยะ (2552) ได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบและแบ่งขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาและพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย การศึกษาองค์ความรู้และข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั้งในส่วนแนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัจจุบัน และกำหนดกรอบแนวคิด และหลักการในการพัฒนารูปแบบ

2. การตรวจสอบรูปแบบในมิติของความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบไปใช้

3. การทบทวนและปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมและสมบูรณ์มากขึ้น

อัมพร พงษ์กังสนานันท์ (2550 : 108-122) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) และ 2) การประเมินรูปแบบประกอบด้วย การประเมินรูปแบบเพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบ ไปปฏิบัติในสถานศึกษา และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนารูปแบบ

ชนกนารถ ชื่นเชย (2550 : 72 - 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1)การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็นกรอบของรูปแบบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3)การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 19 คน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย และ 4) การตรวจสอบประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2531)ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยการพัฒนารูปแบบโดยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

ในขณะที่ Mescon และคณะ (1985) อธิบายขั้นตอนการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นศึกษาและรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เป็นขั้นตอนที่ศึกษาเพื่อให้ทราบว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
2. ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างรูปแบบ เพื่อให้ทราบคุณสมบัติ รายละเอียดของข้อมูลในการสร้างรูปแบบ
3. ขั้นทดสอบรูปแบบ (Testing Model) เป็นการตรวจสอบรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมาจากขั้นตอนที่ 2
4. ขั้นนำไปใช้ (Implementation) เมื่อรูปแบบดังกล่าวผ่านการทดสอบแล้ว ควรนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้จริง เพื่อจะได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ
5. ขั้นปรับปรุงรูปแบบ (Model Updating) รูปแบบที่นำไปใช้อาจต้องการปรับปรุงเพื่อให้มีความทันสมัยตรงตามความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก

ในขณะที่ วาโร เฟ็งสวัสต์ (2553) สรุปการพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้าง หรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ ต้องสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมา ก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ อาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

1.2 การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

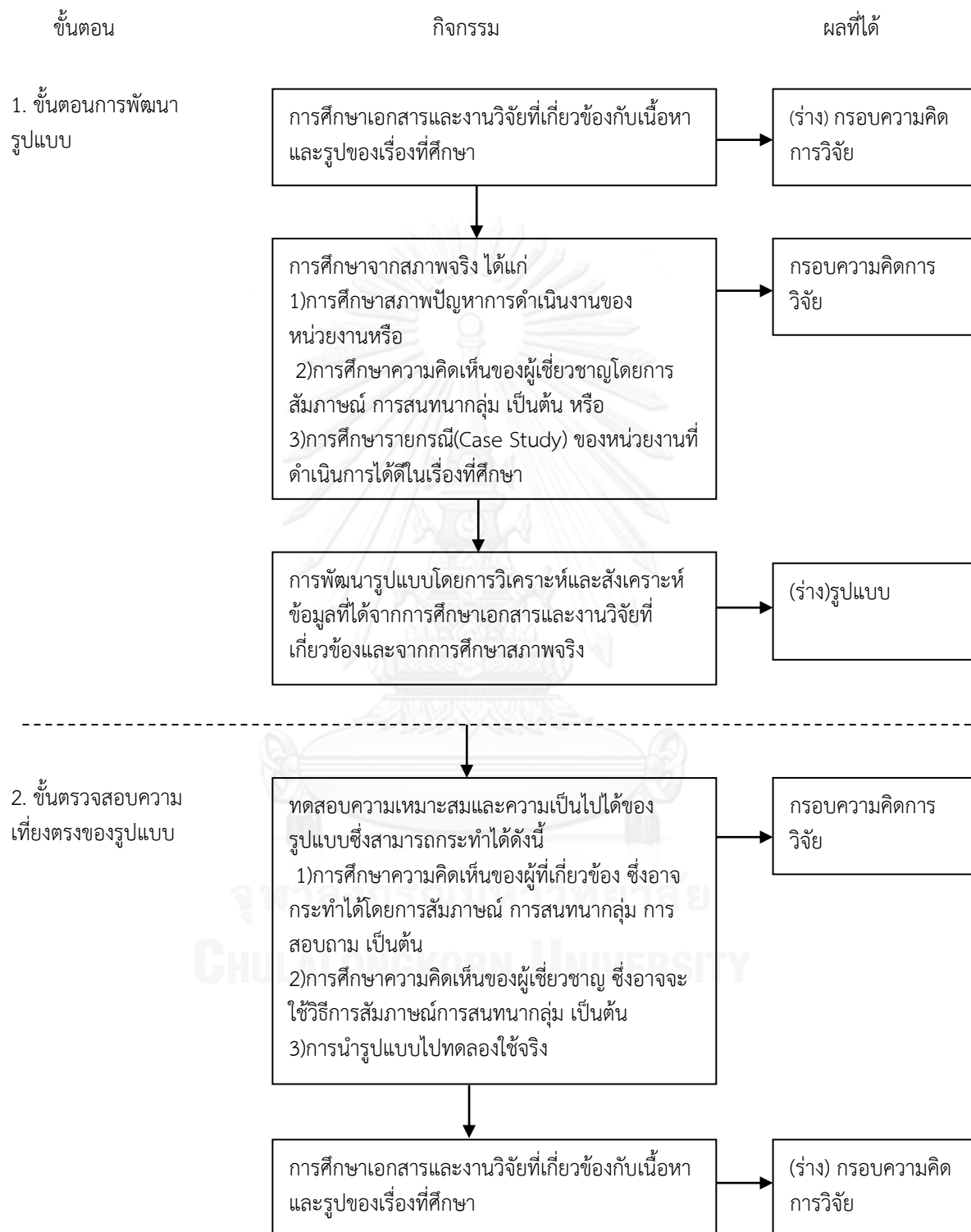
1.2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

1.2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

1.3 การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้วจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ เป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆ ในรูปแบบ และจะต้องปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

กระบวนการพัฒนารูปแบบสามารถแสดงเป็นแผนภาพ (วาโร เฟ็งส์วัตต์, 2553) ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ : ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์เอกสารและ
การศึกษาจากสภาพจริง

5.5 การตรวจสอบรูปแบบ

การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีการ ซึ่งมีนักวิชาการหลายๆท่านได้ทำการศึกษเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบ โดยการตรวจสอบรูปแบบสามารถเลือกทำได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะ ได้ นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุมิล ว่องวานิช, 2546) ดังนี้

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่ง Eisner (1976) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีแนวคิด ดังนี้

2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งซึ่งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ(Art Criticism)ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงมาเป็นผู้นิฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษานิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

2.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

2.4 รูปแบบที่ย่อมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตาม อรรถาธิบายและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

3 การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มักจะใช้กับการ พัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้น เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็น แบบประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

4 การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้ รูปแบบนี้ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ในสถานการณ์จริง มีการ ดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทดลองใช้ รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือ ตัวแปรต่างๆ ในรูปแบบและอิทธิพลหรือความสำคัญของกลุ่มองค์ประกอบหรือกลุ่มตัวแปรในรูปแบบ ซึ่งในการปรับปรุงรูปแบบให้มีประสิทธิภาพอาจจะต้องตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่ามีอิทธิพล หรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบของตนเพื่อจะทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมยิ่งขึ้น (บุญชม ศรี สะอาด, 2531)

การตรวจสอบรูปแบบสามารถทำได้หลากหลายวิธี แต่สิ่งที่สำคัญคือการทดสอบความ เทียบตรงของรูปแบบ เพราะรูปแบบที่ขึ้นนั้น ถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บ รวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามี ความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ และนำไปปรับปรุงรูปแบบให้ มีประสิทธิภาพต่อไป

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ พอจะสรุปได้ว่า รูปแบบเป็นกรอบความคิดทางด้าน หลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วย อะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัว แปรต่างๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการ กำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้เป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

ตอนที่ 6 แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism)

Constructivism เป็นปรัชญาการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่นี้จะอยู่กับคนสร้างไปตลอด ดังนั้นความรู้ของแต่ละคนจึงเป็นความรู้เฉพาะตัวที่ตนเองสร้างขึ้นเท่านั้น นักเรียนจะเป็นผู้กำหนดหรือมีส่วนร่วม ในการกำหนดสิ่งที่เรียน วิธีการเรียน ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังจะเป็นผู้ตัดสินว่า ตนเองจะได้เรียนรู้อะไร เรียนรู้อย่างไร พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองแบบไหน และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในบริบทอื่นได้อย่างเหมาะสมได้อย่างไร การเรียนรู้ในลักษณะนี้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและทำสิ่งต่างๆเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนด้วยตนเอง และบรรยากาศการเรียนเป็นไปในรูปแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้การอำนวยความสะดวกของครู

6.1 ความหมายของแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist)

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ไว้ดังนี้

พวงเพชร ศรีศิริรินทร์ (2552) อธิบายว่า คอนสตรัคติวิสต์ เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาแนวหนึ่งที่น่าตรงการสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดกิจกรรมต่างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการเรียนที่เหมาะสม

สุมาลี ชัยเจริญ (2551) ให้ความหมายของแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ว่า คอนสตรัคติวิสต์เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากภายในของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้เดิม โดยพยายามนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) หรือที่เรียกว่า สกีม่า (Schema) ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของโครงสร้างทางปัญญา ความรู้ในสมอง โดยโครงสร้างทางปัญญานี้จะประกอบด้วยความหมายของสิ่งต่างๆ ที่ใช้ภาษาหรือเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่เป็นบุคคลมีประสบการณ์ซึ่งอาจจะเป็นความรู้ความเข้าใจของแต่ละบุคคล

เอกชัย ปานเม่น (2544) กล่าวว่า คอนสตรัคติวิสต์ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างความรู้และการเรียนรู้ แนวคิดนี้อธิบายว่าความรู้เป็นสิ่งชั่วคราว มีการพัฒนาไม่เป็นปรนัย และถูกสร้างขึ้นภายในตัวคน โดยอาศัยสื่อกลางทางวัฒนธรรม ส่วนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควบคุมได้ด้วยตนเองในการต่อสู้กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างความรู้เดิมที่มีอยู่กับความรู้ใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างตัวแทนใหม่ มีคนเป็นผู้สร้างความหมายของสิ่งต่างๆโดยอาศัยเครื่องมือและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม นับเป็นการประนีประนอมกับความหมายที่สร้างขึ้นใหม่ผ่านกิจกรรมทางสังคม และผ่านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

Krogh (1994) อธิบายแนวคอนสตรัคติวิสต์ ว่าเป็นปรัชญาที่เกี่ยวกับพัฒนาการในการสร้างความรู้ สติปัญญา และจริยธรรมขึ้น ด้วยตัวของเด็กเอง โดยพัฒนาการนั้นเป็นผลมาจากการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) และการปรับตัวเข้าสู่โครงสร้าง (Accommodation)

Martin (1994) กล่าวว่า ทฤษฎีคอนสตรัคติวิส เป็นกระบวนการทางความคิดที่เน้นความคิดจากการผสมผสานระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ซึ่งความรู้ดังกล่าวนี้ถูกสร้างขึ้นโดยตัวผู้เรียน และกุญแจที่สำคัญของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสนี้คือตัวผู้เรียนจะต้องสร้างแนวความคิดใหม่ด้วยตนเอง

Hanley (1996) ให้ความหมายของคอนสตรัคติวิส ว่ามีความหมายอย่างใกล้ชิดกับการเชื่อมโยงประสบการณ์ นักเรียนจะมีประสบการณ์ของตนเอง และมีโครงสร้างความรู้จากพื้นฐานประสบการณ์ของตนเอง และความรู้ที่มีนั้นอาจจะไม่สมบูรณ์ และนักเรียนจะเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ นั้นเมื่อได้รับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่ที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ นักเรียนจะเป็นผู้นำความคิดใหม่มาบูรณาการกับความคิดเดิม ดังนั้น การที่ข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่นั้นไม่ได้เชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนมีอยู่เดิม จะทำให้นักเรียนซึมได้อย่างรวดเร็ว นั่นคือในการเรียนรู้ นั้นนักเรียนจะต้องมีความตื่นตัวในการสร้างข้อมูลใหม่ให้เข้ากับกรอบของความคิดที่มีอยู่เดิมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

Fosnot (1996) กล่าวว่า คอนสตรัคติวิสเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับความรู้และการเรียนรู้ โดยอาศัยพื้นฐานทางวิทยา ปรัชญา และมนุษยวิทยาที่ใช้อธิบายว่า ความรู้คืออะไร มาอย่างไร ซึ่งความรู้เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงได้ และมีการพัฒนาโดยอาศัยสื่อกลางทางสังคมและวัฒนธรรม ส่วนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง โดยต้องต่อสู้กับความขัดแย้งระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ที่แตกต่างกับความรู้เดิม ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ใหม่

ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาได้เกิดนิกการศึกษากลุ่มปัญญานิยมที่รู้จักกันในชื่อของกลุ่มคอนสตรัคติวิส (Constructivist) ซึ่งมีแนวคิดในการจัดการศึกษาที่เชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ แต่ความรู้เป็นสิ่งที่บุคคลแต่ละบุคคลจะต้องสร้างขึ้นใหม่ด้วยตนเอง โดยนิกการศึกษากลุ่มนี้ได้สร้างทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ขึ้นภายใต้แนวคิดนี้มากมาย เช่น generative learning, embodied cognition, cognitive flexibility theory, situated learning and authentic instruction, postmodern and post structural curricula และ educational semiotic เป็นต้น ผลงานต่างๆเหล่านี้เป็นผลงานที่สร้างขึ้นภายใต้แนวคิดที่ว่า “ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง” หรือที่เรียกว่า ทฤษฎีคอนสตรัคติวิส (Constructivist theory) สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “ทฤษฎีการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง”

จากที่มีผู้ให้ความหมายของแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง พอจะสรุปได้ว่า การสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาแนวหนึ่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ ผสมผสานกับประสบการณ์เดิม โดยผู้สอนจะเป็นผู้จัดกิจกรรมต่างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการเรียนที่เหมาะสม

6.2 ลักษณะการเรียนรู้ตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง

ลักษณะการเรียนรู้ตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (ภิญญาพัชน์ ปลาภัตทอง, 2551) ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความหมายและการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนนั้น โดยทั่วไปผู้เรียนจะสร้างความหมายจากสิ่งที่ตัวเองรับรู้จากประสบการณ์เดิมของตน ความหมายที่ผู้เรียนสร้างขึ้นอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความหมายที่ผู้เชี่ยวชาญสาขานั้นยอมรับก็ได้ ในขณะที่แนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist) ถือว่าความหมายที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องหรือผิด แต่เรียกว่าไม่สอดคล้องกับความหมายที่ผู้เชี่ยวชาญยอมรับ ในขณะที่นั้น ซึ่งเรียกว่า “มโนทัศน์คลาตเคลื่อน” การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ จึงเน้นให้ผู้เรียน และบุคคลที่แวดล้อมผู้เรียน ตรวจสอบความหมายที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ในขณะที่มีการเรียนการสอน หากพบว่าผู้เรียนมีมโนทัศน์คลาตเคลื่อน ครูในฐานะที่เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน จะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พิจารณาตรวจสอบมโนทัศน์ของตนเองอีกครั้ง โดยครูอาจต้องจัดกิจกรรมในทำนองเดียวกันนี้หลายครั้งจึงจะสามารถแก้ไขมโนทัศน์ที่คลาตเคลื่อนของผู้เรียนได้

2. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความรู้เดิมของผู้เรียน การเรียนรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมเท่านั้น แต่การเรียนรู้ยังขึ้นอยู่กับความรู้เดิม แรงจูงใจ ความคิดและอารมณ์ของผู้เรียนในขณะนั้นอีกด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกรับสิ่งเร้าและวิธีการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านั้น และยังมีส่วนกล่าวอีกว่า ความรู้ที่ติดมากับตัวผู้เรียนจะมีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนและวิธีการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist) นี้ จึงเน้นความสำคัญเกี่ยวกับความรู้เดิมของผู้เรียน

3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแก้ปัญหาหรือสืบสอบเพิ่มเติมเพื่อลดความขัดแย้งทางความคิดของตนเอง นักการศึกษาหลายท่านอธิบายถึงการเรียนรู้ของมูมมอมนี่ว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาตามสภาพจริง หรือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และทำการสืบสอบความรู้ด้วยตนเอง เครื่องมือสำคัญที่นำมาใช้ คือทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดระดับสูง วิธีการทางวิทยาศาสตร์

4. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม นักการศึกษาหลายท่าน อธิบายการเรียนรู้ตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist) นี้ว่า เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม โดยความรู้สามารถถ่ายโอนจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ แต่การแลกเปลี่ยนและสะท้อนความคิดให้เห็นแก่กันและกัน การแสดงเหตุผลและความคิดเห็นของตนเองหรือโต้แย้งความคิดเห็นของบุคคลอื่นทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณากระบวนการคิดของตนเองเปรียบเทียบกับกระบวนการคิดของผู้อื่น ทำให้มีการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับการสร้างความหมายของสิ่งต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนได้

5. การเรียนรู้เป็นกระบวนการกำกับตนเองของผู้เรียน นักการศึกษาเชื่อว่าการกำกับตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ ตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist) นั้น ผู้เรียนต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง ด้วยการทำให้การเรียนรู้

เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย สามารถเข้าใจเรื่องที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง จนสามารถสร้างความหมายของสิ่งนั้นๆได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถนำความรู้และกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ในบริบทอื่นได้ เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียนที่ต้องทำความเข้าใจโน้ตพิเศษเฉพาะของเรื่องที่เรียนว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นองค์รวม

จากเอกสารดังกล่าวพอจะเห็นได้ว่า ลักษณะการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง และให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมหรือบุคคลอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ ซึ่งเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

6.3 หลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง

หลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist teaching and learning) มีลักษณะสำคัญคือ ผู้เรียนเป็นผู้แปลความหมาย เหตุการณ์ หรือสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยหลักการสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้เป็นกระบวนการในการ “กระทำ” (Action on) ไม่ใช่ “รับเข้ามา” (taking in) กล่าวคือ เป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องจัดกระทำกับข้อมูล ไม่ใช่เพียงรับข้อมูลเข้ามา และนอกจากกระบวนการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในสมอง (Internal mental interaction) แล้ว ยังเป็นกระบวนการทางสังคมอีกด้วย กล่าวคือการสร้างความรู้ใหม่นี้เป็นกระบวนการผสมผสานทั้งทางด้านสติปัญญาและทางด้านสังคมควบคู่กันไป (Jonassen .1999 : 139, Fosnot. 1996 : 171) นอกจากนี้ผู้สอนหรือครูจะต้องทำความเข้าใจในการดำเนินการและการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ และสามารถสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง (วิชรา เล่าเรียนดี, 2550) ดังนี้

1. การจัดสถานการณ์ (Situation) การจัดสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้ ผู้สอนต้องพิจารณาในการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจ มีการอธิบายกระบวนการในการแก้ปัญหา การตอบคำถาม สร้างคำพูดเปรียบเทียบ ตัดสินใจ หาข้อสรุป และกาเร่กำหนดเป้าหมาย รวมทั้งสร้างความหมายและความเข้าใจด้วยตนเอง

2. การจัดกลุ่มผู้เรียน (Grouping) การจัดกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การจัดกลุ่มผู้เรียนและการจัดสื่อสื่ออุปกรณ์ที่ผู้เรียนต้องใช้ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงลักษณะกลุ่มของผู้เรียนที่มีความเหมาะสมกับเรื่องราวที่จะเรียนรู้และสื่อที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งการใช้สื่ออย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถอธิบายเรื่องราว สถานการณ์ ให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเชื่อมโยง (Bridge) เป็นกิจกรรมแรกที่ใช้เพื่อพิจารณาความรู้เดิมของผู้เรียน และเชื่อมโยงระหว่างเรื่องที่คุณเรียนรู้อยู่เดิมกับสิ่งที่จะได้เรียนรู้ใหม่ ซึ่งการเชื่อมโยงจะประกอบไปด้วยการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ผู้เรียนอภิปรายร่วมกัน เป็นต้น โดยผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด

4. คำถาม (Questions) การถามคำถามควรจะดำเนินการในทุกขั้นตอน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงการใช้คำถามเพื่อแนะนำสถานการณ์ เพื่อจัดกลุ่ม เพื่อจัดกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างกระตือรือร้นและมีชีวิตชีวา รวมทั้งเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิด และความรู้สึกลึกซึ้ง เพื่อให้การเรียนรู้และสร้างความรู้มีมากที่สุด

5. การให้แสดง (Exhibit) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้บันทึกและแสดงออกซึ่งความสามารถ ผู้เรียนจะแสดงออกถึงความสามารถให้ผู้อื่นได้เห็นในเรื่องที่ตนเองรู้และปฏิบัติ ซึ่งอาจจะแสดงในรูปแบบของการเขียน การอธิบาย การแสดงแผนภูมิ ฯลฯ

6. การสะท้อนความคิด (Reflections) ผู้เรียนจะสะท้อนความคิดของตนเองโดยการอธิบายสถานการณ์ของตนเองหรือที่ได้รับจากการได้ฟังเพื่อนพูด การจดจำ ความรู้สึก จินตนาการ เจตคติ ทักษะ ความคิดที่ได้รับ

จากลักษณะการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองจะเห็นได้ว่า การสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างสรรค์ที่ครูจะต้องทำความเข้าใจและดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดสถานการณ์ การจัดกลุ่มผู้เรียน การสะท้อนความคิด เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

6.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง

Driver and Bell (1986) ได้สรุปขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นเองตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำ (orientation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้รับรู้ถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ และจะมีแรงจูงใจในการเรียนบทเรียน

2. ขั้นทบทวนความรู้เดิม (elicitation of the prior knowledge) เป็นขั้นที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน วิธีการที่จะให้ผู้เรียนแสดงออกอาจจะกระทำได้หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การให้ผู้เรียนออกแบบโปสเตอร์ หรือการให้เขียนบรรยายเพื่อแสดงความรู้ความเข้าใจที่มี ผู้เรียนอาจเสนอความรู้เดิมด้วยเทคนิคการเขียนแผนภาพ (graphic organizers) ในขั้นนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) หรือเกิดภาวะไม่สมดุล (unequilibrium) ขึ้น

3. ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด (turning restructuring of ideas) นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญหรือเป็นหัวใจสำคัญตามแนว Constructivism โดยในขั้นปรับเปลี่ยนความคิดนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ทำความกระจ่างและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน (clarification and exchange of ideas) หมายความว่า ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีขึ้นเมื่อได้พิจารณาความแตกต่างของความขัดแย้งระหว่างความคิดของตนเองกับของผู้อื่น ผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและทำให้เกิดความกระจ่างขึ้น เช่น การกำหนดประเด็นที่อยู่ในความสนใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด

3.2 การสร้างความคิดใหม่ (Construction of new ideas) เป็นการสร้างความคิดขึ้นใหม่จากการอภิปรายและการสาธิต ผู้เรียนจะเห็นแนวทาง และวิธีการที่หลากหลายในการตีความปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ แล้วนำสิ่งที่ได้เรียนรู้้นั้นมากำหนดความคิดใหม่หรือความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น

3.3 ประเมินความคิดใหม่ (evaluation of the new ideas) โดยการทดลองหรือการคิดอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนจะหาแนวทางที่ดีที่สุดในการตรวจสอบความคิดหรือความรู้ ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนอาจจะรู้สึกไม่พึงพอใจความคิด ความเข้าใจที่เคยมีอยู่ เนื่องจากพบหลักฐานใหม่ๆ ที่สนับสนุนแนวคิดใหม่มากกว่าความคิดเดิม

4. ชี้นำความคิดไปใช้ (application of ideas) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้แนวคิดหรือความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่จากสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่คุ้นเคย และไม่คุ้นเคย ซึ่งเป็นการแสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การเรียนรู้ที่ไม่มีการนำความรู้ไปใช้เรียกว่า เรียนหนังสือไม่ใช่เรียนรู้

5. ขั้นทบทวน (review) เป็นขั้นตอนสุดท้าย ผู้เรียนจะได้ทบทวน ความคิด ความเข้าใจที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยการเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดของเมื่อสิ้นสุดบทเรียน ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างด้วยตนเองนั้นจะทำให้เกิดโครงสร้างทางปัญญา (cognitive structure) ซึ่งจะปรากฏในช่วงความจำระยะยาว (long-term memory) เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผู้เรียนสามารถจำได้ถาวรและสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์ต่างๆ เพราะโครงสร้างทางปัญญาคือกรอบของความหมาย หรือแบบแผนที่บุคคลสร้างขึ้น ใช้เป็นเครื่องมือในการตีความหมาย ให้เหตุผลแก้ปัญหา ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างโครงสร้างทางปัญญาใหม่ นอกจากนี้ยังได้ทบทวนเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นว่าจะนำความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปใช้ได้อย่างไร และยังมีเรื่องราวใดที่ยังสงสัยอยู่อีกบ้างหรือไม่

นอกจากนี้ผู้เรียนควรจะเรียนเนื้อหาสาระไปพร้อมกับการเรียนรู้ โดยกระบวนการเรียนรู้ การสอนแบบให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จะเน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ความสำคัญกับความรู้เดิม โดยแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ใหม่สามารถสรุปได้คือ

1. ผลการเรียนรู้ไม่เพียงขึ้นกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนด้วย
2. การเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างมโนทัศน์นั้น เช่น การสร้างคำจำกัดความ สร้างความคิดสำคัญ ผู้เรียนจะสร้างขึ้นด้วยตนเองมากกว่าการรับฟังจากคนอื่น
3. การสร้างมโนทัศน์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ตื่นตัวเสมอ
4. มโนทัศน์ที่สร้างขึ้น เมื่อผ่านการประเมินแล้วอาจเป็นที่ยอมรับหรือไม่ก็ได้
5. ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้ในการเป็นผู้สร้างความรู้เอง นั่นคือ เป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนด้วยตนเอง

จากขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้โดยในแต่ละกิจกรรมผู้สอนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด

6.5 บรรยากาศและสภาพแวดล้อมตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง

การจัดการเรียนการสอนตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง(Constructivist) นั้นให้ความสำคัญด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้หรือบริบททางสังคมที่มีการสร้างความรู้นั้น โดยบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ดีตามแนวความคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist) นั้นมีส่วนประกอบ 3 ประการ คือ การมีทางเลือก (Choice) การมีความหลากหลาย (Diversity) และการมีความเป็นกันเอง (Congeniality) โดยที่การมีความหลากหลายนั้นคือ ความหลากหลายของทักษะและรูปแบบ บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีมาก เนื่องจากบุคคลมีความหลากหลายทั้งความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ฯลฯ

ซึ่งเป็นส่วนทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลาย อีกส่วนหนึ่งของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่สำคัญคือ การมีความเป็นกันเอง ควรมีความเป็นมิตร ใช้เวลาในการใช้สมาธิ การพูดคุย การนึกฝัน การเดินไปมา การได้ดูว่าคนอื่นเขาทำอะไร นอกจากนี้ยังอาจต้องใช้เวลาสำหรับการเริ่มต้นที่ผิดพลาด ปล่อยให้เวลาเมื่อเกิดการติดขัด โดยบรรยากาศการเรียนแบบปกติแตกต่างกับบรรยากาศการเรียนที่สร้างองค์ความรู้ (จิราภรณ์ ศิริทวี, 2540) ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการเรียนปกติกับการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่

การเรียนปกติ (Traditional)	การเรียนที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ (Constructivist)
หลักสูตรนำเสนอจากรายละเอียดย่อยๆ ไปสู่องค์รวม และเน้นทักษะพื้นฐาน	หลักสูตรมองจากองค์รวมไปหารายละเอียดย่อยๆ เน้นความคิดรวบยอดหลักๆ
กิจกรรมการสอนเน้นรูปแบบตามที่หลักสูตรกำหนด	กิจกรรมการสอนเน้นให้ผู้เรียนถามคำถาม เพื่อเป็นแนวทางการหาข้อสรุป
กิจกรรมการเรียน เน้นการเรียนตามบทเรียน	กิจกรรมการเรียนเน้นให้ผู้เรียนหาข้อมูลและเรียนรู้การกระทำด้วยสื่อที่จับต้องได้
สภาพของผู้เรียนเป็นเหมือนกระดานชนวนว่างๆที่รอผู้สอนมาขีดเขียนลงไป	ผู้เรียนถูกคาดหวังให้เป็นนักคิดที่สามารถสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนได้
บทบาทของผู้สอนคือผู้สั่งการ	บทบาทของผู้สอนคือผู้จัดการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
ผู้สอนต้องการคำตอบที่ถูกต้อง	ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถค้นหาจุดยืนของความคิดตนเอง
กิจกรรมการวัดและประเมินผลถูกแยกส่วนจากกิจกรรมการสอน	กิจกรรมการสอนและการประเมินผสมผสานกัน รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย เน้นการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะทำงาน ผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น

ที่มา : จิราภรณ์ ศิริทวี. 2540

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าสภาพการเรียนแบบปกติจะเน้นการเรียนการสอนแยกเป็นส่วนต่างๆ ตามบทเรียนของหลักสูตรที่ถูกกำหนดมากจากผู้สอนก่อนจะนำไปสู่องค์รวม ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากผู้สอนเป็นสำคัญ และต้องปฏิบัติให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดความรู้ ทักษะที่พัฒนาขึ้นจะเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ในขณะที่การเรียนที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ (Constructivist) นั้นจะมองเป็นองค์รวมเป็นสำคัญ การเรียนรู้จะเน้นให้ผู้เรียนหาข้อมูล และสร้างความรู้ด้วยตัวเองจากการค้นหา และลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้มีความหลากหลาย ไม่มีสิ่งผิดหรือถูก ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องค้นหาและเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกเท่านั้น

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) เป็นแนวคิดที่ให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ได้รับแล้วนำมาสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่นั้นมีความยั่งยืน ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองมาเป็นแนวคิดในการออกแบบการจัดการเรียนเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้ผู้เรียน

ตอนที่ 7 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory)

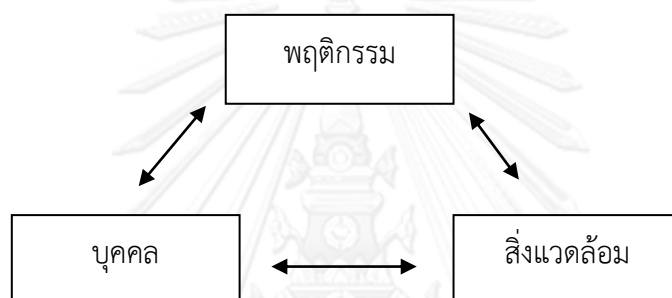
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) เป็นทฤษฎีของศาสตราจารย์ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ประเทศสหรัฐอเมริกา แบนดูรา มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Bandura, 1977) โดยอธิบายว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยการสังเกต คือ ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้เรียนจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้เรียนต้องสามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดีอย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย (metacognitive)

แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของแบนดูรานี้เชื่อว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเราอยู่เสมอการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเราส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์หรืออาจจะเป็นรูปภาพการ์ตูนหนังสือก็ได้ นอกจากนี้ คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นตัวแบบได้

หลักพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา เน้นว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงโดยถูกกำหนดจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อม (Environment) และปัจจัยภายในตัวตน (Personal Factors) การกำหนดระหว่างปัจจัยเป็นลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกัน (Triadic Dynamic and Reciprocal) ซึ่งเรียกว่า Reciprocal Determinism (Bandura, 1977) ซึ่งมีรายละเอียดของกระบวนการ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ต้องอาศัยทั้งกระบวนการทางปัญญา และทักษะการตัดสินใจของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ระหว่าง ตัวบุคคล (Person) สิ่งแวดล้อม (Environment) และพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกัน
3. ผลของการเรียนรู้กับการแสดงออกอาจจะแตกต่างกัน สิ่งที่เรียนรู้แล้วอาจไม่มีการแสดงออกก็ได้ เช่น ผลของการกระทำ(Consequence) ด้านบวก เมื่อเรียนรู้แล้วจะเกิดการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ แต่ผลการกระทำด้านลบ อาจมีการเรียนรู้แต่ไม่มีการเลียนแบบ

โดยกระบวนการในการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาดังกล่าว แสดงเป็นแผนภาพดังแสดงในภาพประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 3 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมตามแนวคิดของ Bandura

จากแผนภาพที่ 3 การกำหนดซึ่งกันและกันนี้ บางปัจจัยอาจจะมีอิทธิพลมากกว่าบางปัจจัย และแต่ละอิทธิพลไม่เกิดพร้อมกัน การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างทั้ง 3 ปัจจัยนี้จะแตกต่างกัน ขึ้นกับแต่ละบุคคลพฤติกรรมที่ต้องการ และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อพฤติกรรม (Bandura, 1986) ดังเช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับพฤติกรรม (P - B) เป็นอิทธิพลที่มีต่อกันระหว่างความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และปัจจัยทางชีววิทยา กับการกระทำ ตัวอย่างเช่น ความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย และเจตนา จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของการกระทำของแต่ละบุคคล ในขณะที่เดียวกันการกระทำที่เกิดขึ้นก็มีส่วนกำหนดความคิด อารมณ์ของบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกันการกำหนดซึ่งกันและกันระหว่างสภาพแวดล้อมกับปัจจัยส่วนบุคคล (E - P) เป็นกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์กันระหว่างความคาดหวัง ความเชื่อ ความสามารถของบุคคลที่ถูกพัฒนาขึ้น และปรับเปลี่ยนเนื่องจากอิทธิพลของสังคมซึ่งเป็นแหล่งข้อมูล กระตุ้นการตอบสนองทางอารมณ์โดยผ่านตัวแบบการสอน การชักจูงทางสังคม เป็นต้น บุคคลจะมีการโต้ตอบแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม เนื่องจากลักษณะทางกายภาพ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ ความตึงตึงของรูปร่างหน้าตา และการปฏิสัมพันธ์รูปแบบสุดท้ายเกิดขึ้นระหว่างพฤติกรรมกับสภาพแวดล้อม (B - E) ซึ่งบุคคลเป็นทั้งผู้ผลิต และผลผลิต จากสภาพแวดล้อม ดังนั้นพฤติกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากสภาพแวดล้อมรอบตัว

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา มีความเชื่อว่าบุคคลนั้นจะมีความสามารถขั้นพื้นฐาน 5 อย่างประกอบด้วย

1) ความสามารถทางสัญลักษณ์ (Symbolizing Capability) โดยเชื่อว่าบุคคลมีความสามารถในการสร้างความหมาย สร้างสัญลักษณ์ และเก็บจำข้อมูลต่างๆ ไว้ในความจำที่สามารถดึงออกมาใช้ได้ ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถจะใส่ใจ เก็บจำ ข้อมูลต่างๆ ได้

2) ความสามารถในการสังเกต (Vicarious Capability) เชื่อว่า บุคคลมีความสามารถที่จะเกิดการเรียนรู้ได้จากการสังเกตการกระทำของผู้อื่น ทำให้บุคคลพัฒนาความคิดที่เชื่อว่าพฤติกรรมใหม่เกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องลงมือทำด้วยตนเอง โดยข้อมูลที่ได้จะถูกใส่เป็นสัญลักษณ์

3) ความสามารถในการคาดการณ์ (Forethought Capability) เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลมีจุดมุ่งหมายและกำกับได้โดยการตั้งใจตนเอง โดยบุคคลสามารถคาดหวังว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนอื่นอาจจะเกิดกับตนเองได้ถ้าแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกัน

4) ความสามารถในการกำกับตนเอง (Self-Regulatory Capability) บุคคลสามารถควบคุมความคิดความรู้สึก การตั้งใจ และการกระทำได้โดยตนเอง การกำกับตนเองเป็นกลไกควบคุมภายในที่ทำหน้าที่กำกับว่าควรแสดงพฤติกรรมอะไร อย่างไร

5) ความสามารถในการโต้ตอบตนเอง (Self-Reflective Capability) เป็นความสามารถที่เอื้อให้บุคคลวิเคราะห์ตนเองว่าทำอะไรได้หรือไม่ได้ในระดับใด ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนรับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ช่วยในการรับรู้และนำตนเองไปสู่ความสำเร็จ

นอกจากนี้แบนดูราได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ แบนดูราจึงให้ความสำคัญต่อการรู้คิด (Cognitive) ในการเรียนรู้จากการสังเกตและการเลียนแบบ (Reproduction) โดยมีลำดับขั้นของการเรียนรู้โดยการสังเกตแบ่งออกเป็น 4 ขั้นมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ความใส่ใจ (Attention) การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความสนใจเอาใจใส่ตัวแบบและกิจกรรมของตัวแบบ เพราะจะทำให้เกิดแบบแผนในการเลียนแบบได้

ขั้นที่ 2 การจดจำ (Retention) ผู้สังเกตต้องบันทึกสิ่งที่สังเกต กิจกรรมหรือข้อมูลข่าวสารได้ ทั้งนี้เพื่อการนำกลับมาใช้ ถ้าผู้สังเกตสามารถอธิบายการกระทำด้วยการสร้างภาพในใจหรือด้วยคำพูดสามารถเลียนแบบพฤติกรรมได้ดีแม้เวลาผ่านไปนาน

ขั้นที่ 3 กระบวนการเลียนแบบ (Reproduction) เป็นการนำสิ่งที่บันทึกไว้ในความทรงจำมาเป็นสิ่งชี้แนะในการเลียนแบบตามพฤติกรรมของตัวแบบ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ใช่การลอกเลียนแบบอย่างตรงไปตรงมาแต่เป็นการเลียนแบบที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ที่อาศัยความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อม มาก่อน ดังนั้น พฤติกรรมของแต่ละบุคคลอาจมีความแตกต่างกันไปแม้ว่าจะมาจากตัวแบบเดียวกัน บางคนอาจทำได้ดีกว่า ทำได้แย่กว่า หรือทำได้เท่าเทียมกันกับตัวแบบก็ได้

ขั้นที่ 4 กระบวนการจูงใจ (Motivation) เป็นสิ่งสำคัญในการเลียนแบบ ผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขา เช่น ได้รับแรงเสริม รางวัลหรือคำชมเชย มากกว่าที่จะเลียนแบบสิ่งที่ให้โทษ และมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่พอใจมากกว่าพฤติกรรมที่ทำแล้วไม่สบายใจ ดังนั้นการจูงใจและการเสริมแรงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วย

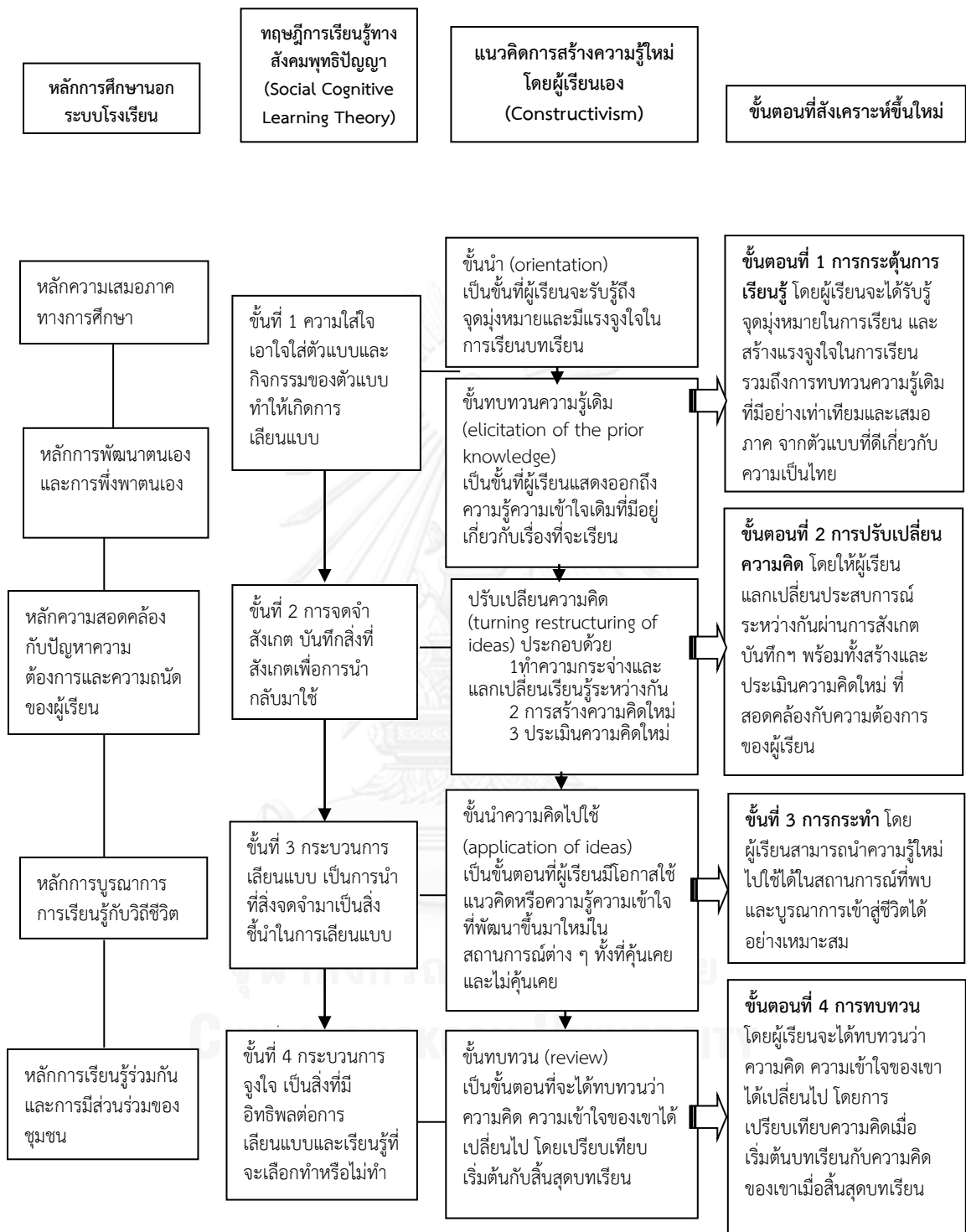
โดยขั้นตอนในการเรียนรู้โดยการเลียนแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ดังกล่าว แสดงเป็นแผนภาพดังแสดงในภาพประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา พอจะสรุปได้ว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคมซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน โดยการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบเป็นสิ่งสำคัญ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้แก่ แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) พบว่า มีส่วนการเรียนรู้ที่สำคัญคือ การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและบุคคลรอบข้าง นอกจากนี้หลายขั้นตอนของทั้งสองแนวคิดนี้ มีความสอดคล้องกันใกล้เคียงกัน และในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างกันในบางขั้นตอน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์สาระและประเด็นหลักของแต่ละแนวคิดทฤษฎี โดยใช้วิธีการสังเคราะห์สารที่เกี่ยวข้องและมีความหมายเดียวกัน (Content Analysis) ของทั้ง 2 ทฤษฎีเข้าด้วยกัน ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้นำแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาช่วยเสริมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ดังแสดงในแผนภาพ

แผนภาพที่ 5 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

จากแผนภาพที่ 5 ผู้วิจัยได้สร้างขั้นตอนของการส่งเสริมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นฐานคิดในการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน อันประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ และเป็นขั้นตอนสำหรับการสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน โดยการทบทวนความรู้เดิมที่มีอยู่ของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน การได้ศึกษาจากตัวแบบที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ได้รับรู้ โดยจะต้องยึดหลักความเสมอภาคทางการศึกษาที่ให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การปรับเปลี่ยนความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆผ่านการสังเกต การบันทึกสิ่งที่สังเกตและสามารถนำกลับมาใช้ได้ โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามหลักความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการและความถนัดของผู้เรียนในแนวทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดเป็นความกระจ่างในความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้นั้น แล้วจึงนำมาปรับเปลี่ยนความคิดโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน พร้อมกันนั้นผู้เรียนจะได้สร้างความคิดใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองขึ้นโดยเฉพาะ และจะประเมินความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การกระทำ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำแนวคิดหรือความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ด้วยตนเองไปใช้ได้ ในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย โดยอาจใช้การเลียนแบบจากสิ่งที่จดจำมา หรือทดลองทำในสิ่งใหม่ก็ได้ ตามหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้นำความรู้หรือความคิดใหม่ที่ได้สร้างขึ้นด้วยตนเองไปทดลองใช้ แล้วเลือกผลที่ได้รับตามที่ต้องการ และบูรณาการความรู้ความเข้าใจใหม่ที่ได้นั้นเข้าสู่วิถีชีวิตอย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 การทบทวน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะได้ทบทวนความคิด ความเข้าใจ ของตนเอง มากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดเมื่อสิ้นสุดบทเรียน และเมื่อผู้เรียนเปรียบเทียบแล้วจะทำการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำตามในสิ่งสร้างขึ้นใหม่ด้วยตนเองตามสภาพปัญหา ความต้องการและความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนตามความเหมาะสมต่อไป

กล่าวโดยสรุป การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) และหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในทุกกิจกรรม เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ต่างก็มีส่วนในการส่งเสริมให้องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตัวเองมีความยั่งยืนอยู่ได้ ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยทำการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนโดยในฐานความคิดดังกล่าวก็ย่อมที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่เกี่ยวกับความเป็นไทยได้ด้วยตนเองด้วยวิธีการต่างๆ ร่วมกับวิธีการสังเกตจากตัวแบบความเป็นไทยที่เหมาะสม อันได้ทำให้เกิดความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริงต่อไป

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ เป็นเรื่องใหม่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย และเนื้อหาของงานวิจัยนี้มีความละเอียดลึกซึ้ง กว้างขวางครอบคลุมในหลายเรื่องราว ดังนั้น ในการนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยใน ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะพยายามนำเสนอเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลากหลายแง่มุม เพื่อให้สามารถทำ ความเข้าใจและประมวลภาพที่เกี่ยวข้องถึงกันได้ ซึ่งประกอบด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นไทย

ขวัญจิรา อินทร์เอี่ยม (2553) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการรักความเป็นไทยของนักศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการทดลองแบบสี่กลุ่มของโซโลมอน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับ การรักความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเปรียบเทียบการรักความเป็นไทยระหว่าง นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมแบบวิเคราะห์หัตถ์ไอคอสกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัด กิจกรรมแบบปกติ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง และเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดก่อนการ ทดลองกับการจัดกิจกรรมแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมี ความรักความเป็นไทยอยู่ในระดับที่ 2 คือระดับเกณฑ์สังคมทั้งก่อนและหลังทดลอง 2) นักเรียนกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรักความเป็นไทยก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน ในขณะที่หลัง การทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรักความเป็นไทยแตกต่างกัน 3) การวัดก่อนการ ทดลองไม่มีปฏิสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมต่อทั้งสองกลุ่ม

ดาวใจ ประกอบทรัพย์ (2553) ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยผสมผสานเพื่อศึกษาระดับสำนึก ความเป็นไทยของนักศึกษาและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า 1) นักศึกษาประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครมีสำนึกความเป็นไทยใน ระดับมาก โดยมีความสำนึกความเป็นไทยในด้านความรักชาติ ชาตินิยม ความเป็นพลเมืองไทย ประเพณี วัฒนธรรมไทย สัญลักษณ์ของชาติไทย ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในระดับมาก 2) นักศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีความสำนึกความเป็นไทยทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ สำนึกรักชาติ สำนึกชาตินิยม สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย สำนึก ในสัญลักษณ์ของชาติไทย สำนึกในศาสนา สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่แตกต่างกัน 3) รูปแบบ กิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ รูปแบบที่ 2 กิจกรรม พัฒนาผู้เรียน รูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น 4) การ เปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีรูปแบบกิจกรรมบูรณาการหลายกลุ่มวิชา แตกต่างกันไป รูปแบบที่ 2 โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีกิจกรรมนักศึกษาและกิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์คล้ายกัน รูปแบบที่ 3 โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีกิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรม ทางศาสนา กิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมเสริมประสบการณ์คล้ายกัน และกิจกรรมเศรษฐกิจ พอเพียงแตกต่างกัน

บัณฑิตา ลิขสิทธิ์ (2553) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทย และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากการสอนสาระประวัติศาสตร์ไทยที่ใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้สื่อรับรู้ทางสายตา โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนเป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 70 นาที รวมทั้งสิ้น 13 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทยหลังจากสอนสาระประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้สื่อรับรู้ทางสายตาอยู่ในระดับดี 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทย หลังจากสอนสาระประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้สื่อรับรู้ทางสายตาในระดับสูงขึ้น 3) ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของนักเรียนหลังการสอนอยู่ในระดับมาก

ภิญญามล กระต่ายแก้ว (2550) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทย ของนักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า 1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรปัจจัยด้านเอกลักษณ์แห่งตน การได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในครอบครัว การได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในโรงเรียน อิทธิพลของเพื่อนและอิทธิพลของสื่อมวลชนกับค่านิยมความเป็นไทยของนักศึกษาชายมีค่าเท่ากับ .49 ของนักศึกษาหญิงมีค่าเท่ากับ .52 และของนักศึกษาทั้งหมดมีค่าเท่ากับ .54 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทยคือ อิทธิพลของสื่อมวลชน ทั้งที่ศึกษาจากนักศึกษาชาย นักศึกษาหญิง และนักศึกษาทั้งหมด การได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในครอบครัว ทั้งจากนักศึกษาหญิงและนักศึกษาทั้งหมด โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเอกลักษณ์แห่งตนจากนักศึกษาหญิง และนักศึกษาทั้งหมด โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หทัยรัตน์ ทับพร (2549) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสืบทอดความเป็นไทยของชาวไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า 1) ชาวไทยในประเทศสหรัฐอเมริกามีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติที่มาจากคนไทย ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทย และต้องการให้เยาวชนไทยในประเทศสหรัฐอเมริการักษาและสืบทอดความเป็นไทยให้คงอยู่ 2) การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสืบทอดความเป็นไทย วัดไทยในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อสืบทอดความเป็นไทยของชาวไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา 3) ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสืบทอดความเป็นไทยที่สำคัญ ได้แก่ การปลูกฝังคุณค่าและจิตสำนึกในความเป็นไทยแก่เยาวชนไทยในประเทศสหรัฐอเมริการุ่นต่อไป การบูรณาการทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม การประสานและพัฒนาความร่วมมือทุกภาคส่วน และการพัฒนาหลักสูตร ครู และกระบวนการเรียนรู้เพื่อรักษาและสืบทอดความเป็นไทยในประเทศสหรัฐอเมริกาให้คงอยู่สืบไป

นพดล กรรณิกา และคณะ (2548) สรุปผลการวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาความภูมิใจในความเป็นไทย” โดยการสำรวจภาคสนาม (Filed Survey) จากกลุ่มตัวอย่าง 7,383 ตัวอย่าง (ภายใต้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และขอบเขตความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ระดับบวกลบไม่เกินร้อยละ 1) ในเขตพื้นที่ 25 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ อ่างทอง ประจวบคีรีขันธ์ ฉะเชิงเทรา ราชบุรี สุพรรณบุรี ชลบุรี พังงา พัทลุง สุราษฎร์ธานี สงขลา ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ เชียงราย เชียงใหม่ มหาสารคาม สกลนคร สุรินทร์ อุตรดิตถ์

ขอนแก่น และนครราชสีมา ผลการศึกษาสามารถพบว่า ความภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย ในที่นี้หมายถึง สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทย ได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งเอกลักษณ์ต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทย จากผลการศึกษาสิ่งที่ตัวอย่างภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยมากที่สุด คือ ธง-ชาติ (ธงไตรรงค์) ของประเทศไทย (ร้อยละ 99.6) รองลงมาคือ เพลงชาติไทยที่ใช้ในการเคารพธงชาติ (ร้อยละ 99.2) เพลงสรรเสริญพระบารมี (ร้อยละ 98.9) การไหว้ (ร้อยละ 98.2) คำกล่าวที่ว่าประเทศไทยเป็น “สยามเมืองยิ้ม” (ร้อยละ 97.5) ตามลำดับ ความภูมิใจในวิถีชีวิตความเป็นไทย ในที่นี้เป็นการวัดทัศนคติต่อวิถีชีวิตการดำรงชีวิตทั้งในด้านต่างๆ เช่น การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทย การกินการอยู่ และบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของคนไทย ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่ตัวอย่างภูมิใจในวิถีชีวิตความเป็นไทยมากที่สุด คือ คนไทยเคารพคนที่อาวุโส/อายุมากกว่า (ร้อยละ 96.7) คนไทยยิ้มแย้มแจ่มใส (ร้อยละ 95.8) คนไทยมีความกตัญญูทักทายต่อผู้มีพระคุณ (ร้อยละ 95.3) คนไทยมีความรักอิสระ เสรีภาพ (ร้อยละ 94.6) คนไทยมักช่วยเหลือกันเมื่อเกิดวิกฤต (ร้อยละ 93.6) และรสชาติของผลไม้ไทยดีที่สุด (ร้อยละ 93.6) ตามลำดับ ความภูมิใจในการปกครอง การเมือง ระบบของสังคมไทย และทรัพยากรของประเทศ ในที่นี้หมายถึง ความรู้สึกภูมิใจในโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในสังคมไทย เช่น สถาบัน พระมหากษัตริย์ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระบบการศึกษา เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่าสิ่งที่ตัวอย่างภูมิใจในการปกครอง การเมือง ระบบของสังคมไทย และทรัพยากรในประเทศในประเด็นต่างๆ ที่มากที่สุด คือ ความเป็นเอกราชของประเทศไทย (ร้อยละ 99.0) สถาบันพระมหากษัตริย์ (ร้อยละ 98.9) การปกครองแบบประชาธิปไตย (ร้อยละ 97.5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ร้อยละ 96.0) และสิทธิเสรีภาพของคนไทย (ร้อยละ 95.0)

ศรีเพ็ญ เกื้อนศิริ (2547) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่านิยม ความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยดำรงความเป็นไทย และหน่วยเอกลักษณ์ไทย ด้วยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้กับการสอนแบบกระจายค่านิยม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้กับการสอนแบบกระจายค่านิยมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่าง 2) ค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้กับการสอนแบบกระจายค่านิยมไม่แตกต่างกัน

สมชาย อุ่นตะ (2542) ได้ศึกษาระดับความสำนึกในความเป็นคนไทยและปัจจัยที่มีผลต่อความสำนึกในความเป็นคนไทยของจีนฮ่อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นจีนฮ่อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว จำนวน 354 คน งานวิจัยนี้แบ่งสำนึกความเป็นไทยออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ แสดงถึงลักษณะเด่นชัด และยึดถือร่วมกันของคนไทยทั้งชาติ คือ ความเป็นชาติไทย ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสำนึกในความเป็นคนไทยในระดับสูง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสำนึกในความเป็นคนไทยของจีนฮ่อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วนั้นได้แก่ ปัจจัยด้าน อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปีของบิดา และความรู้ภาษาจีน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อความสำนึกในความเป็นคนไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ สัญชาติของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา การรับข่าวสาร และอาชีพที่พึงปรารถนา

บุญตา ยิ้มน้อย (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความนิยมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนค่ายธนะรัชต์อำเภอบางพลี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) การใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความนิยมไทยสูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติ 2) การใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความนิยมไทยสูงขึ้น 3) การสอนแบบปกติทำให้นักเรียนมีความนิยมไทยสูงขึ้น

ประชา ผ่องใส (2530) ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพความเป็นไทยของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร มีบุคลิกภาพความเป็นไทย 28 องค์ประกอบ นักศึกษาชายมีบุคลิกภาพความเป็นไทย 30 องค์ประกอบ นักศึกษาหญิงมีบุคลิกภาพความเป็นไทย 31 องค์ประกอบ และบุคลิกภาพความเป็นไทยของนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่นับถือพุทธกับนักศึกษานับถืออิสลามมีบุคลิกภาพความเป็นไทยของแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษานับถือศาสนาอื่นมีบุคลิกภาพความเป็นไทยไม่แตกต่างกัน

Jackson (1986 อ้างถึงใน(ชนะศึก นิชานนท์, 2544) ทำการศึกษาปัจจัยด้านการเรียนการสอนที่มีผลต่อความรู้สึกเกี่ยวกับชาติ พบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนที่มีผลต่อความรู้สึกเกี่ยวกับชาติในด้านความสำนึกต่อชาติ และชาตินิยมของนักศึกษา ได้แก่ ด้านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู พบว่า ครูเป็นบุคคลหนึ่งที่สำคัญในโรงเรียนที่มีผลต่ออิทธิพลต่อคุณลักษณะต่างๆ ของนักศึกษา โดยนักศึกษามักจะยึดครูเป็นตัวแบบในความคิดและการกระทำ เนื่องจากครูชอบใช้อำนาจในห้องเรียนทำให้นักศึกษารับรู้ว่าครูเป็นบุคคลที่มีอำนาจและยึดเป็นตัวแบบ

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จะเห็นได้ว่า ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ มีองค์ประกอบหลายด้าน การศึกษาลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมีหลายระดับทั้งในส่วนของการวางยุทธศาสตร์ การศึกษาระดับในสำนึกและการศึกษารูปแบบกิจกรรม การปลูกฝังจิตสำนึก และปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะความเป็นไทย ซึ่งทำให้ได้ความรู้ ที่เกี่ยวข้องขององค์ประกอบของความเป็นไทยได้ อย่างไรก็ตามยังไม่พบงานวิจัยต่างๆ ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่จะทำการศึกษากับเยาวชนแทบทั้งสิ้น ซึ่งพอจะเห็นได้ว่าการปลูกฝังและส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่เยาวชนไทยนับเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะต้องตระหนัก ให้มีความสำคัญ และลงมือปฏิบัติอย่างทันทีทันใด เพื่อให้เยาวชนไทยสามารถธำรงรักษาความเป็นไทยให้อยู่คู่คนไทย และทำให้ประเทศไทยและความเป็นไทยดำรงอยู่ในสังคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรีได้ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง

จิราภรณ์ พิมพ์ใจใส (2553) ทำการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้แบบแผนกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีสเทียณ จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2552 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลที่

พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญมีชื่อว่า “รูปแบบการเรียนการสอนพาร์เซ่ (PARCE Model)” ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ ขั้นเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ขั้นสะท้อนความคิด ขั้นสร้างความรู้ และขั้นประเมินผล โดยรูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพเท่ากับร้อยละ 80.88/82.75 และนักศึกษาพยาบาลที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบดังกล่าวมีความสามารถในการเรียนรู้สูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่เรียนด้วยวิธีปกติ นอกจากนี้พัฒนาการของความสามารถในการเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า และการแก้ปัญหา ของนักศึกษาพยาบาล มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ละเอียต มาตี (2546) ทำการศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชางานบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชางานบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ในด้านบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ในการเรียนวิชางานบ้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยบรรยากาศในการเรียนการสอนทำให้รู้สึกสนุกสนานเมื่อเรียนวิชางานบ้าน ส่วนด้านประโยชน์ในการเรียนวิชางานบ้านทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบงานมากขึ้น และการเรียนวิชางานบ้านช่วยเสริมสร้างนิสัยรักการทำงาน

จารุวรรณ ยังรักษา (2542) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบค้นพบโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบคอนสตรัคติวิสต์เป็นกลุ่มกับรายบุคคล โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ “Randomized Control –Group Pretest – Posttest Design” ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความคงทนในด้านการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เช่นกัน

สมจิตต์ สุวรรณวงศ์ (2542) ได้ทำการศึกษาการจัดสภาพการณ์เสริมความคิดเชิงคุณธรรม สังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า การใช้การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูใช้คำถามเพื่อให้เด็กสะท้อนความรู้สึกรู้สึกและปัญหาของตนเอง ช่วยให้เด็กคิดหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นพฤติกรรมที่จะไม่สร้างปัญหาแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้วิจัยพบว่า การสื่อสารวิธีนี้กับเด็กที่ควบคุมตนเองได้สูงสามารถพัฒนาวินัยในตนเองได้มากกว่าเด็กที่ควบคุมตนเองได้ต่ำ และการให้เด็กได้รับผลตามธรรมชาติจากพฤติกรรมที่เด็กกระทำและผลลัพธ์ที่สัมพันธ์และสมเหตุสมผลกับพฤติกรรมที่เด็กกระทำร่วมกับการใช้คำถามของครูเพื่อให้เด็กสะท้อนความรู้สึกรู้สึกและปัญหาของเด็กช่วยให้เด็กเข้าใจความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เด็กกระทำ ช่วยให้เด็กที่ควบคุมตนเองได้ต่ำและควบคุมตนเองได้สูงสามารถพัฒนาวินัยในตนเองให้สูงขึ้นได้ในเวลาที่รวดเร็ว

Etheredge (1996) ได้ทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง เพื่อใช้สอนการแก้โจทย์ปัญหาเลขคณิตของนักเรียนเกรด 3 วิธีสอนเน้นการสอนตามหลักการที่สำคัญของทฤษฎี ได้แก่ การอภิปราย การร่วมมือกัน และการสร้างความรู้

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เชิงโครงสร้างของนักเรียนซึ่งยังไม่พบในระยะแรกของการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความเข้าใจโครงสร้างโจทย์ปัญหาชนิดต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่า เรื่องราวปัญหาที่นักเรียนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมา คำถามและการร่วมกันอภิปรายของนักเรียนรวมถึงการติดตามของครู เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสอนแก้โจทย์ปัญหาเลขคณิตให้มีประสิทธิภาพและมีความหมาย

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivist) จะเห็นได้ว่า แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง (Constructivist) อันประกอบด้วยส่วนประกอบ 3 ส่วนที่สำคัญได้แก่ การอภิปราย การร่วมมือกัน และการสร้างความรู้ นั้น เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลากหลายวงการในการใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมความรู้ทักษะ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการเรียนรู้ และเจตคติในด้านต่างๆ รวมถึงช่วยสร้างความคงทน/ความยั่งยืนในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย อย่างไรก็ตามยังไม่พบงานวิจัยที่ใช้แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง (Constructivist) เป็นแนวคิดพื้นฐานร่วมกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวคิดอื่นในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้น ซึ่งพอจะเห็นได้ว่าแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง (Constructivist) เป็นแนวคิดที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นและองค์ความรู้ดังกล่าวจะอยู่กับผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป

ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ และแนวคิดการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงความเป็นชาติไทยให้ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนที่วัฒนธรรมต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว ความเป็นไทยของชาติไทยจะปรากฏอยู่ในพฤติกรรมทุกอย่างของสังคมไทยนับแต่ลักษณะสังคม ค่านิยม ความเชื่อ สภาพครอบครัว การกินอยู่ หลับนอน การแต่งกาย พิธีกรรมในการครองชีวิต ฯลฯ การที่บุคคลในชาติสามารถแสดงออกถึงความเป็นไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและต่อเนื่องยาวนาน ย่อมจะชี้ให้เห็นถึงความยั่งยืนของขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี และเอกลักษณ์อันดีงามที่จะสืบต่อไป

การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้ยั่งยืนนั้น ไม่เพียงจะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากทุกภาคส่วนเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยแนวทาง หรือ รูปแบบในการส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติ ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม หรือนำไปสู่ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ โดยรูปแบบการส่งเสริมที่กล่าวมานี้ คือ แบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมอย่างมีลำดับขั้นตอน และมีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น ชี้แนะ ให้คำปรึกษา รวมถึงร่วมอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามความมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการ

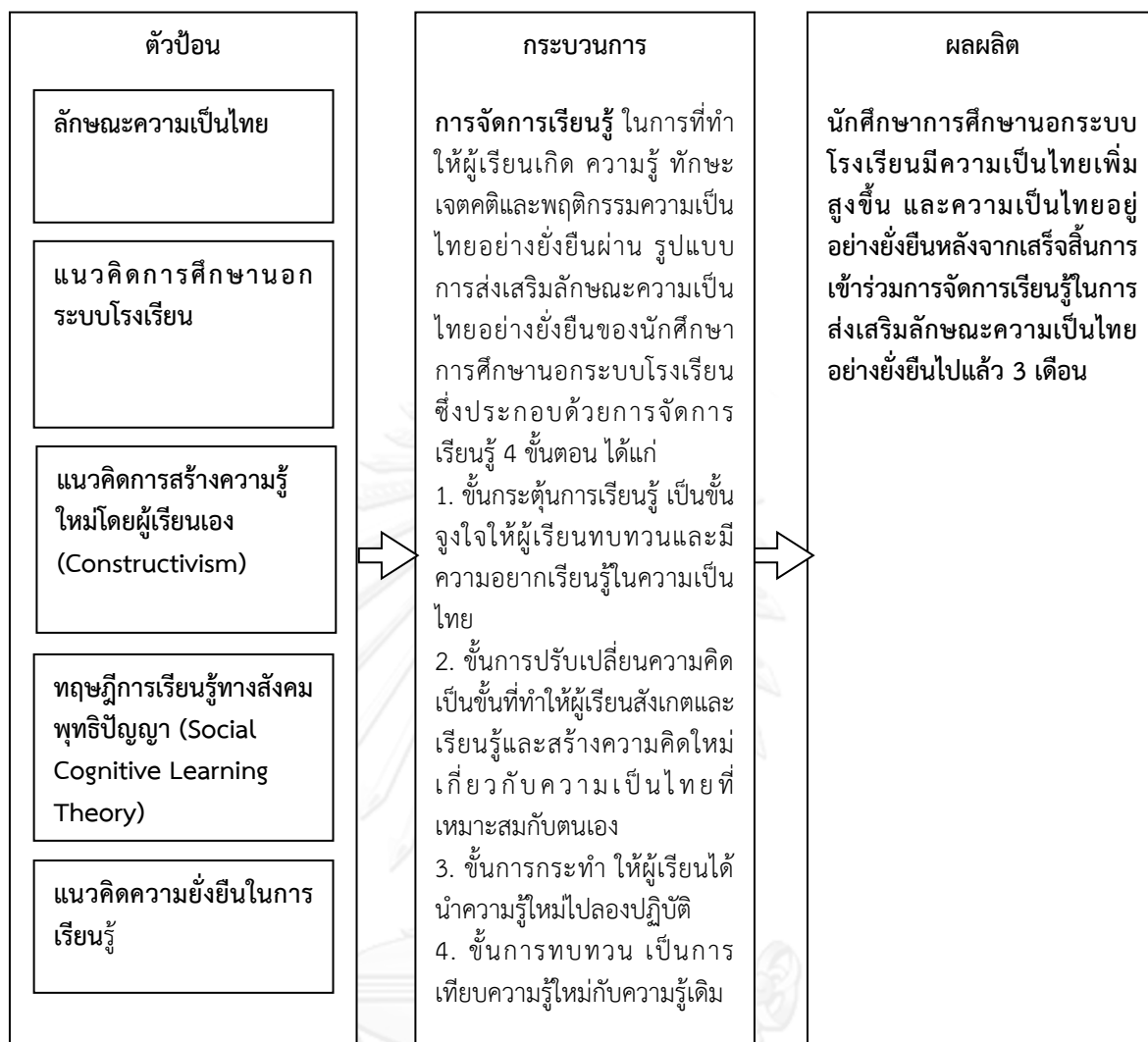
เรียนรู้ต่างๆ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำและนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้ยังเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีความหมายที่ลึกซึ้ง เป็นการจัดการเรียนรู้โดยความร่วมมือกันของผู้เรียนและผู้สอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย อันจะทำให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมที่ดี และนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือ รูปแบบการส่งเสริม ในการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมที่ดี และนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น มีอยู่หลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) และแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นฐานแนวคิดในการพัฒนากิจกรรมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการสังเกตต้นแบบที่มีความเป็นไทย และสามารถสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตัวเองตามหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของผู้เรียน อันจะทำให้ลักษณะความเป็นไทยที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับความเป็นไทยนั้นยั่งยืนติดตัวผู้เรียนตลอดไป โดยรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1 การกระตุ้นการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะได้รับรู้ถึงจุดมุ่งหมายของการเรียน และเป็นขั้นตอนสำหรับการสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน โดยการทบทวนความรู้เดิมที่มีอยู่ของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน การได้ศึกษาจากตัวแบบที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ได้รับรู้ โดยจะต้องยึดหลักความเสมอภาคทางการศึกษาที่ให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน 2 การปรับเปลี่ยนความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านการสังเกต การบันทึกสิ่งที่สังเกตและสามารถนำกลับมาใช้ได้ โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามหลักความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการและความถนัดของผู้เรียนในแนวทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดเป็นความกระจ่างในความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้นั้น แล้วจึงนำมาปรับเปลี่ยนความคิดโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน พร้อมกันนั้นผู้เรียนจะได้สร้างความคิดใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของตัวเองขึ้นโดยเฉพาะ และจะประเมินความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง 3 การกระทำ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำแนวคิดหรือความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ด้วยตนเองไปใช้ได้ ในสถานการณ์ต่างๆ โดยอาจใช้การเลียนแบบจากสิ่งที่จดจำมา หรือทดลองทำในสิ่งใหม่ตามหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้นำความรู้หรือความคิดใหม่ที่ได้สร้างขึ้นด้วยตนเองไปทดลองใช้ แล้วเลือกผลที่ได้รับตามที่ต้องการ และบูรณาการความรู้ความเข้าใจใหม่ที่ได้นั้นเข้าสู่วิถีชีวิตอย่างเหมาะสม 4 การทบทวน โดยผู้เรียนจะได้ทบทวนว่า ความคิด ความเข้าใจของเขาได้เปลี่ยนไป โดยการเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดของเขาเมื่อสิ้นสุดบทเรียน และเมื่อผู้เรียนเปรียบเทียบแล้วจะทำการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำตามในสิ่งสร้างขึ้นมามีด้วยตนเองตามสภาพปัญหา ความต้องการและความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนตามความเหมาะสมต่อไป

การส่งเสริมนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ด้วยรูปแบบทางการจัดการเรียนรู้ กระทั่งกลายเป็นผู้มีความรู้ เจตคติ ทักษะ และพฤติกรรมที่แสดงสะท้อนถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนั้น การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนับเป็นกลไกสำคัญ เนื่องจากนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ เป็นผู้ที่ยึดโอกาส พลัดโอกาส หรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ด้วยสาเหตุ นานับการ การจัดการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จึงควรยึดหลักการที่สำคัญ 5 ประการของการจัดการศึกษานอกระบบเป็นสำคัญ อันได้แก่ หลักความเสมอภาคทางการศึกษา หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน และหลักการเรียนรู้ร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความศรัทธา และนำความเป็นไทยมาปรับใช้ในชีวิตตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม อันเป็นแนวโน้มที่สำคัญของการเกิดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่แท้จริง จากการทบทวนแนวคิดต่างๆดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และความน่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เป็นกำลังอันสำคัญของสังคมไทยในการสืบสานและดำรงลักษณะความเป็นไทยให้ยั่งยืนสืบต่อไปตราบนานเท่านาน กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยมีดังแผนภาพต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และเพื่อศึกษาผลของการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดลักษณะความเป็นไทย จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และสื่อวีดิทัศน์ ในประเด็นดังนี้ได้แก่ ความหมายของลักษณะความเป็นไทย องค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทย ตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยโดยผู้ทรงคุณวุฒิและนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยที่สร้างขึ้น

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 สร้างรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบแล้วในตอนต้น

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้น และนำผลการตรวจสอบมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบที่สร้างขึ้น

ขั้นที่ 4 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทำการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและนำผลมาพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยการศึกษานำร่อง(Pilot Study) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 3 การศึกษาผลของการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียนร่อยแล้ว โดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

ขั้นที่ 2 ประเมินผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพิจารณาจาก

- 1) ค่าเฉลี่ยคะแนนลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
- 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
- 3) ค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน หลังการทดลองสูง
- 4) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการประเมินกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับดี
- 5) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจต่อรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับมากขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 3 ติดตามผลของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาจากการสนทนากลุ่มหลังจากการทดลองเสร็จสิ้นไป 1 เดือน และภายหลังจากการเสร็จสิ้นจากการเข้าร่วมการทดลอง 3 เดือน กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับดี

รายละเอียดของขั้นตอนการวิจัยแต่ละขั้นตอน มีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย

การศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดลักษณะความเป็นไทย จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และสื่อวีดิทัศน์ ในประเด็นดังนี้ ได้แก่ ความหมายของลักษณะความเป็นไทย องค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทย ตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย

1.1 วัตถุประสงค์

การวิจัยในขั้นตอนที่ 1 นี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัดเบื้องต้น เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดและเครื่องมือวัดลักษณะความเป็นไทยได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิจัย เนื่องจากข้อมูลลักษณะความเป็นไทยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญนั้นจะต้องสามารถวัดได้อย่างเที่ยงตรง แม่นยำ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

1.2 วิธีดำเนินการ

1.2.1 การศึกษา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นไทย โดยผู้วิจัย ทำการศึกษา เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และสื่อวีดิทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นไทย ตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย อัตลักษณ์ความเป็นไทย และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมมากที่สุด

1.2.2 วิเคราะห์ และสังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย โดยจัดแยกหมวดหมู่ตามประเด็นที่กำหนดเพื่อกำหนดกรอบตัวชี้วัด จากนั้นทำการสังเคราะห์กรอบตัวชี้วัด และวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งเพื่อให้ได้ตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย

1.2.3 กำหนดนิยามองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย

1.3 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยทำการนำข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นไทย โดยเอกสารจะต้องมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทย และเป็นเอกสารที่ทำแล้วเสร็จและตีพิมพ์ในระยะเวลา 15 ปี (2540 - 2555)

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิและนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยที่สร้างขึ้น

2.1 วัตถุประสงค์

2.1.1 เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของนิยามองค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นไทย

2.1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ

2.2 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงด้วยการกำหนดคุณสมบัติ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการสร้างเครื่องมือวัด การจัดการเรียนรู้ และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีผลงานเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย จำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ให้เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความสอดคล้องของเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบยืนยันนิยามองค์ประกอบตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย เครื่องมือวิจัยในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน (ภาคผนวก ข) ได้แก่

2.3.1 เครื่องมือสำหรับการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร ที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นแบบวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทย

2.3.2 เครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นชุดเครื่องมือตรวจสอบยืนยันนิยามองค์ประกอบตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย ได้แก่ แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย

ข้อเสนอแนะลักษณะความเป็นไทยเพิ่มเติม

โดยในส่วนของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยนี้ เป็นแบบประเมินตนเองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย 8 ด้าน ซึ่งได้จากการค้นคว้าเอกสารประกอบด้วย 1) ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย 4) อนุรักษ์ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมไทย 5) ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ 6) ภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย และ 8) มีกิริยามารยาทอ่อนช้อยงดงามตามแบบอย่างไทย (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ข)

2.4 วิธีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย
 2) ผู้วิจัยนำแบบประเมินตนเองดังกล่าวปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น

3) ผู้วิจัยนำแบบประเมินตนเองที่ปรับแก้เรียบร้อยแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ศึกษากับวัตถุประสงค์ (IOC : Item – Objective Congruency Index)

จากการวิเคราะห์ค่าของดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ศึกษากับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.8 ซึ่งมากกว่า 0.50 ถือว่าแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

4) ผู้วิจัยนำแบบประเมินตนเองมาปรับปรุงและพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาในขั้นต่อไป

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านล่วงหน้าเพื่อนัดวันเวลาในการนำส่ง/รับแบบประเมินตรวจสอบความเป็นไปได้ของนิยามองค์ประกอบและตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ประเมินความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item – Objective Congruency Index) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยนำความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมาให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนนซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$IOC = \sum R / N$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง

R หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

N หมายถึง จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยนำความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมาให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนนดังต่อไปนี้

มีความเห็นว่า เหมาะสม	ให้คะแนนเป็น +1
มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ/ปรับปรุง	ให้คะแนนเป็น 0
มีความเห็นว่า ไม่เหมาะสม	ให้คะแนนเป็น -1

โดยข้อที่มีค่าดัชนีสูงกว่า 0.50 ถือว่ารายการนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547)

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยที่พัฒนาขึ้น ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 วิธีดำเนินการ

3.2.1 ประเมินตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย

3.2.2 วิเคราะห์องค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)

3.3 แหล่งข้อมูล

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จากสำนักงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั่วกรุงเทพมหานครทั้งหมด 50 เขต ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มการปฏิบัติงานของสำนักงาน เพื่อให้การปฏิบัติราชการมีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม วิธีการดำรงชีวิตของประชาชน สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการประสานงาน การกำกับ และติดตามการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2556) ออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มกรุงเทพกลาง ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตดินแดง เขตห้วยขวาง เขตพญาไท เขตราชเทวี และเขตวังทองหลาง
2. กลุ่มกรุงเทพใต้ ประกอบด้วย เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา เขตคลองเตย เขตวัฒนา เขตพระโขนง เขตสวนหลวง และเขตบางนา
3. กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตดอนเมือง เขตสายไหม และเขตบางเขน
4. กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย เขตบางกะปิ เขตสะพานสูง เขตบึงกุ่ม เขตคันนายาว เขตลาดกระบัง เขตมีนบุรี เขตหนองจอก เขตคลองสามวา และเขตประเวศ
5. กลุ่มกรุงธนเหนือ ประกอบด้วย เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา

6. กลุ่มกรุงธนใต้ ประกอบด้วย เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตราชบุรีบูรณะ และเขตทุ่งครุ

ในปีการศึกษา 2556 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต (กศน.เขต) กรุงเทพมหานคร มีนักศึกษากการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่ลงทะเบียนเรียน กับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสิ้นจำนวน 117,258 คน จากการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1970) พบว่า ที่ประชากรจำนวนมากกว่า 100,000 คนขึ้นไป ที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ สามารถใช้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรที่จำนวน 400 คน แต่ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน แบ่งเป็นเขตละ 100 คน โดยกำหนดตามเกณฑ์การแบ่งเขตการปฏิบัติงานของสำนักงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 6 เขต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้วิจัยจึงทำการแบ่งศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจากการแบ่งตามการปฏิบัติงานของสำนักงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วทำการสุ่มศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในแต่ละกลุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 6 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย

1. กลุ่มกรุงเทพกลาง	ได้แก่	เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
2. กลุ่มกรุงเทพใต้	ได้แก่	เขตคลองเตย
3. กลุ่มกรุงเทพเหนือ	ได้แก่	เขตจตุจักร
4. กลุ่มกรุงเทพตะวันออก	ได้แก่	เขตมีนบุรี
5. กลุ่มกรุงธนเหนือ	ได้แก่	เขตทวีวัฒนา
6. กลุ่มกรุงธนใต้	ได้แก่	เขตบางแค

จากนั้นผู้วิจัยสุ่มนักศึกษากการศึกษาอกระบบโรงเรียนในแต่ละเขต จำนวนเขตละ 100 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) รวมเป็นจำนวน 600 คน เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยในชั้นตอนนี้

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยิ่งยืนที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและได้ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว เป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scales) 10 ระดับ (ภาคผนวก ข) ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย

ข้อเสนอแนะลักษณะความเป็นไทยเพิ่มเติม

ผู้วิจัยนำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษากการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของ

เครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค

จากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินตนเองทั้งฉบับ พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย มีความเชื่ออยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยไปเก็บข้อมูลกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 6 แห่ง โดยขอความร่วมมือจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนักศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยและอาจารย์ของศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ร่วมกันเก็บข้อมูล ตามที่แต่ละแห่งสะดวก โดยนัดวันเวลาที่ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในแต่ละเขตจำนวน 100 ชุด แต่จากการเก็บข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลพบว่าใช้ได้จำนวน 512 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.33 ดังแสดงในตาราง

ตาราง 3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสำหรับการหาค่าประกอบความเป็นไทย

กลุ่ม	เขตกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนที่แจก	จำนวนที่ได้รับคืน
กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง	เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	100	90
กลุ่มกรุงเทพใต้	เขตคลองเตย	100	95
กลุ่มกรุงเทพเหนือ	เขตจตุจักร	100	93
กลุ่มกรุงเทพตะวันออก	เขตมีนบุรี	100	64
กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ	เขตทวีวัฒนา	100	85
กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้	เขตภาษีเจริญ	100	85
รวม	6	600	512

จากตาราง 3.1 จะเห็นได้ว่า นักศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 แห่ง ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ใช้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน
- 2) กลุ่มกรุงเทพใต้ ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตคลองเตย ใช้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 คน
- 3) กลุ่มกรุงเทพเหนือ ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตจตุจักร ใช้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 93 คน
- 4) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตมีนบุรี ใช้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 64 คน

5) กลุ่มกรุงธนเหนือ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัยเขตทวีวัฒนา ใช้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 85 คน และ

6) กลุ่มกรุงธนใต้ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัยเขตภาษีเจริญ ใช้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 85 คน

รวมจำนวนนักศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการหาองค์ประกอบความเป็นไทยทั้งหมดจำนวน 512 คน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต้นที่ 1 นี้ ผู้วิจัยมุ่งจะค้นหาตัวชี้วัดขององค์ประกอบลักษณะความเป็นไทย ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.6.1 วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)

3.6.3 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งหมด โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

ผลจากการวิจัยขั้นตอนนี้ พบว่า ตัวชี้วัดขององค์ประกอบลักษณะความเป็นไทย จำนวน 68 ตัวชี้วัด จัดอยู่ใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความภาคภูมิใจไทย ความศรัทธาไทย มารยาทไทย และวัฒนธรรมไทย (รายละเอียดในบทที่ 4) ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในระยะต่อไป

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

การดำเนินการวิจัยในตอนต้นที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิจัยในตอนต้นที่ 1 มาใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ นักศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังมีรายละเอียดในการพัฒนาเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อกำหนดกรอบการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

1.2 วิธีดำเนินการ

1.2.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

1.2.2 วิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการแนวคิดต่างๆเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

1.3 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลของการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวคิดการพัฒนาารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ

เป็น Check list รายการของเอกสารและงานวิจัยต่างๆ สำหรับวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการเป็นรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวม คัดกรองเอกสารและงานวิจัยต่าง และดำเนินการทำ Check list เพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 สร้างรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบแล้วในตอนที 1

2.1 วัตถุประสงค์

2.1.1 เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

2.2 วิธีดำเนินการร่างรูปแบบ

2.2.1 ผู้วิจัยสรุปแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ได้สังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1

2.2.2 ผู้วิจัยสรุปข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบแล้วในตอนที 1

2.2.3 นำข้อมูลข้างต้นมาใช้ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.2.4 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบที่ได้ไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบเบื้องต้นเกี่ยวกับความถูกต้องและเหมาะสมในการใช้ภาษา โดยร่างรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นนั้น มีรายละเอียดดังนี้

2.2.4.1 ตัวป้อน เป็นการรวบรวมแนวคิดลักษณะความเป็นไทย แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม พหุปัญญา และแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ มาบูรณาการจนเกิดเป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชั้นกระตุ้นการเรียนรู้ 2) การปรับเปลี่ยนความคิด 3) การกระทำ 4) การทบทวน ซึ่งมุ่งในการพัฒนานักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติ ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความเป็นไทยได้อย่างยั่งยืน

2.2.4.2 กระบวนการ เป็นการนำรูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยม ในการนำไปสู่พฤติกรรมที่มีความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

2.2.4.3 ผลผลิต เป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ ที่ทำให้นักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียนเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยืนที่พัฒนาขึ้น และนำผลการตรวจสอบมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบที่สร้างขึ้น

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน

3.1.2 เพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน

3.2 วิธีดำเนินการ

3.2.1 ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยืน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญด้านลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และระเบียบวิธีวิจัย โดยประเด็นการ ตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

3.2.1.1 ความเหมาะสมของรูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบที่ผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้น

3.2.1.2 ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้เพื่อ พัฒนาสู่ความยั่งยืน

3.2.1.3 ประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อการใช้กำหนดนโยบาย ในการส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

3.2.2 ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยืน ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเฉพาะเจาะจงสำหรับตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบสำหรับใช้ในการ จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ด้วยการกำหนดคุณสมบัติ เป็น ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการสร้างเครื่องมือวัด การจัดการเรียนรู้ และเป็น ผู้มีความรู้ความสามารถและมีผลงานเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จำนวน 5 ท่าน ซึ่ง เป็นกลุ่มเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นที่ 1

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item – Objective Congruency Index) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

จากการวิเคราะห์ค่าของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบยืนยันความ เหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยืน พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.8 ซึ่งมากกว่า 0.50 ถือว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการ วิจัยได้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้าเพื่อนัดวันและเวลาในการนำเสนอและรับแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การประเมินความเหมาะสมทำโดยนำความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านที่ได้รับจากแบบประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยถือเกณฑ์ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป สามารถนำมาใช้ได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะรูปแบบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item – Objective Congruency Index) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปมาใช้

3.6.2 วิเคราะห์เนื้อหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่าน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ และ นำผลมาพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือ

4.1 วัตถุประสงค์

4.1.1 เพื่อสร้างเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

4.1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

4.1.3 เพื่อปรับปรุงเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

4.2 วิธีดำเนินการ

ในการสร้างเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนั้น ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์การใช้งาน ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
- 2) เครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 2.1) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 2.2) แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 2.3) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 2.4) แบบประเมินรูปแบบกิจกรรม
 - 2.5) แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - 2.5) ประเด็นการสนทนากลุ่ม

มีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) กิจกรรมในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

1.1) วัตถุประสงค์

1.1.1) เพื่อสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.1.2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้

1.2) วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1.2.1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้

1.2.2) นำผลการศึกษาค้นคว้าจากตอนที่ 1 มาใช้เป็นตัวตั้งต้นในการสร้างตัวแปรที่จะใช้ในการพัฒนาลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้กับนักศึกษาระบบโรงเรียน โดยคัดเลือกจากตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้

1.2.3) นำผลการตรวจสอบยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิจากชั้นที่ 3 ในตอนที่ 2 เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

1.2.4) จัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาระบบโรงเรียน (ภาคผนวก ค)

1.3) แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเฉพาะเจาะจงสำหรับตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ด้วยการกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการสร้างเครื่องมือวัด การจัดการเรียนรู้ และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีผลงานเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิในชั้นที่ 1

1.4) เครื่องมือสำหรับการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือสำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบประเมินความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item – Objective Congruency Index) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยนำความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมาให้น้ำหนักเป็นคะแนน

จากการวิเคราะห์ค่าของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าตั้งแต่ 0.8 – 1.0 (ตาราง 17) ซึ่งมากกว่า 0.50 ถือว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

1.5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้าเพื่อนัดวันและเวลาในการนำเสนอและรับแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาระบบโรงเรียนจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนด้วยตนเอง

1.6) การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินความเหมาะสมทำโดยนำความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านที่ได้รับจากแบบประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC)

2) เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนใช้สำหรับให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการดำเนินการประเมินตนเองก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งลักษณะของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนี้เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) 10 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 9 โดยเนื้อหาที่ใช้ในการประเมินตนเองได้มาจากการดำเนินการศึกษาตัวชี้วัดในตอนี่ 1 (ภาคผนวก ข)

เมื่อนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

2.2) แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยขึ้นเพื่อใช้ตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่ามีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยในด้านศิลปะไทย ประกอบด้วย เพลงไทยเดิม วรรณคดีไทย ศิลปะไทยยุคสมัยต่างๆ ด้านการใช้ภาษาไทยประกอบด้วย สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ร้อยแก้ว ร้อยกรอง ราชาศัพท์ การกล่าวคำว่าสวัสดิ์ ด้านภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วย ผ้าไทย สถาปัตยกรรมไทย ท้องเที่ยววิถีไทย และด้านสินค้าไทย ประกอบด้วย เครื่องจักสาน การส่งเสริมสินค้าไทย มากน้อยเพียงใด โดยแบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยนี้เป็นแบบวัดแบบให้ผู้เรียนเลือกตอบถูกผิดมีเกณฑ์ให้คะแนนคือ ได้ 1 คะแนน เมื่อตอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ ถูกต้องและได้ 0 คะแนน เมื่อตอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ไม่ถูกต้อง โดยเนื้อหาที่ใช้ในการประเมินตนเองได้มาจากการดำเนินการศึกษาตัวชี้วัดในตอนี่ 1 (ภาคผนวก ข)

เมื่อนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.86 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

นอกจากนี้ ในการหาความยากง่าย (p) ของแบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน พบว่า ค่าความยากง่าย (p) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.62 – 0.80 ซึ่งแบบวัดประเภทถูก-ผิด ที่ดี ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 0.95 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) แสดงว่า

แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีค่าความยากง่ายอยู่ในระดับค่อนข้างง่าย(ดี) เหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

นอกจากนี้ ในการหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน พบว่า ค่าความยากง่าย (p) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.25 – 0.75 ซึ่งค่าอำนาจจำแนกที่ดีควรมีค่ามากกว่า 0.20 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) แสดงว่า แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีค่าอำนาจจำแนกดี เหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

2.3) แบบสังเกตสำหรับประเมินรูปแบบกิจกรรม

ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตสำหรับประเมินรูปแบบกิจกรรมขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยตรวจสอบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการฝึกอบรมให้ความสนใจและดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนดได้มากน้อยเพียงใดผ่านวิธีการสังเกตและให้คะแนนในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ตั้งใจฟังการบรรยาย ตั้งข้อคำถาม หรือซักถาม ร่วมมือกับกลุ่ม นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และส่งงานเรียบร้อยตรงเวลา (ภาคผนวก ข) โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรม (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2536) คือ

- ให้คะแนน 4 คะแนน เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการเป็นประจำ
- ให้คะแนน 3 คะแนน เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการค่อนข้างจะสม่ำเสมอ
- ให้คะแนน 2 คะแนน เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการค่อนข้างน้อย
- ให้คะแนน 1 คะแนน เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการน้อย

และเกณฑ์การประเมินในการสังเกตพฤติกรรม มีดังนี้

คะแนน 18 - 20	ดีมาก
คะแนน 14 - 17	ดี
คะแนน 13 - 10	พอใช้
คะแนน 0 - 9	ควรปรับปรุง

2.4) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนขึ้นเพื่อใช้ในการตรวจสอบเจตคติของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่ามีเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด ใช้สำหรับให้นักศึกษานอกระบบโรงเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนี้เป็นแบบมาตรวัดที่ใช้จำแนกความหมายของคำ (Semantic Differential Scale) ของออสกู๊ด (Osgood) โดยแต่ละข้อคำถามจะมีคำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้ามเป็นคู่ ๆ กำกับทางซ้ายและทางขวาของมาตรที่กำหนดไว้ 7 ระดับ (ล้วน สายยศ, 2543) โดยผู้ตอบเลือกที่ตรงกับตนเองมากที่สุด โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ

ระดับคะแนนเป็น -3 หมายถึง น้อยที่สุด หรือไม่ดี
 ระดับคะแนนเป็น -2 หมายถึง น้อย หรือปรับปรุง
 ระดับคะแนนเป็น -1 หมายถึง ค่อนข้างน้อย หรือพอใช้
 ระดับคะแนนเป็น 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ
 ระดับคะแนนเป็น 1 หมายถึง ค่อนข้างมาก หรือพอใช้
 ระดับคะแนนเป็น 2 หมายถึง มาก หรือดี
 ระดับคะแนนเป็น 3 หมายถึง มากที่สุด หรือดีมาก

เกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยมาตรฐานการวัดที่ใช้การจำแนกความหมายของค่า มีดังนี้(สิน พันธุ์ พิณีจ, 2547) เกณฑ์ 7 ระดับ ตั้งแต่ 1 ถึง 7 มีดังนี้

1.00 – 2.20 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด
 2.21 – 3.40 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
 3.41 – 4.60 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
 4.61 – 5.80 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
 5.81 – 7.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยเนื้อหาที่ใช้ในเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้มาจากการดำเนินการศึกษาตัวชี้วัดในตอนที่ 1 (ภาคผนวก ข)

เมื่อนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.91 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

2.5) แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อประเมินความคิดเห็น ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาองค์ประกอบต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความพึงพอใจด้านเนื้อหาและหลักสูตร ความพึงพอใจด้านการเรียนรู้ ความพึงพอใจด้านการประเมินการเรียนรู้ และความพึงพอใจด้านอื่นๆ แล้วสร้างแบบวัดให้ครอบคลุมองค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นแบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์การวัดของระบบ Likert Scales (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) โดยผู้ตอบเลือกระดับความพึงพอใจที่ตรงตามความรู้สึกของตนเองมากที่สุด โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

- ระดับคะแนนเป็น 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด หรือไม่ดี
- ระดับคะแนนเป็น 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย หรือปรับปรุง
- ระดับคะแนนเป็น 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง หรือพอใช้
- ระดับคะแนนเป็น 4 หมายถึง พึงพอใจมาก หรือดี
- ระดับคะแนนเป็น 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด หรือดีมาก

และกำหนดระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเพื่อการแปลผล ดังนี้

- ระดับคะแนนเป็น 0.00 – 1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด หรือไม่ดี
- ระดับคะแนนเป็น 1.51 – 2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย หรือปรับปรุง
- ระดับคะแนนเป็น 2.51 – 3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง หรือพอใช้
- ระดับคะแนนเป็น 3.51 – 4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก หรือดี
- ระดับคะแนนเป็น 4.51 – 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด หรือดีมาก

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบเขียนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

เมื่อนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.92 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

2.6) ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยสร้างประเด็นการสนทนากลุ่มหลังจากการเข้าร่วมรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อใช้สำหรับการจัดการสนทนากลุ่มระหว่างผู้เรียนหลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรม 2 ระยะ ได้แก่ ภายหลังจากเสร็จสิ้นจากการเข้าร่วมการทดลอง 1 เดือน และ 3 เดือน ในประเด็นต่างๆ (ภาคผนวก ข) เพื่อสอบถามถึงความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มตัวอย่างว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปใช้ เพื่อสอบถามถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยเชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 10 ท่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนล้วนเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งสิ้น อันประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัยาศัยเขตบางแค ข้าราชการชำนาญการพิเศษ กรรมการสถานศึกษาสังกัด กศน. ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นักวิชาการการศึกษา นักศึกษากาการศึกษาณอกระบบโรงเรียนเขต บางแค ทั้งนี้การจัดการสนทนากลุ่ม มีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 2 มีนาคม 2557 และอาทิตย์ที่ 1 มิถุนายน 2557 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุม ศูนย์การศึกษาณอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตาม อัยาศัย เขตบางแค

ผู้วิจัยจัดเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยนำมาจากการบินที่ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้วยการบันทึกย่อ และการบันทึกเสียงของการสนทนา กลุ่ม ผู้วิจัยนำมาสรุปประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยจำแนกตามประเด็นข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยการศึกษาสำรวจ (Pilot Study)

5.1 วัตถุประสงค์

5.1.1 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไทยไปได้ของรูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

5.1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

5.2 วิธีดำเนินการ

5.2.1 จัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และ 2) เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบประเมินตนเอง เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทย แบบประเมิน รูปแบบกิจกรรม แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แบบวัดความพึงพอใจใน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และ ประเด็นการสนทนากลุ่ม

5.2.2 ซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการดำเนินการตามรูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งรายละเอียดของการจัดกิจกรรมต่างๆตามคู่มือการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และการใช้เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

5.2.3 ผู้วิจัยแนะนำวัตถุประสงค์การเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้ตาม รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่นักศึกษาที่เข้าร่วมการศึกษานำร่อง

5.2.4 ทำการประเมินก่อนการทดลอง ด้วยแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

5.2.5 ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมการศึกษานำร่อง จำนวน 30 คน โดยจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งประเมิน รูปแบบกิจกรรมด้วยวิธีการสังเกตตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรม

5.2.6 เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้อตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืนตามที่กำหนดผู้วิจัยดำเนินการประเมินความพึงพอใจด้วยแบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการ

จัดการเรียนรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการศึกษานำร่อง และทดลองใช้ ประเด็นการสนทนาจากจัดการสนทนากลุ่มด้วย

5.2.7 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำร่องมาปรับปรุง คู่มือการส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ให้มีความสมบูรณ์ก่อน นำไปทดลองใช้จริง

5.3 แหล่งข้อมูล

5.3.1 นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและ การศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่ม ตัวอย่างที่จะใช้ในการทดลองจริง จำนวน 30 คน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.4.1 วิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน โดยการพิจารณาความสนใจในเนื้อหา และการมีส่วนร่วมในบทเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

5.4.2 วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมโดยการ สังเกต แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการ จัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.4.3 วิเคราะห์ความยากง่ายของข้อคำถามแบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทย

5.4.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืนจากแบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.4.5 วิเคราะห์ความเหมาะสมของประเด็นการสนทนากลุ่ม

5.4.6 วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทั้งหมดที่ได้รับ เพื่อนำไป เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนจากแบบวัดความ พึงพอใจให้มีความเหมาะสมและมีความสมบูรณ์ก่อนไปใช้ในการทดลองจริง

จากการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในการศึกษานำร่องกับนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ณ ศูนย์การศึกษานอกระบบ วิทยาลัยและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางแคได้ผลสรุปการทดลองใช้ ดังนี้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ของเครื่องมือ ได้ผลสรุปดังนี้

1) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

2) แบบวัดความรู้ ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีค่าความยากง่ายแต่ละข้ออยู่ระหว่างอยู่ระหว่าง 0.62 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.25 - 0.75 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

3) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

4) แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทย
มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินทั้ง 3 ชุดนั้นมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการทดลองได้

ในขณะที่แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเช่นกัน โดยนักศึกษามีความเข้าใจในกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ให้ความร่วมมือ และสามารถทำใบงานในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

5.5 การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ

5.5.1 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนต่างๆ จากการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และ เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากการทดลองใช้ศึกษานำร่องมาเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

5.5.2 ผู้วิจัยทำการปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

ผู้วิจัยดำเนินการสรุปรายละเอียดจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ และการทดลองใช้ในการศึกษานำร่อง พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม แล้วทำการปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 3 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ในการศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

1.1 วัตถุประสงค์

1.1.1 เพื่อใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยวิจัยวิธีการสุ่มดังนี้

1.21.1 ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจงห้องเรียนในศูนย์ การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค 1 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 30 คน ตามคำแนะนำของอาจารย์ประจำศูนย์ฯ โดยพิจารณาจากจำนวนนักศึกษา ความสามารถในการให้ความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

1.3 ตอนเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทดลองเป็นเวลาในชั่วโมงเรียน และเป็นเวลา ในการทำกิจกรรมนอกชั่วโมงเรียน รวมเป็นเวลา 111 ชั่วโมง โดยเริ่มการทดลองตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2556 ถึงวันอาทิตย์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 นอกจากนี้ ยังได้ทำการติดตามผลการเรียนรู้ หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โรงเรียนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน โดยจัดการสนทนา กลุ่ม เมื่อวันอาทิตย์ที่ 2 มีนาคม 2557 และวันอาทิตย์ที่ 1 มิถุนายน 2557 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุม ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค

1.4 แบบแผนการทดลอง

ในตอนต้นที่ 3 ซึ่งเป็นระยะของการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลองแบบ กลุ่มเดียวประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Only Design) โดยมี แบบแผนการทดลอง ดังนี้

One Group Pretest Posttest Design	O_1	X	O_2
-----------------------------------	-------	---	-------

เมื่อ O_1 = การประเมินผลก่อนการทดลอง
 O_2 = การประเมินผลหลังการทดลอง
 X = การจัดการกระทำตามโปรแกรมทดลอง

1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 เครื่องมือที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ ได้ทำการตรวจสอบความเที่ยง เทียงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ความตรง (Validity) ความเชื่อมั่น (Reliability) รวมถึงทดลองใช้ ในการศึกษานำร่องเรียบร้อยแล้ว ในตอนที่ 2 โดยเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นได้แก่ 1) รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน

1.5.2 เครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินประสิทธิภาพการเรียนรู้ ซึ่งได้ทำการตรวจสอบ ความเที่ยง เทียงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความ เชื่อมั่น (Reliability) รวมถึงทดลองใช้ในการศึกษานำร่องเรียบร้อยแล้ว ในตอนที่ 2 โดยเครื่องมือ

สำหรับประเมินประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นได้แก่ 2) เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 2.1) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 2.2) แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 2.3) แบบประเมินรูปแบบกิจกรรม 2.4) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 2.5) แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 2.6) ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1.6 การดำเนินการ

1.6.1 ในการดำเนินการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 12 ตัวชี้วัดจากองค์ประกอบ ความภาคภูมิใจไทย มาใช้พัฒนาเป็นรูปแบบในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้มีค่าเฉลี่ยต่ำ (ตาราง 10 – ตาราง 15) จึงควรนำมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยสามารถจัดกลุ่มตามความสอดคล้องสัมพันธ์ของประเภทเนื้อหาของตัวชี้วัดออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1.6.1.1 ด้านศิลปะไทย ประกอบด้วย เพลงไทยเดิม วรรณคดีไทย ศิลปะไทยยุคสมัยต่างๆ

1.6.1.2 ด้านการใช้ภาษาไทย ประกอบด้วย สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ร้อยแก้ว ร้อยกรอง ราชาศัพท์ การกล่าวคำว่าสวัสดิ

1.6.1.3 ด้านภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วย ผ้าไทย สถาปัตยกรรมไทย ท้องเที่ยววิถีไทย

1.6.1.4 ด้านสินค้าไทย ประกอบด้วย เครื่องจักสาน การส่งเสริมสินค้าไทย

1.6.2 ก่อนการดำเนินการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ซักซ้อมทำความเข้าใจกับอาจารย์ และผู้ช่วยนักวิจัย โดยชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของรูปแบบการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้วิจัย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในส่วนต่างๆ โดยการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1.6.2.1 บทบาทผู้สอน – ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สอนเอง โดยทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำการเรียนรู้อ และการดำเนินกิจกรรมในการเรียน ประเมินผลการเรียนรู้ ตามขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น และชี้แนะเมื่อผู้เรียนมีข้อซักถามในการเรียนรู้ รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วย

1.6.2.2 บทบาทผู้เรียน – นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นผู้เรียนต้องดำเนินกิจกรรมตามใบงานที่กำหนด และค้นคว้า หาความรู้ เรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองตามที่ผู้สอนแนะนำ

1.6.2.3 บทบาทผู้ช่วยผู้วิจัย – ทำหน้าที่ในการสนับสนุนกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกับผู้สอนตามขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น

1.6.3 ผู้วิจัยทำการปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน บทบาทของผู้สอน รวมทั้งเป็นการแนะนำความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของร่วมกิจกรรมด้วย

1.6.4 ก่อนเริ่มขั้นตอนตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยทำการประเมินลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน วัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน วัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย

1.6.5 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้เป็นเวลา 111 ชั่วโมง (ตาราง 16) โดยในระหว่างการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1.6.5.1 ผู้สอนดำเนินการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริมสินค้าไทย) ในแต่ละขั้นตอน

1.6.5.2 นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหาความรู้ และดำเนินการตามใบงานที่กำหนด

1.6.5.3 ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย ผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตและประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนโดยใช้แบบสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม

1.6.5.4 เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ผู้สอนจะติดตามประเมินการจัดการเรียนรู้และปรับแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความจริง เพื่อใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และเตรียมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ให้สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจได้อย่างเหมาะสม

1.6.5.5 เมื่อเสร็จสิ้นการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยทำการประเมินลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน วัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน วัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย อีกครั้ง

1.6.5.6 ประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

1.6.5.7 การติดตามผลการเรียนรู้ หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือนผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มโดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม ใน 2 ประเด็น

1.6.5.7.1 ประเด็นสภาพหลังเข้ารับการอบรม ประเด็นความสำเร็จ และประเด็น ทักษะต่อกิจกรรม เพื่อติดตามผลความยั่งยืนของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

1.6.5.7.2 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกิจกรรม กระบวนการวางแผน และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการวางแผน หน่วยงานที่ควรเข้ามามีบทบาท รูปแบบกิจกรรมควรเป็นอย่างไร กระบวนการและรูปแบบกิจกรรมนำไปสู่การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดรูปแบบกิจกรรม และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

1.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตัวเอง

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.8.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ คะแนนรวม ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้อธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

1.8.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังการใช้รูปแบบกับนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งโดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริมสินค้าไทย) และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่สัมพันธ์กัน (Paired-samples t – test)

1.8.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังการใช้รูปแบบกับนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งโดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริมสินค้าไทย) และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่สัมพันธ์กัน Paired-samples t – test

1.8.4 วิเคราะห์การประเมินรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยตรวจสอบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการฝึกอบรมให้ความสนใจและดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนดได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.8.5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังการใช้รูปแบบกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งโดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริมสินค้าไทย) และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกลุ่มที่สัมพันธ์กัน (Paired-samples t-test)

1.8.6 วิเคราะห์ความพึงพอใจในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.8.7 วิเคราะห์การติดตามผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลังจากเสร็จสิ้นไป 1 เดือน และ 3 เดือน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากประเด็นการสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ 2 ประเมินผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.2 วิธีการดำเนินการ

2.2.1 ในการประเมินผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน พิจารณาจาก

2.2.1.1 ค่าเฉลี่ยคะแนนลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มทดลอง

2.2.1.2 ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

2.2.1.3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการประเมินกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงของกลุ่มทดลอง

2.2.1.4 ค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

2.2.1.5 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจต่อรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ในขั้นตอนประเมินผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ มีเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 2) แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทย 3) แบบประเมินรูปแบบกิจกรรม 4) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และ 5) แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ คะแนนรวม ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้อธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

2.4.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังการใช้รูปแบบกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากการใช้แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งโดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริมสินค้าไทย) และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกลุ่มที่สัมพันธ์กัน(Paired-samples t – test)

2.4.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังใช้รูปแบบกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากการใช้แบบวัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งโดยรวมและรายด้าน(ด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริมสินค้าไทย) และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่สัมพันธ์กัน(Paired-samples t – test)

2.4.4 วิเคราะห์การประเมินรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยตรวจสอบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการฝึกอบรมให้ความสนใจและดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนดได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.4.5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังใช้รูปแบบกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งโดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริมสินค้าไทย) และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่สัมพันธ์กัน(Paired-samples t – test)

2.4.6 วิเคราะห์ความพึงพอใจในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 ติดตามผลของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาจากการสนทนากลุ่มหลังจากการจัดการเรียนการสอนเสร็จสิ้นไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อติดตามความคงอยู่ของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เขตบางแคที่เข้าร่วมในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางแค ข้าราชการชำนาญการพิเศษ กรรมการสถานศึกษาสังกัด กศน. ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นักวิชาการการศึกษา อย่างละ 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือก โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนี้ และเลือกนักศึกษานอกระบบโรงเรียนจากที่สมัครใจในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อติดตามผล

3.3 วิธีการดำเนินการ

3.3.1 ภายหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน ผู้วิจัยเชิญผู้ที่มีส่วนข้องเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อติดตามผลความยั่งยืนของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทั้งปัจจัยและเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

3.3.2 การประเมินผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และความคงอยู่ของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทั้งและปัจจัยและเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนพิจารณาจากการสนทนากลุ่ม

3.4 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.4.1 ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตรง และเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

3.4.1.1 การสนทนากลุ่มกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเด็นความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยหลังเข้ารับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความคงอยู่ของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ความเหมาะสมของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปใช้ปฏิบัติจริง

3.4.1.2 การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้แก่ การวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แนวทางในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ปัญหา อุปสรรคของการใช้รูปแบบ และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 วิเคราะห์การติดตามผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลังจากเสร็จสิ้นโปรแกรมไป 1 เดือน และ 3 เดือน ผู้วิจัยวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลของสุภางค์ จันทวานิช (2552) ได้แก่

- 1) ผู้วิจัยเริ่มวิเคราะห์ข้อมูลโดยกระทำพร้อมๆกับการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งการเขียนผลการวิเคราะห์ข้อมูลสิ้นสุดลง
- 2) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีการนำเสนอความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ
- 3) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยกรอบแนวคิดเบื้องต้นของการวิจัย
- 4) ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

การตรวจสอบข้อมูลการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แนวทางการตรวจสอบแบบสามเส้า (สุภางค์ จันทวานิช (2552) มีรายละเอียดดังนี้

1) การตรวจสอบข้อมูลต้องตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่และบุคคลที่ต่าง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มในเวลาที่แตกต่างกัน เข้าร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมของที่ต่างกัน และสอบถามบุคคลหลายบุคคลในประเด็นเดียวกัน

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มโดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยการในการจัดบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาสนทนาแลกเปลี่ยนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลให้ตรงกันมากที่สุด

3) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธีในประเด็นเดียวกัน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การศึกษาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม รวมถึงการพูดคุยกับอาจารย์ประจำชั้น ผสมผสานกันไปในระหว่างการทดลอง

จากวิธีดำเนินการวิจัยทั้งหมดดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย ได้ตั้งตารางที่ 4 และแผนภาพ 7 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย					
ระยะ	ขั้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลลัพธ์
ตอนที่ 1 การศึกษา ตัวชี้วัดของ ลักษณะความ เป็นไทยของ นักศึกษา การศึกษา นอกระบบ โรงเรียน	ขั้นที่ 1 ศึกษา แนวคิดลักษณะ ความเป็นไทย จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และสื่อวีดิทัศน์	1. เพื่อนำข้อมูลมา สังเคราะห์ให้ได้ข้อมูล สำหรับนำมากำหนด เป็นตัวชี้วัดเบื้องต้น 2. ศึกษาตัวชี้วัด ลักษณะความเป็นไทย	1. ศึกษา เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และสื่อวีดิ ทัศน์ ที่เกี่ยวข้อง 2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ พฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อกำหนดเป็น ตัวชี้วัด 3 กำหนดนิยามองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความ เป็นไทย	เอกสารต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับ ลักษณะความเป็น ไทย โดยต้องมี เนื้อหาที่เกี่ยวกับ ลักษณะความเป็น ไทย และเป็น เอกสารที่ทำแล้ว เสร็จและตีพิมพ์ใน ระยะ 15 ปี (2540 - 2555)	ตัวชี้วัดและเครื่องมือวัด ลักษณะความเป็นไทยได้ อย่างเหมาะสม
	ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความ เป็นไปได้ของ นิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของ ลักษณะความ เป็นไทย	1 เพื่อตรวจสอบความ เป็นไปได้ของนิยาม องค์ประกอบและ ตัวชี้วัดความเป็นไทย 2 เพื่อตรวจสอบ คุณภาพเบื้องต้นด้าน ความเที่ยงตรงเชิง พินิจ	1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ คุณภาพเบื้องต้น 2 นำพฤติกรรมบ่งชี้ มา ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ของผู้ทรงคุณวุฒิ และคัดเลือก พฤติกรรมบ่งชี้ที่มีดัชนีความ สอดคล้อง (IOC : Item – Objective Congruency Index) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปมาใช้ เป็นตัวชี้วัดลักษณะความเป็น ไทยต่อไป	ผู้ทรงคุณวุฒิที่มี ความรู้ ความสามารถและมี ผลงานเกี่ยวกับ ลักษณะความเป็น ไทย จำนวน 5 ท่าน	ตัวชี้วัดลักษณะความเป็น ไทย
	ขั้นที่ 3 ตรวจสอบ คุณภาพของ องค์ประกอบ และตัวชี้วัด ลักษณะความ เป็นไทยที่ พัฒนาขึ้น	1 เพื่อตรวจสอบ คุณภาพของ องค์ประกอบ และ ตัวชี้วัดลักษณะความ เป็นไทยที่พัฒนาขึ้น	1 ประเมินตัวชี้วัดลักษณะความ เป็นไทย 2 วิเคราะห์องค์ประกอบ และ ตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยที่ พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิง ประจักษ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)	นักศึกษาศึกษา นอกระบบโรงเรียน ที่ลงทะเบียนเรียน ใน ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2556 ใน เขต กรุงเทพมหานคร	องค์ประกอบ และตัวชี้วัด ลักษณะความเป็นไทย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิธีการดำเนินการวิจัย					
ระยะ	ชั้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลลัพธ์
ตอนที่ 2 การพัฒนา รูปแบบการ ส่งเสริม ลักษณะ ความเป็น ไทยอย่าง ยั่งยืนของ นักศึกษา การศึกษ นอกระบบ โรงเรียน	ชั้นที่ 1 ศึกษา เอกสาร งานวิจัยที่ เกี่ยวกับ แนวคิด เกี่ยวกับ ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืน	1 เพื่อกำหนดกรอบ การพัฒนาร่าง รูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน	1 ศึกษาเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการ พัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้ แนวคิด เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ โรงเรียน และแนวคิดความยั่งยืน ในการเรียนรู้ 2 วิเคราะห์ สังเคราะห์ และ บูรณาการแนวคิดต่างๆเข้า ด้วยกัน เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบ การส่งเสริมลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน	เอกสาร และงานวิจัย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้ แนวคิด เกี่ยวกับการศึกษา นอกระบบโรงเรียน และแนวคิดความ ยั่งยืนในการเรียนรู้	สรุปแนวคิดต่างๆ สำหรับการส่งเสริม ลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน
	ชั้นที่ 2 สร้าง รูปแบบการ ส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืน	เพื่อสร้างรูปแบบ การส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน	1 สรุปแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ สังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 2 สรุปข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่าน การวิเคราะห์องค์ประกอบแล้ว ในตอนที่ 1 3 สร้างรูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืนขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่ได้สังเคราะห์ใน ขั้นตอนที่ 1 ร่วมกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ที่ผ่านการวิเคราะห์ องค์ประกอบแล้วในตอนที่ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิที่ ตรวจสอบคุณภาพ ของรูปแบบสำหรับ การจัดการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน เป็นกลุ่มเดียวกับ ผู้ทรงคุณวุฒิในชั้นที่ 1	รูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน
	ชั้นที่ 3 ตรวจสอบ ยืนยันความ เหมาะสมของ รูปแบบการ ส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืนที่พัฒนาขึ้น	1 เพื่อตรวจสอบ ยืนยันความ เหมาะสมของ รูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน 2 เพื่อปรับปรุง รูปแบบการจัดการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริม ลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน	1 ตรวจสอบยืนยันความ เหมาะสมของรูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน การศึกษานอกระบบ โรงเรียน และระเบียบวิธีวิจัย 2 ปรับปรุงรูปแบบการจัดการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืนตามคำแนะนำ ของผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้ทรงคุณวุฒิที่ ตรวจสอบคุณภาพ ของรูปแบบสำหรับใช้ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน เป็นกลุ่ม เดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิ ในชั้นที่ 1	รูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิธีการดำเนินการวิจัย					
ระยะ	ขั้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลลัพธ์
	ขั้นที่ 4 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้และนำผลมาพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือ	1 เพื่อสร้างเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน 2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 เพื่อปรับปรุงเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน	1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง 2 นำผลการศึกษาค้นคว้าจากตอนที่ 1 มาใช้เป็นตัวตั้งต้นในการสร้างตัวแปรที่จะใช้ในการพัฒนาลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 3 นำผลการตรวจสอบยืนยันของ ผู้ทรงคุณวุฒิจากขั้นที่ 3 ในตอนที่ 2 เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการจัดทำคู่มือการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 4 จัดทำคู่มือการเรียนรู้	ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เป็นกลุ่มเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นที่ 1	1 รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 2 เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2.1 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 2.2 แบบวัดความรู้ความเป็นไทย 2.3 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 2.4 แบบประเมินรูปแบบกิจกรรม 2.5 แบบวัดความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 2.6 ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิธีการดำเนินการวิจัย					
ระยะ	ขั้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลลัพธ์
	ขั้นที่ 5 ศึกษา นำร่อง(Pilot Study) เพื่อ ตรวจสอบของ ความเหมาะสม และความเป็น ไปได้ของ รูปแบบ การส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืน และ เครื่องมือ สำหรับใช้ใน การจัดการ เรียนรู้	1 เพื่อตรวจสอบ ความเหมาะสม และความเป็น ไทยไปได้ของ รูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทย อย่างยั่งยืน 2 เพื่อตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือ ประกอบรูปแบบ การจัดการเรียนรู้	1 เตรียมเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน 2 ชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมายของการดำเนินการรายละเอียด ของการจัดกิจกรรมต่างๆ และการใช้ เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3 ผู้วิจัยแนะนำวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สอนและการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาที่ เข้าร่วมการศึกษานำร่อง 4 ทำการประเมินก่อนการทดลอง ด้วยแบบ ประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน และแบบวัดความรู้ลักษณะ ความเป็นไทย 5 ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาที่ เข้าร่วมการศึกษานำร่อง จำนวน 30 คน พร้อมทั้งประเมินรูปแบบกิจกรรมด้วย วิธีการสังเกตตลอดระยะเวลาการจัด กิจกรรม 6 เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้ตามรูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ตามที่กำหนดผู้วิจัยดำเนินการประเมิน ความพึงพอใจด้วยแบบวัดความพึงพอใจใน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วม การศึกษานำร่อง(Pilot Study) และ ทดลองใช้ประเด็นการสนทนาจากจัดการ สนทนากลุ่มด้วย 7 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำร่อง มาปรับปรุง คู่มือการส่งเสริมลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน และเครื่องมือประกอบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริง	นักศึกษาที่ เข้าร่วม การศึกษานำ ร่อง (Pilot Study) จำนวน 30 คน	1 รูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน และ2 เครื่องมือประกอบ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ ได้แก่ 2.1 แบบประเมินตนเอง เกี่ยวกับลักษณะ ความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน 2.2 แบบวัดความรู้ ลักษณะความเป็น ไทย 2.3 แบบวัดเจตคติ เกี่ยวกับลักษณะ ความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน 2.4 แบบประเมิน รูปแบบกิจกรรม 2.5 แบบวัดความ พึงพอใจในรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ ของผู้เรียน 2.6 ประเด็นการ สนทนากลุ่ม

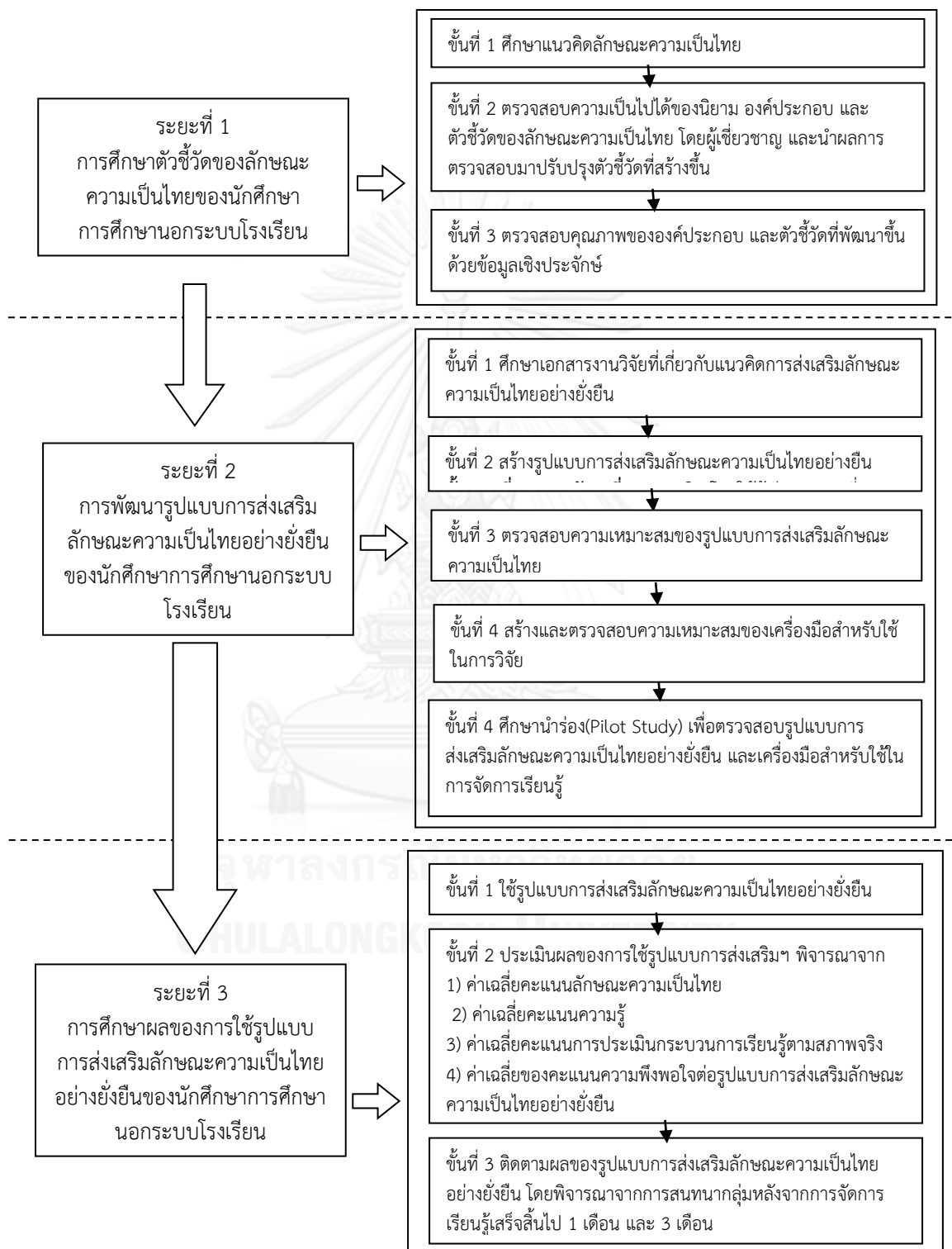
ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิธีการดำเนินการวิจัย					
ระยะ	ขั้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลลัพธ์
ตอนที่ 3 การศึกษา ผลของการ ใช้รูปแบบ การส่งเสริม ลักษณะ ความเป็น ไทยอย่าง ยั่งยืนของ นักศึกษา การศึกษา นอกระบบ โรงเรียน	ขั้นที่ 1 การใช้ รูปแบบการ ส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืนที่ผ่านการ ปรับปรุงแก้ไข เรียบร้อยแล้ว	เพื่อใช้รูปแบบ การส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืนของ นักศึกษา การศึกษานอก ระบบโรงเรียน	ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลอง แบบกลุ่มเดียวประเมินผลก่อน และหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Only Design) มีการ ดำเนินการคือ 1 ในการดำเนินการจัดการ เรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทย, ด้านการใช้ภาษาไทย, ด้านภูมิ ปัญญาไทย, ด้านสินค้าไทย 2 การดำเนินการจัดการเรียน การสอน โดยการดำเนินการ เรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ใช้เวลาทั้งสิ้น 111 ชั่วโมง	นักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน เขตบางแค ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียนจำนวน 30 คน	1 ค่าเฉลี่ยลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน 2 คะแนนความรู้เกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน 3 ค่าเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน 4 ค่าเฉลี่ยของคะแนน การประเมินกระบวนการ เรียนรู้ตามสภาพจริงของ กลุ่มทดลอง 5 ค่าเฉลี่ยของคะแนน ความพึงพอใจต่อรูปแบบ การส่งเสริมลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน
	ขั้นที่ 2 ประเมินผลของ การใช้รูปแบบ การส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืนสำหรับ นักศึกษา การศึกษานอก ระบบโรงเรียน	เพื่อประสิทธิผล ของการใช้ รูปแบบการ ส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืนสำหรับ นักศึกษา การศึกษานอก ระบบโรงเรียน	ประเมินค่าคะแนนต่างๆด้วย การวิเคราะห์ทางสถิติ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย คะแนนความรู้ ความรู้เกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน 3 ค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติ เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน 3 ระดับค่าเฉลี่ยของคะแนน การประเมินกระบวนการ เรียนรู้ตามสภาพจริงของกลุ่ม ทดลอง 4 ระดับค่าเฉลี่ยของคะแนน ความพึงพอใจต่อรูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน	ค่าคะแนนต่างๆที่ได้ จากขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ 1 ค่าเฉลี่ยคะแนน ลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน 2 ค่าเฉลี่ยคะแนน ความรู้ ความรู้ เกี่ยวกับลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน 3 ค่าเฉลี่ยคะแนน เจตคติเกี่ยวกับ ลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน 4 ค่าเฉลี่ยของ คะแนนการประเมิน กระบวนการเรียนรู้ ตามสภาพจริงของ กลุ่มทดลอง 5 ค่าเฉลี่ยของ คะแนนความพึงพอใจ ต่อรูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน	ผลการประเมินการใช้ รูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืนสำหรับ นักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียนแบบสาม เสา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิธีการดำเนินการวิจัย					
ระยะ	ขั้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลลัพธ์
	ขั้นตอนที่ 3 สนทนากลุ่ม หลังจากการ จัดการเรียนรู้ เสร็จสิ้นไป 1 เดือน และ 3 เดือน เพื่อ ติดตามผลของ รูปแบบการ ส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืน	1 เพื่อ ประสิทธิผลของ การใช้รูปแบบ การส่งเสริม ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืน 2 เพื่อติดตาม ความคงอยู่ของ ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืนของ นักศึกษา การศึกษานอก ระบบโรงเรียน	1 หลังเสร็จสิ้นการจัดการ เรียนรู้ตามรูปแบบไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน นัด นักศึกษาการศึกษาเพื่อ ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อติดตามผลความยั่งยืน 2 ประเมินผลของการใช้และ ความคงอยู่ของรูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน โดยพิจารณาจาก แบบสัมภาษณ์ในการสนทนา กลุ่ม 3 จัดการสนทนากลุ่มกับผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบ การส่งเสริมลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน เพื่อรับทราบ และสรุปข้อเสนอแนะต่างๆ	1 นักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน เขตบางแค ที่เข้าร่วม ในรูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทย จำนวน 5 คน 2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน การใช้รูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้แก่ ผู้อำนวยการ ศูนย์บริการการศึกษา นอกระบบและ การศึกษาตาม อัธยาศัยเขตบางแค, ข้าราชการชำนาญการ พิเศษ, กรรมการ สถานศึกษาสังกัด กศน., ครูประจำศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน และ นักวิชาการการศึกษา	1 ผลของการติดตามใช้ รูปแบบการส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืนแบบสามเส้า

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี แสดงดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 7 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ตั้งแต่ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โดยมีสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนด สัญลักษณ์และความหมายที่ใช้แทนค่าสถิติและตัวแปรต่างๆในการนำเสนอ ดังนี้

n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{x}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
SD	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	หมายถึง	องศาอิสระ
Sig.	หมายถึง	นัยสำคัญทางสถิติ
Tx	หมายถึง	ตัวแปรลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนลำดับที่ x
IOC	หมายถึง	ค่าดัชนีความสอดคล้อง
Pretest	หมายถึง	การทดสอบสอบก่อนการเข้าร่วมการทดลอง
Posttest	หมายถึง	การทดสอบหลังการเข้าร่วมการทดลอง
D	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
D^2	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยกกำลังสอง
E_1	หมายถึง	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
E_2	หมายถึง	ประสิทธิภาพของผลโดยรวม
E.I.	หมายถึง	ดัชนีประสิทธิผล (Effective Index)
Min	หมายถึง	ค่าต่ำสุดของข้อมูล
Max	หมายถึง	ค่าสูงสุดของข้อมูล
t	หมายถึง	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t-Distribution)
**	หมายถึง	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย

ในการศึกษาผลการศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ชั้นได้แก่

ชั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดลักษณะความเป็นไทย จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และสื่อ วีดิทัศน์ ในประเด็นดังนี้ ได้แก่ ความหมายของลักษณะความเป็นไทย องค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทย ตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย

ในชั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัดเบื้องต้น (ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2) โดยพบว่า ลักษณะความเป็นไทยประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีนิยามซึ่งได้จากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ และผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นตัวชี้วัด ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง การเฝ้าติดตาม ศึกษา ค้นคว้า การรู้สึกพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่น การยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ เป็นต้น

2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม หมายถึง การออกเสียงสระ พยัญชนะได้ถูกต้องชัดเจน เขียนได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ใช้คำพูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานภาพของบุคคล

3) การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย หมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยการยึดถือปฏิบัติตามคติความเชื่อ อันเป็นแบบอย่างที่ดีของไทย เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การมีอัธยาศัยต่อผู้อื่น ความมีน้ำใจ ความเชื่อโชคลาง เป็นต้น

4) อนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของไทย เช่น การปฏิบัติตามมารยาทไทย การร่วมงานประเพณีไทย การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีของไทย เป็นต้น

5) ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า และภาคภูมิใจในศิลปะไทย รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องศิลปะไทย

6) ภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกถึงความรัก และห่วงหาในภูมิปัญญาไทย โดยการนำภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

7) ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย หมายถึง การเลือกใช้สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของไทยในชีวิตประจำวัน แทนการนิยมของจากต่างชาติ รวมถึงการสนับสนุนการใช้สินค้าพื้นฐานในท้องถิ่นให้เกิดความแพร่หลาย

8) มีกิริยามารยาทอ่อนช้อยงดงามตามแบบอย่างไทย หมายถึง การแสดงกิริยาต่างๆในชีวิตประจำวันด้วยอาการอ่อนน้อม เช่น การไหว้ การค้อมตัว การนั่งพับเพียบ การกราบ เป็นต้น

ชั้นที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมของนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยที่สร้างขึ้น

ในขั้นตอนนี้ เป็นการเป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของนิยาม องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) เป็นผู้พิจารณา ด้วยวิธีการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 5 ความสอดคล้องของพฤติกรรมบ่งชี้ลักษณะความเป็นไทยจากการค้นคว้าเอกสาร

ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	พฤติกรรมบ่งชี้	จำนวนข้อ	IOC
1 ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	การเฝ้าติดตาม ศึกษา ค้นคว้า การรู้สึกพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่น การยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ เป็นต้น	13	0.6 – 1.0
2 การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	การออกเสียงสระ พยัญชนะได้ถูกต้องชัดเจน เขียนได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ใช้คำพูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานภาพของบุคคล	7	0.6 – 1.0
3 การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย	การดำเนินชีวิตด้วยการยึดถือปฏิบัติตามคติ ความเชื่อ อันเป็นแบบอย่างที่ดีของไทย เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การมีอัธยาศัยต่อผู้อื่น ความมีน้ำใจ ความเชื่อโชคลาง เป็นต้น	12	0.6 – 1.0
4 อนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรม	การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของไทย เช่น การปฏิบัติตามมารยาทไทย การร่วมงานประเพณีไทย การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีของไทย เป็นต้น	8	0.8 – 1.0
5 ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ	การมีความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในศิลปะไทย รวมถึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องศิลปะไทย	8	0.8 – 1.0
6 ภูมิใจในภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น	การแสดงออกถึงความรัก และห่วงใยในภูมิปัญญาไทย โดยการนำภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	12	0.6 – 0.8
7 ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย	การเลือกใช้สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของไทยในชีวิตประจำวัน แทนการนิยมของจากต่างชาติ รวมถึงการสนับสนุนการใช้สินค้าพื้นฐานในท้องถิ่นให้เกิดความแพร่หลาย	10	0.6 – 1.0
8 มีกิจกรรมารยาทอ่อนช้อยงดงาม	การแสดงกิริยาต่างๆในชีวิตประจำวันด้วยอาการอ่อนน้อม เช่น การไหว้ การค้อมตัว การนั่งพับเพียบ การกราบ เป็นต้น	16	0.8 – 1.0
	รวม	85	

จากตารางที่ 5 แสดงว่า ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย 4) อนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย 5) ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ 6) ภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย และ 8) มีกิริยามารยาทอ่อนช้อยงดงาม

โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า องค์ประกอบที่ 1) ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 13 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 องค์ประกอบที่ 2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 7 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 องค์ประกอบที่ 3) การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 12 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 องค์ประกอบที่ 4) อนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 8 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 องค์ประกอบที่ 5) ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 8 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 องค์ประกอบที่ 6) ภูมิใจในภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 12 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 – 0.8 องค์ประกอบที่ 7) ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 10 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 และองค์ประกอบที่ 8) มีกิริยามารยาทอ่อนช้อยงดงาม มีจำนวนตัวชี้วัดอยู่จำนวน 16 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 (รายละเอียดของแต่ละข้อแสดงในตาราง 8) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว แสดงว่าสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)

ในขั้นตอนนี้ เป็นการเป็นการคุณภาพขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสำรวจนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย เป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จากศูนย์การศึกษานอกกระบวน และการศึกษาตามอัธยาศัยจำนวน 6 เขต จากทั้งหมด 50 เขต จำนวน 512 คน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้กลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	220	43.0
หญิง	292	57.0
รวม	512	100.0
เรียน กศน. ในระดับ		
ประถมศึกษา	21	4.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	337	65.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	154	30.1
รวม	512	100.0
ประกอบอาชีพ		
ไม่ได้ทำงาน	175	34.2
ประกอบอาชีพ	337	65.8
รวม	512	100.0
ที่พักอาศัย		
บ้านเช่า / บ้านตนเอง	308	60.2
พักอาศัยกับครอบครัว	204	39.8
รวม	512	100.0
ประสบการณ์การเข้าอบรม		
เคย	43	8.4
ไม่เคย	496	91.6
รวม	512	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีจำนวน 292 คิดเป็น ร้อยละ 57.0 และจำนวน 220 คิดเป็นร้อยละ 43.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เรียน กศน.ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุดจำนวน 337 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 และกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ 337 คนคิดเป็นร้อยละ 65.8 และอาศัยบ้านเช่า / บ้านตนเอง จำนวน 308 คนคิดเป็นร้อยละ 60.2 ในขณะที่พักอาศัยกับครอบครัวจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 496 คน คิดเป็นร้อยละ 91.6 ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความเป็นไทย

1.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบลักษณะ ความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 7 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวชี้วัดความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ข้อ	ข้อความ	\bar{x}	SD.	IOC
1	ให้ความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทย	7.07	2.331	1.0
2	ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานราชการเมื่อมีโอกาส	5.87	2.429	0.6
3	ติดตามเหตุการณ์ข่าวสารบ้านเมือง และความเป็นไปของสังคมไทย	6.49	2.228	0.6
4	ภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย	8.07	1.767	1.0
5	รักและหวงแหนอธิปไตยของชาติ	7.31	1.921	1.0
6	ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา	7.09	2.273	0.8
7	ยึดมั่น ปฏิบัติตามคำสอนหลักธรรมของศาสนาที่นับถือ	7.36	1.911	0.8
8	ศึกษาหลักธรรมที่สำคัญของศาสนา	7.49	1.848	1.0
9	ค้นคว้าพระราชประวัติ และศึกษาโครงการในพระราชดำริฯ	7.13	2.329	0.8
10	ติดตามข่าวสารต่างๆในพระราชสำนัก	6.32	2.232	0.8
11	ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ เมื่อได้รับทราบข่าวพระราชกรณียกิจ	7.05	2.329	1.0
12	รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	7.90	1.799	1.0
13	ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ	7.08	2.331	0.8
14	พูด ร (เรือ) ล (ลิง) และคำควบกล้ำ ได้ชัดเจน	6.13	2.206	1.0
15	กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโหล”	5.95	2.681	0.8
16	ใช้ และเขียนเลขไทย ได้อย่างถูกต้อง	6.89	2.274	0.6
17	ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม	5.79	2.299	0.6
18	เลือกใช้สุภาพชนิต คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม	5.84	2.255	1.0
19	เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง	5.49	2.385	0.6
20	ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้ดี	6.75	2.163	0.8
21	ยกมือไหว้ และกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย	7.24	2.120	0.8

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	\bar{x}	SD.	IOC
22	ใช้คำเรียก “พี่ ลุง ป้า น้า อา” ฯลฯ กับผู้ที่มีอายุมากกว่า	7.69	1.864	1.0
23	อยู่ในอาการสำรวมเมื่ออยู่ในสถานที่สำคัญทางศาสนา	7.45	1.913	0.8
24	ยึดมั่นในคติเกี่ยวกับ “การรักษานวลสงวนตัว” ของหญิงไทย	7.12	2.285	1.0
25	นำอาหารมาแบ่งปันกับเพื่อนในการรับประทานอาหารเมื่อมีโอกาส	7.04	1.860	0.6
26	มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ทุกข์ยาก	7.23	1.820	0.6
27	ยิ้มแย้ม เป็นมิตรกับคนอื่น	7.40	1.869	1.0
28	ลุกขึ้นให้เด็ก สตรี และคนชรา นั่ง บนรถโดยสารสาธารณะ	7.24	2.034	0.6
29	ทำบุญ ทำทาน สม่ำเสมอ	6.95	2.271	0.8
30	รู้จักเกรงใจผู้อื่น	7.48	1.833	1.0
31	ให้ความเคารพที่มีผู้อาวุโสกว่า	7.88	1.621	1.0
32	ยึดถือคติ ความเชื่อของไทยแต่โบราณ เช่น ไม่สวมหมวกหรือไม่ฉีvspากบ้าน นอนหันศีรษะไปทางทิศตะวันออก เป็นต้น	6.84	2.296	0.8
33	แต่งกายด้วยชุดที่สวยงาม เมื่อไปทำบุญ	7.52	1.784	1.0
34	ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ	7.50	1.820	0.8
35	เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ	7.57	1.780	1.0
36	รดน้ำดำหัว ขอพรผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์	7.05	2.384	1.0
37	เข้าร่วมกิจกรรมไหว้ครู	7.56	1.806	1.0
38	สนใจกีฬาพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น	6.07	2.230	0.8
39	สนใจการเล่นพื้นบ้านไทยเช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง เป็นต้น	5.87	2.440	0.8
40	แต่งชุดไทยทุกครั้งที่มีโอกาส	5.31	4.406	0.8
41	ภูมิใจในนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน และจะดูทุกครั้งที่มีโอกาส	6.07	2.574	0.8
42	สนใจในดนตรีไทย	6.21	2.349	1.0
43	สนใจภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังตามวัดวาอารามต่างๆ	6.27	2.425	1.0
44	ชอบอ่านวรรณคดีไทย	6.01	2.519	0.8
45	ชอบฟังเพลงไทยเดิม	5.44	2.761	0.8

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	\bar{x}	SD.	IOC
46	ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ	5.85	2.563	1.0
47	เที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ	6.31	2.342	1.0
48	ชมพิพิธภัณฑ์ที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทย	6.44	2.300	0.8
49	ภาคภูมิใจที่ข้าวหอมมะลิไทยดังไกลทั่วโลก	7.33	2.046	0.6
50	เลือกที่จะสั่งอาหารไทยพื้นเมืองมารับประทาน	6.73	2.232	0.6
51	ชอบและเลือกรับประทานขนมไทย	6.73	2.311	0.6
52	ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส	5.87	2.626	0.8
53	สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน	6.33	2.407	0.6
54	ภูมิใจ และเลือกใช้สมุนไพรไทยในการดูแลรักษาสุขภาพ เช่น ว่านหางจระเข้ ฟ้าทะลายโจร เป็นต้น	6.44	2.400	0.8
55	ชอบเที่ยวชมอาคารทรงไทยแบบต่างๆ	6.41	2.332	0.8
56	ภูมิใจในภูมิปัญญาของคนโบราณในการออกแบบและสร้างบ้านทรงไทย	6.80	2.398	0.8
57	ชื่นชม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยภาคต่างๆ	6.88	2.223	0.8
58	เลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองเป็นของฝาก	6.74	2.271	0.8
59	ภูมิใจในแพทย์แผนโบราณ/การนวดแผนโบราณของไทย	6.47	2.414	0.8
60	เลือกที่จะใส่ผ้าไทยทุกครั้งในเทศกาลสำคัญๆ	5.99	2.588	1.0
61	ดูหนังไทยทุกครั้งที่มีโอกาส	7.04	2.366	0.8
62	ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ดอก เป็นต้น	5.87	2.661	0.8
63	ซื้อสินค้าไทยทั้งขนมและของใช้เป็นของฝากทุกครั้ง	6.96	2.387	1.0
64	รับประทานอาหารพื้นเมืองทุกครั้งที่ได้ไปเที่ยวต่างจังหวัด	7.09	2.482	1.0
65	ซื้อสินค้าในการจัดแสดงสินค้าพื้นบ้านทุกครั้งที่มีโอกาส	6.91	2.513	0.8
66	เลือกฟังเพลงไทยมากกว่าเพลงต่างประเทศ	7.00	1.992	0.6
67	เลือกรับประทานผลไม้ไทยมากกว่าผลไม้ต่างประเทศ	7.18	2.546	0.8

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	\bar{x}	SD.	IOC
68	เลือกซื้อสินค้าที่แสดงถึงความเป็นไทยเป็นของฝาก	6.63	2.624	1.0
69	นิยมใช้สินค้าไทย	6.45	2.667	0.8
70	รู้จักและปฏิบัติการแสดงความเคารพแบบ อัญชลีกรรม (การประนมมือ) นมัสการ (การไหว้) และ อภิวาท (การกราบ) ได้อย่างถูกต้อง	7.04	2.085	1.0
71	ค้อมตัวลง เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่	7.14	2.314	0.8
72	เมื่อเดินสวนกับผู้ใหญ่จะก้มตัวลงและให้ผู้ใหญ่เดินผ่านไปก่อน	6.98	2.291	1.0
73	ไม่เดินลงส้นเท้า	6.64	2.658	0.8
74	ไม่ยืนค้ำศีรษะผู้ใหญ่ ขณะที่ท่านนั่งอยู่บนเก้าอี้	6.80	2.500	1.0
75	รับฟังคำสั่งสอนจากผู้ใหญ่ ด้วยอาการสำรวม	7.10	2.070	1.0
76	นั่งพับเพียบเรียบร้อย เมื่อมีผู้ใหญ่นั่งกับพื้น	6.48	2.614	1.0
77	ไม่นั่งไขว่ห้างเวลาพูดกับผู้อื่น	6.55	2.445	1.0
78	ประเคน และรับของจากพระสงฆ์ ได้อย่างถูกต้อง	6.60	2.424	1.0
79	ส่งและรับของจากผู้อื่นด้วยอาการสุภาพ	7.13	2.360	0.8
80	ยกมือไหว้ และกล่าวคำขอบคุณทุกครั้ง เมื่อได้รับสิ่งของจากผู้อื่น	7.22	1.994	1.0
81	ลงท้ายด้วยคำว่า ครับ/ค่ะ เมื่อพูดกับผู้อาวุโสกว่า	7.39	2.061	1.0
82	ไม่พูดมากในขณะที่รับประทานอาหาร	7.06	2.209	1.0
83	ไม่เคาะปากหม้อด้วยจุก หรือทัพพี	6.82	2.376	0.8
84	ใช้ช้อนกลางเมื่อรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น	6.80	2.247	1.0
85	เคาะประตูหรือขออนุญาตก่อนเข้าบ้านหรือที่พักอาศัยของผู้อื่น	6.68	2.603	0.8

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะความเป็นไทยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่างอยู่ระหว่าง 5.31 ถึง 8.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 1.62 ถึง 4.40 เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.0

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 8.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.76 รองลงมาได้แก่ รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.79 ให้ความเคารพที่มีผู้อาวุโสกว่า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.62 แต่งกายด้วยชุดที่สุภาพ เมื่อไปทำบุญ

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.78 ใช้คำเรียก “พี่ ลุง ป้า น้า อา” ฯลฯ กับผู้ที่มีอายุมากกว่า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.86 เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.78 เข้าร่วมกิจกรรมไหว้ครู คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.80 ทำบุญตักบาตรเป็นประจำ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.82 ศึกษาหลักธรรมที่สำคัญของศาสนา คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.84 รู้จักเกรงใจผู้อื่น คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.83 อยู่ในอาการสำรวมเมื่ออยู่ในสถานที่สำคัญทางศาสนา คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.91 ยิ้มแย้ม เป็นมิตรกับคนอื่น คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.86 ลงท้ายด้วยคำว่า ครับ/ค่ะ เมื่อพูดกับผู้อาวุโสกว่า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.06 ยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอน หลักธรรมของศาสนาที่นับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.91 ภาคภูมิใจที่ชาวหอมมะลิไทยดังไกลทั่วโลกคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.04 รักและหวงแหนธงชาติของชาติ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.91 ยกมือไหว้ และกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.12 ลูกขึ้นให้เด็ก สตรี และคนชรา นั่งบนรถโดยสารสาธารณะ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.03 มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ทุกข์ยาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.82 ยกมือไหว้ และกล่าวคำขอบคุณ ทุกครั้ง เมื่อได้รับสิ่งของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.99 เลือกรับประทานผลไม้ไทยมากกว่าผลไม้ต่างประเทศ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54 ค้อมตัวลง เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.31 ส่งและรับของจากผู้อื่นด้วยอาการสุภาพ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.36 ยึดมั่นในคติเกี่ยวกับ “การรักษาวลสงวนตัว” ของหญิงไทย คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.28 รับฟังคำสั่งสอนจากผู้ใหญ่ ด้วยอาการสำรวม คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.07 รับประทานอาหารพื้นเมืองทุกครั้งที่ได้ไปเที่ยวต่างจังหวัด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.48 ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.33 ให้ความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทย คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.33 ไม่พูดมากในขณะที่รับประทานอาหารเช้า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.20 ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเมื่อได้รับทราบข่าวพระราชกรณียกิจ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.32 รดน้ำดำหัว ขอพรผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.38 นำอาหารมาแบ่งปันกับเพื่อนในการรับประทานอาหาร คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.86 ดูหนังไทยทุกครั้งที่มีโอกาส คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.36 รู้จักและปฏิบัติตามแสดงความเคารพแบบ อัญชลีกรรม คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.08 เลือกฟังเพลงไทยมากกว่าเพลงต่างประเทศ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.99 ในขณะที่ แต่งชุดไทยทุกครั้งที่มีโอกาส มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 5.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.40

1.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ของลักษณะความเป็นไทย

ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ที่มีข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญของวิเคราะห์คือ ตัวแปรต้องมีความสัมพันธ์กัน โดยพิจารณาจากค่า KMO and Bartlett's Test ซึ่งค่า KMO (Kaiser-meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง ค่า KMO เป็นดัชนีบอกความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้กับเมตริกซ์สหสัมพันธ์ โดยค่า Kaiser-meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy ต้องอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และควรมีค่ามากกว่า 0.5 ถ้าขนาดตัวอย่างมีความเหมาะสม และการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ การวิจัยครั้งนี้แสดงผลการทดสอบ KMO and Bartlett's Test ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 8 แสดงการตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างด้วยค่า KMO (Kaiser-meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และตรวจสอบเมตริกซ์สหสัมพันธ์ด้วย Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		.965
of Sphericity	Appox. Chi-Square	41508.037
	df	3570
	Sig.	.000

จากตาราง 8 พบว่า ผลการตรวจสอบ KMO (Kaiser-meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เท่ากับ .965 ซึ่งเข้าใกล้ 1 (มากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1) แสดงว่า ข้อมูลลักษณะความเป็นไทยทั้งหมดที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค Factor Analysis ได้ในระดับดีมากเนื่องจากค่า KMO อยู่ในระดับสูง และจากการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ตัวแปรลักษณะความเป็นไทยต่างๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (Chi-Square = 41508.037, df = 3570, P-Value < .05) แสดงว่า เมตริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรลักษณะความเป็นไทย มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและการหมุนแกน

การวิเคราะห์องค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจำนวน 85 ตัวแปร โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นคือ ค่าไอเกนมากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และประกอบด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีการของไกเซอร์ (Kaiser) โดยใช้การสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธี Principle Component Analysis และการหมุนแกนแบบแวนริแมกซ์ (Varimax with Kaiser Normalization) ดังแสดงรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 9 แสดงองค์ประกอบ ค่าไอเกน (Eigenvalue) ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบลักษณะความเป็นไทย

องค์ประกอบ	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าไอเกน	% ความแปรปรวน	% สะสม	ค่าไอเกน	% ความแปรปรวน	% สะสม	ค่าไอเกน	% ความแปรปรวน	% สะสม
1	32.766	38.549	38.549	32.766	38.549	38.549	18.435	21.689	21.689
2	6.776	7.971	46.520	6.776	7.971	46.520	12.174	14.322	36.011
3	4.947	5.820	52.340	4.947	5.820	52.340	10.570	12.436	48.447
4	3.552	4.179	56.519	3.552	4.179	56.519	6.862	8.072	56.519

จากตารางที่ 9 พบว่า องค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทยที่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาของไกเซอร์(Kaiser) โดยมีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) มากกว่า 3 และมีค่าน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และประกอบด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไปนั้น ประกอบด้วยจำนวน 4 องค์ประกอบ โดยมีตัวแปรลักษณะความเป็นไทยอย่างยิ่งยั้งที่ถูกสกัดออกจำนวน 17 ตัวแปร ทำให้เหลือตัวแปรลักษณะความเป็นไทยทั้งหมด 68 ตัวแปร และสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมของลักษณะความเป็นไทยทั้งหมดได้เท่ากับ 56.519

ตารางที่ 10 แสดงค่าน้ำหนักปัจจัย (factor Loading) หลังจากหมุนแกนแล้ว (Rotated Component Matrix) และค่าความร่วมกัน (Communality) ขององค์ประกอบความเป็นไทย

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
T60	.76			
T55	.75			
T46	.74			
T54	.73			
T44	.71			
T45	.70			
T62	.70			
T52	.69			
T39	.69			
T42	.69			
T53	.68			
T47	.67			
T48	.67			
T19	.65			
T69	.65			
T56	.64			
T36	.63			
T68	.63			
T51	.63			
T59	.62			
T18	.62			
T43	.62			
T57	.61			
T76	.61			
T58	.60			
T41	.59			
T10	.59			
T17	.58			
T36	.56			
T50	.55			
T40	.55			
T15	.54			
T77	.53			
T78	.53			

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
T65	.52			
T70	.50			
T24		.88		
T29		.87		
T6		.86		
T61		.85		
T16		.84		
T13		.84		
T32		.83		
T9		.83		
T11		.82		
T79		.82		
T1		.79		
T74		.78		
T83		.76		
T63		.75		
T22			.67	
T27			.66	
T23			.65	
T30			.64	
T12			.64	
T31			.63	
T21			.60	
T28			.60	
T26			.58	
T71			.57	
T25			.56	
T33				.82
T34				.81
T35				.80
T37				.80
T8				.79
T5				.75
T7				.74

จากตารางที่ 10 แสดงว่า หลังจากทำการหมุนแกนและหาค่าร่วมกันขององค์ประกอบด้วยความเป็นไทยแล้ว สามารถหาค่าน้ำหนักปัจจัยของความเป็นไทยได้ นั่นคือ การจำแนกองค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถจำแนกความเป็นไทยออกได้เป็นองค์ประกอบหลักได้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 มีจำนวนตัวแปร 36 ตัวแปร มีตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ตั้งแต่ .50 ถึง .76

องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวนตัวแปร 14 ตัวแปร มีตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ตั้งแต่ .75 ถึง .88

องค์ประกอบที่ 3 มีจำนวนตัวแปร 11 ตัวแปร มีตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ตั้งแต่ .56 ถึง .67

และองค์ประกอบที่ 4 มีจำนวนตัวแปร 7 ตัวแปร มีตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ตั้งแต่ .74 ถึง .82

โดยองค์ประกอบความเป็นไทยแต่ละองค์ประกอบ จะแสดงรายละเอียดของแต่ละตัวชี้วัด พร้อมทั้งรายละเอียดของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และรายละเอียดอื่นๆ ดังแสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยองค์ประกอบที่ 1

ตัวแปร	พฤติกรรมบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
T60	เลือกที่จะใส่ผ้าไทยทุกครั้งในเทศกาลสำคัญๆ	.768
T55	ชอบเที่ยวชมอาคารทรงไทยแบบต่างๆ	.756
T46	ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ	.743
T54	ภูมิใจ และเลือกใช้สมุนไพรไทยในการดูแลรักษาสุขภาพ เช่น ว่านหาง จระเข้ ฟ้าทะลายโจร เป็นต้น	.732
T44	ชอบอ่านวรรณคดีไทย	.716
T45	ชอบฟังเพลงไทยเดิม	.709
T62	ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น	.706
T52	ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส	.694
T39	สนใจการละเล่นพื้นบ้านไทย เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง เป็นต้น	.691
T42	สนใจในดนตรีไทย	.690
T53	สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน	.680
T47	สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ	.677
T48	เข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทย	.676
T19	เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง	.658
T69	นิยมใช้สินค้าไทย	.654
T56	ภูมิใจในภูมิปัญญาของคนโบราณในการออกแบบและสร้างบ้านทรงไทย	.648
T36	สนใจกีฬาพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น	.638
T68	เลือกซื้อสินค้าที่แสดงออกถึงความเป็นไทยเป็นของฝากให้ผู้อื่น	.637
T51	ชอบและเลือกรับประทานขนมไทย	.631
T59	ภูมิใจในการแพทย์แผนโบราณ/การนวดแผนโบราณของไทย	.628
T18	เลือกใช้สุภาพศิต คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม	.623
T43	สนใจภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังตามวัดวาอารามต่างๆ	.622

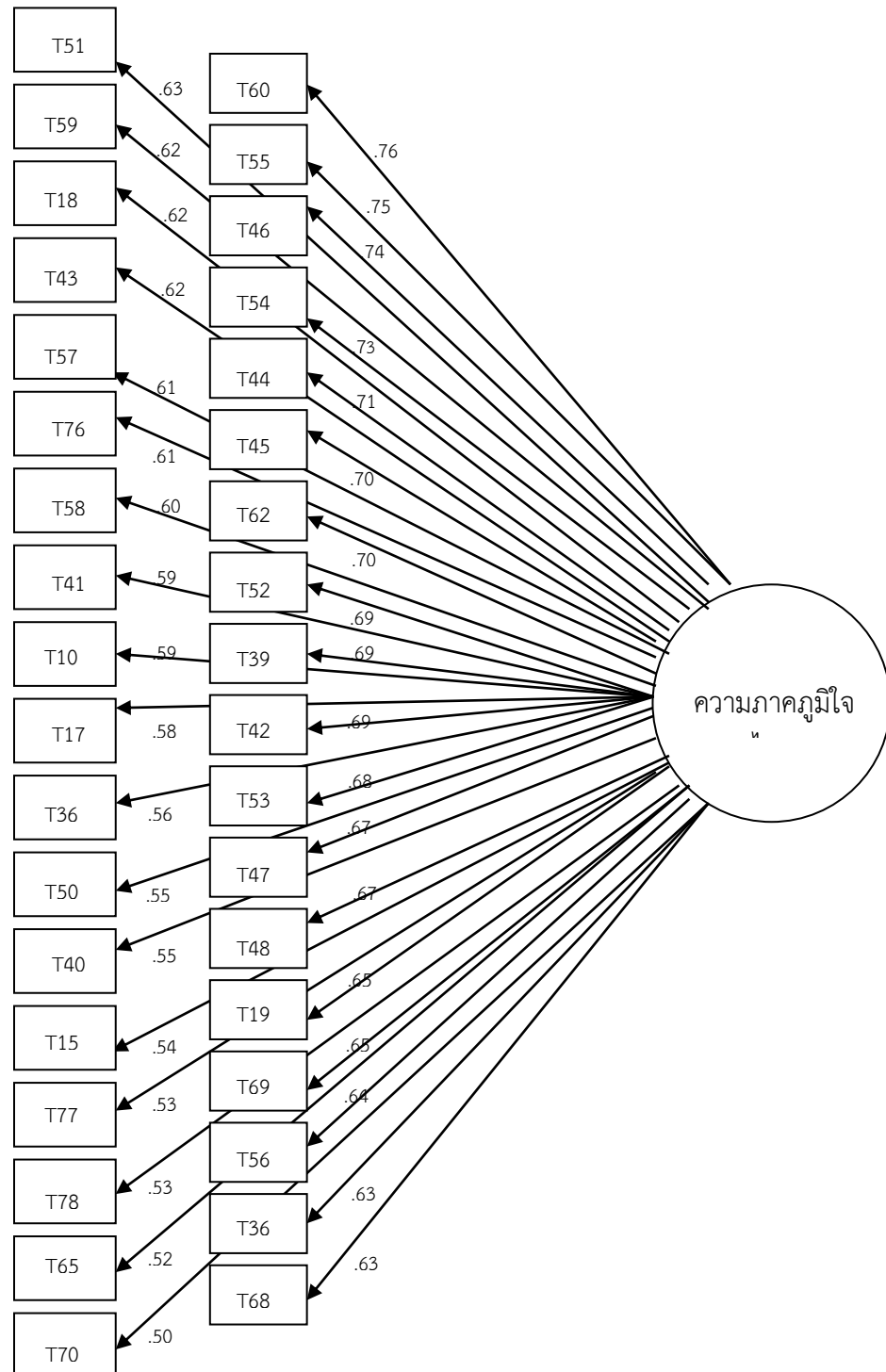
ตารางที่ 11 (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
T57	ชื่นชม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยภาคต่างๆ	.614
T76	นั่งพับเพียบเรียบร้อย เมื่อมีผู้ใหญ่นั่งกับพื้น	.613
T58	เลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองเป็นของฝาก	.600
T41	ภูมิใจในนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน และจะดูทุกครั้งที่มีโอกาส	.594
T10	ติดตามข่าวสารต่างๆในพระราชสำนัก	.590
T17	ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม	.583
T36	รดน้ำดำหัว ขอพรผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์	.569
T50	เลือกที่จะสั่งอาหารไทยพื้นเมืองมารับประทาน	.556
T40	แต่งชุดไทยทุกครั้งที่มีโอกาส	.552
T15	กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโล”	.549
T77	ไม่นั่งไขว่ห้างเวลาพูดกับผู้อื่น	.539
T78	สามารถประเคน และรับของจากพระสงฆ์ ได้อย่างถูกต้อง	.539
T65	ซื้อสินค้าในการจัดแสดงสินค้าพื้นบ้านทุกครั้งที่มีโอกาส	.525
T70	รู้จักและปฏิบัติการแสดงความเคารพแบบ อัญชลีกรรม (การประนมมือ) นมัสการ (การไหว้) และ อภิวาท (การกราบ) ได้อย่างถูกต้อง	.502
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		18.43
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		21.68

จากตารางที่ 11 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 บรรยายตัวแปรสำคัญจำนวน 36 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบระหว่าง 0.50 – 0.76 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 18.43 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) เท่ากับ 21.68 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 36 ตัวแปรนี้เป็นส่วนประกอบที่สามารถร่วมกับบรรยายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุดและองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยได้ร้อยละ 21.68 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่นๆ แล้วองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดได้แก่ เลือกที่จะใส่ผ้าไทยทุกครั้งในเทศกาลสำคัญ (0.768) รองลงมาได้แก่ ชอบเที่ยวชมอาคารทรงไทยแบบต่างๆ (.756) ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ (.743) ภูมิใจ และเลือกใช้สมุนไพรไทยในการดูแลสุขภาพสุขภาพ เช่น ว่านหางจระเข้ ฟ้าทะลายโจร เป็นต้น (.732) ชอบอ่านวรรณคดีไทย (.716) ชอบฟังเพลงไทยเดิม (.709) ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น (.706) ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส (.694) สนใจการเล่นพื้นบ้านไทย เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง เป็นต้น (.691) สนใจในดนตรีไทย (.690) สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน (.680) สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ (.677) เข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทย (.676) เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง (.658) นิยมใช้สินค้าไทย (.654) ภูมิใจในภูมิปัญญาของคนโบราณในการออกแบบและสร้างบ้านทรงไทย (.648) สนใจกีฬาพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น (.638) เลือกซื้อสินค้าที่แสดงออกถึงความเป็นไทย เป็นของฝากให้ผู้อื่น (.637) ชอบและเลือกรับประทานขนมไทย (.631) ภูมิใจในการแพทย์แผนโบราณ/การนวดแผนโบราณของไทย (.628) เลือกใช้สุภาพชุด คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม (.623) สนใจภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังตามวัดวาอารามต่างๆ (.622) ชื่นชม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยภาคต่างๆ (.614) นั่งพับเพียบเรียบร้อย เมื่อมีผู้ใหญ่นั่งกับพื้น (.613) เลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองเป็นของฝาก (.600) ภูมิใจในนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน และจะดูทุกครั้งที่มีโอกาส (.594) ติดตามข่าวสารต่างๆในพระราชสำนัก (.590) ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม (.583) รดน้ำดำหัวขอพรผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ (.569) เลือกที่จะสั่งอาหารไทยพื้นเมืองมารับประทาน (.556) แต่งชุดไทยทุกครั้งที่มีโอกาส (.552) กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโล” (.549) ไม่นั่งไขว่ห้างเวลาพูดกับผู้อื่น (.539) สามารถประเคน และรับของจากพระสงฆ์ ได้อย่างถูกต้อง (.539) ซื้อสินค้าในการจัดแสดงสินค้าพื้นบ้านทุกครั้งที่มีโอกาส (.525) และตัวชีวิตที่มีค่าน้อยที่สุดได้แก่ รู้จัก และปฏิบัติการแสดงความเคารพแบบ อัญชลีกรรม (การประนมมือ) นมัสการ (การไหว้) และ อภิวาห (การกราบ) ได้อย่างถูกต้อง (.502)

เมื่อพิจารณาเนื้อความในตัวชีวิตแต่ละตัวขององค์ประกอบที่ 1 นี้จะเห็นได้ว่าเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกชอบ สนใจ และเลือกใช้ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ไทย รวมถึงการแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า **“ความภาคภูมิใจไทย”**

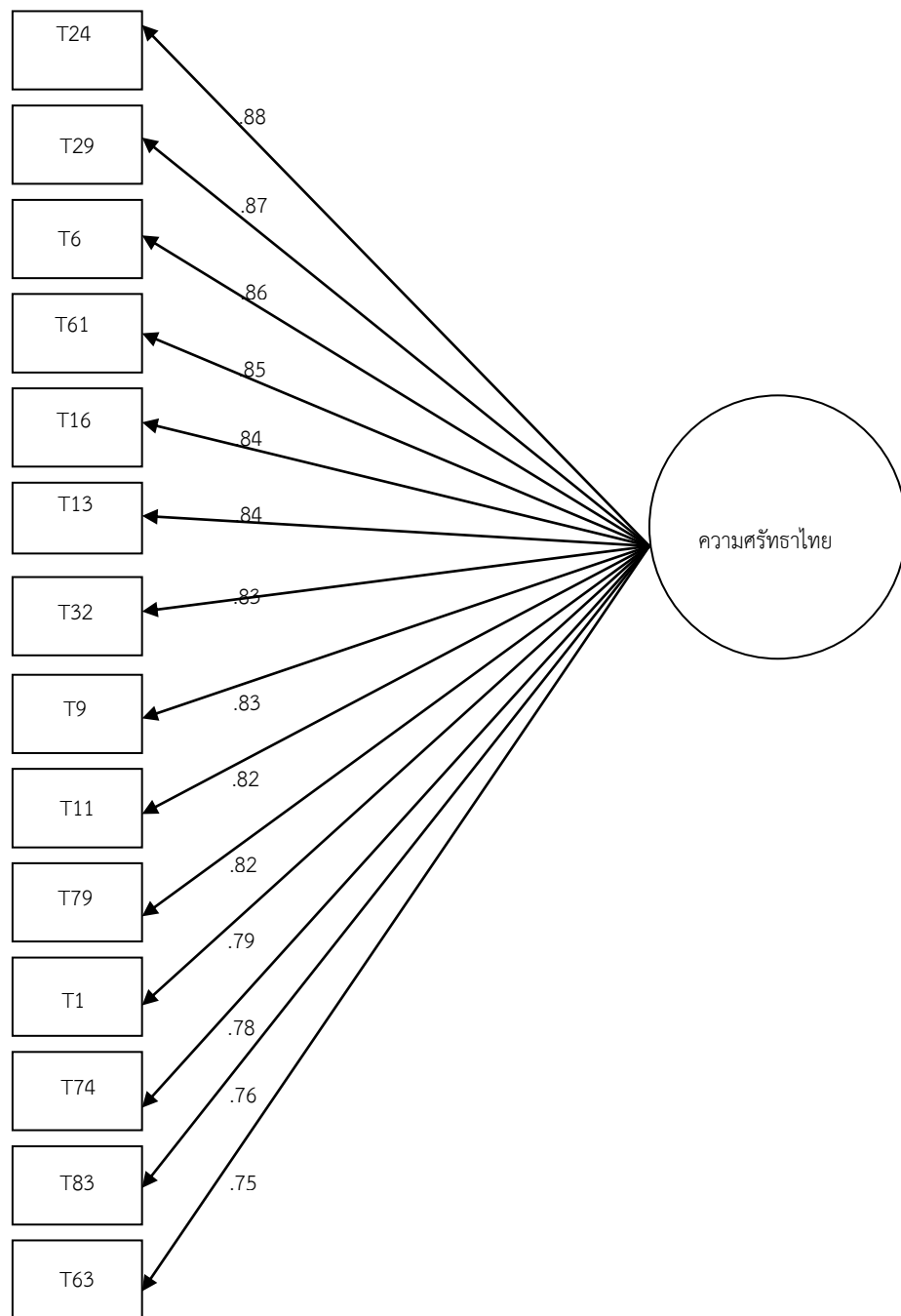
แผนภาพที่ 8 โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบความภาคภูมิใจไทย
ในลักษณะความเป็นไทย

ตารางที่ 12 แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยองค์ประกอบที่ 2

ตัวแปร	พฤติกรรมบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
T24	ยึดมั่นในคติเกี่ยวกับ “การรักนวลสงวนตัว” ของหญิงไทย	.881
T29	ทำบุญ ทำทาน สม่่าเสมอ	.872
T6	ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา	.862
T61	ดูหนังไทยทุกครั้งที่มีโอกาส	.856
T16	ใช้ และเขียนเลขไทย ได้อย่างถูกต้อง	.843
T13	ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ	.842
T32	ยึดถือคติ ความเชื่อของไทยแต่โบราณ เช่น ไม่สวมหมวกหรือไม่ผิวปาก บ้าน นอนหันศีรษะไปทางทิศตะวันออก เป็นต้น	.839
T9	ค้นคว้าพระราชประวัติ และศึกษาโครงการในพระราชดำริฯ	.838
T11	ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเมื่อได้รับทราบข่าวพระราชกรณียกิจ	.828
T79	ส่งและรับของจากผู้อื่นด้วยอาการสุภาพ	.820
T1	ให้ความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทย	.794
T74	ไม่ยื่นค้ำศีรษะผู้ใหญ่ ขณะที่ท่านนั่งอยู่บนเก้าอี้	.783
T83	ไม่เคาะปากหม้อด้วยจิวัก หรือทัพพี	.760
T63	ซื้อสินค้าไทยทั้งขนมและของใช้เป็นของฝากทุกครั้ง	.759
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		12.17
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		14.32

จากตารางที่ 12 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 บรรยายตัวแปรสำคัญจำนวน 14 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบระหว่าง 0.75 – 0.88 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 12.17 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) เท่ากับ 14.32 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 14 ตัวแปรนี้เป็นส่วนประกอบที่สามารถร่วมกับบรรยายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุดและองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยได้ร้อยละ 14.32 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่นๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดได้แก่ ยึดมั่นในคติเกี่ยวกับ “การรักนวลสงวนตัว” ของหญิงไทย (.881) ทำบุญ ทำทาน สม่ำเสมอ (.872) ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา (.862) ดูหนังไทยทุกครั้งที่มีโอกาส (.856) ใช้ และเขียนเลขไทย ได้อย่างถูกต้อง (.843) ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ (.842) ยึดถือคติ ความเชื่อของไทยแต่โบราณ เช่น ไม่สวมหมวกหรือไม่ผิวปากบ้าน นอนหันศีรษะไปทางทิศตะวันออก เป็นต้น (.839) คำนว้าพระราชประวัติ และศึกษาโครงการในพระราชดำริฯ (.838) ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเมื่อได้รับทราบข่าวพระราชกรณียกิจ (.828) ส่งและรับของจากผู้อื่นด้วยอาการสุภาพ (.820) ให้ความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทย (.794) ไม่ยื่นคำศีรษะผู้ใหญ่ ขณะที่ท่านนั่งอยู่บนเก้าอี้ (.783) ไม่เคาะปากหม้อด้วยจุก หรือทัพพี (.760) และตัวชี้วัดที่มีค่าน้อยที่สุดได้แก่ ซื้อสินค้าไทยทั้งขนมและของใช้เป็นของฝากทุกครั้ง (.759) โดยเมื่อพิจารณาเนื้อความในตัวชี้วัดแต่ละตัวขององค์ประกอบที่ 2 นี้จะเห็นได้ว่า เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความยึดมั่นในคติ ความเชื่อ ความศรัทธา ตามแบบอย่างไทยที่เป็นสิ่งดีงามที่สืบกันมาแต่โบราณกาล ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “**ความศรัทธาไทย**”

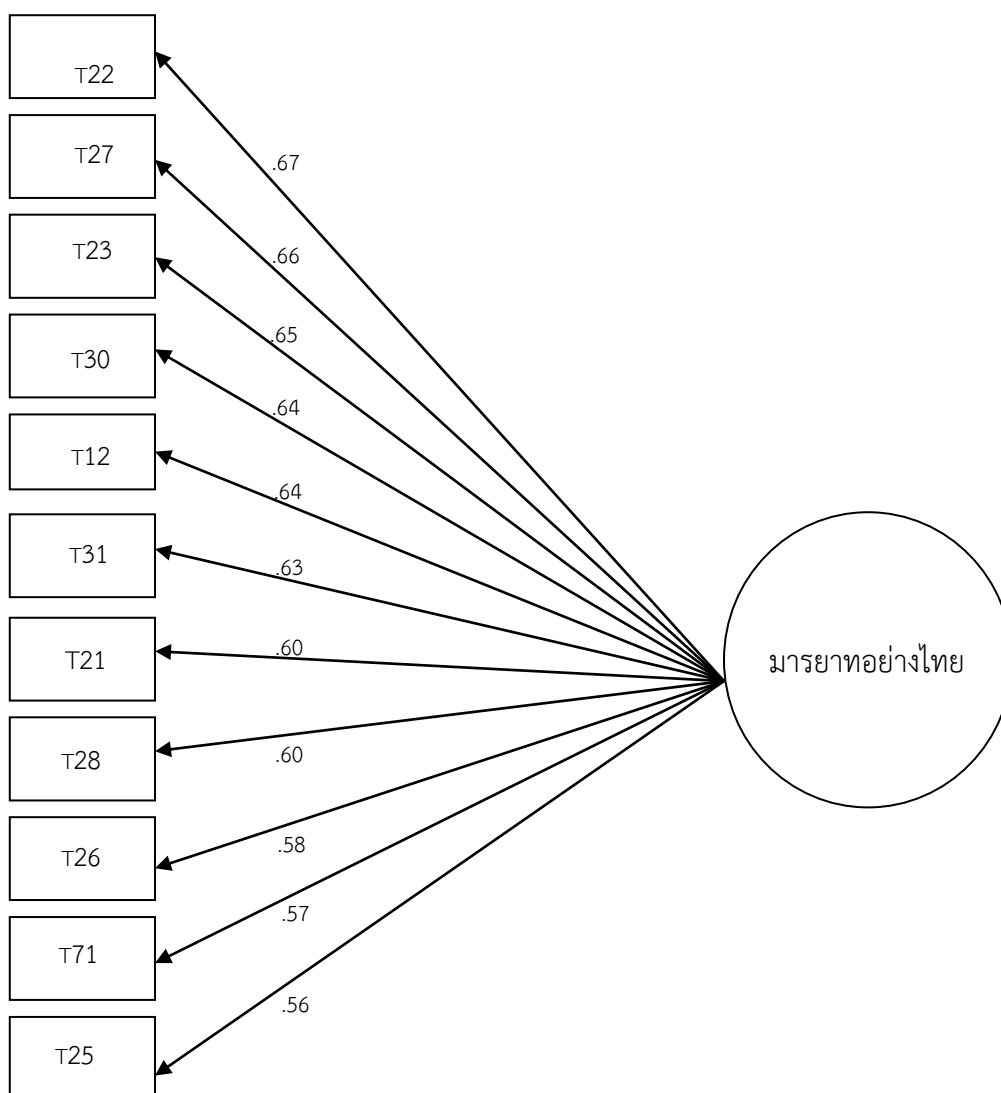
แผนภาพที่ 9 โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบความศรัทธาไทย ในลักษณะความเป็นไทย

ตารางที่ 13 แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยองค์ประกอบที่ 3

ตัวแปร	พฤติกรรมบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
T22	ใช้คำเรียก “พี่ ลุง ป้า น้า อา” ฯลฯ กับผู้ที่มีอายุมากกว่า	.669
T27	ยิ้มแย้ม เป็นมิตรกับคนอื่น	.668
T23	อยู่ในอาการสำรวมเมื่ออยู่ในสถานที่สำคัญทางศาสนา	.654
T30	รู้จักเกรงใจผู้อื่น	.649
T12	รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	.648
T31	ให้ความเคารพที่มีผู้อาวุโสกว่า	.633
T21	ยกมือไหว้ และกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย	.608
T29	ทำบุญ ทำทาน สม่ำเสมอ	.603
T26	มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ทุกข์ยาก	.584
T71	ค้อมตัวลง เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่	.574
T25	นำอาหารมาแบ่งปันกับเพื่อนในการรับประทานอาหาร เมื่อมีโอกาส	.560
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		10.57
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		12.43

จากตารางที่ 13 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 บรรยายตัวแปรสำคัญจำนวน 11 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบระหว่าง 0.56–0.66 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร(Eigenvalues) เท่ากับ 10.57 ค่าร้อยละของความแปรปรวน(Percent of Variance) เท่ากับ 12.43 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปรนี้เป็นส่วนประกอบที่สามารถร่วมกับบรรยายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุดและองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยได้ร้อยละ 12.43 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่นๆ แล้วองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดได้แก่ ใช้คำเรียก “พี่ ลุง ป้า น้า อา” ฯลฯ กับผู้ที่มีอายุมากกว่า (.669) ยิ้มแย้ม เป็นมิตรกับคนอื่น (.668) อยู่ในอาการสำรวมเมื่ออยู่ในสถานที่สำคัญทางศาสนา (.654) รู้จักเกรงใจผู้อื่น (.649) รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ (.648) ให้ความเคารพที่มีผู้อาวุโสกว่า (.633) ยกมือไหว้ และกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย (.608) ทำบุญ ทำทาน สม่ำเสมอ (.603) มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ทุกข์ยาก (.584) ค้อมตัวลง เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ (.574) และตัวชี้วัดที่มีค่าน้อยที่สุดได้แก่ นำอาหารมาแบ่งปันกับเพื่อนในการรับประทานอาหารเมื่อมีโอกาส (.560))

โดยเมื่อพิจารณาเนื้อความในตัวชี้วัดแต่ละตัวขององค์ประกอบที่ 2 นี้จะเห็นได้ว่า เป็นข้อความเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน ด้วยกริยามารยาท ที่อ่อนช้อยงดงามตามอย่างวิถีชีวิตแบบไทย รวมถึงการเคารพขนบต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “มารยาทอย่างไทย”

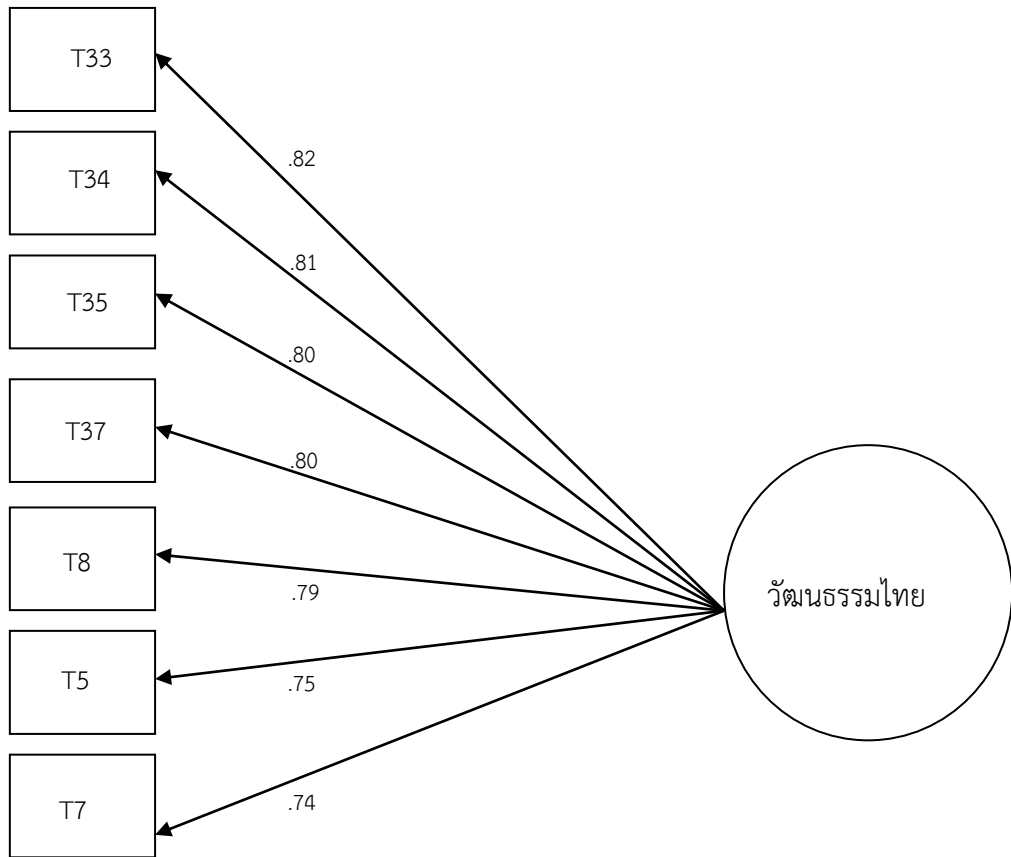
แผนภาพที่ 10 โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบมารยาทอย่างไทย ในลักษณะความเป็นไทย

ตารางที่ 14 แสดงองค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยขององค์ประกอบที่ 4

ตัวแปร	พฤติกรรมบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
T33	แต่งกายด้วยชุดที่สุภาพ เมื่อไปทำบุญ	.821
T34	ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ	.815
T35	เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ	.807
T37	เข้าร่วมกิจกรรมไหว้ครู	.807
T8	ศึกษาหลักธรรมที่สำคัญของศาสนา	.793
T5	รักและหวงแหนอธิปไตยของชาติ	.750
T7	ยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอน หลักธรรมของศาสนาที่นับถือ	.748
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		6.86
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		8.07

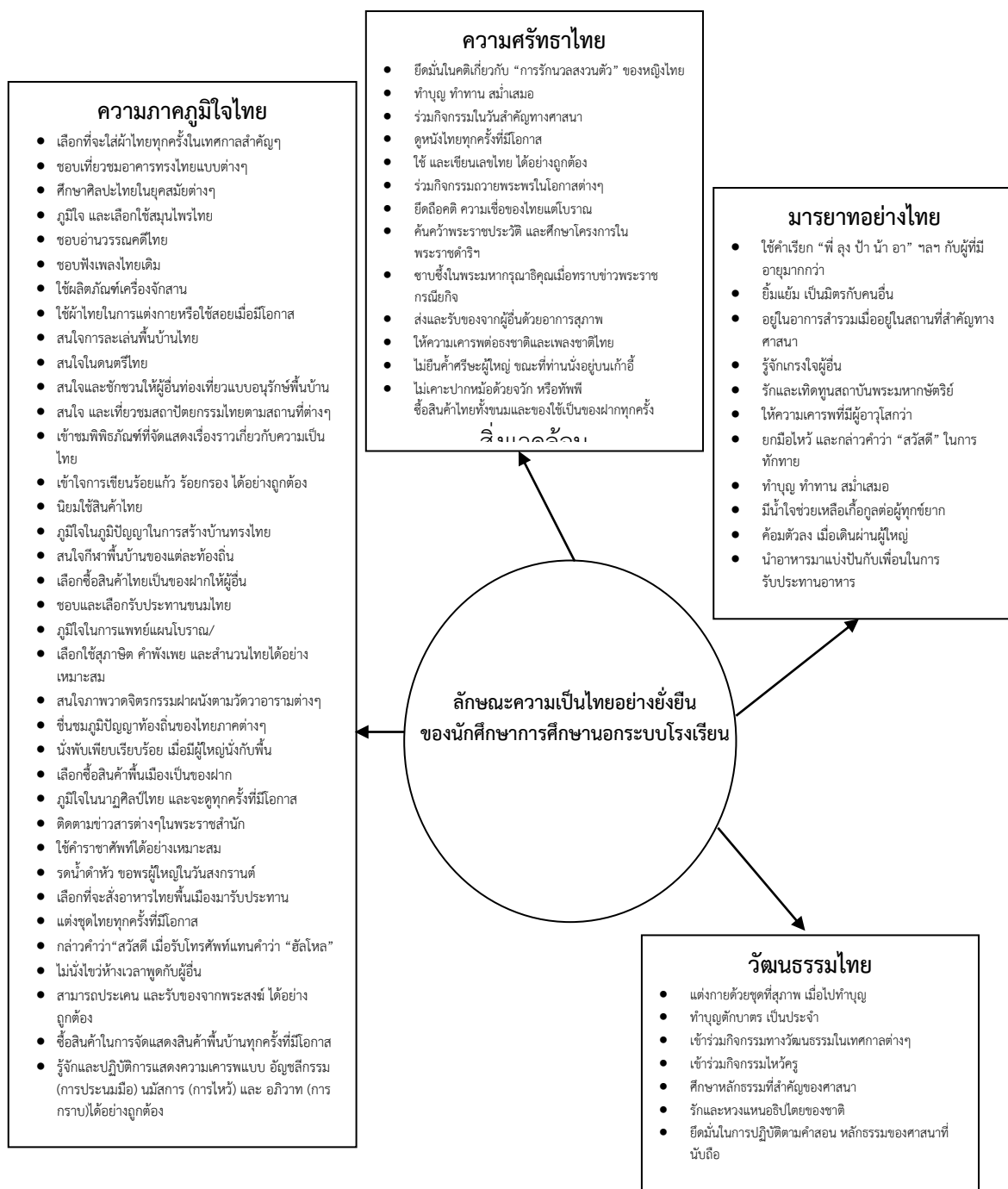
จากตารางที่ 14 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 บรรยายตัวแปรสำคัญจำนวน 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบระหว่าง 0.74–0.82 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร(Eigenvalues) เท่ากับ 6.86 ค่าร้อยละของความแปรปรวน(Percent of Variance) เท่ากับ 8.07 แสดงว่าตั้งแปรทั้ง 7 ตัวแปรนี้เป็นส่วนประกอบที่สามารถร่วมกับบรรยายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุดและองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยได้ร้อยละ 8.07 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่นๆ แล้วองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 7 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แต่งกายด้วยชุดที่สุภาพ เมื่อไปทำบุญ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (0.82) ส่วนตัวแปรยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอน หลักธรรมของศาสนาที่นับถือ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด(0.74)

เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดของตัวแปรในองค์ประกอบ ผู้วิจัยเห็นสมควรตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “วัฒนธรรมไทย”

แผนภาพที่ 11 โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดขององค์ประกอบวัฒนธรรมไทย ในลักษณะ
ความเป็นไทย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ แสดงดังแผนภาพที่ 12

แผนภาพที่ 12 โมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ตัวชี้วัดและองค์ประกอบรวมของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากแผนภาพที่ 12 แสดงถึงตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่างๆ และจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามพื้นที่ต่างๆในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อทำการจัดกลุ่มใหม่ของตัวแปรด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ทำให้ตัวแปรจำนวน 85 ตัวแปรที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยต่างๆ ถูกสกัดออก 17 ตัวแปร เนื่องจากไม่เข้าเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนั้น ตัวแปรขององค์ประกอบลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเหลือเพียง 68 ตัวแปร ซึ่งจัดกลุ่มอยู่ในองค์ประกอบต่างๆ 4 องค์ประกอบ 1) ความภาคภูมิใจไทย 2) ความศรัทธาไทย 3) มารยาทไทย และ 4) วัฒนธรรมไทย โดยสามารถกำหนดนิยามของแต่ละองค์ประกอบตามเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลเชิงประจักษ์ของตัวชี้วัดที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการใช้ออกแบบสำหรับการจัดการเรียนรู้ในระยะต่อไปได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **ความภาคภูมิใจไทย** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความรู้สึกเชื่อมั่น มองเห็นคุณค่า ความสำคัญ เห็นความเข้มแข็ง และมีความซาบซึ้งในเอกลักษณ์ต่างๆ ของไทย

2) **ความศรัทธาไทย** หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความยึดมั่นในคติความเชื่อ แบบแผน ในเอกลักษณ์ต่างๆของไทยที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

3) **มารยาทไทย** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนและดำรงตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนของวิถีชีวิตแบบไทยที่ต้องควบคุมกาย วาจา ให้อยู่ในกรอบของความสงบเสงี่ยม เรียบร้อย อ่อนโยน

4) **วัฒนธรรมไทย** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว และปฏิบัติตามศีลธรรมอันดี ตามอย่างวิถีชีวิตแบบไทย

เมื่อพิจารณาคะแนนของตัวชี้วัดของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนพบว่า บางตัวอยู่ในระดับต่ำ (แสดงในตารางที่ 7) ได้แก่ ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ ชอบฟังเพลงไทยเดิม ชอบอ่านวรรณคดีไทย เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโหล” ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส เลือกใช้สุภาพศัพท คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ดอก เป็นต้น

ดังนั้นจึงได้นำเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดดังกล่าวมาพัฒนาเป็นสาระการเรียนรู้ในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ เป็นผู้เรียนเกิดคุณลักษณะด้านความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทย และมีทักษะในการปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นไทยและเพิ่มพูนเจตคติเกี่ยวกับการสืบทอดและอนุรักษ์ความเป็นไทยในด้านต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นให้ยาวนานต่อไป โดยผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลจากทุกชั้นตอนที่กล่าวมา กำหนดเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในตอนต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

การนำเสนอในตอนที่ 2 เป็นการนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. ผลการพัฒนา รูปแบบฉบับร่าง 2. การตรวจสอบรูปแบบฉบับร่างโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 3. การปรับปรุงรูปแบบฉบับร่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการพัฒนา รูปแบบฉบับร่าง

ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ข้อมูลในเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์มาพัฒนาโครงสร้างรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของรูปแบบ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัวชี้วัดและกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้/เวลาเรียน สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 จุดมุ่งหมายของรูปแบบ

รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ดังนี้

2.1.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจความหมาย ความสำคัญเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยไทยได้อย่างยั่งยืน

2.1.1.2 มีเจตคติที่ดีต่อความเป็นไทยในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยไทยได้อย่างยั่งยืน

2.1.1.3 มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน เกี่ยวกับความเป็นไทยในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น และยั่งยืน

2.1.2 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ คาดหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังดังนี้

2.1.2.1 เห็นความสำคัญ รู้ที่มา และเห็นความงดงามของศิลปะไทย เพลงไทย และวรรณคดีไทยได้อย่างถูกต้อง

2.1.2.2 ทำกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นไทย เช่น สานปลาตะเพียน แต่งกลอน เขียนและแปล คำราชาศัพท์ คำพังเพย ได้อย่างถูกต้อง

2.1.2.3 อธิบายความสัมพันธ์ของความเป็นไทยกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมได้

2.1.2.4 ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดความเป็นไทย

2.1.3 ตัวชี้วัด และกิจกรรมการเรียนรู้

รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น มีการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน กิจกรรมต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญด้วยเช่นกัน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ ขึ้นมาตามตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำตามที่ค้นพบในตอนต้นที่ 1 ซึ่งจะเห็นได้ว่าตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำนั้นเป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในองค์ประกอบความภาคภูมิใจไทยทั้งสิ้น ได้แก่ 1) ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ 2) ชอบฟังเพลงไทยเดิม 3) ชอบอ่านวรรณคดีไทย 4) เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง 5) ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม 6) กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโหล” 7) เลือกใช้สุภาพชน คำพังเพยและสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม 8) ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส 9) สนใจและเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ 10) สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่บ้าน 11) ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น และ 12) นิยมใช้สินค้าไทย

ทั้งนี้การที่นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะความเป็นไทยดังกล่าวข้างต้นอยู่ในระดับต่ำย่อมแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมลักษณะความเป็นไทยเหล่านี้กำลังอยู่ภาวะวิกฤต จึงควรที่ดำเนินการส่งเสริมให้นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะความเป็นไทยในหัวข้อต่างๆดังกล่าวข้างต้นเพิ่มสูงขึ้นและมีความคงทนยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยขึ้น โดยมีรายละเอียดที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดที่จะทำการส่งเสริมและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 15 ความเชื่อมโยงของตัวชี้วัดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัด	กิจกรรม
ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ	กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวศิลปะไทย และสร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาศิลปะผ่านวิทยากรผู้อยู่ในแวดวงศิลปะไทย
ชอบฟังเพลงไทยเดิม	กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของเพลงไทยเดิม ผ่านการดูตัวแบบจากตัวละครที่มีความรักและความห่วงใยในดนตรีไทยและเพลงไทยเดิม
ชอบอ่านวรรณคดีไทย	กิจกรรมวรรณคดีสโมสร : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ปรับความคิดเกี่ยวกับ วรรณคดีไทย ผ่านการศึกษาเรื่องราวของวรรณคดีสโมสร
เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรองได้อย่างถูกต้อง	กิจกรรมกลบท : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงการเขียนร้อยแก้วและร้อยกรองอย่างถูกต้อง ผ่านการฝึกอ่านและเขียนกลบท
ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม	กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์ : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้คำราชาศัพท์ ผ่านเกมทายคำราชาศัพท์
กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโหล”	กิจกรรมสวัสดี : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความสำคัญของคำว่า สวัสดี ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ
เลือกใช้สุภาพชน คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม	กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ๋ย : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้สุภาพชน คำพังเพย ได้อย่างถูกต้องผ่านเกมเติมคำในช่องว่าง
ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส	กิจกรรมผ้าไทย : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของผ้าไทยผ่านการชมพระราชกรณียกิจ
สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ	กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนรู้ความงดงามของสถาปัตยกรรมไทย ผ่านการทำศนศึกษาและแชร์ประสบการณ์
สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน	กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ชาย ผ่านการทำศนศึกษาและแชร์ประสบการณ์
ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ดอก เป็นต้น	กิจกรรมสานปลาตะเพียน : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของการจักสาน ผ่านกิจกรรมการสานปลาตะเพียน
นิยมใช้สินค้าไทย	กิจกรรมสินค้า OTOP : เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของสินค้าไทย ผ่านผลิตภัณฑ์จากสินค้า OTOP

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นถึง ตัวชี้วัดทั้ง 12 ตัวที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ และผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาจาก 68 ตัวชี้วัดในตอนต้นที่ 1 นั้น สามารถสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีต่างๆเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีลักษณะความเป็นไทยในหัวข้อตามตัวชี้วัดดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นและยั่งยืนได้ โดยตัวชี้วัด และกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

จากตัวชี้วัดศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ โดยให้วิทยากรผู้อยู่ในแวดวงศิลปะไทย มาบรรยายถึงความสำคัญของศิลปะไทยในยุคต่างๆ และเรียนรู้ประวัติของบุคคลสำคัญทางด้านศิลปะที่เป็นตัวแบบและแรงบันดาลใจในการศึกษาศิลปะ พร้อมทั้งแสดงวัตถุโบราณของไทย

จากตัวชี้วัดชอบฟังเพลงไทยเดิม ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย โดยเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของเพลงไทยเดิม และได้ดูตัวแบบของตัวละครที่มีความรักและความห่วงใยในดนตรีไทยและเพลงไทยเดิม จากภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง” ซึ่งจะให้ผู้เรียนได้ฟังดนตรีไทยที่มีความไพเราะผ่านตัวแบบในภาพยนตร์ และสามารถอภิปรายถึงความไพเราะงดงาม และความสำคัญของเพลงไทยเดิมและดนตรีไทยที่มีความยั่งยืนได้อย่างเหมาะสม

จากตัวชี้วัดชอบอ่านวรรณคดีไทย ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมวรรณคดีสโมสร เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีความรู้ และปรับความคิดเกี่ยวกับวรรณคดีไทยใหม่ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความสำคัญของวรรณคดีไทย และวรรณคดีที่สำคัญของไทย และได้รับชมความไพเราะ งดงามของภาพยนต์เรื่องเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ประกอบงานพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินการโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค

จากตัวชี้วัด เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมกลบท เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงการเขียนร้อยแก้วและร้อยกรองอย่างถูกต้อง และให้สัมผัสถึงความวิจิตรพิสดารของร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยให้ผู้เรียนหัดเขียน แต่ง และแก้กลบททุกกลืนทางจาก "กลบทศิริวิบูลกิตติ์" และ "จารึกวัดพระเชตุพนฯ"

จากตัวชี้วัด ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมชื่อกิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นหาและเรียนรู้การใช้คำราชาศัพท์และคำแปลความหมายของคำราชาศัพท์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ผ่านกิจกรรมการเปิดแผ่นป้าย คำราชาศัพท์และคำแปล

จากตัวชี้วัด กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโหล” ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมสวัสดี เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญของคำว่าสวัสดี พร้อมทั้งดูตัวแบบของการกล่าวคำสวัสดีในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ และสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

จากตัวชี้วัด เลือกใช้สุภาพชน คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยได้พัฒนา กิจกรรมชื่อ กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ่ย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นหาค้นหา และเรียนรู้การใช้สุภาพชน สำนวน คำพังเพย ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมผ่านกิจกรรมการแข่งขันการเติมคำในช่องว่าง พร้อมทั้งแปลความหมายได้อย่างสนุกสนานด้วย

จากตัวชี้วัด ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมผ้าไทย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นหา และเรียนรู้ความเป็นมาความสำคัญของผ้าไทย พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความงดงาม และความนิยมของผ้าไทยในเวทีโลก ผ่านการชม VDO Slide เกี่ยวกับผ้าไทย และพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าผู้ทรงเป็นต้นแบบที่สำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ผ้าไทย พร้อมทั้งให้ผู้เรียนออกมาเล่าหน้าชั้นถึงผ้าไทยที่ชื่นชอบและอยากจะใช้

จากตัวชี้วัด สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ และความงดงามของสถาปัตยกรรมไทย ผ่านการชม VDO Slide เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทย ของพระราชวังสนามจันทร์ พร้อมทั้งได้ดูตัวแบบของการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยของบุคคลต่างๆ จากนั้นให้ผู้เรียนออกมาเล่าหน้าชั้นถึงสถาปัตยกรรมไทยที่ชื่นชอบ

จากตัวชี้วัด สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมชื่อ กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นหา และเรียนรู้การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติและวิถีชีวิต ผ่านการชม VDO Slide เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทย เรื่อง “เที่ยวล่าคลองท่องเที่ยววิถีไทย” และได้ร่วมกันค้นหาข้อมูลและนำเสนอการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย

จากตัวชี้วัด ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น ผู้วิจัยได้พัฒนา กิจกรรมชื่อ กิจกรรมสานปลาตะเพียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เห็นถึง ความเชื่อ ค่านิยม ความเป็นมา ความสำคัญ และความงดงามของการเครื่องจักสาน ผ่านการเรียนรู้จากเครื่องใช้จักสานต่างๆ พร้อมทั้งได้หัดจักใบจาก และสานปลาตะเพียนด้วยตัวเอง

จากตัวชี้วัด นิยมใช้สินค้าไทย ผู้วิจัยได้พัฒนา กิจกรรมสินค้า OTOP ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความเป็นมา ความสำคัญ และประโยชน์ของการส่งเสริมสินค้าไทย ผ่านการเรียนรู้จากสินค้า OTOP พร้อมทั้งดูศิลปิน ที่ตัวแบบในการส่งเสริมสินค้าไทย นอกจากนี้ผู้เรียนได้ช่วยระดมสมองเพื่อรณรงค์ให้คนไทยบริโภคสินค้าไทยเพิ่มขึ้น

2.1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้/เวลาเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้/เวลาเรียนนั้น ผู้วิจัยใช้ข้อมูลตัวชี้วัดที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ และข้อมูลการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนตามตัวชี้วัดดังกล่าว อันจะเห็นได้ว่าประกอบด้วยและกิจกรรมจำนวน 12 กิจกรรมตามตัวชี้วัดทั้ง 12 ตัว โดยตัวชี้และ กิจกรรมในบางหัวข้อมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ได้แก่ ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ ชอบฟังเพลงไทยเดิม ชอบอ่านวรรณคดีไทย ต่างเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะไทย และตัวชี้วัดเข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโหล” เลือกใช้สุภาพศัพท คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม ต่างก็มีความเกี่ยวเนื่องกันในเรื่องของการใช้ภาษาไทยนั่นเอง และตัวชี้วัดใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน ก็มีความเกี่ยวเนื่องกันในเรื่องของภูมิปัญญาไทยภูมิปัญญาท้องถิ่นนั่นเอง รวมถึงตัวชี้วัด ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น และนิยมใช้สินค้าไทย ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับสินค้าไทยเหมือนกัน

ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอธิบายกิจกรรมได้อย่าง สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นภาพของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมในการจัดหมวดหมู่ของ ตัวชี้วัดที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันให้อยู่ด้วยกันโดยแบ่งตามประเภทเนื้อหา ของตัวชี้วัดออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านส่งเสริม สินค้าไทย ดังแสดงความเชื่อมโยงของตัวชี้วัดและประเภทเนื้อหาของตัวชี้วัด ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 16 ความเชื่อมโยงของตัวชี้วัดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัด	การจัดกิจกรรมประเภท
ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ	
ชอบฟังเพลงไทยเดิม	ศิลปะไทย
ชอบอ่านวรรณคดีไทย	
เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง	
ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม	ภาษาไทย
กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโล”	
เลือกใช้สุภาพชน คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม	
ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส	
สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ	ภูมิปัญญาไทย
สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่บ้าน	
ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น	
นิยมใช้สินค้าไทย	ส่งเสริมสินค้าไทย

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของตัวชี้วัดแต่ละตัวกับประเภทของ การจัดกิจกรรม โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านตามประเภทเนื้อหาของตัวชี้วัดได้แก่

ด้านศิลปะไทย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ ชอบฟัง เพลงไทยเดิม ชอบอ่านวรรณคดีไทย ซึ่งเป็นเนื้อหาประเภทที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย

ด้านภาษาไทย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ตัว ได้แก่ เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่าง ถูกต้อง ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโล” เลือกใช้สุภาพชน คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นเนื้อหาประเภทคำศัพท์ และ ภาษาไทย

ด้านภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อ มีโอกาส สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยว แบบอนุรักษ์ที่บ้าน ซึ่งเป็นเนื้อหาประเภทที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย

ด้านส่งเสริมสินค้าไทย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ตัว ได้แก่ ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจาก ผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น และนิยมใช้สินค้าไทย ซึ่งเป็นเนื้อหาประเภทของสินค้าไทยเหมือนกัน

ทั้งนี้ รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในประเภทต่างๆให้นักศึกษาได้เรียนรู้ใช้เวลาจำนวน 111 ชั่วโมงโดยประมาณ มีรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้/เวลาเรียน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 17 โครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่จัด	ชั่วโมงที่	จำนวน ชั่วโมง
ขั้นเริ่มโครงการ เป็นการทำการแนะนำตัว แนะนำโครงการ วัตถุประสงค์ และประโยชน์ของเข้าการร่วมกิจกรรม ทำแบบวัดความเป็นไทย 4 ด้าน ได้แก่ ศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย (Pretest)	1 - 5	5
กิจกรรมด้านศิลปะไทย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย 2) กิจกรรมวรรณคดีสโมสร 3) กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ	6 - 30	24
กิจกรรมด้านภาษาไทย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสวัสดี 2) กิจกรรมสำนวนไทยอะไรเอ่ย 3) กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์ 4) กิจกรรมกลบท	31 - 63	32
กิจกรรมด้านภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมผ้าไทย 2) กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย 3) กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย	64 - 88	24
กิจกรรมด้านสินค้าไทย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสานปลาตะเพียน 2) กิจกรรมสินค้า OTOP	89 - 105	16
ขั้นสรุปผล เป็นการทำการสรุปผล และประโยชน์ของเข้าการร่วมกิจกรรมทั้งหมด ทำแบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบวัดความเป็นไทย 4 ด้าน ได้แก่ ศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย (Posttest)	106 - 108	3
ขั้นติดตามผล เป็นการติดตามผลของลักษณะความเป็นไทยหลังจากเข้าการร่วมกิจกรรมผ่านไป 1 เดือน และ 3 เดือน	109 - 111	3
รวม		111

2.1.5 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

ประกอบด้วย 1 ใบกิจกรรม 2 ใบความรู้ 3 เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ 4 โปรเจคเตอร์ 5 กระดาษปรีฟ 6 ใบจาก 7 สินค้า OTOP 8 วิดีโอเกี่ยวกับความเป็นไทย

2.1.6 การวัดและการประเมินผล

การวัดและประเมินผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย การประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติ และด้านเจตคติ และการประเมินความยั่งยืนโดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.6.1 ด้านความรู้ ประกอบด้วย

2.1.6.1.1 ประเมินความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

2.1.6.1.2 ประเมินการตอบคำถามในชั้นเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน

2.1.6.2 ด้านทักษะ ประกอบด้วย

2.1.6.2.1 ประเมินพฤติกรรมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

2.1.6.2.2 ประเมินการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรม

2.1.6.3 ด้านการเจตคติ ประกอบด้วย

2.1.6.3.1 ประเมินเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

2.1.6.4 การประเมินความยั่งยืน ประกอบด้วย

2.1.6.3.1 จัดการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน หลังการเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน

2.2 การตรวจสอบรูปแบบฉบับร่าง

การตรวจสอบรูปแบบฉบับร่าง เป็นการตรวจสอบรูปแบบฉบับร่างที่พัฒนาขึ้นก่อนไปทดลองใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การวัด กระบวนการเรียนรู้ และลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ กรรณิการ์ สัจกุล อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ อาจารย์ ดร.วิรุฬห์ นิลโมจน์ อาจารย์ ปราชัญ จำเนียร พันทวี และอาจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล เป็นผู้พิจารณา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน (ผู้วิจัยแสดงรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ไว้ในการจัดการเรียนรู้ รายละเอียดในภาคผนวก ง) โดยประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของรูปแบบฉบับร่าง ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชา และกิจกรรมของแต่ละหน่วยการ

เรียนรู้ สื่อที่ใช้ในการอบรม การวัดผลและประเมินผลการอบรม พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.8 - 1.0 ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 18 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนฉบับร่าง ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

การเรียนรู้	วัตถุประสงค์	IOC
วัตถุประสงค์ของรูปแบบฉบับร่าง		1.0
เนื้อหาวิชา และกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้		0.8
กิจกรรมมนต์พิเศษ	เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคย ทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้วิจัยกับผู้เรียน	1.0
กิจกรรม ให้โลก...นิยมไทย	เพื่อทบทวนความรู้เดิมที่มีเกี่ยวกับความเป็นไทย ในด้าน ศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทยของผู้เรียน	1.0
กิจกรรมหัตถ์จรรยา ดนตรีไทย	เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของกับดนตรีไทย	1.0
กิจกรรมวรรณคดีสโมสร	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีไทยได้อย่างเหมาะสม	0.8
กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ	เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	0.8
กิจกรรมสวัสดี	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของคำว่า สวัสดี และ ภูมิใจในการใช้คำว่า สวัสดี	0.8
กิจกรรมสำนวนไทย...อะไร เอ่ย	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยจากการเข้าร่วมกิจกรรม	1.0
กิจกรรมปริศนาคำราชา ศัพท์	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คำราชาศัพท์จากกิจกรรม	1.0
กิจกรรมกลบท	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้	1.0

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การเรียนรู้	วัตถุประสงค์	IOC
กิจกรรมผ้าไทย	เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักผ้าไทย และการใช้ผ้าไทยอย่างเหมาะสม	1.0
กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย	เพื่อให้ผู้เรียนภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทยด้านสถาปัตยกรรมไทย	0.8
กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทยได้	0.8
กิจกรรมสานปลาตะเพียน	เพื่อให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับเครื่องจักสานได้	1.0
กิจกรรมสินค้า OTOP	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับสินค้าไทยได้	1.0
กิจกรรมสนทนากลุ่ม	เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในตัวผู้เรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้วเป็นเวลา 2 สัปดาห์	1.0
สื่อที่ใช้ในการอบรม		0.8
การวัดผลและประเมินผลการอบรม		1.0

จากตารางที่ 18 แสดงว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่ารूपแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนฉบับร่าง โดยรวมและทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม และมีค่าดัชนีความสอดคล้องในระดับสูง โดยผลการประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของรูปแบบฉบับร่างของผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 และผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาวิชา และกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.8 ดังนั้นเนื้อหาวิชาและกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของรูปแบบฉบับร่างมีความสอดคล้อง โดยรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

กิจกรรมมนต์วิเศษ กิจกรรม ให้โลก...นิยมไทย กิจกรรมปรับความคิด ซึ่งเป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อนำให้ผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนของความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 ดังนั้นแสดงว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องเหมาะสม

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านศิลปะไทย ได้แก่ กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย กิจกรรมวรรณคดีสโมสร และกิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ ดังนั้น

กิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านศิลปะไทยแต่ละกิจกรรมมีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 0.8 และ 0.8 ตามลำดับ

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านภาษาไทย ได้แก่ กิจกรรมสวัสดี กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ๋ย กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์ และกิจกรรมกลบท มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.8 1.0 1.0 และ 1.0 ตามลำดับ ดังนั้น กิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านภาษาไทยแต่ละกิจกรรมมีความสอดคล้อง

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านภูมิปัญญาไทย ได้แก่ กิจกรรมผ้าไทย กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย และกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 0.8 และ 0.8 ตามลำดับ ดังนั้น กิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านภูมิปัญญาไทยแต่ละกิจกรรมมีความสอดคล้อง

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านสินค้าไทย ได้แก่ กิจกรรมสานปลาตะเพียน และกิจกรรมสินค้า OTOP มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 และ 1.0 ตามลำดับ ดังนั้น กิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านสินค้าไทยแต่ละกิจกรรมมีความสอดคล้อง

นอกจากนี้ ผลการประเมินความสอดคล้องของสื่อที่ใช้ในการอบรม และความสอดคล้องของการวัดผลและประเมินผลการอบรม ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.8 และ 1.0 ตามลำดับ ดังนั้น สื่อที่ใช้ในการอบรมและการวัดผลและการประเมินผลการอบรมของรูปแบบฉบับร่างมีความสอดคล้อง

2.3 การปรับปรุงรูปแบบฉบับร่าง

การปรับปรุงรูปแบบฉบับร่าง เป็นการนำข้อเสนอต่างๆ ประเด็นในการปรับปรุงแก้ไข ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มาใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยรายละเอียดของการปรับปรุงแสดงในตาราง

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ประเด็นการปรับปรุง	วิธีการปรับปรุง
1. ภาษาที่ใช้ควรกระชับ ชัดเจน	ปรับข้อความที่เป็นภาษาพูดเป็นภาษาเขียน และเป็นทางการ
2. ชื่อกิจกรรมควรเป็นเชิงบวก	-เปลี่ยนชื่อกิจกรรมจาก “...แล้วจะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง” เป็น “ให้โลกนิยมไทย” -เปลี่ยนชื่อกิจกรรมจาก “ไวรัสความเป็นไทย” เป็น “มนต์วิเศษ”
3. ปรับการใช้สื่อให้เหมาะสม	เปลี่ยนจากการพึ่งพาเผยแพร่เรือ เป็นการชมงานพระราชพิธีถวายผ้ากฐินที่วัดอรุณราชวราราม
4. เพิ่มเติมรายละเอียดเล็กๆน้อยๆ ให้ผู้เรียน	ในกิจกรรมวรรณคดีสโมสร ผู้สอน ยกตัวอย่างหรือสรุปเนื้อหาของวรรณคดีแต่ละเรื่องประกอบ
5. ควรให้นักศึกษาได้เห็นของจริง	-เพิ่มกิจกรรมจากการดูวีดิทัศน์ เป็นการไปดูสถาปัตยกรรมไทยที่สถานที่จริง -นำสินค้า OTOP มาแสดงให้เห็นและให้เป็นของที่ระลึกแก่นักศึกษา
6. ใบงานบางกิจกรรมทำได้ยาก	ปรับใบงานให้ง่ายมากขึ้นพร้อมทั้งยกตัวอย่างที่สามารถเข้าใจได้ง่ายเพิ่มเติม
7. ข้อคำถามของการติดตามติดตามผลยังไม่เป็นหมวดหมู่	ปรับข้อคำถามของการสนทนากลุ่มในการติดตามผลให้เป็นหมวดหมู่และชัดเจนมากขึ้น
8. ควรคำนึงถึงการประเมินผลในชั้นเรียน	ให้ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตและประเมินผลในแบบสังเกต

จากตารางที่ 19 แสดงประเด็นของความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบฯ ดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย

1. ควรปรับปรุงภาษาที่ใช้ ในส่วนของเนื้อหาของกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสม โดยควรใช้ภาษาที่กระชับ ชัดเจน และใช้ภาษาในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ แม้ว่าการกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจในด้านลบจะเป็นไปได้ง่ายกว่า แต่การกระตุ้นด้วยภาษาที่เป็นเชิงบวกจะช่วยให้อยู่ยั่งยืนได้มากกว่า นอกจากนี้ภาษาที่ใช้ในจะต้องสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับอายุของผู้เรียน

2. ควรเปลี่ยนชื่อกิจกรรมต่างๆ รวมถึงเนื้อหา และสื่อที่ใช้ในกิจกรรมให้เป็นไปในเชิงบวก จะช่วยให้นักศึกษาได้ซึมซับเนื้อหาและเรื่องราวของความเป็นไทยในแง่มุมที่เป็นบวก เช่น เปลี่ยนชื่อกิจกรรมจาก “...แล้วจะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง” เป็น “ให้โลกนิยมไทย” และ เปลี่ยนชื่อกิจกรรมจาก “ไวรัสความเป็นไทย” เป็น “มนต์วิเศษ” เป็นต้น

3. ปรับสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยในกิจกรรมวรรณคดีสโมสร ที่ใช้ภาพย่นเรือของเจ้าฟ้ากุ้ง วิดีโอที่ใช้ในกิจกรรมควรมีภาพการเห่เรือพระราชพิธี แทนที่จะเป็นภาพนิ่งหรือเนื้อหา เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในแผนภาพได้

4. ควรมีการเพิ่มเติมรายละเอียด เกร็ดความรู้สอดแทรกอยู่ในกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน ตามกิจกรรมอย่างเหมาะสม เช่น รายชื่อวรรณคดีสโมสร ผู้สอนอาจจะยกตัวอย่างหรือสรุปเนื้อหาของวรรณคดีแต่ละเรื่องให้ผู้เรียนทราบ เป็นต้น

5. ควรให้นักศึกษาได้สัมผัสกับของจริง หรือสถานที่จริง จะช่วยให้สามารถซึมซับและเข้าใจในเรื่องราวได้มากกว่าเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยได้จัดเตรียมให้มีการทัศนศึกษา เพื่อให้ได้พบเห็นรูปแบบการท่องเที่ยวหรือสถาปัตยกรรมไทยจากของจริง โดยทั้งนี้จะได้ประสานงานกับอาจารย์ประจำชั้นของนักศึกษาการศึกษาานอกระบบโรงเรียนเพื่อดำเนินการอีกครั้ง

6. ควรปรับงานในใบงานให้ง่ายขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาการศึกษาานอกระบบโรงเรียนไม่ต้องใช้เวลาในการหาข้อมูลมากเกินไป และสามารถได้ไม่ยากเกินไป แต่ควรจะเน้นการได้ลงมือทำด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองมากกว่า

7. การสนทนากลุ่มในช่วงการติดตามผลควรปรับข้อคำถามให้เป็นหมวดหมู่ และชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินการสนทนากลุ่มเป็นไปอย่างลื่นไหลและไม่ติดขัด นอกจากนี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถบันทึกบทสนทนาจะสรุปเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ได้ง่าย และชัดเจนมากขึ้น

8. ในการประเมินผลในชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกต จะต้องพิจารณาให้เหมาะสม เนื่องจากในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้สอนเนื้อหาด้วยตนเอง จึงอาจจะทำให้การประเมินด้วยการสังเกตเป็นไปได้ยาก จึงควรให้ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ประเมิน ในแบบสังเกตเพื่อให้เกิดการประเมินเป็นไปอย่างเที่ยงตรงมากที่สุด

จากการปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษา การศึกษาานอกระบบโรงเรียนฉบับร่างตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง ซึ่งสรุปได้ว่ารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษาานอกระบบโรงเรียน มีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับนักศึกษาการศึกษาานอกระบบโรงเรียน เขตบางแค จังหวัด กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ในการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในตอนที่ 3 ต่อไป

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เมื่อผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนตาม คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบ การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไปใช้กับ นักเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต บาง แคน กรุงเทพมหานคร ที่ลงทะเบียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 30 คน โดยมี รายละเอียดการใช้รูปแบบ ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการจัดการเรียนรู้

3.1.1 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามคำนำของผู้ทรงคุณวุฒิจนเป็น รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยฉบับสมบูรณ์

3.1.2 กำหนดเนื้อหา และจัดทำตารางการจัดการเรียนรู้

3.1.3 ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

3.1.3.1 ทำหนังสือขออนุญาตในการจัดการเรียนรู้จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.3.2 ประสานงานในการขออนุญาตการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การส่งเสริม ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ต่อผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยเขตบางแค เพื่อขออนุญาตใช้สถานที่ตามระยะเวลาที่กำหนด

3.1.3.3 ติดต่อประสานงานเชิญวิทยากร อาจารย์สุพีเรศร์ อภัยพลชาญ จากมหาวิทยาลัยราชชมงคล วิทยาเขต เพาะช่าง และอาจารย์ทวีชาติ จากโรงเรียนสอนศิลปะ City of ART มาเป็นวิทยากรทางด้านศิลปะ

3.1.3.4 ประสานงานกับอาจารย์ฉลวย นนทพันธ์ อาจารย์ในสังกัด ศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางแค เพื่ออำนวยความสะดวกใน การดำเนินการจัดการเรียนรู้แก่นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามวัน เวลา และสถานที่ กำหนด

3.1.3.5 จัดทำรายชื่อผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน

3.1.3.6 จัดทำเอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้

3.1.3.7 จัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนรู้

3.1.3.8 จัดเตรียมของที่ระลึกให้แก่วิทยากร และของที่ระลึกให้แก่ผู้เข้าร่วม การจัดการเรียนรู้

3.2 นำเสนอรูปแบบการทดลอง

ในการศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Only Design) โดยมีแบบแผนการทดลอง

	O_1	=	X	O_2
เมื่อ	O_1	=	การประเมินผลก่อนการทดลอง	
	O_2	=	การประเมินผลหลังการทดลอง	
	X	=	การจัดกระทำตามโปรแกรมทดลอง	

3.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้

การดำเนินการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองทั้งหมด มีผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้คอยสนับสนุนการฝึกอบรม การจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ เป็นไปตามตารางเวลา ตามวิธีการ และตามรูปแบบที่ผู้วิจัยร่วมกับผู้เรียนได้กำหนดขึ้น

3.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้ารับการทดลองจากการประเมินด้วยแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน กรุงเทพมหานคร เขตบางแค จำนวน 30 คน โดยแสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้ารับการทดลอง ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 20 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
ชาย		11	36.7
หญิง		19	63.3
	รวม	30	100.0
เรียน กศน. ในระดับ			
มัธยมศึกษาตอนต้น		30	100.0
	รวม	30	100.0
ประกอบอาชีพ			
ไม่ได้ทำงาน		18	60.0
ประกอบอาชีพ		12	40.0
	รวม	30	100.0

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ที่พักอาศัย		
บ้านเช่า / บ้านตนเอง	14	46.7
พักอาศัยกับครอบครัว	16	53.3
รวม	30	100.0
ประสบการณ์การเข้าอบรม		
เคย	6	20.0
ไม่เคย	24	80.0
รวม	30	100.0
อายุ	$\bar{x} = 23.97$	SD = 9.15
เงินเดือน	$\bar{x} = 2916.67$	SD = 4327.30

จากตารางที่ 20 ที่แสดงข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 และจำนวน 11 คนคิดเป็นร้อยละ 36.7 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 23.97 ปี กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ทั้งหมดเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต (กศน.เขต) เขตบางแค ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานจำนวน 18 คนคิดเป็นร้อยละ 60 และมีผู้ที่ประกอบอาชีพจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 โดยนักศึกษานอกระบบโรงเรียนมีเงินเดือนโดยเฉลี่ยที่ 2,916 บาท นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยกับครอบครัวมีจำนวนใกล้เคียงกับการพักอาศัยบ้านเช่า / บ้านตนเอง โดยมีทั้งสองกลุ่มมีจำนวน 16 คนคิดเป็นร้อยละ 53.3 และจำนวน 14 คนคิดเป็นร้อยละ 46.7 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความเป็นไทยในขณะที่นักศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย

3.5 ผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษา
การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านพฤติกรรม ด้านความรู้ และด้านเจตคติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.5.1 พฤติกรรมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ (Pretest - Posttest) โดยใช้แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินตนเองเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทยด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย จำนวน 36 ข้อ โดยคำตอบเป็นมาตรฐานประเมินค่า 10 ระดับจาก 0 - 9 คะแนน และผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่สัมพันธ์กัน (Paired-samples t - test) เพื่อเปรียบเทียบผลของการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 21 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวมและรายด้าน
ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ (N = 30)

ด้าน	ทดสอบ	คะแนน	Min	Max	\bar{x}	SD	t	Sig.
ศิลปะไทย (9 ข้อ)	ก่อนเรียน	9	2.00	7.78	5.17	1.48	3.42**	.00
	หลังเรียน	9	3.11	7.89	6.31	1.22		
ภาษาไทย (12 ข้อ)	ก่อนเรียน	12	2.00	7.50	5.08	1.53	4.45**	.00
	หลังเรียน	12	2.58	8.08	6.56	1.38		
ภูมิปัญญา ไทย (9 ข้อ)	ก่อนเรียน	9	2.56	8.75	5.41	1.83	3.33**	.00
	หลังเรียน	9	3.22	8.78	6.59	1.33		
สินค้าไทย (6 ข้อ)	ก่อนเรียน	6	2.67	8.67	5.17	1.84	3.49**	.00
	หลังเรียน	6	3.17	8.69	6.56	1.35		
รวมทุก ด้าน	ก่อนเรียน	9	2.39	7.50	5.20	1.46	4.19**	.00
	หลังเรียน	9	3.36	8.28	6.50	1.24		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 21 พบว่า คะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวม ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการใช้รูปแบบ ($\bar{x} = 6.50$ SD = 1.24 และ $\bar{x} = 5.20$ SD = 1.46 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของลักษณะความเป็นไทยรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยด้านศิลปะไทย หลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 6.31$ SD = 1.22) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.17$ SD = 1.48)

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยด้านภาษาไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 6.56$ SD = 1.38) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.08$ SD = 1.53)

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยด้านภูมิปัญญาไทย หลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 6.59$ SD = 1.33) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.41$ SD = 1.83)

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะความเป็นไทยด้านสินค้าไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 6.56$ SD = 1.35) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.17$ SD = 1.84)

แสดงว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีลักษณะความเป็นไทยโดยรวม และรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย) เพิ่มสูงขึ้น

3.5.2 ความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ (Pretest - Posttest) โดยใช้แบบวัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับวัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทยด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย จำนวน 30 ข้อ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในเรื่องต่างๆ มากน้อยเพียงใด

แบบวัดความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนี้ เป็นข้อสอบแบบกาถูก-ผิด (True-false test) โดยผู้เรียนจะได้คะแนน 1 คะแนน เมื่อตอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ ถูกต้อง และได้ 0 คะแนน เมื่อตอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไม่ถูกต้อง จากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่สัมพันธ์กัน (Paired-samples t - test) เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้รูปแบบการ

ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวมและรายด้าน ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N=30)

ด้าน	ทดสอบ	คะแนน	Min	Max	\bar{x}	SD	t	Sig.
ศิลปะไทย	ก่อนเรียน	9	3.00	8.00	5.90	1.18	12.24**	.00
	หลังเรียน	9	7.00	10.00	8.50	0.77		
ภาษาไทย	ก่อนเรียน	11	4.00	10.00	7.13	1.56	8.98**	.00
	หลังเรียน	11	8.00	11.00	10.10	1.02		
ภูมิปัญญาไทย	ก่อนเรียน	6	2.00	6.00	4.23	1.04	4.35**	.00
	หลังเรียน	6	3.00	6.00	5.20	0.92		
สินค้าไทย	ก่อนเรียน	4	0.00	4.00	2.86	1.16	3.25**	.00
	หลังเรียน	4	2.00	4.00	3.56	0.67		
รวมทุกด้าน	ก่อนเรียน	30	16.00	26.00	20.13	2.93	12.24**	.00
	หลังเรียน	30	21.00	30.00	27.36	2.35		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 22 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยโดยรวม ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ลักษณะความเป็นไทยหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการใช้รูปแบบ ($\bar{x} = 27.36$ SD = 2.35 และ $\bar{x} = 20.13$ SD = 2.93 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้ลักษณะความเป็นไทยรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยด้านศิลปะไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 8.50$ SD = 0.77) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.90$ SD = 1.18)

นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยด้านภาษาไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 10.10$ SD = 1.02) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 7.13$ SD = 1.56)

นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยด้านภูมิปัญญาไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.20$ SD = 0.92) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 4.23$ SD = 1.04)

นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยด้านสินค้าไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 3.56$ SD = 0.67) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 2.86$ SD = 1.16)

แสดงว่า นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยโดยรวม และรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย) เพิ่มสูงขึ้น

3.5.3 เจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ (Pretest - Posttest) โดยใช้แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทยด้านการใช้ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย จำนวน 24 ข้อ โดยคำตอบเป็นแบบมาตรวัดที่ใช้จำแนกความหมายของค่า (Semantic Differential Scale) ของออสกู๊ด (Osgood) ที่กำหนดไว้ 7 ระดับ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีเจตคติเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในเรื่องต่างๆ มากน้อยเพียงใด และผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่สัมพันธ์กัน (Paired-samples t - test) เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 23 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวมและรายด้าน ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N=30)

ด้าน	ทดสอบ	คะแนน	Min	Max	\bar{x}	SD	t	Sig.
ศิลปะไทย (6 ข้อ)	ก่อนเรียน	6	1.33	1.83	1.57	0.17	28.17	.00
	หลังเรียน	6	4.33	6.83	5.66	0.83		
ภาษาไทย (8 ข้อ)	ก่อนเรียน	8	1.13	2.25	1.64	0.34	26.04	.00
	หลังเรียน	8	5.00	7.00	5.95	0.69		
ภูมิปัญญา ไทย (6 ข้อ)	ก่อนเรียน	6	1.00	2.50	1.70	0.48	27.57	.00
	หลังเรียน	6	4.67	7.00	5.85	0.61		
สินค้าไทย (4 ข้อ)	ก่อนเรียน	4	1.00	2.75	1.75	0.56	22.30	.00
	หลังเรียน	4	5.00	7.00	5.96	0.62		
รวมทุก ด้าน	ก่อนเรียน	6	1.23	2.29	1.66	0.33	30.48	.00
	หลังเรียน	6	5.00	6.96	5.86	0.57		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 23 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยโดยรวม ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติลักษณะความเป็นไทยหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการใช้รูปแบบ ($\bar{x} = 5.86$ SD = 0.57 และ $\bar{x} = 1.66$ SD = 0.33 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยราย ด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย ระหว่าง ก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอก ระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็น ไทยด้านศิลปะไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.66$ SD = 0.83) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 1.57$ SD = 0.17)

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยด้านภาษาไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.95$ SD = 0.96) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 1.64$ SD = 0.34)

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยด้านภูมิปัญญาไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.85$ SD = 0.61) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 1.70$ SD = 0.48)

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยด้านสินค้าไทยหลังเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 5.96$ SD = 0.62) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ($\bar{x} = 1.75$ SD = 0.56)

แสดงว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยโดยรวม และรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย) เพิ่มสูงขึ้น

3.6 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

3.6.1 ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ เป็นผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การประเมิน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การตั้งใจการฟังการบรรยาย 2) การตั้งข้อคำถามหรือข้อซักถาม 3) การร่วมมือกับกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ 4) การนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และ 5) การส่งงานเรียบร้อยตรงตามเวลาที่กำหนด ซึ่งผลของการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนดังแสดงในตารางที่ 24 –25

ตารางที่ 24 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลการเข้าร่วม
1	กิจกรรมมนต์พิเศษ	เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคย ทั้งระหว่าง ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้วิจัยกับผู้เรียน	-ทุกคนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่าง สนุกสนาน -ผู้เรียนใช้เวลาในการปรับตัวไม่มากเนื่องจากส่วนใหญ่รู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี -ผู้เรียนให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากหัวข้อน่าสนใจ
2	กิจกรรม ทั่วโลก... นิยมไทย	เพื่อทบทวนความรู้ความ เข้าใจเดิมที่มีเกี่ยวกับความ เป็นไทย ในด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และ สินค้าไทยของผู้เรียน	-ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาใบเอกสารความรู้ -ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายเนื่องเป็น ประสบการณ์เดิมที่สนุกสนาน -ในการแทรกเรื่องราวที่เป็นเกร็ดความรู้เกี่ยวกับ ความเป็นไทย ผู้เรียนจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลการเข้าร่วม
3	กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และสร้างความคิดใหม่ เกี่ยวกับดนตรีไทยได้อย่างเหมาะสม	-ผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับภาพยนตร์โหมโรงกันอย่างกว้างขวางเนื่องจากมีเพลงและดนตรีไทยประกอบอย่างไพเราะ และเป็นภาพยนตร์ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่เคยดูแล้ว
4	กิจกรรมวรรณคดีสโมสร	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีไทยได้อย่างเหมาะสม	-ผู้เรียนสนใจความเป็นมาของการก่อตั้งวรรณคดีสโมสร และวรรณคดีที่ได้รับการยกย่อง -ผู้เรียนสนใจชมวิดีโอพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค พร้อมฟังกายะเห่เรือ แต่ในช่วงท้ายๆ ผู้เรียนเริ่มให้ความสนใจลดลง
5	กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ	เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	-ผู้เรียนสนใจ และซักถามเรื่องราวต่างๆ จากวิทยากรเป็นระยะ
6	กิจกรรมสวัสดี	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของคำว่า สวัสดี และภูมิใจในการใช้คำว่า สวัสดี	- ผู้เรียนไม่กล้าแสดงออกในการแสดงบทบาทสมมติ
7	กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ่ย	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยจากการเข้าร่วมกิจกรรม	-ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้และค้นหาสุภาษิต คำพังเพย และสำนวนไทยเพื่อใช้ในการทำกิจกรรม -ผู้เรียนสนุกสนานกับกิจกรรมการทายสุภาษิต คำพังเพย และสำนวนไทย
8	กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ คำราชาศัพท์จากการกิจกรรม	-ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้และค้นหาคำราชาศัพท์เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมใบ้คำ -ผู้เรียนสนุกสนานกับกิจกรรมการใบ้คำราชาศัพท์
9	กิจกรรมกลบท	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้	-ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้การเขียนและถอดความ กลบททุกสัณหาเป็นอย่างมาก -ผู้เรียนสนุกกับการแต่งกลบท และออกมาอ่านหน้าชั้นเพื่อให้เพื่อนในชั้นเรียนถอดความ
10	กิจกรรมผ้าไทย	เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักผ้าไทย และการใช้ผ้าไทยอย่างเหมาะสม	-ผู้เรียนให้ความสนใจในวิดีโอพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลการเข้าร่วม
11	กิจกรรม สถาปัตยกรรมไทย	เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจใน ภูมิปัญญาไทยด้าน สถาปัตยกรรมไทย	-ผู้เรียนให้ความสนใจในวิถีโอสถาปัตยกรรมไทย แบบต่างๆ โดยเฉพาะที่พระราชวังสนามจันทร์ -ผู้เรียนสนใจฟังและซักถามเรื่องราวความเป็นมา เกร็ดความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทย และ เรื่องราวของยาเหล
12	กิจกรรมการ ท่องเที่ยววิถีไทย	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำ กิจกรรมเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยววิถีไทยได้	-ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์และการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างสนุกสนาน
13	กิจกรรมสานปลา ตะเพียน	เพื่อให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรม เกี่ยวกับเครื่องจักสานได้	-ผู้เรียนสนใจเรื่องราวของการจักสาน ที่ผูกพันกับ วิถีชีวิตของคนไทย -ผู้เรียนสนใจ และร่วมมือกันในการจักใบจาก และ เรียนรู้วิธีการสานปลาตะเพียนอย่างสนุกสนาน
14	กิจกรรมสินค้า OTOP	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำ กิจกรรมเกี่ยวกับสินค้าไทยได้	-ผู้เรียนให้ความสนใจในผลิตภัณฑ์ OTOP ที่นำมา จัดแสดง -ผู้เรียนร่วมกับอภิปราย และระดมสมองในการ ช่วยกันรณรงค์ให้ใช้สินค้าไทย
15	กิจกรรมสนทนา กลุ่ม	เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความ เป็นไทยอย่างยั่งยืนในตัว ผู้เรียนหลังจากเข้าร่วม กิจกรรมแล้ว 1 เดือนและ 3 เดือน	-ผู้เรียนยังคงสนใจ และศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ ความเป็นไทยเพิ่มเติม เช่น การเขียนกลบท การ ค้นหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยเพิ่มเติม อยู่เสมอเมื่อมีโอกาส

จากตารางที่ 24 จะเห็นได้ว่าในแต่ละกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ทั้ง 15 กิจกรรมนั้น นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมได้รับความรู้ และสนุกสนานไปกับกิจกรรมที่กำหนดให้ และผู้เรียนให้ความร่วมมือและสนใจในแต่ละกิจกรรมเป็นอย่างดี ทั้ง กิจกรรมมนต์วิเศษ กิจกรรม ให้โลก...นิยมไทย กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย กิจกรรมวรรณคดีสโมสร กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ กิจกรรมสวัสดี กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ๋ย กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์ กิจกรรมกลบท กิจกรรมผ้าไทย กิจกรรมสถาปัตยกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย กิจกรรมสานปลาตะเพียน กิจกรรมสินค้า OTOP กิจกรรมสนทนากลุ่ม ซึ่งในแต่ละกิจกรรมที่ได้กำหนดนั้นต่างมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยที่ต่างกันไปในแต่ละกิจกรรมเพื่อให้ครอบคลุมลักษณะความเป็นไทยในทุกด้านตามที่กำหนด

ตารางที่ 25 ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N = 30)

การประเมินรูปแบบ	\bar{x}	SD	ร้อยละ	ผลการประเมิน
ตั้งใจฟังการบรรยาย (4)	3.57	0.77	89.25	ดีมาก
ตั้งข้อคำถาม หรือซักถาม (4)	3.13	0.86	78.25	ดี
ร่วมมือกับกลุ่ม (4)	3.37	0.71	84.25	ดีมาก
นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (4)	3.23	1.00	80.75	ดีมาก
ส่งงานเรียบร้อยตรงเวลา (4)	3.60	0.62	90.00	ดีมาก
รวม (20)	16.90	2.09	84.50	ดีมาก

จากตารางที่ 25 แสดงผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนพบว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจำนวน 30 คน มีการร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($\bar{x} = 16.90$, $SD = 2.09$) โดยได้คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.90 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 แสดงว่าประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E1) ของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.50

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนที่เข้าร่วมมีพฤติกรรมการส่งงานเรียบร้อยตรงเวลา ($\bar{x} = 3.60$, $SD = 0.62$) อยู่ในเกณฑ์ดีมากและมีความตั้งใจในการฟังบรรยายของผู้เรียนอยู่ระดับดีมาก ($\bar{x} = 3.57$, $SD = 0.77$) รวมถึงผู้เรียนยังมีความร่วมมือกับกลุ่มและการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ก็อยู่ในเกณฑ์ดีมากเช่นกัน ($\bar{x} = 3.37$, $SD = 0.71$, $\bar{x} = 3.23$, $SD = 1.00$ ตามลำดับ) ในขณะที่ผู้เรียนมีตั้งข้อคำถามหรือซักถามอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.13$, $SD = 0.86$) คิดเป็นร้อยละ 90.00 89.25 84.25 80.75 และ 78.25 ตามลำดับ

3.6.2 ผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ (Pretest - Posttest) แล้วจึงนำคะแนนที่ได้มาใช้ในการศึกษาผลของการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 26 คะแนนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบ
ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (N=30)

เลขที่	คะแนนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทย		D	D ²
	Pretest	Posttest		
1	17	30	13	169
2	20	28	8	64
3	17	28	11	121
4	25	30	5	25
5	23	28	5	25
6	17	29	12	144
7	18	30	12	144
8	26	28	2	4
9	23	29	6	36
10	26	29	3	9
11	19	29	10	100
12	19	30	11	121
13	22	28	6	36
14	22	30	8	64
15	18	24	6	36
16	22	26	4	16
17	19	28	9	81
18	24	28	4	16
19	23	26	3	9
20	20	25	5	25
21	20	27	7	49
22	22	27	5	25
23	16	30	14	196
24	17	25	8	64
25	18	21	3	9
26	18	24	6	36
27	18	25	7	49
28	17	27	10	100
29	17	23	6	36
30	21	29	8	64
รวม	604	821	217	47,089
\bar{x}	20.13	27.36	7.23	62.43
SD	2.93	2.35	3.23	51.95
ร้อยละ	67.10	91.2	24.10	580.81

จากตารางที่ 26 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากการทำแบบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนก่อนเรียนเท่ากับ 20.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.93 คิดเป็นร้อยละ 67.10 และคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากการทำแบบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนหลังเรียนเท่ากับ 27.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.35 คิดเป็นร้อยละ 91.20 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 80

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่า คุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (E_2) เพราะทำให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้น

3.6.3 ประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการหาประสิทธิภาพ (Efficiency) จากสูตร E_1 / E_2 โดยใช้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นข้อมูล E_1 และใช้ข้อมูลจากคะแนนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนหลังการเข้าร่วมการใช้รูปแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นข้อมูล E_2 ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 27 ประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

คะแนน	คะแนนเต็ม	\bar{x}	SD	ร้อยละ
คะแนนจากการร่วมมือและร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน	20	16.90	2.09	84.50
คะแนนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	30	27.36	2.36	91.20
ประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน (E_1 / E_2) เท่ากับ 84.50/91.20				

จากตารางที่ 27 พบว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจำนวน 30 คน ได้คะแนนจากการร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.90 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.09 คิดเป็นร้อยละ 84.50 และคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนจากการทำแบบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนหลังเรียนเท่ากับ 27.36 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.36 คิดเป็นร้อยละ 91.20

สรุป รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.50 / 91.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80

3.6.4 ผลการหาพัฒนาการของลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของผู้เรียนที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

การหาพัฒนาการของลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของผู้เรียนที่เข้าร่วมใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของรูปแบบการส่งเสริมความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามวิธีการของกูดแมน เฟลทเธอร์และชไนเดอร์ (Goodman, Fletcher and Schneider, 1980 : 30-40) โดยจะหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนโดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness index : E.I.) โดยมีวิธีการหาคือ

ดัชนีประสิทธิผล(รายบุคคล) เท่ากับ ความแตกต่างของคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียนหารด้วยความแตกต่างของคะแนนเต็มกับคะแนนก่อนเรียน

ดัชนีประสิทธิผล(กลุ่ม) เท่ากับ ความแตกต่างของคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียนของทุกคนหารด้วยความแตกต่างของ(คะแนนเต็มคูณด้วยจำนวนผู้เรียน) กับคะแนนก่อนเรียนของทุกคน

$$\text{ดัชนีประสิทธิผลกลุ่ม} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมรวมของคะแนนสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนสอบก่อนเรียน}}$$

$$= \frac{821 - 604}{(30 \times 30) - 604}$$

$$= \frac{217}{296}$$

$$\text{E.I.} = 0.73$$

สรุปได้ว่า ดัชนีประสิทธิผลกลุ่มของรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีค่าเท่ากับ 0.73 หมายความว่า ผู้เรียนที่เข้าร่วมในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมีพัฒนาการของลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้นร้อยละ 73

3.7 ผลการประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามเป็นมาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) มีค่าตั้งแต่ 5 - 1 แทนความหมาย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ในการสอบถามความพึงพอใจด้านเนื้อหาและหลักสูตร ความพึงพอใจด้านการเรียนรู้ ความพึงพอใจด้านการประเมินการเรียนรู้ และความพึงพอใจด้านอื่นๆ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 28 ผลการประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ข้อ	รายการประเมินความพึงพอใจ	\bar{x}	SD	ระดับ ความพึงพอใจ
	ความพึงพอใจด้านเนื้อหาและหลักสูตร	4.11	.47	มาก
1	ความครบถ้วนของเนื้อหา	4.56	.67	มากที่สุด
2	ความทันสมัยของเนื้อหา	4.13	.86	มาก
3	เนื้อหากระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	3.90	.99	มาก
4	หลักสูตรมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน	3.83	.91	มาก
5	กิจกรรมสนุกและมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.13	.57	มาก
	ความพึงพอใจด้านการเรียนรู้	3.98	.36	มาก
6	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนประสบการณ์ของตนเอง	4.30	.74	มากที่สุด
7	ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ลึกซึ้งมากขึ้น	3.66	.99	มาก
8	ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้	3.90	.66	มาก
9	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน	4.23	.10	มากที่สุด
10	ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่	4.06	.78	มาก
11	ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์	3.80	.88	มาก
12	ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจที่จะนำความรู้สู่การปฏิบัติ	3.90	.80	มาก
	ความพึงพอใจด้านการประเมินการเรียนรู้	4.23	.47	มากที่สุด
13	การประเมินมีความเที่ยง เป็นธรรม	4.16	.79	มาก
14	มีการแจ้งแนวทางการประเมินตั้งแต่ครั้งแรก	4.06	.78	มาก
15	แบบประเมินมีความชัดเจน ครบคลุม	4.46	.68	มากที่สุด
	ความพึงพอใจด้านอื่นๆ	4.24	.73	มากที่สุด
16	มีสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและเหมาะสม	4.30	.98	มากที่สุด
17	ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาเป็นอย่างดี	4.40	.81	มากที่สุด
18	ผู้สอนมีเทคนิควิธีการสอนน่าสนใจ	4.20	.84	มาก
19	รูปแบบการเรียนเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน	4.13	.89	มาก
20	รูปแบบการเรียนทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.20	.99	มาก
	รวม	4.11	.35	มาก

จากตารางที่ 28 ผลการประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$ SD = 0.35) เมื่อพิจารณารายด้านและรายข้อ ปรากฏดังนี้

1) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$ SD = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความครบถ้วนของเนื้อหา ($\bar{x} = 4.56$ SD = 0.67) ความทันสมัยของเนื้อหา ($\bar{x} = 4.13$ SD = 0.86) กิจกรรมสนุกและมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{x} = 4.13$ SD = 0.57) เนื้อหากระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ($\bar{x} = 3.90$ SD = 0.99) และหลักสูตรมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน ($\bar{x} = 3.83$ SD = 0.91)

2) ด้านการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$ SD = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทบทวนประสบการณ์ของตนเอง ($\bar{x} = 4.30$ SD = 0.74) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ($\bar{x} = 4.23$ SD = 0.10) ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ($\bar{x} = 4.06$ SD = 0.78) ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.90$ SD = 0.66) ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจที่จะนำความรู้สู่การปฏิบัติ ($\bar{x} = 3.90$ SD = 0.80) ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.80$ SD = 0.88) และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ลึกซึ้งมากขึ้น ($\bar{x} = 3.66$ SD = 0.99)

3) ด้านการประเมินการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.23$ SD = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ แบบประเมินมีความชัดเจน ครบคลุม ($\bar{x} = 4.46$ SD = 0.68) การประเมินมีความเที่ยง เป็นธรรม ($\bar{x} = 4.16$ SD = 0.79) มีการแจ้งแนวทางการประเมินตั้งแต่ครั้งแรก ($\bar{x} = 4.06$ SD = 0.78)

4) ด้านอื่นๆ ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.24$ SD = 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาเป็นอย่างดี ($\bar{x} = 4.40$ SD = 0.81) มีสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและเหมาะสม ($\bar{x} = 4.30$ SD = 0.98) ผู้สอนมีเทคนิควิธีการสอนน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.20$ SD = 0.84) รูปแบบการเรียนทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ($\bar{x} = 4.20$ SD = 0.99) และรูปแบบการเรียนเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน ($\bar{x} = 4.13$ SD = 0.89)

ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบฯ

1. ควรมีการอบรมที่เป็นการอบรมต่อเนื่อง จะทำให้การส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ควรจัดให้มีการทัศนศึกษา ศึกษานอกสถานที่ เพื่อไปดูสถานที่จริง ของจริง เพื่อให้ นักศึกษาได้นำความรู้มาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

3. ควรให้มีของรางวัลในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งให้มากขึ้น เพื่อจูงใจให้แข่งขันกันทำกิจกรรมมากขึ้น

4. ควรเพิ่มหลักสูตรที่มีการทำกิจกรรมที่สนุกสนานมากกว่าการเรียนเนื้อหา

5. ควรจัดทำกิจกรรมที่ทำเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนเก็บในการเรียนการสอน

3.8 การติดตามผลของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยการจัดการสนทนากลุ่ม

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค เสร็จสิ้นไปแล้ว 1 เดือนและ 3 เดือน ผู้วิจัยได้จัดการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อติดตามผลของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

การจัดการสนทนากลุ่มในครั้งนี้จัดขึ้นที่ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค มีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 2 มีนาคม 2557 และวันอาทิตย์ที่ 1 มิถุนายน 2557 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุม ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค โดยผู้วิจัยได้ประสานงานผ่านอาจารย์ประจำชั้นเพื่อนัดนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มให้มาตามเวลาที่กำหนด เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่มในเรื่องเกี่ยวกับผลของความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม 3 ประเด็น (ภาคผนวก ข) ผลการจัดการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

3.8.1. ความยั่งยืนของของลักษณะความเป็นไทยหลังเข้ารับการร่วมการจัดการเรียนรู้

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทย ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 5 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

3.8.1.1 ความคงทนของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เป็นสิ่งสำคัญในการสะท้อนเห็นถึงความยั่งยืน โดยหลังจากเสร็จสิ้นการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 5 คน ยืนยันว่า ตนเองและเพื่อนๆ ยังมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในแต่ละตัวชี้วัดอย่างน้อยแตกต่างกัน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงการเลือกวิธีสอน และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ช่วยให้บรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ชอบ เกิดเห็นคุณค่า มีความตระหนัก และซาบซึ้งในลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพราะแต่ละกิจกรรมได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความชอบ และความถนัดของตนเอง ซึ่งนับเป็นการชี้ช่องทางให้ผู้เรียนได้สังเกตเห็น และใช้ชีวิตตามแนวทางความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ดังเช่นบทสัมภาษณ์นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวว่า

“ชอบ สนใจ และตามศึกษาเรื่องสมุนไพรไทยอยู่แล้ว พอได้มีโอกาสเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่จัดขึ้น ยิ่งทำให้มั่นใจในการศึกษาเรื่องสมุนไพรไทยของตัวเองมากขึ้นค่ะ”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“.....หนู และเพื่อนยังติดตามเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทยอยู่ เพราะความเป็นไทย มีอยู่รอบๆ ตัวของเรา บางอย่างสามารถนำมาประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันได้.....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

เมื่อเวลาผ่านไป 3 เดือนยังเห็นได้ว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีลักษณะความเป็นไทยอยู่อย่างคงทนและยั่งยืน ซึ่งสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความยั่งยืนนั้นเป็นการยืนยันว่าตนเองและเพื่อนๆ ยังมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะความเป็นไทยอยู่อย่างต่อเนื่องและสามารถถ่ายทอดไปยังผู้อื่นอีกด้วย ดังเช่นบทสัมภาษณ์นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวว่า

“ตอนนี้หนูและเพื่อนๆ เลือกที่จะซื้อเครื่องจักสานเป็นของใช้ส่วนตัวและของฝากให้กับคนอื่นเยอะมาก อย่างเมื่ออาทิตย์ที่ผ่านมา ก็ไปเลือกซื้อกล่องใส่กระดาษทิชชูที่สานจากผักตบชวามาใช้กัน รู้สึกว่ามันสวย และทนทาน ที่สำคัญคือยังเป็นการช่วยสนับสนุนสินค้าไทยด้วยนะค่ะ”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

“ตอนนี้ก็ยังแต่งกลอน และกลบท แล้วสอนให้เพื่อนคนอื่นๆ อ่านและหัดแต่งกลอนให้เหมือนเรา จะได้มีเพื่อนแต่งกลอนและแบ่งกันอ่านเยอะๆ ค่ะ โดยหนูและเพื่อนๆ จะช่วยกันหาข้อมูลของกลอนและกลบทที่แปลกๆ และเพราะๆ จากในอินเทอร์เน็ตแล้วมาแบ่งกันอ่าน.....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

“.....เมื่อก่อนเวลาไปเที่ยวหรือแม่ซื้อของไทย ขนมไทยมา ก็ไม่ได้สนใจเท่าไร แต่หลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ตอนนี้เรียกว่าให้ความสำคัญกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างมากเลยดีกว่าค่ะ เพราะรู้สึกประทับใจกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์เก่าๆ และเกร็ดประเพณีประเพณีที่สนุก และให้ความรู้ อย่างตอนนี้ก็หาหนังสือเกร็ดประวัติศาสตร์ช่วงต้นรัตนโกสินทร์อ่านอยู่ค่ะ.....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

กล่าวโดยสรุปคือ หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะความเป็นไทยอยู่อย่างต่อเนื่องผ่านสิ่งต่างๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน โดยนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนก็จะมี ความซาบซึ้งและให้ความสำคัญกับความเป็นไทยในเรื่องต่างๆ ตามที่ตัวเองสนใจและพัฒนาต่อยอดสิ่งเหล่านั้นให้แก่องค์กรอย่างต่อเนื่องออกไป รวมทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะความเป็นไทยไปยังผู้อื่นด้วย

3.8.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 5 คน มีความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคล รอบข้าง เพื่อน และครอบครัว รวมถึงสถานที่ของศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษา ตามอัยาศัย เขตบางแค ต่างก็เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยกระตุ้นให้ระลึกถึงคุณค่า และความสำคัญ ของลักษณะความเป็นไทยในด้านต่างๆ ได้อย่างชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ของศูนย์ การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัยาศัย เขตบางแค ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดศาลาแดง ซึ่งเป็นแหล่งรวมของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในทุกๆ ทั้งด้านด้านศิลปะไทย ด้านการใช้ ภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย จึงก่อให้เกิดความต้องการในการเรียนรู้ ศึกษา ใน เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นบทสัมภาษณ์นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวว่า

“ได้เห็นความเป็นไทยจากครอบครัวมาตลอดครับ ที่บ้านจะทำขนมไทยไว้ขายในช่วงเทศกาล ก็น่าจะซึมซับมาจากตรงนั้นเยอะเหมือนกัน แต่ตอนนี้ก็น่าจะเป็นเพื่อนที่มีผลต่อเราเยอะ คือถ้าเราอยู่ใน กลุ่มที่ชอบแต่งกลอน เราก็คงจะอ่านกลอนเป็นเหมือนกันนั่นแหละ”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“เพื่อนมีส่วนสำคัญที่ทำให้หนูยังศึกษาและติดตามเรื่องความเป็นไทยค่ะ เพราะเพื่อนจะคอย บอก คอยเล่าเรื่องให้ฟังอยู่ตลอด บางครั้งก็ชวนกันไปซื้อรองเท้าสานที่ตลาดนัด บางครั้งก็ซื้อมาฝาก นั้นทำให้เราชื่นชมเค้า และพยายามจะเป็นแบบเพื่อนบ้างเหมือนกัน จนตอนนี้กลายเป็นเราเริ่มเป็น คนที่สนใจและศึกษาในเรื่องความเป็นไทยไปโดยปริยายแล้วค่ะ.....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

“โรงเรียนนี้ก็มีผลเยอะนะคะ โรงเรียนนี้ตั้งอยู่ในวัด เราได้เห็นเรื่องราวของความเป็นไทยมา ตลอดทาง ทั้งโบสถ์ ทั้งศาลาวัด หนูว่ามันช่วยให้เราซึมซับความเป็นไทยไว้โดยที่เราไม่รู้ตัว ซึ่งพอเรา ได้ตระหนักถึงความสำคัญแล้ว มันก็ทำให้เราเข้าใจและชื่นชอบได้ไม่ยาก อย่างหลังๆ นี้ พวกเราไป โบสถ์กันบ่อยค่ะ ช่างในมีจิตรกรรมฝาผนังพุทธประวัติ สวยงามมากค่ะ.....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มคนอื่นๆ ยังเห็นว่า สื่อประเภทต่างๆ และ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ทั้งในส่วน ของการเพิ่มความรู้ และการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นไทยได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งสื่อบางชนิด ได้ช่วยให้เสริมสร้างทักษะความเป็นไทยให้ผู้เรียนด้วย เนื่องจากปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความ เป็นไทยด้านต่างๆ เผยแพร่ในอินเทอร์เน็ตอยู่เป็นจำนวนมาก และผู้คนส่วนใหญ่ต่างก็สามารถเข้าถึง อินเทอร์เน็ตและแหล่งข้อมูลได้โดยง่าย ดังนั้น เมื่อผู้เรียนเกิดการรับรู้ว่าลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน มีแง่มุม เรื่องราว ที่น่าสนใจ สนุกสนาน และคุ้นเคยมาตั้งแต่วัยเยาว์ รวมทั้งเทคนิคในการ นำเสนอเรื่องราวก็กระตุ้นความสนใจได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักศึกษาที่ผ่านการเข้าร่วมการจัดการ

เรียนรู้การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปแล้ว 1 เดือนและ 3 เดือน ยังคงมีลักษณะความเป็นไทยอยู่อย่างยั่งยืน ดังเช่นบทสัมภาษณ์นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวว่า

“...ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไทยในอินเทอร์เน็ตมีความน่าสนใจ และทำให้เราเข้าใจง่ายกว่าการอ่านในหนังสือนะครับ เพราะบางเว็บไซต์จะมีเพลง มีภาพประกอบ มีภาพเคลื่อนไหว พร้อมคำอธิบายประกอบไปด้วย ทำให้เราเห็นภาพ และเข้าใจขั้นตอนการทำงานได้ชัดเจนขึ้น และอยากที่เข้าไปศึกษาความเป็นไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องเนื่องกันต่อไปได้เรื่อยๆ อย่างไม่น่าเบื่อเลย....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“เวลาหาข้อมูลก็จะค้นในอินเทอร์เน็ตเป็นหลักค่ะ เพราะมีทุกอย่างที่เราต้องการเลย หาไม่ยาก อย่างเรื่องกลอน และกลบท ก็หาจากอินเทอร์เน็ตค่ะ ศึกษาดูว่าเค้าเขียนอย่างไร มีรูปแบบอย่างไร อ่านอย่างไร แล้วก็ค่อยๆ หัดทำตามเค้าจนทำเป็นอะค่ะ อย่างตอนนี้ก็ยังหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับเรื่องกลอนและกลบทอยู่เป็นประจำค่ะ”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

กล่าวโดยสรุปคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคลรอบข้าง เพื่อน และครอบครัว รวมถึงสถานที่เช่นโรงเรียน วัด ชุมชนที่อยู่ ต่างก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในความเป็นไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม และส่งผลให้เกิดเป็นความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างต่อเนื่อง

3.8.1.3 กรณีศึกษาความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน : จิตวิญญาน
ความเป็นไทยที่สืบทอดความเป็นไทยให้ยั่งยืน

หลายเดือนก่อนที่จะจัดการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยในนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนหลังเข้ารับการจัดการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการพูดคุยกับนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียน เขตบางแค ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหลายคน ในการทำความเข้าใจความคุ้นเคย และศึกษาความเป็นไทยในบุคลิก ลักษณะนิสัยของนักศึกษาเหล่านี้ว่ามีอย่างน้อยเพียงใด และมีความสนใจในเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทยหรือเรื่องใดบ้าง เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมข้อมูลสำหรับการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการและบุคลิกลักษณะของผู้เรียนให้มากที่สุด อันจะทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปอย่างเป็นกันเองและสนุกสนานซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาและกิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียน เขตบางแค ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ยังไม่ได้ทำงาน และพักอาศัยอยู่กับครอบครัวโดยจะอยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับศูนย์ศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค เช่น เขตทวีวัฒนา เขตบางแค เขตพุทธมณฑล และเขตใกล้เคียง แต่ละคนต่างก็มีเหตุผลในการพลาดขาดโอกาสในการเรียนศึกษาเล่าเรียนในระบบการศึกษาปกติแตกต่างกันไปสุดแท้แต่เหตุปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

ในแววตาของนักศึกษาศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ ความมุ่งมั่นในการจะเรียนให้ผ่านและจบการศึกษาเฉกเช่นเยาวชนคนอื่นๆในสังคม แม้ว่าในบางครั้งการแสดงผลออกมาจะระคนไปด้วยท่าทีที่เหมือนจะไม่สนใจ พูดคุยนอกเรื่อง แต่แท้จริงแล้วนักศึกษาทุกคนต่างก็ให้ความสำคัญในบทเรียนและกิจกรรมต่างๆ ตามวาระและความสนใจของตัวเอง และพยายามศึกษาค้นคว้าและทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตัวเอง ดังปรากฏในรายละเอียดดังนี้

นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 : ความเป็นไทยมีอยู่รอบๆ ตัวเรา
 เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยพบกับนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้ครั้งแรก เป็นเวลาก่อนเริ่มเรียนตามเวลาเรียนปกติครึ่งชั่วโมง อากาศยังเย็นสบายแม้ว่าจะมีแสงแดดสดใสส่องให้สว่างทั่วทั้งบริเวณศาลาวัดที่ถูกแบ่งซอยออกเป็นห้องเรียนสำหรับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค เสียงพระสวดดังแว่วมาแต่ไกล บรรยากาศโดยรวมยังสงบเงียบแต่เต็มไปด้วยความคึกคักของเช้าวันใหม่ที่สดชื่น ผู้วิจัยเริ่มกล่าวทักทายนักศึกษาคนที่ 1 ในการสร้างความคุ้นเคย และคุยกันเรื่องสัพเพเหระ กระทั่งวกเข้ามาที่เรื่องของความเป็นไทย รวมถึงการที่ผู้วิจัยจะเข้ามาดำเนินการจัดการเรียนรู้อีกเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยให้กับนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียน เห็นได้ว่าชัดเจนว่า นักศึกษาคนที่ 1 มีความลังเล สงสัยถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้เรื่องความเป็นไทย ดังที่ได้กล่าวว่า

“.....พี่จะมาสอนเรื่องความเป็นไทยหรือคะ? เราต้องเรียนเรื่องความเป็นไทยกันด้วยหรือคะ เรียนเกี่ยวกับอะไรคะ เรียนเรื่องการเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติอะไรแบบนี้หรือคะ แล้วเราจะเรียนความเป็นไทยไปทำไมคะ.....”

คำถามเกี่ยวกับความเป็นไทยเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยถูกสอบถามมามากมายหลายครั้งจนแทบนับครั้งไม่ถ้วนในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาของการวิจัย ดังนั้นการอธิบายถึงสภาพปัญหาความจำเป็น ความสำคัญ และการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จึงเริ่มต้นขึ้นอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้วิจัยและนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้นี้

การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรม และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งพบว่านักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้ให้ความสนใจในเนื้อหาวิชา มีส่วนร่วม และสนุกไปกับกิจกรรมในการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในแต่ละครั้งเป็นอย่างมาก เช่น หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมหัตถกรรมดนตรีไทย นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 เข้ามาขอยืมแผ่นที่ใช้เปิดให้ชมและอภิปรายในห้องเรียนเพื่อกลับไปชมอีกครั้งกับคนในครอบครัวดังที่กล่าวว่า

“...หนูไม่เคยดูเรื่องนี้เลย สนุกมากเลยพี่เพิ่งได้ฟังดนตรีไทยที่เล่นแล้วเพราะจะขอยืมแผ่นที่ไปที่บ้านอีกครั้งได้มั้ย เดี่ยวอาทิตย์หน้ามาเรียนหนูจะเอามาคืนให้นะคะ”

ในกิจกรรมสวัสดีนั้น นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 ได้ยืนยันกับเพื่อนๆ ในกลุ่มในช่วงอภิปรายผลว่า หลังจากนั้นไปตนเองจะพยายามพูดคำว่า “สวัสดี” แทนคำว่า ฮัลโหลทุกครั้งเมื่อรับโทรศัพท์ ดังที่กล่าวว่า

“.....คอยดูนะ ต่อจากนี้ไปใครโทรเข้ามาเรา เราจะพูดคำว่า สวัสดี ไม่พูดคำว่า ฮัลโหล อีกแล้ว ถ้าเราทำได้ก็ให้เพื่อนๆ ทำด้วยกันด้วยนะ.....”

โดยตลอดเวลาของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของผู้วิจัย ในกลุ่มเพื่อนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้ ได้ทำการทดสอบความมั่นคง แน่วแน่ของความตั้งใจนี้โดยโทรมาทดสอบอยู่เป็นระยะๆ ซึ่งก็เห็นได้ว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้มีความพยายามที่จะพูดสวัสดีแทนการพูดคำว่าฮัลโหลในการโทรศัพท์อย่างจริงจัง และการพูดคำว่าสวัสดีเมื่อรับโทรศัพท์ยังได้แพร่ขยายออกไปในหมู่เพื่อนๆ

ในกิจกรรมสถาปตยกรรมไทย และกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย นั้น นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 ให้ความสนใจในเกร็ดความรู้เรื่องตำนานของครุฑขนาดที่อยู่ในหน้าบ้านตามวัดต่างๆ เป็นอย่างมาก รวมทั้งเสนอให้จัดทัศนศึกษาเพื่อให้เห็นสถานที่จริงและได้ท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตแบบไทยจริงๆ ดังที่กล่าวว่า

“.....เรื่องครุฑกับนาคพี่แต่เองรีป่าว สนุกดีนะ แล้วตกลงตอนท้ายครุฑช่วยแม่ได้รีป่าว..... หนูว่าเราไปทัศนศึกษาข้างนอกกันดีกว่า ออกไปดูสถานที่จริงเลย ไปดูวิถีชีวิตแบบไทยๆ ด้วย แบบที่ที่สอนเลย จะได้เห็นของจริงๆ เพราะความเป็นไทยมันอยู่รอบๆตัวเรานี้แหละพี่...พระราชวังสนามจันทร์อยู่นครปฐมใช่ปะ เราก็นั่งรถไฟไป แล้วเดินเที่ยวตลาดแล้วก็เดินไปเที่ยวพระราชวังด้วย หนูกับเพื่อนๆอยากไป พี่คุยกับอาจารย์หาวันไปเลยดีกว่า.....”

นอกจากนี้ในกิจกรรมอื่นๆ ที่จัดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 ก็ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความตั้งใจอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ฝากข้อคิดให้ผู้เรียนทุกคนอย่าได้เรียนแล้วจบสิ้นในห้องเรียนเท่านั้น เพราะการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ตลอดชีวิต ความเป็นไทยที่ได้เรียนรู้จากการเรียนการสอนในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ได้กับหลายๆ เรื่องในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะสามารถช่วยสืบทอดความเป็นไทยสู่รุ่นต่อไปได้อย่างยั่งยืน ซึ่งผู้เรียนทุกคนรวมทั้งนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้ ได้รับปากว่าจะนำความรู้ ทักษะ ที่ได้จากการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วันเวลาเดินไปตามหน้าที่ของตัวเองอย่างสม่ำเสมอและซื่อสัตย์ที่สุด เมื่อเสร็จสิ้นการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว 1 เดือน ผู้วิจัยได้กลับมาเยี่ยมศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค เพื่อทำการสนทนากลุ่มกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจจะเข้าร่วมการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ซึ่งแน่นอนว่ามีนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้ อยู่ในกลุ่มของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ด้วย แต่ในครั้งนี้อาจแตกต่างไปจากเมื่อครั้งพบกันเมื่อครั้งแรกเป็นอย่าง

มาก ผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงความยั่งยืนของความเป็นไทยอย่างแรกที่คงอยู่ในตัวของนักศึกษาการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้ ได้อย่างชัดเจนคือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 ยังใช้
คำว่าสวัสดิ์ในการพูดทักทายรับโทรศัพท์แทนคำว่าฮัลโหล และในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 นี้
นักศึกษาคณะศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 ได้ยืนยันว่า ยังติดตามเรื่องราวและปฏิบัติตามแนวทาง
ความเป็นไทยอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังที่กล่าวว่า

“.....ถามว่าตอนนี้ยังสนใจเรื่องความเป็นไทยอยู่มั้ย ก็ยังสนใจนะที่ ตอนนี้หนู และเพื่อนๆ
ยังติดตามเรื่องราวเกี่ยวกับบออะไรที่มันไทยๆอยู่ จริงๆแล้วเป็นเพราะหนูรู้สึกว่าเป็นไทย มีอยู่
รอบๆ ตัวของเรา บางอย่างสามารถนำมาประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันได้ อย่างตอนนี้หนูหาซื้อแผ่นโหม
โรงมาเก็บไว้ที่บ้านแล้วนะคะ เปิดดูไปหลายรอบแล้ว แกรมยังชวนเพื่อนคนอื่นๆ ให้ดูด้วย ไม่รู้จะได้ค่า
โฆษณาหรือเปล่า ... แล้วก็ยังหาเกร็ดความรู้สนุกๆ เกี่ยวกับเรื่องไทยๆอะ อย่างเรื่องครุฑยุคนาคันนี่จำได้
แม่น ยังเอาไปเล่าต่อให้เพื่อนฟังกันเลย.....แล้วตอนนี้หนูกับเพื่อนๆ ก็พูดสวัสดิ์ตอนรับโทรศัพท์แล้ว
นะคะ อย่างนี้น่าจะเรียกว่ามีความเป็นไทยได้เยอะแล้วนะ.....”

อย่างไรก็ดี หลังเสร็จสิ้นการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว 3 เดือน ผู้วิจัยได้
กลับมาจัดการสนทนากลุ่มเพื่อติดตามความยั่งยืนของความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนกันอีกครั้ง ซึ่งนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้ ยังมาเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม
ในครั้งนี้เช่นเดิม โดยในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 นี้
ยังยืนยันว่ายังติดตามเรื่องราวและปฏิบัติตามแนวทางความเป็นไทยอยู่อย่างต่อเนื่องเช่นเดิมดังที่
กล่าวว่า

“.....ตอนนี้ก็เหมือนเดิมค่ะที่ ยังพูดคำว่าสวัสดิ์ตอนรับโทรศัพท์เหมือนเดิม สงสัยจะติด
แล้วมั้งแล้วช่วงปิดเทอมที่ผ่านมานี้หนูกับเพื่อนไปเที่ยวสถานที่ตามสายทางของพี่มากันมาแล้ว
นะคะ... พระราชวังสนามจันทร์ไง สวยอลังการมากอะ เดินกันทั้งวันอะ มีสวนหย่อมให้นั่งพักผ่อน
มากเลย ถ้ามีโอกาสจะไปอีกเพราะไม่ไกลมาก แล้วตอนก่อนไปนี้ หนูหาอ่านประวัติของสถานที่ไป
ก่อนด้วยนะในอินเทอร์เน็ต ยิ่งสนุกมากเลยพี่ ก็เอาไว้ไปคุยกับเพื่อนที่ไปกะเรา เดินไปเล่าไป เหมือน
ไกด์เลย จนเพื่อนแปลกใจว่าทำไมเราถึงได้รู้เยอะ ก็ดีใจที่เรารู้มากกว่ามัน.....ส่วนเรื่องหนังไทยนี้
ช่วงปิดเทอมว่างหน่อย ก็หามาดูหมดเลยหนังประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่สุริโยไท พระนเรศวร ตามดูทุก
ภาคเลย เป็นไทยมัยละ.....เดี๋ยวว่าจะไปดูภาค 5 ยุทธหัตถี เร็วๆนี้แหละ.....”

จากคำกล่าวยืนยันของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืน
ของความเป็นไทยในตัวได้เป็นอย่างดี บางครั้งความเป็นไทยไม่ได้อยู่ไกลเกินที่จะศึกษาค้นคว้าเลย ซึ่ง
ทำให้ผู้วิจัยนึกถึงสิ่งที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 1 ได้พูดเอาไว้ในการสนทนากลุ่ม
เมื่อครั้งที่แล้วว่า

“....จริงๆ ความเป็นไทยมีอยู่รอบๆ ตัว เพียงแต่เราจะสนใจมันหรือเปล่าเท่านั้นเอง.....”

นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 : ความเป็นไทยไม่เคยล้าสมัย

ในวันที่ผู้วิจัยเดินทางไปยังศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค เพื่อทำการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ยังได้พบกับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 ได้เข้ามาทักทายและชวนผู้วิจัยพูดคุยอย่างผู้ที่มีอัธยาศัยไมตรีอย่างดียิ่ง และสนใจการมาของผู้วิจัยมากโดยซักถามด้วยความสงสัยใคร่รู้อย่างเฉลียวฉลาด ผู้วิจัยรู้สึกได้ถึงความเป็นกันเอง และทำให้ลดความประหม่าลงไปได้เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้ทำการแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ในการเข้ามาจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้กับสิ่งที่แปลกใหม่

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในแต่ละกิจกรรม นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 จะให้ความสนใจในการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องการเขียนการอ่านเป็นพิเศษ เช่น ในกิจกรรมวรรณคดีสโมสร นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 จะพยายามสอบถามเรื่องของเนื้อหาหนังสืออยู่เนืองๆ ดังที่กล่าวว่า

“.....หนูอยากรู้ว่าทำไมพี่ไม่ยกตัวอย่างเรื่องพระอภัยมณีล่ะคะ แล้วตอนจบจริงๆของพระอภัยมณีเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่เราจะได้เรียนแต่เรื่องของสุดสาคร แต่ไม่เคยได้อ่านจบเลย น่าเสียดายนะคะ.....”

ในกิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ่ย และกิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์ นั้น นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 จะรู้สึกสนุกสนานที่ได้เล่นเกมส์เกี่ยวกับการใช้คำและอธิบายความหมายของคำราชาศัพท์และสำนวนไทย นอกจากนี้นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 จะยังเป็นผู้ที่หาคำศัพท์ต่างๆ มาแบ่งปันให้กับเพื่อนๆ และช่วยเหลือเพื่อนในการตอบและอธิบายคำราชาศัพท์ รวมทั้งคำพังเพย สำนวนไทย อยู่เนืองๆ ซึ่งจากการสอบถามเพื่อนๆ ก็ทำให้ทราบว่านักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 นั้นมีพื้นฐานของผู้รักการอ่านอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจและมีความถนัดจึงทำให้มีความตั้งใจและสนใจในการเรียนการสอนสูงมากซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดในกิจกรรมกลบท

ในกิจกรรมกลบทนั้น จะเห็นได้ชัดถึงความสนใจและตั้งใจเรียนของนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 โดยจะคอยซักถามในสิ่งที่สงสัยและพยายามถอดความหรือแก้กลบทให้ได้ รวมทั้งยังพยายามฝึกเขียนกลบททุกกลบทให้ได้เป็นอย่างดี ดังที่กล่าวว่า

“.....กลบทคืออะไร แล้วทำไมไม่เขียนเป็นกลอนธรรมดาอะพี่.....”

“.....หนูเขียนกลบทแบบนี้ใช้ได้มั๊ยคะพี่.....”

“.....เวลาถอดความกลบททุกกลบท อ่านแบบนี้ใช้มั๊ยคะพี่.....”

นอกจากนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 ยังมีความสนใจในการศึกษากลบทรูปแบบอื่นๆ โดยสอบถามผู้วิจัยถึงการค้นหาตัวอย่างและวิธีเขียนกลบทแบบต่างๆ ดังที่กล่าวไว้ว่า

“.....พีคะกลบทมีแบบอื่นๆ อีกมั๊ยแล้วถ้าหนูอยากหาวิธีเขียนจะหาได้จากไหนบ้างที่มีสอน การเขียนอย่างถูกต้องและการถอดความ หนูจะลองเอามาเขียนกับเพื่อนแล้วส่งให้กันอ่านน่าจะสนุกดี คนอื่นแปลไม่ออกมีแต่หนูกับเพื่อนสองคนที่เข้าใจในเนื้อหาเท่านั้น.....”

นอกจากนี้ ในกิจกรรมอื่นๆ ที่จัดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นไทย นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 ก็ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความตั้งใจอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน จนกระทั่งเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 นี้ ก็ยังให้ความสนใจกับการเขียนกลบทให้สละสลวย โดยในบางครั้งที่ได้นำข้อความมาถามกับผู้วิจัย และผู้วิจัยได้ให้คำตอบ แนะนำ รวมทั้งให้กำลังใจ และสนับสนุนให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 ฝึกหัดการเขียนกลบทให้ถูกต้องและสละสลวยซึ่งนับว่าเป็นช่วยสืบสานมรดกตกทอดอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยเอาไว้ให้ลูกหลานสืบต่อไป

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า วันเวลาเดินไปตามหน้าที่ของตัวเองอย่างสม่ำเสมอและซื่อสัตย์ที่สุด เมื่อครบ 1 เดือนหลังจากเสร็จสิ้นการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้อาจารย์ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มเพื่อติดตามผลของความยั่งยืนของความเป็นไทยในนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยคาดหวังไว้นั้นคือนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 ยังคงหัดเขียนกลบทอยู่กับเพื่อนอย่างต่อเนื่อง ดังที่กล่าวไว้ว่า

“.....ตอนนี้หนู และเพื่อนก็ยังหัดเขียนและหัดอ่านกลบทอยู่ค่ะ พี่ หนูคิดว่าการจะเขียนให้ได้ดีและเพราะ เราจะต้องรู้ศัพท์หรือคำหลายๆจะได้ใช้คำที่แปลกๆ แต่มีความหมายลึกซึ้งเพื่อส่งถึงคนอ่านได้อย่างคำว่า..... พระจันทร์ คำเดียวนี้มีศัพท์อีกหลายคำมากเลยนะค่ะที่แปลได้ว่า พระจันทร์ อย่างเช่น รัชนิกร แขนุหลิน นิตากร ศศิธร พวกนี้ใช้หมดเลยพี่..... หนูก็อยากอ่านหนังสือที่เค้าเขียนกลอนกันดีๆ แล้วพี่ชายหนูก็ยืมหนังสือเรื่องพระอภัยมณีที่เป็นแบบคำกลอนมาให้อ่านแล้วนะค่ะ แต่ยังไม่จบเลย รู้สึกว่าอ่านยากเหมือนกัน มีศัพท์หลายตัวเลยที่ไม่เข้าใจ แต่ก็แอบทึ่งสุนทรภู่ นะค่ะ เก่งมากจริงๆ ทั้งเป็นเรื่องราวทั้งเป็นกลอนที่คล้องจองและเพราะยาก ยากมากเลย หนูอ่านไปลองหัดตามไปด้วย สนุกดีค่ะ.....”

จากนั้นเมื่อเวลาผ่านไปจบจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้อาจารย์ไปแล้ว 3 เดือน ผู้วิจัยได้กลับมาจัดการสนทนากลุ่มเพื่อติดตามความยั่งยืนของความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนกันอีกครั้ง นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 นี้ ได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มอีกครั้ง โดยในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 นี้ ยังยืนยันว่า มีความรู้และทักษะในการเขียนกลอน กลบท ได้ดีขึ้น กว่าเดิมเนื่องจากฝึกฝนกับเพื่อนๆ

ในกลุ่มทุกครั้งที่มีโอกาส นอกจากนี้ยังแพร่กระจายเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทยในด้านการเขียนกลบท ภาษาไทยให้แก่เพื่อนคนอื่นๆเพิ่มมากขึ้น ดังที่กล่าวว่า

“.....ตอนนี้ก็ยังคงกลอน และกลบท อยู่ตลอดค่ะพี่ แล้วสอนให้เพื่อนคนอื่นๆอ่านและหัดแต่งกลอนให้เป็นเหมือนเราด้วย จะได้มีเพื่อนแต่งกลอนและแบ่งกันอ่านเยาะๆคะ โดยหนูและเพื่อนๆ จะช่วยกันหาข้อมูลของกลอนและกลบทที่แปลกๆ และเพราะๆ จากในอินเทอร์เน็ตแล้วมาแบ่งกันอ่าน หนูว่ามันช่วยเพิ่มศัพท์ที่เราไม่รู้ได้อีกเยอะ ถือว่าเป็นข้อมูลที่เก็บสะสมไว้รอวันที่แต่งออกมาแล้ว เพราะเลย.....”

จากคำกล่าวยืนยันของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนที่เกิดขึ้นจากการได้เห็นคุณค่าและซาบซึ้งในความเป็นไทยในด้านการเขียนและการอ่าน รวมถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในด้านวรรณกรรม จนทำให้เกิดเป็นความมุ่งมั่นในการศึกษาและฝึกหัดจนกระทั่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างชัดเจน และยังมีส่วนในการถ่ายทอดและสืบต่อความเป็นไทยให้แก่แผ่ขยายออกไปเป็นวงกว้างอันนับเป็นการทำให้ความเป็นไทยอยู่ได้อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 : ประยุกต์ความเป็นไทยให้กับชีวิต
ตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า ในวันที่ผู้วิจัยเดินทางไปยังศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค เพื่อทำการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้พบกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะมีนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 2 แล้ว ยังมีนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 ซึ่งอยู่ในกลุ่มนี้เช่นเดียวกัน ทุกคนดูสดใสร่าเริงพูดคุยอย่างเป็นกันเอง ซึ่งหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ในการเข้ามาจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 ที่อาจจะดูเงียบขรึมกว่าคนอื่นๆ แต่ก็ได้แสดงท่าทีสนใจในเรื่องราวของความเป็นไทย และกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยเล่าให้ฟังโดยย่อ ผ่านการซักถามถึงกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ดังที่ได้กล่าวว่า

“.....พี่จะมีกิจกรรมให้ทำด้วยหรือคะ มีอะไรบ้างคะ น่าสนุกดีนะคะ.....”

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในแต่ละกิจกรรม นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 จะให้ความสนใจในการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ โดยทั่วไปแต่จะเน้นไปในเรื่องสินค้าไทยและการผลิตเป็นพิเศษ เช่น ในกิจกรรมสานปลาตะเพียน นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 จะพยายามสอบถามเรื่องของวิธีการทำและการจำหน่ายสินค้า ดังที่กล่าวว่า

“.....เมื่อก่อนเคยเห็นแต่เค้าว่างขายไวริมทาง วันนี้ได้ลองसानเองสนุกดี น่าจะทำเป็นอาชีพเสริมได้ ถ้าเราสามารถใช้วัสดุอย่างอื่นมาสานแทนตอก หรือใบลานได้เลยก็น่าจะทนกว่า เช่น ผักตบชวา แต่น่าจะมีกรรมวิธีที่ทำให้ทนทาน น่าสนใจนะคะ การสานของต่างๆก็น่าจะดีนะ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ถ้าสานสวยๆก็น่าจะเอาไปขายได้ด้วย.....”

ในกิจกรรมสินค้า OTOP นั้น จะเห็นได้ชัดถึงความสนใจในตัวผลิตภัณฑ์และช่องทางในการจัดจำหน่ายผ่านศูนย์แสดงสินค้า OTOP ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 ดังที่กล่าวว่า

“.....การเอาสินค้าเข้าไปขายใน OTOP ต้องทำอะไรบ้างคะ เราควรจะต้องเริ่มต้นอย่างไรจริงๆแล้วสินค้าไทยมีหลายอย่างที่ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ทั้งนั้นเลย ถ้าเราสามารถทำขายเองได้และเอาไปขายได้ก็น่าจะดีแล้วผลิตภัณฑ์ที่เอามาโชว์นี้เป็นของที่มีชื่อเสียงในที่ต่างๆไหม้คะ ถ้าทำให้คนไทยซื้อสินค้าไทย ใช้สินค้าไทย เยอะๆ ก็คงจะดีเหมือนกัน.....”

นอกจากนี้ ในกิจกรรมอื่นๆ ที่จัดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นไทยนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 ก็ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความตั้งใจอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน จนกระทั่งเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้รับรู้ผ่านเพื่อนๆของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 ว่า ตอนนี้ได้หันมาสนใจอุปกรณ์ที่ทำจากงานสานเพิ่มขึ้นโดยมักจะชวนกันเดินตลาดนัดธนบุรีเพื่อเลือกซื้อสินค้าประเภทเครื่องจักสานไว้สำหรับใช้สอยและเป็นของฝาก ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวคำชื่นชม และขอให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกๆ คนช่วยกันสืบทอดความเป็นไทยในด้านต่างๆ ให้คงอยู่ต่อไปตลอดกาลนาน

แม้ว่าทุกอย่างจะเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีของความไม่เที่ยง แต่วันเวลากลับไม่เคยผันแปร มันยังคงเดินไปตามหน้าที่ของตัวเองอย่างสม่ำเสมอและซื่อสัตย์ที่สุดเหมือนเดิมตลอดเวลา เมื่อครบ 1 เดือนหลังจากเสร็จสิ้นการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มเพื่อติดตามผลของความยั่งยืนของความเป็นไทยในนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 ร่วมอยู่ในกลุ่มด้วย และกล่าวยืนยันว่าตนเองยังมีความสนใจและติดตามความเป็นไทยในเรื่องต่างๆ อยู่อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเรื่องสินค้าไทยและเครื่องจักสาน ดังที่กล่าวว่า

“.....สนใจหลายอย่างเลยคะ แต่ที่สนใจมากหน่อยคือพวกของใช้ที่สานๆ อะพี๋ อย่างเมื่ออาทิตย์ก่อนหนูไปเดินซื้อของที่ตลาดน้ำ เจอคนขายตุ๊กแตนสาน แก่ใช้ใบอะไรซักอย่างนี้แหละ สีขาวๆ หน่อย สานๆ หนูก็ยื่นดูแกสานไป ..แป็บเดียว กลายเป็นตัวตุ๊กแตนแล้ว เก่งมากอะพี๋ หนูอยากทำเป็นบ้างเผื่อจะได้สานไว้ขายบ้าง ช่วงที่ผ่านมาก็พยายามหาอินเตอร์เน็ตที่เค้าสอนสานของใช้อะไรจุกจิกๆ ตอนนั้นก็ทำเป็นหลายอย่างแล้วคะ ว่าจะลองเอาไปขายดูบ้าง.....”

จากนั้นเมื่อเวลาผ่านไปจนครบเวลาเสร็จสิ้นการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว 3 เดือน ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มเพื่อติดตามความยั่งยืนของความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนอีกครั้ง ซึ่งนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 นี้ ก็ได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มอีกเช่นเคย แต่คราวนี้สิ่งที่เห็นได้ชัดในความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาคนนี้คือ การใช้กระเป๋าสานใบใหญ่สวยงามสำหรับใส่อุปกรณ์การเรียน และของใช้จุกจิกต่างๆ ซึ่งเธอภูมิใจที่เดินถือมันไปไหนมาไหน เนื่องจากความสวยงามของกระเป๋าแล้ว ยังน่าภูมิใจที่ได้ใช้สินค้าที่ผลิตขึ้นจากฝีมือของคนไทยด้วยกันเอง ดังที่กล่าวไว้ว่า

“.....กระเป๋าสานใบนี้ ตั้งใจซื้อมาใช้ค่ะ คือเคยเห็นคนถือแล้วรู้สึกสวยดี ก็เลยไปเดินไปดูกับเพื่อน พอดีใจใบนี้สวยแล้วราคาก็ไม่แพงด้วยพี่ ก็เลยซื้อเลยไปๆ มาๆ ตอนนี้อยู่และเพื่อนๆ เลือกว่าจะซื้อเครื่องจักสานเป็นของใช้ส่วนตัวและของฝากให้กับคนอื่นเยอะมาก อย่างเมื่ออาทิตย์ที่ผ่านมา ก็ไปเลือกซื้อกล่องใส่กระดาษทิชชูที่สานจากผักตบชวามาใช้กัน รู้สึกว่ามันสวย และทนทาน ที่สำคัญคือยังเป็นการช่วยสนับสนุนสินค้าไทยด้วย.....อนาคตหนูว่าจะหาทางทำสินค้าพวกนี้ขายบ้างเหมือนกัน หนูว่ามันน่าสนใจนะพี่ แต่ต้องใช้ฝีมือล้วนๆ เลย.....”

จากการสังเกตและการสนทนากับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 จะเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การซื้อสินค้าและการใช้สินค้าไทยออกมาอย่างเห็นได้ชัดเจน และส่งผลต่อความเป็นไทยในเรื่องสินค้าไทยและเครื่องจักสาน ให้แก่แผ่ขยายออกไปเป็นวงกว้างออกไป อันแสดงให้เห็นว่านักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนที่ 3 นี้มีการเห็นคุณค่าและซาบซึ้งในความเป็นไทยด้านสินค้าไทยและเครื่องจักสานต่างๆ จนเกิดเป็นความยั่งยืนขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน อันนับเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเทศไทยให้เจริญวัฒนาถาวรสืบไป

ในตอนท้ายของการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคน และฝากข้อคิดให้กับทุกคนว่า การศึกษาเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ และการเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ไม่ได้เกิดขึ้นฟังจากการฟังแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองด้วย เพราะจะทำให้การเรียนรู้มันเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนดังเช่นที่ทุกๆ คนได้แสดงให้เห็นประจักษ์ดังเช่นวันนี้ ผู้วิจัยลาจากทุกคนด้วยความปิติยินดีที่เห็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกคนอันเป็นคลื่นลูกใหม่ของสังคมได้เรียนรู้ความเป็นไทยในแง่มุมต่าง สามารถสร้างความคิดเป็นของตัวเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถถ่ายทอดและส่งต่อความเป็นไทยให้แก่บุคคลอื่นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นไทยจะยังคงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืนตราบจนชั่วกาลนาน

3.8.2 ความเหมาะสมของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 5 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

3.8.2.1 การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 5 คน เห็นตรงกันว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น มีความเหมาะสม เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เป็นไปเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในทุกๆกิจกรรม โดยสามารถสอดแทรกความเป็นไทยเข้ามาในกิจกรรมแต่ละกิจกรรมได้อย่างกลมกลืน รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ดังเช่นบทสัมภาษณ์นักศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวไว้ว่า

“...คิดว่ามีประโยชน์และเหมาะสมค่ะ เพราะช่วยทำให้เราเข้าใจความเป็นไทยได้แบบง่ายๆ ไม่มีเนื้อหาที่น่าเบื่อ ไม่วิชาการมากเกินไป แต่กลับทำให้เราเกิดความสนใจในเนื้อหา และกลายเป็นความซาบซึ้งกับความเป็นไทยโดยไม่รู้ตัวเลย...”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“ผมว่ามีประโยชน์ครับ เพราะช่วยให้เราสืบทอดความเป็นไทยได้ต่อไป และบางครั้งมันก็ช่วยสร้างอาชีพให้เราได้ด้วย”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“เหมาะสมค่ะ เพราะกิจกรรมต่างๆ ทำให้เราได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทยได้อย่างสนุก กิจกรรมหลายๆกิจกรรมเป็นเรื่องตัว และอธิบายสิ่งที่เข้าใจได้ยากให้ง่ายยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการยกตัวอย่างให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน และบางครั้งก็ได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วย.....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

“มีประโยชน์มากค่ะ เพราะช่วยกระตุ้นให้เราสนใจในเรื่องราวที่เราเคยคิดว่ามันน่าเบื่อ เป็นนามธรรม จำต้องได้ยากมาก ให้กลายเป็นกิจกรรมที่ได้มีชีวิตชีวา แล้วก็สนุก สามารถนำไปใช้ได้จริงหลายอย่าง ซึ่งนั่นก็ทำให้เราเข้าใจในความเป็นไทยมากขึ้นสนุกกับมันมากขึ้นกว่าเดิม.....”

(นักศึกษา กคน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

นอกจากนี้ ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการให้บทพจนานุกรมถึงปัญหาเพื่อจะนำไปสู่การเข้าใจสาเหตุแห่งปัญหานั้น และการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาและเชิญชวนให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนรู้เรื่องราวความเป็นไทยและทำกิจกรรมควบคู่กัน รวมถึงตกลงร่วมกันในการประเมินผล และการที่ผู้วิจัยทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้และชี้ให้เห็นแนวทางในการบูรณาการความเป็นไทยที่ได้เรียนรู้เข้าสู่วิถีชีวิตของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม ดังเช่นบทสัมภาษณ์นักศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวไว้ว่า

“...กิจกรรมต่างๆ ช่วยทำให้เราเกิดมุมมองใหม่ๆเกี่ยวกับความเป็นไทยที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ ได้อย่างลงตัว ที่สำคัญคือการทำที่เราสามารถประยุกต์เอาสิ่งที่ได้รับ ไปใช้ต่อได้ไม่ว่าจะในชีวิตประจำวัน หรือการทำงานซีพี ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ที่ซอบที่สุด...”

(นักศึกษา กศน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“เหมาะสมค่ะ มีประโยชน์ด้วย เพราะกิจกรรมที่เรียนนั้นช่วยให้เราได้เรียนรู้เรื่องราวที่เรา อาจจะไม่เคยสนใจเลย ซึ่งถ้าเราสนใจที่เรียน แล้วนำมาคิดต่อ ตัดแปลงนิดหน่อย ก็สามารถนำมาทำ เป็นอาชีพให้เราได้ด้วย อย่างเครื่องจักสาน หนูสนใจและกำลังศึกษาอยู่ คิดว่าน่าจะมีช่องทางในการ ทำแล้วเอาไปขายให้ได้เงินมาช่วยครอบครัวบ้างนิดๆหน่อยๆ ก็ยังดี

(นักศึกษา กศน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

“มีประโยชน์มากค่ะ เพราะทำให้เราได้รู้เรื่องราวของความเป็นไทยในด้านต่างๆ ที่เรายังไม่เคยรู้ ไม่มีใครเคยมาบอก ยิ่งถ้าจะให้ไปหาเอง คงเป็นไปได้ยาก แต่กิจกรรมที่เข้าร่วมนี้กระตุ้นให้เรา อยากเรียนรู้ อยากค้นหาคำตอบ อยากทำให้ได้ ทำให้เป็นด้วยตัวเอง แล้วก็มีความสุขทั้งในเนื้อหา และกิจกรรมแต่ละอย่างที่ได้ทำ เราเป็นคนออกแบบเอง ลงมือทำเอง นั่นทำให้เราค้นหาและ ออกแบบความเป็นไทยให้สนุกน่าสนใจในแบบของเราเองได้ และที่สำคัญคือมันทำให้ซาบซึ้งในความ เป็นไทยโดยไม่รู้ตัวเลยคะ.....”

(นักศึกษา กศน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

กล่าวโดยสรุปคือ การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือ ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อความเป็นไทยได้อย่างคงทน ส่วนทางอ้อมคือ สามารถนำ สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือประกอบอาชีพได้

3.8.3 ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปใช้ปฏิบัติจริง

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปใช้ปฏิบัติจริง นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้เข้าร่วมการสนทนา กลุ่มจำนวน 5 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

3.8.3.1 ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ไปใช้ปฏิบัติจริง ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 5 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นว่า รูปแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนี้ มีจุดเด่นที่สำคัญ คือ เนื้อหาที่ง่ายต่อ การทำความเข้าใจ และการที่ผู้เรียนได้ค้นหาข้อมูล และออกแบบความคิดเกี่ยวกับลักษณะความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน ในแง่มุมต่างๆ ทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างกว้างขวางและไม่ยึดติดอยู่เพียงใน กรอบเท่านั้น แต่ช่วยให้มีมุมมองที่คมชัดมากขึ้น และกิจกรรมต่างๆ ได้ช่วยทำให้เกิดเรียนรู้และซึมซับ ความเป็นไทยได้มากขึ้น อันจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของความเป็นไทยได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึง เห็นควรให้มีการส่งเสริมรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนี้ เต็มโต ขยายออกไป

ในวงกว้างเพื่อให้ผู้อื่นได้เรียนรู้เรื่องราวและได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยให้เพิ่มมากขึ้น ดังเช่นบทสัมภาษณ์นักศึกษาศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวว่า

“ควรจะไปใช้จริงกับคนอื่นบ้าง เพราะการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ มีจุดเด่นที่สำคัญสองอย่างคือ เกร็ดความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจ และกิจกรรมต่างๆที่ได้ทำ ซึ่งช่วยให้ซึมซับความเป็นไทยได้อย่างเหมาะสม นั่นคือได้รู้เนื้อหาแบบภาคทฤษฎีแล้วก็เอามาปฏิบัติด้วย เมื่อได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง ก็ทำให้เข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ต่อได้.....”

(นักศึกษา กศน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“...น่าจะเอาไปใช้จริงจะช่วยทำให้คนอื่นได้เรียนรู้ความเป็นไทยแบบนี้บ้าง แต่การที่จะให้คนอื่นมาสนใจ หนุ่ว่ามีอยู่ที่แต่ละคนนะคะ บางทีคนนี้อาจจะชอบอย่างนั้น คนนั้นอาจจะชอบอย่างนี้ ไม่เหมือนกัน การเอาไปใช้กับคนอื่น อาจจะต้องปรับปรุงเนื้อหาและกิจกรรมให้เป็นเรื่องใกล้ๆตัว น่าจะทำให้ได้ประโยชน์ และคนน่าจะสนใจนะคะ.....”

(นักศึกษา กศน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

อย่างไรก็ตาม ในการทำรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนขยายออกไปเป็นวงกว้างนั้น จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วน เพื่อให้เนื้อหาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในทุกๆด้านเผยแพร่ไปสู่สาธารณะให้มากที่สุด การเข้ามาช่วยกันเพื่อให้เกิดเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีการกระจายการจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้เรียนอื่นๆ

“ควรส่งเสริมให้มีการเรียนให้มากขึ้นคะ เพราะทำให้เพื่อนๆ หรือคนอื่นๆ ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับความเป็นไทยเหมือนกัน เพราะการที่ทุกคนได้เรียนรู้ความเป็นไทยให้มากขึ้น ก็น่าจะช่วยอนุรักษ์ความเป็นไทยไว้สืบไป แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆด้วย เพราะจะช่วยทำให้เนื้อหาหรือกิจกรรมเกี่ยวกับความเป็นไทยมีความหลากหลายมากขึ้น”

(นักศึกษา กศน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2557)

“.....ควรส่งเสริมให้แพร่หลายครับ เพราะความเป็นไทย เป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยควรจะต้องรู้ แต่บางทีเราไม่รู้ว่าจะหาอะไรได้จากตรงไหน บางทีหาแล้วอาจจะไม่ใช่ก็ได้ เพราะมันไม่มีใครเคยมาบอกอะครับว่าอันไหนผิดหรือถูก บางทีมันก็ไม่ม่ีสิ่งกระตุ้นให้เราสนใจเลย ในโทรทัศน์ก็ไม่ค่อยมีอะไรแบบนี้ ผมว่าควรจะต้องมีคนมาทำอย่างจริงจังนะ สนับสนุนให้เป็นเรื่องเป็นราว เพื่อให้ทุกคนได้รู้เหมือนกัน ก็จะทำให้ความเป็นไทยไม่สูญหายไป”

(นักศึกษา กศน. ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2557)

กล่าวโดยสรุปคือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้ขยายออกไปในวงกว้าง เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีจุดเด่นตรงที่มีเรื่องราวและเกร็ดความรู้ที่สนุกและมีชีวิตชีวา ช่วยให้การเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นไปอย่างสนุกสนาน รวมทั้ง กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่มีเหมาะสมที่ช่วยทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และซาบซึ้งเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้มากขึ้น อันจะทำให้เด็กและเยาวชนไทยได้เรียนรู้เรื่องราว และได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการช่วยสืบทอดลักษณะความเป็นไทยให้คงอยู่ยั่งยืนสืบไป

3.9 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยการจัดการสนทนากลุ่ม

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค เสร็จสิ้นไปแล้ว ผู้วิจัยได้จัดการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยการจัดการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ การจัดการสนทนากลุ่มในครั้งนี้จัดขึ้นที่ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค มีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 2 มีนาคม 2557 และอาทิตย์ที่ 1 มิถุนายน 2557 เวลา 10.30 – 12.00 น. ณ ห้องประชุม ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางแค โดยผู้วิจัยได้ประสานงานผ่านอาจารย์ประจำชั้นเพื่อนัดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ตรงตามเวลาที่กำหนด และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางแค ข้าราชการชำนาญการพิเศษ กรรมการสถานศึกษาสังกัด กศน. ครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน นักวิชาการการศึกษา นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค ซึ่งบุคคลต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม 3 ประเด็น (ภาคผนวก ข) ผลการจัดการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

3.9.1 การวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับการวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นว่า การวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน นั้น เป็นกระบวนการพิจารณาการตัดสินใจล่วงหน้าในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล ในการกำหนดจุดหมาย และการตัดสินใจวิธีการที่ดีที่สุดในการส่งเสริมลักษณะอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ส่วนสาเหตุที่ต้องวางแผนนั้น เนื่องจากการวางแผนกิจกรรมมีประโยชน์ในการช่วยจัดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการดำเนินงาน ปรับสภาพในปัจจุบันให้เป็นสภาพที่พึงประสงค์ ทำให้การปฏิบัติงานต่างๆ เป็นไปโดยประหยัดมีประสิทธิภาพ ลดระยะเวลาในการทำงาน และก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ต้องการ นอกจากนี้การวางแผนยังเป็นเครื่องมือให้มีการตัดสินใจ

อย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆด้วยโดยลักษณะของการวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสมต้องมีลักษณะดังนี้คือ 1.มีความเป็นไปได้สูง 2.สามารถนำสู่การปฏิบัติได้ 3.มีความยืดหยุ่น 4. สื่อความได้กระชับชัดเจน 5.ครอบคลุมปัญหา 6. ประหยัด 7. มีความสอดคล้องกัน และ 8.การวางแผนต้องมีประโยชน์ต่อองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงจะทำให้การวางแผนเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันหนึ่งในผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสริมว่า ในการวางแผนใดๆ ก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วางแผนจะต้องคำนึงถึงเสมอ คือ 1.ต้องการจะทำงานอะไร 2.ต้องการผลงานอย่างไร 3.มีกิจกรรมอะไรบ้างที่ต้องทำ 4.ขั้นตอนของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม 5.ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรม 6. ผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม 7. จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง โดยในกรณีของการวางแผนเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนั้นก็พิจารณาถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละฝ่ายด้วย ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเห็นด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคนได้ร่วมกันอภิปรายถึงขั้นตอนในการวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า การวางแผนกิจกรรมนั้นประกอบด้วยขั้นตอนหลายขั้นตอนที่สำคัญที่อาจจะมีหลากหลายแตกต่างกันไป แต่สาระสำคัญนั้นจะไม่แตกต่างกันมาก โดยขั้นตอนของการวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1.การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เป็นการศึกษา ตรวจสอบสภาพปัญหาเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา 2.การพิจารณาและกำหนดสมมติฐาน เป็นการรวบรวมข้อมูลในการพิจารณาสภาพการณ์และตั้งเป็นสมมติฐาน 3.การออกแบบทางเลือก เป็นการออกแบบทางเลือกในแต่ละในแต่ละทางว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไรได้บ้างบนพื้นฐานของสภาพการณ์ที่เป็นปัจจุบัน 4.การประเมินทางเลือก เป็นการระดมความคิดในการประเมินทางเลือกแต่ละทางว่ามีผลดีผลเสีย หรือผลกระทบอย่างไรบ้าง 5.การเลือกทางเลือก เป็นการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่คิดว่าเหมาะสมด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ อันจะนำไปสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจนที่สุด 6.การลงมือปฏิบัติและสร้างแผนสนับสนุน เป็นการร่วมมือกันปฏิบัติตามแผนที่กำหนด รวมทั้งสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันเป็นการช่วยกันสนับสนุนงานให้ลุล่วงไปได้ 7.การทบทวน และติดตามผล เป็นการตรวจสอบการทำงานว่ามีผลสำเร็จและปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น 8. การรายงานผล เป็นการสรุปผลการดำเนินการและนำเสนอผลเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการอย่างแท้จริง ทั้งนี้หน่วยงานที่ควรเข้ามามีบทบาทในการวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ นักศึกษา การศึกษานอกระบบ โรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษากิจกรรม ผู้เรียน และผู้นำชุมชน ซึ่งจะเป็นผู้ที่ช่วยทำให้การวางแผนกิจกรรมเป็นไปอย่างครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

3.9.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน นั้นจะต้องทำหลายส่วน ทั้งการบูรณาการ การเรียนรู้ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ผู้เรียนที่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาจากที่หลากหลาย ดังนั้นเนื้อหาไม่จำเป็นต้องสอนอย่างดัดเดียว แต่จะต้องบูรณาการวิชาความรู้ต่างๆ มาสอนร่วมกันเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและประสบการณ์ของผู้เรียนรวมทั้งควรจะมี ความใกล้เคียงกับวิถีชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นผู้เรียน โดยครูต้องมีหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และหลากหลาย ควรให้มีทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาความเข้าใจในเนื้อหาของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ในความรู้บางอย่างเช่น เรื่องการจักสาน การพัฒนาด้านทักษะโดยให้ผู้เรียนหัดจัก หัดสาน ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาของการจักสานไปด้วยพร้อมๆ กับการฝึกทักษะให้ชำนาญ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านพฤติกรรมความเป็นไทยของผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วย โดยครูจะต้องคำนึงถึงเสมอว่า ทุกหน่วยการเรียนรู้ที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ครบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนในปัจจุบันครูมักจะเน้นที่เนื้อหา แต่ละเลยการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม คือ ได้ความรู้ความเข้าใจ ได้ปฏิบัติเห็นกระบวนการ และได้คุณธรรม จริยธรรมไปด้วย โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มท่านหนึ่งได้ยกตัวอย่างของการสอนความรู้เรื่องการทำอาหารขาย ซึ่งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียนสูง แต่สามารถทำอาหารได้อร่อยถูกปากผู้ซื้อจนมีชื่อเสียงโด่งดัง ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะการสอนดังกล่าวนี้เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจริง โดยใช้กระบวนการสอนแบบปฏิบัติที่มีขั้นตอน คือ 1) สังเกตวิธีการทำ 2) ทำตามแบบ 3) ฝึกทำเองโดยไม่มีแบบ 4) ฝึกให้เกิดความชำนาญ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวนี้นับเป็นการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม คือ ได้ความรู้ความเข้าใจ ได้ปฏิบัติเห็นกระบวนการ และได้คุณธรรม จริยธรรมไปด้วย และที่สำคัญคือการเรียนรู้แบบนี้ใช้ประเมินตามสภาพจริงโดยดูจากผลงาน/ชิ้นงาน กระบวนการทำ ขั้นตอนการทำ จริยธรรมของผู้เรียน รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ จะทำให้ผู้เรียนมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ เพราะการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริง เห็นสภาพการณ์จริง เห็นตัวอย่างที่ทำจริง ในเรื่องราวที่เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยในด้านต่างๆ ผู้เรียนย่อมจะเกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ และติดตัวผู้เรียนอยู่ไปตลอดซึ่งก็คือความยั่งยืนของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนั่นเอง

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันยกตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน อันได้แก่ เทคนิคคร่อมด้วยช่วยงานกลุ่ม (STAD) เทคนิคกลุ่มแข่งขัน (TGT) เทคนิคเติมเต็ม (Jigsaw) เทคนิคอควินโต๊ะกลม (Round Table) เทคนิคชักโซ่ไล่เรียง (Round Robin) เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) เทคนิคค้นหาพร้อมกัน (Group Investigation) เทคนิคเครือข่ายความคิด (Team Word-Webbing) เทคนิคโครงสร้างความรู้ (Graphic Organizer) เช่น แผนที่ความคิด (Mind Map) แผนที่ใยแมงมุม (Web) แผนที่รูปแบบเวนน์ (Venn Diagram) แผนที่กระดูกปลา (The Fish Bone) และแผนที่ความคิดแบบเปรียบเทียบ

เรียงลำดับ (The Ranking Ladder) เป็นต้น ทั้งนี้เทคนิคต่างๆ เหล่านี้เป็นเพียงส่วนที่จะนำทางให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมาย นั่นคือ การมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ได้ คือ การรู้จักประยุกต์ บูรณาการความรู้ เนื้อหาของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมากกว่า

3.9.3 แนวทางการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ลักษณะความเป็นไทยเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทยอยู่แล้ว ดังนั้นการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยในแต่ละด้านจึงสามารถทำได้ด้วยกันได้หรือมีความสอดคล้องกับ โดยแนวทางการส่งเสริมส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

3.9.3.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลลักษณะความเป็นไทยในด้านต่างๆ ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่ทั้งวัฒนธรรมหลัก และวัฒนธรรมรอง(ท้องถิ่น) โดยมุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีต สภาพการณ์ปัจจุบัน และความสำคัญอย่างถ่องแท้ อันจะเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้ได้เห็นคุณค่า ยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมและแพร่หลายได้ต่อไป

3.9.3.2 ขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยรณรงค์ให้หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาภาคประชาชน โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนภาคประชาชน เห็นความสำคัญ และตระหนักว่าความเป็นไทยเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นเรื่องของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน การบริการด้านความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

3.9.3.3 ส่งเสริมกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย โดยต้องรักษาจุดแข็งของความเป็นไทยเอาไว้ และต้องส่งเสริมความเป็นไทยที่ยังอ่อนแอ ให้กลายเป็นจุดแข็ง รวมทั้งฟื้นฟูความเป็นไทยที่กำลังจะสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม จึงจะช่วยรักษาลักษณะความเป็นไทยไว้ให้ยั่งยืนได้ เช่น การส่งเสริมให้มีการเคารพธงชาติของนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทุกระดับ การรณรงค์ให้ประดับประดาธงชาติไว้หน้าบ้านเมื่อมีเทศกาลสำคัญ การให้ผู้มีชื่อเสียงในสังคมเป็นต้นแบบที่ดีในการนิยมไทยและใช้สินค้าไทย เป็นต้น

3.9.3.4 คุ้มครองลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาไทยเพื่อรักษาภูมิปัญญาไทย เช่น ชื่อมวยไทย ชื่อข้าวหอมมะลิไทย เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแลเรื่องการจดลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาไทย

3.9.3.5 การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่าน สื่อ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และวิธีการต่างๆ เช่น การจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้น รวมทั้งการถ่ายทอดผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นต้น

3.9.3.6 จัดตั้งสถาบันการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยทำหน้าที่ในการผลิตผลงานทั้งทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยที่เป็นรูปธรรมและเข้าถึงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนเพื่อให้ความเป็นไทยกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของประชาชนทุกหมู่เหล่า

3.9.3.7 ประกาศยกย่องผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ และประกาศยกย่องผู้ธำรงรักษาความเป็นไทยในด้านต่างๆ เช่น ศิลปินแห่งชาติ ครูภูมิปัญญาไทย ปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับความเป็นไทยได้อย่างเต็มที่ อันจะทำให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า และร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

3.9.3.8 จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นศูนย์กลาง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิต และต้องส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของสื่อมวลชนในด้านความเป็นไทยให้มากยิ่งขึ้น

3.9.4 ปัญหา อุปสรรคของการใช้รูปแบบกิจกรรม

ผลการสนทนากลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และข้อเสนอแนะอื่นๆ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปัญหา อุปสรรค และ แนวทางแก้ปัญหา ของการการจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.9.4.1 ด้านบุคคลากร

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า บุคคลเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้เกิดสิ่งต่างๆขึ้น บุคคลในที่นี่เป็นผู้เรียน ผู้สอน และผู้มีส่วนได้เสียในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยปัญหาด้านบุคคลประกอบด้วย

-ผู้เรียนซึ่งเป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหลากหลายทั้งทางด้านอายุ อาชีพ และประสบการณ์ ดังนั้นจึงมีบางส่วนให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่จัดขึ้นน้อย วิธีการแก้ไข ผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลตามหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน

-ผู้สอนที่ไม่มีความรู้ความสามารถในเนื้อหามากเพียงพอที่จะอธิบายถึงลักษณะความเป็นไทยได้ในหลากหลายแง่มุม จึงทำให้การใช้กิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยไม่น่าสนใจ และไม่กระตุ้นให้เกิดความสนใจเท่าที่ควร วิธีการแก้ไขคือผู้สอนจะต้องเลือกเทคนิควิธีการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาความเป็นไทยที่จะนำเสนอเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีความต้องการเรียนรู้ จะได้ศึกษาเนื้อหา ความรู้ เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนเพิ่มเติมด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น

-ผู้บริหารไม่เห็นประโยชน์ และความสำคัญของการใช้รูปแบบเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จึงทำให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความยากลำบาก วิธีการแก้ไข จะต้องอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ผู้บริหารรับทราบ

-ผู้เกี่ยวข้องยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย มีทัศนคติที่ไม่ดี ขาดประสบการณ์ ทำให้การดำเนินงานในการจัดการเรียนรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก และก่อให้เกิดอุปสรรคอื่นๆ ตามมาได้ วิธีการแก้ไข ต้องอธิบายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของการใช้รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น รวมทั้งต้องเสริมสร้างทัศนคติ และประสบการณ์ที่ดีให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.9.4.2 ด้านเครือข่ายการเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า เครือข่ายในการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากการสร้างเครือข่ายเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรสถาบัน และแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ตลอดจนส่งเสริมการภารกิจให้มีผลสำเร็จจนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนด แต่ปัญหา อุปสรรคที่พบบ้านเครือข่าย ได้แก่

-ปัญหาภายในองค์กร

ผู้บริหาร และครู เป็นหัวใจสำคัญของการประสานงานเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้ในการดำเนินการจัดการศึกษาที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายการทำงาน กศน. คือ

ผู้บริหาร ขาดภาวะผู้นำ ขาดบุคลิกภาพที่ดี ขาดภูมิรู้ ภูมิฐาน และภูมิธรรม ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี ไม่กระจายอำนาจให้อิสระในการตัดสินใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ขาดทักษะในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่าย

ครูไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของงานการศึกษาออกโรงเรียนอย่างชัดเจน และไม่เข้าใจในวัฒนธรรมการทำงานของเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ ขาดความเข้าใจในวิธีการทำงานในรูปแบบของ กศน. ขาดทักษะการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาออกโรงเรียน วิธีการประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน การประสานงานระหว่างครูกับเครือข่ายไม่เกิดความต่อเนื่อง ครูไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่และต้องมีการใช้จ่ายในการเดินทางเข้าพื้นที่ นอกจากการสร้างสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันในการทำงานร่วมกับเครือข่ายแล้ว เครือข่ายยังต้องการขวัญกำลังใจ และสิ่งตอบแทนอีกด้วย

-ปัญหาภายนอกองค์กร

จากปัญหาภายในองค์กรดังกล่าว ส่งผลให้เครือข่ายไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกัน ซึ่งบางครั้งฝ่ายต่างมองที่ผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก เครือข่ายจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการโดยดูที่ความชัดเจนในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงาน เมื่อการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นไม่มีการสานต่อความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เช่น การถอดบทเรียนร่วมกัน หรือ

การสร้างความสัมพันธ์อื่นที่จะเป็นการส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน ทำให้การดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา กคน. ร่วมกับเครือข่ายไม่ครอบคลุมทุกกิจกรรม

3.9.4.3 ด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้ร่วมกันสรุปความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของวิชาความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจาย ทั่วทุกแห่ง ทั้งชุมชนเมือง และชุมชนชนบท เป็นชุมชนที่พบปัญหาที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ค้นพบได้อย่างไม่รู้จบ แต่ปัญหาอุปสรรคที่พบด้านแหล่งทรัพยากร ได้แก่

-แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคล เช่น บุคคลที่มีผลงานได้รับการยกย่อง เป็นต้นแบบกับบุคคลรุ่นหลัง ครูต้นแบบ หลงเหลืออยู่น้อย ส่วนหนึ่งปลีกตัวออกไปอยู่ในที่เล็กๆ ทำให้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ไม่หลากหลายเพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมีน้อยลงไปทุกวันๆ จึงควรได้รับการแก้ไข และส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

-แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ และสัตว์ป่านานาชนิด ประสบกับปัญหาเสื่อมโทรมและถูกทำลายด้วยน้ำมือมนุษย์ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้เปลี่ยนแปลงสภาพไป และบางแห่งก็ไม่เปิดให้เข้าชม จึงทำให้การศึกษาค้นคว้าในเรื่องของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยอาศัยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทนี้ลดลง และเสี่ยงต่อการสูญหายไป

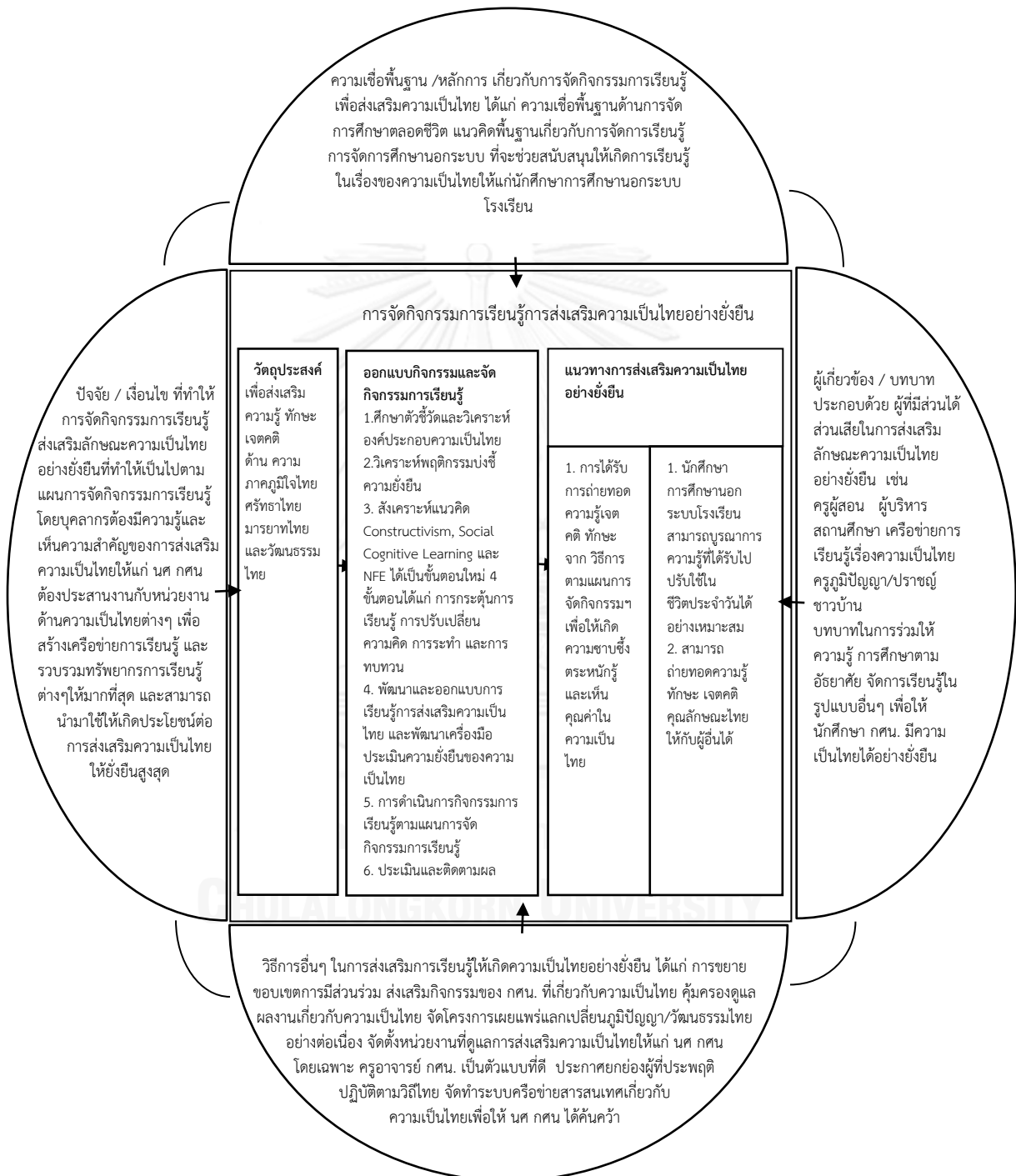
-แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ที่ใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร ประสบกับปัญหาคุณภาพของสื่อที่ไม่ได้มาตรฐานเพียงพอ รวมถึงการถูกรุกล้ำโดยวัฒนธรรมข้ามชาติ และการเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีระดับสูง ซึ่งเป็นเหมือนดาบสองคมที่มีทั้งคุณประโยชน์และโทษมหันต์ต่อผู้เรียนเช่นกัน

-แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทวัตถุและอาคารสถานที่ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ กำลังประสบปัญหาภัยความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และจากน้ำมือมนุษย์ ซึ่งทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุที่แสดงถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนค่อยๆ ผุพัง สูญหายไปโดยไม่ได้รับการเหลียวแลจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่าที่ควร

กล่าวโดยสรุป ปัญหา อุปสรรคของการใช้รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ด้านเครือข่าย และด้านทรัพยากรการเรียนรู้ โดยปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวนี้ เป็นส่วนสำคัญที่น่าจะเกิดขึ้นในการนำรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปใช้จริง จึงควรได้รับการแก้ไขจากผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

จากผลการวิจัยทั้งหมดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบนั้น ความรู้จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาสรุปเป็นรูปแบบรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

โดยเรียกชื่อว่า “รูปแบบฝึกฟื้นใจไทย : Sustainable Thainess’s Resurrection Model” ดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 13 รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียน ในแผนภาพ “รูปแบบฝึกฟื้นใจไทย : Sustainable Thainess’s Resurrection Model” นี้ เกิดขึ้นเพื่อต้องการจะรื้อฟื้นความเป็นไทย เป็นการเรียนรู้ เพื่อฟื้นฟูความรู้สึกที่ดิ่งตามอย่างไทยของบุคคลให้เกิดขึ้นอีกครั้ง โดยนำเสนอเรื่องราว ความรู้ เกร็ดประวัติศาสตร์ ในอดีตเพื่อให้เกิดความตระหนักและสำนึกในคุณค่าของความเป็นไทยที่ บรรพบุรุษได้ตั้งต้นไว้

รูปแบบฝึกฟื้นใจไทยนี้ เป็นผลมาจากการศึกษาตัวชี้วัดของความเป็นไทยของนักศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ความภูมิใจไทย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับความรู้สึกชอบ สนใจ และเลือกใช้สินค้าไทย รวมถึงการแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างเห็นได้ชัด 2) ความศรัทธาไทย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัดเกี่ยวกับการยึดมั่นในความเชื่อ ความศรัทธา ตามแบบอย่างไทยที่เป็นสิ่งดั่งามที่สืบกันมาแต่โบราณกาล 3) มารยาทอย่างไทย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัดเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน ด้วยกริยามารยาทที่อ่อนช้อยดั่งามตามอย่างวิถีชีวิตแบบไทย 4) วัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัดเกี่ยวกับความยึดมั่น ความรักและความห่วงใย ในประเพณีวัฒนธรรมไทย และรูปแบบนี้ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างเสริมความคิด ความเชื่อ อุดมคติ และเจตคติ ผ่านเนื้อหาในการส่งเสริมความเป็นไทย 12 เรื่อง เทคนิคการถ่ายทอด สื่อการเรียนการสอน ความตระหนักความซาบซึ้งในการสื่อสารความเป็นไทยในรูปแบบต่างๆ และการเรียนรู้บอกเล่าเรื่องราว ความประทับใจ นอกจากนี้ยังใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทยทั้งที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการได้รับประสบการณ์จริง และนามธรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการอ่าน การอภิปรายกลุ่ม ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยการใช้การประเมินตามสภาพจริงในการประเมิน และพิจารณาร่วมกับแนวทางการส่งเสริมอื่นๆ จากผู้ที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายทางสังคม รวมทั้งการบูรณาการความเป็นไทยที่เกิดขึ้นเข้าสู่วิถีชีวิตได้อย่างกลมกลืน และการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป รูปแบบฝึกฟื้นใจไทยนี้ เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนผ่านกิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยด้านต่างๆ ทั้งแบบที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ผสานกับการส่งเสริมอื่นๆ ที่มีอยู่ในสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถรื้อฟื้นถึงประสบการณ์ที่ดีในอดีตเกี่ยวกับความเป็นไทยที่เคยสัมผัส เคยได้รับ หรือเคยเกิดขึ้น จากบุคคล และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสังคม แต่ประสบการณ์ดังกล่าวอาจจะถูกลบทับด้วยประสบการณ์ใหม่ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นจนลักษณะความเป็นไทยในตัวผู้เรียนลดน้อยถอยลงไป ทั้งนี้การส่งเสริมความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนผ่านกิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยนั้น จะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบที่มีลักษณะความเป็นไทยในแต่ละด้านอย่างชัดเจน และการเรียนรู้จากการศึกษาและลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนและรื้อฟื้นประสบการณ์ความเป็นไทยในอดีตแล้ว ผู้เรียนยังจะได้ปรับเปลี่ยนทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ เจตคติ และอุดมคติ โดยที่กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นจะส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ความคิดเกี่ยวกับความเป็นไทยขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและวิถีชีวิตของตนเองในปัจจุบันมากที่สุดโดยยึดหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีความยืดหยุ่นและเน้นการนำไปใช้ในชีวิตของผู้เรียนได้ เนื่องจากความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้าง

เองนี้จะอยู่กับตัวผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนั้นจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ในตัวผู้เรียนบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตของตัวผู้เรียนได้อย่างกลมกลืน ซึ่งจะช่วยให้ความเป็นไทยที่เกิดขึ้นโดยผู้เรียนนั้นยั่งยืนเพิ่มมากขึ้นอีก นอกจากนี้ยังจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นไทยที่เกิดขึ้น ส่งต่อให้แก่บุคคลอื่น ด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการบรรยาย การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ กรณีตัวอย่าง อนุกรมต่างๆ ตามความเหมาะสม ก่อให้เกิดเป็นวงจรที่เป็นพลวัตรอันจะช่วยขับเคลื่อนให้เกิดความเป็นไทยขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อก้าวถึงที่สุดแล้ว รูปแบบฝึกฝนใจไทยจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยให้ความเป็นไทยเกิดขึ้นใหม่อีกครั้งในตัวและหัวใจของผู้เรียน อีกทั้งสามารถแผ่ขยายไปสู่บุคคลรอบข้างด้วย อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ความเป็นไทยสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนไปตลอดกาลนาน

ลักษณะเด่นของรูปแบบฝึกฝนใจไทย(Sustainable Thainess's Resurrection Model) คือ

1) การได้ตัวชีวิตลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบไปด้วย 68 ตัวชีวิต ที่มีความทันสมัย เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน

2) มีการแบ่งหมวดหมู่ของตัวชีวิตลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเป็นองค์ประกอบเพื่อให้นักศึกษาค้นคว้าได้สะดวกขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ ความภูมิใจไทย ศรัทธาไทย มารยาท และวัฒนธรรมไทย

3) เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนต่างๆของรูปแบบฝึกฝนใจไทย ได้ผ่านการตรวจสอบของคุณทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การวัด กระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบโรงเรียน และลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มาเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือและรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียดในทุกขั้นตอน

4) การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ หรือการค้นคว้าหาคำตอบด้วยวิธีการต่างๆ ที่ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจของตนเอง จนได้ข้อสรุปเฉพาะตนที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ในชีวิตจริง

5) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนรู้จากการอ่าน เป็นต้น มาผสมผสานกัน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสร้างความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยในแบบของตัวเอง ซึ่งความรู้ที่ได้ไม่จำเป็นต้องตรงกับตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆตลอดเวลา

6) การจัดการเรียนรู้จะเน้นให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะต่างๆ รวมทั้งการได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างกันจนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

7) การจัดการเรียนรู้เน้นการร้อยพันความประทับใจในเป็นไทยของผู้เรียนในอดีตที่ผ่านมา และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก การเห็นคุณค่า ในความเป็นไทย ซึ่งรูปแบบจะเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งจะมีความยืดหยุ่น และคล่องตัวสูง

8) มีการวัดความรู้ พฤติกรรม และทักษะ ของผู้เรียน และยังมีการวัดประสิทธิภาพ (Efficiency) ของรูปแบบฯ จากสูตร E_1 / E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นข้อมูล E_1 และใช้ข้อมูลจากคะแนนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยเป็นข้อมูล E_2

9) มีการติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ไปแล้วเพื่อติดตามผลความคงอยู่ของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วม

ซึ่งเมื่อบุคคลผ่านการเรียนรู้จากรูปแบบฝึกฝนใจไทย แล้วย่อมจะนำไปสู่การมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และจะทำให้ความเป็นไทยได้รับการสืบสาน และคงคุณค่าของความเป็นไทยให้ยั่งยืนตลอดไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทั้งศึกษาผลของการทดลองใช้ รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Method Research) โดยวิธีการวิจัยเชิง ปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การศึกษาตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอก ระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและตำราต่างๆ และตรวจสอบคุณภาพองค์ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดของลักษณะความเป็นไทยขึ้น

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ได้พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

จากนั้นในตอนที 3 การศึกษาผลของการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการประเมิน และติดตามผลของ การใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ตลอดจนรับฟังข้อเสนอแนะในการนำ รูปแบบไปใช้ จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนผ่านการสนทนากลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้นรวม 542 คน ประกอบด้วย นักศึกษาการศึกษานอก ระบบโรงเรียนในกรุงเทพมหานครสำหรับศึกษาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืน 512 คน นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางแค สำหรับศึกษาผลการใช้ รูปแบบ 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน แบบประเมิน รูปแบบ แบบประเมินตนเอง แบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดความพึงพอใจเกี่ยวกับลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และประเด็นการสนทนากลุ่ม ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การทดสอบค่าที (Paired-samples t – test) การวิเคราะห์ องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ในครั้งนี้ สรุปออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย

ลักษณะความเป็นไทย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 68 ตัวจัดอยู่ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 ความภาคภูมิใจไทย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความรู้สึกเชื่อมั่น มองเห็นคุณค่า ความสำคัญ เห็นความเข้มแข็ง และมีความซาบซึ้งในเอกลักษณ์ต่างๆ ของไทย ประกอบด้วย 36 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1.1.1. เลือกที่จะใส่ผ้าไทยทุกครั้งในเทศกาลสำคัญๆ
- 1.1.2. ชอบเที่ยวชมอาคารทรงไทยแบบต่างๆ
- 1.1.3. ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ
- 1.1.4. ภูมิใจ และเลือกใช้สมุนไพรไทย
- 1.1.5. ชอบอ่านวรรณคดีไทย
- 1.1.6. ชอบฟังเพลงไทยเดิม
- 1.1.7. ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน
- 1.1.8. ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส
- 1.1.9. สนใจการเล่นพื้นบ้านไทย
- 1.1.10. สนใจในดนตรีไทย
- 1.1.11. สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน
- 1.1.12. สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ
- 1.1.13. เข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทย
- 1.1.14. เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง
- 1.1.15. นิยมใช้สินค้าไทย
- 1.1.16. ภูมิใจในภูมิปัญญาในการสร้างบ้านทรงไทย
- 1.1.17. สนใจกีฬาพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น
- 1.1.18. เลือกซื้อสินค้าไทยเป็นของขวัญให้ผู้อื่น
- 1.1.19. ชอบและเลือกรับประทานขนมไทย
- 1.1.20. ภูมิใจในการแพทย์แผนโบราณ/
- 1.1.21. เลือกใช้สุภาพศั คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม
- 1.1.22. สนใจภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังตามวัดวาอารามต่างๆ
- 1.1.23. ชื่นชม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยภาคต่างๆ
- 1.1.24. นั่งพับเพียบเรียบร้อย เมื่อมีผู้ใหญ่นั่งกับพื้น
- 1.1.25. เลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองเป็นของขวัญ
- 1.1.26. ภูมิใจในนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน และจะดูทุกครั้งที่มีโอกาส
- 1.1.27. ติดตามข่าวสารต่างๆในพระราชสำนัก

- 1.1.28. ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม
- 1.1.29. รดน้ำดำหัว ขอพรผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์
- 1.1.30. เลือกที่จะสั่งอาหารไทยพื้นเมืองมารับประทาน
- 1.1.31. แต่งชุดไทยทุกครั้งที่มีโอกาส
- 1.1.32. กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโล”
- 1.1.33. ไม่นั่งไขว่ห้างเวลาพูดกับผู้อื่น
- 1.1.34. สามารถประเคน และรับของจากพระสงฆ์ ได้อย่างถูกต้อง
- 1.1.35. ซื้อสินค้าในการจัดแสดงสินค้าพื้นบ้านทุกครั้งที่มีโอกาส
- 1.1.36. รู้จักและปฏิบัติการแสดงความเคารพแบบ อัญชลีกรรม (การประนมมือ) นมัสการ (การไหว้) และ อภิวาท (การกราบ) ได้อย่างถูกต้อง

1.2 ความศรัทธาไทย หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความยึดมั่นในคติ ความเชื่อ แบบแผน ในเอกลักษณ์ต่างๆของไทยที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 14 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1.2.1 ยึดมั่นในคติเกี่ยวกับ “การรักษาวลสงวนตัว” ของหญิงไทย
- 1.2.2 ทำบุญ ทำทาน สม่ำเสมอ
- 1.2.3 ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
- 1.2.4 ดูหนังไทยทุกครั้งที่มีโอกาส
- 1.2.5 ใช้ และเขียนเลขไทย ได้อย่างถูกต้อง
- 1.2.6 ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ
- 1.2.7 ยึดถือคติ ความเชื่อของไทยแต่โบราณ
- 1.2.8 คำนับว่าพระราชประวัติ และศึกษาโครงการในพระราชดำริฯ
- 1.2.9 ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเมื่อทราบข่าวพระราชกรณียกิจ
- 1.2.10 ส่งและรับของจากผู้อื่นด้วยอาการสุภาพ
- 1.2.11 ให้ความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทย
- 1.2.12 ไม่ยื่นคำครีษะผู้ใหญ่ ขณะที่ท่านนั่งอยู่บนเก้าอี้
- 1.2.13 ไม่เคาะปากหม้อด้วยจุก หรือทัพพี
- 1.2.14 ซื้อสินค้าไทยทั้งขนมและของใช้เป็นของฝากทุกครั้ง

1.3 มารยาทไทย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนและดำรงตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนของวิถีชีวิตแบบไทยที่ต้องควบคุมกาย วาจา ให้อยู่ในกรอบของความสงบเสงี่ยม เรียบร้อย อ่อนโยน ประกอบด้วย 11 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1.1.1 ใช้คำเรียก “พี่ ลุง ป้า น้า อา” ฯลฯ กับผู้ที่มีอายุมากกว่า
- 1.1.2 ยิ้มแย้ม เป็นมิตรกับคนอื่น
- 1.1.3 อยู่ในอาการสำรวมเมื่ออยู่ในสถานที่สำคัญทางศาสนา
- 1.1.4 รู้จักเกรงใจผู้อื่น

- 1.1.5 รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- 1.1.6 ให้ความเคารพที่มีผู้อาวุโสกว่า
- 1.1.7 ยกมือไหว้ และกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย
- 1.1.8 ทำบุญ ทำทาน สม่ำเสมอ
- 1.1.9 มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ทุกข์ยาก
- 1.1.10 ค้อมตัวลง เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่
- 1.1.11 นำอาหารมาแบ่งปันกับเพื่อนในการรับประทานอาหาร

1.4 วัฒนธรรมไทย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว และปฏิบัติตามศีลธรรมอันดี ตามอย่างวิถีชีวิตแบบไทย ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1.4.1 แต่งกายด้วยชุดที่สุภาพ เมื่อไปทำบุญ
- 1.4.2 ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ
- 1.4.3 เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ
- 1.4.4 เข้าร่วมกิจกรรมไหว้ครู
- 1.4.5 ศึกษาหลักธรรมที่สำคัญของศาสนา
- 1.4.6 รักและหวงแหนอธิปไตยของชาติ
- 1.4.7 ยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอน หลักธรรมของศาสนาที่นับถือ

2. รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักรักการศึกษานอกโรงเรียน

รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักรักการศึกษานอกโรงเรียน ประกอบด้วย

2.1 องค์ประกอบลักษณะความเป็นไทย เป็นผลจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและข้อมูลเชิงประจักษ์จากนักรักการศึกษานอกโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ความภาคภูมิใจไทย ความศรัทธาไทย มารยาทไทย และวัฒนธรรมไทย

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เป็นแผนซึ่งผู้สอนเตรียมการจัดการเรียนรู้เรื่องลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ผู้เรียน โดยรวบรวมข้อมูลต่างๆ สำหรับวางแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ แผนการวัดผลประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ อันจะส่งผลให้นักศึกษานอกโรงเรียนที่เรียนเป็นผู้เรียนเกิดความคิด ความเชื่อ อุดมคติ และเจตคติอันดีต่อลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผ่านเนื้อหาในการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้ง 12 เรื่อง ผ่านเทคนิคการถ่ายทอด สื่อการเรียนการสอน ความตระหนักความซาบซึ้ง การสื่อสารในความเป็นไทย และการเรียนรู้บอกเล่าเรื่องราวความประทับใจ

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เป็นการจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด กิจกรรมจะต้องเหมาะสมและใกล้เคียงกับความสนใจของผู้เรียน ประกอบด้วยกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนรู้จากการได้รับประสบการณ์จริง และการจัดกิจกรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ การเรียนรู้จากการอ่าน การเรียนรู้ที่เกิดในชั้นเรียน และการอภิปรายกลุ่ม

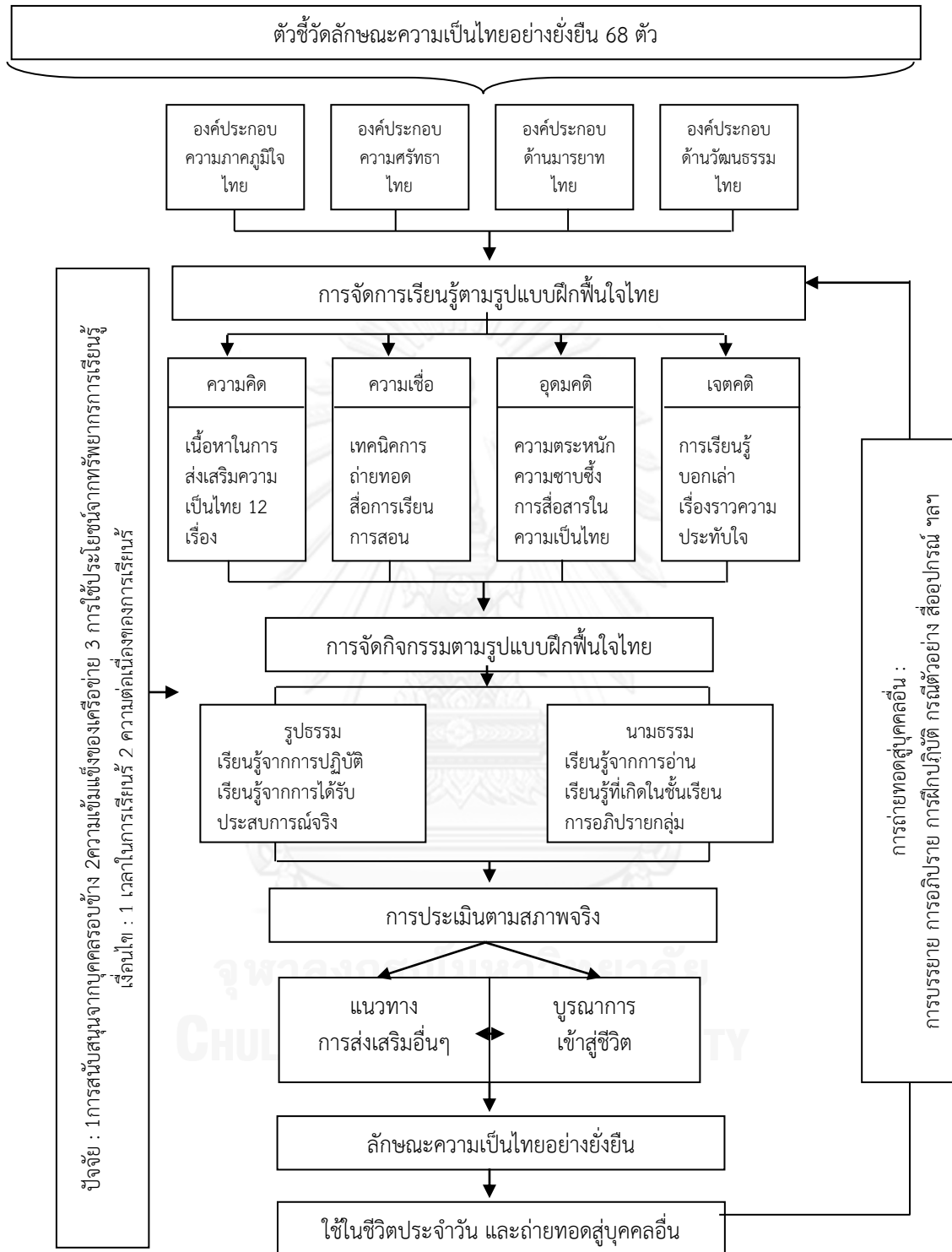
2.4 การประเมินตามสภาพจริง เป็นกระบวนการสังเกต บันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงานและสิ่งที่คุณเรียนทำ เพื่อเป็นข้อมูลความก้าวหน้าของคุณเรียนในเรื่องความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

2.5 บูรณาการเข้าสู่ชีวิต เป็นการที่คุณเรียนปรับเอาความรู้ ทักษะ เจตคติที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากแผนการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ตลอดจนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือปรับใช้ในสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

2.6 กระบวนการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น เป็นการบอกเล่าเรื่องราวความรู้ของตนเองไปสู่ผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆอย่างเหมาะสม ได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ กรณีตัวอย่าง สื่ออุปกรณ์ ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักรักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบลักษณะความเป็นไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทย การประเมินตามสภาพจริง การบูรณาการเข้าสู่ชีวิต และกระบวนการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น รวมทั้งปัจจัยและเงื่อนไขของรูปแบบ

ผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน สามารถนำรูปแบบฝึกฝนใจไทย ไปใช้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้ยั่งยืนได้ โดยต้องตระหนักและทำความเข้าใจในรูปแบบก่อน อันได้แก่ ตัวชี้วัดและองค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งสิ่งตั้งต้นที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่ผู้เรียน ในการวางแผนเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ต้องการรักษาให้คงอยู่หรือส่งเสริมให้เข้มแข็งขึ้น แผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ แผนการวัดผลประเมินผล อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเชื่อ อุดมคติ และเจตคติอันดีต่อลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผ่านเนื้อหาในการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ผ่านเทคนิคการถ่ายทอด สื่อการเรียนการสอน ความตระหนักความซาบซึ้ง การสื่อสารในความเป็นไทย และการเรียนรู้บอกเล่าเรื่องราวความประทับใจ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในความเป็นไทยอย่างยั่งยืนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ในขณะที่การประเมินตามสภาพจริงจะทำให้เห็นความก้าวหน้าของคุณเรียนซึ่งทำให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้แก่ การสนับสนุนจากคนรอบข้าง เครือข่ายการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ เวลา และความต่อเนื่องในการเรียน จากนั้นจะเป็นขั้นตอนของการบูรณาการความรู้ที่เกิดขึ้นเข้าสู่ชีวิตประจำวันได้ โดยมีการส่งเสริมความเป็นไทยอื่นๆมาช่วยในการสนับสนุนด้วย และสุดท้ายความยั่งยืนของความเป็นไทยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดองค์ความรู้ของความเป็นไทยที่เกิดขึ้นของตนเองให้กับผู้อื่นได้ด้วยวิธีการต่างๆที่เหมาะสม จึงนับเป็นการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

แผนภาพที่ 14 การใช้รูปแบบฝึกพื้นใจไทยเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนกับนักศึกษาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน เขตบางแค สรุปได้ดังนี้

3.1 นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีพฤติกรรมลักษณะความเป็นไทย โดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย) หลังเข้าร่วมการทดลอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง

3.2 นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย โดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย) หลังเข้าร่วมการทดลอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง

3.3 นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทย โดยรวมและรายด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย) หลังเข้าร่วมการทดลอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง

3.4 รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการทดลองมีลักษณะความความเป็นไทยอย่างยั่งยืนพัฒนาเพิ่มขึ้นร้อยละ 73

3.5 นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหาและหลักสูตร และด้านการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก ในขณะที่มีความพึงพอใจในด้านการประเมินการเรียนรู้ และด้านอื่นๆอยู่ในระดับมากที่สุด

3.6 การติดตามผลของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน พบว่า หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ยังคงมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนอยู่อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีประเด็นที่จะอภิปราย 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1. องค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย 2. รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. องค์ประกอบ และตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย

ลักษณะความเป็นไทย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 68 ตัว จัดอยู่ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความภาคภูมิใจไทย ความศรัทธาไทย มารยาทไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมีปรากฏอยู่ในผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เป็นเพราะความเป็นไทยไม่ใช่เพียงแต่เป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว แต่ความเป็นไทยเป็นส่วนผสมของลักษณะที่สำคัญในด้านต่างๆ

มารวมกัน ทั้งศิลปวิทยา ธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อถือต่างๆ โดยเริ่มต้นจากการที่ประชาชนพลเมืองที่มีลักษณะนิสัยใจคอคล้ายคลึงกันมาอยู่รวมด้วยกัน ดำเนินชีวิตในแนวเดียวกัน ผ่านกาลเวลาอันยาวนาน โดยรักษา พื้นฟู ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงผลของความศรัทธาเชื่อถือในคุณค่าของชีวิตในลักษณะอะไรก็ควรปฏิบัติอะไรผิดพึงเว้นเพื่อให้การกระทำหรือการแสดงออกในอดีตที่ดีงามดำรงคงอยู่เป็นหลักปฏิบัติเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงกาลปัจจุบัน และมีการสะสม ถ่ายทอดสืบต่อมาถึงอนาคตโดยไม่ขาดตอน (วีระ อำพันสุข, 2551)

ดังนั้นนิยามความหมายของความเป็นไทยจึงเป็นไปได้มากมายหลากหลายแง่มุม ตามแต่ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าจะหยิบจับเอาส่วนใดขึ้นมาพิจารณา ดังเช่น หทัยรัตน์ ทับพร (2549) ที่ให้นิยามความเป็นไทยว่าหมายถึง จิตสำนึกเชื้อชาติและ วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ที่ผูกพันกับความเป็นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นสถาบันหลักของชาติไทย และมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มชุมชนไทยร่วมกัน มีเอกลักษณ์เด่น แสดงว่าเป็นผู้ที่มีเชื้อชาติไทยหรือในรายงานการวิจัยคุณลักษณะเด็กไทยที่พึงประสงค์ของ(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) ที่ระบุว่า ความเป็นไทย หมายถึง การมีความตระหนักและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย การมีความรู้ ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าเอกลักษณ์ที่ดีของไทย หรือนิยามความเป็นไทยที่ มารยาท ลีลาพัฒนาวิทย์ (2543) ที่ได้นิยามไว้ว่า ความเป็นไทยเป็นผลรวมขององค์ประกอบชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรมที่แสดงถึงลักษณะเด่นของไทย โดยแสดงออกทางวัตถุและทางกาย ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม การช่างฝีมือ คหกรรมศิลป์ กีฬาและนันทนาการ กริยามารยาท นาฏศิลป์ ขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเห็นได้ว่าองค์ประกอบด้านความภาคภูมิใจไทย ความศรัทธาไทย มารยาทอย่างไทย และ วัฒนธรรมไทย นั้นสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ของคนไทย มาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล

ความภาคภูมิใจไทย นับว่าเป็นลักษณะทางจิตใจที่บุคคลชื่นชมหรือชื่นชอบในความเป็นไทย แม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะเมื่อบุคคลมีความตระหนักและเห็นคุณค่าแล้ว จะเกิดเป็นความเชื่อมั่น ซึ่งความเชื่อมั่นนี้จะนำไปสู่ความภาคภูมิใจได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผ่องศรี อิมสอน (2539) ที่ทำการศึกษารื่องความภาคภูมิใจในวิชาชีพพยาบาล ซึ่งกล่าวว่าการที่บุคคลจะเกิดความภาคภูมิใจในได้นั้นเกิดขึ้นมาจากความพึงพอใจ ความพร้อมและความรู้สึกที่ดี เห็นว่ามีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น และคุณค่าที่เกิดขึ้นในตนเองนั้นเป็นผลมาจากคนอื่น ภาพพจน์ของวิชาชีพพยาบาลในสังคมจะเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกภาคภูมิใจ และพยาบาลเองก็ต้องทราบถึงขอบเขตตลอดจนบทบาทต่างของพยาบาลในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างเสริมความรู้สึกที่ดีเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพมากขึ้น และ พัชราณี พิภพทองพรรณ (2553) ที่ทำการศึกษารื่องเอกลักษณ์และความภูมิใจในการเป็นนักเรียนราชินี ที่พบว่า ความภาคภูมิใจ คือ การที่นักเรียนราชินีเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นผู้มีความสามารถ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีความสำคัญ เป็นที่ยอมรับและยกย่องของสังคม ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเองในสิ่งที่ได้รับการอบรมปลูกฝัง ด้านกริยามารยาท คุณธรรมจริยธรรม ศิลปวัฒนธรรมไทย ส่วนองค์ประกอบอื่นๆที่ทำให้ให้นักเรียนภาคภูมิใจจะเป็นด้านกายภาพ คือ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสภาพสังคมของโรงเรียน

ความศรัทธาไทย เป็นเรื่องเกี่ยวกับความยึดมั่นใน คติ ความเชื่อ ความศรัทธา ตามแบบอย่างไทยที่เป็นสิ่งดีงามที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล รวมทั้งการปฏิบัติตามคติ ความเชื่อ นั้นๆ ด้วยความศรัทธา ยึดมั่น ถือมั่นในความเป็นไทยที่ดีงามเนื่องจากความศรัทธาไทยนี้นับว่าเป็นลักษณะทางจิตใจอย่างหนึ่งของบุคคลหรือสิ่งอันเป็นที่รัก เคารพ ชื่นชม และยึดมั่นในความเป็นไทยแม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม โดยศรัทธา หรือ faith นี้ มีความหมายตามพจนานุกรม หมายถึง ความเชื่อถือ, ความเลื่อมใส โดยทั่ว ๆ ไปแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ 1) ศรัทธาโดยไม่ต้องใช้ปัญญาแสวงหาความจริง 2) ศรัทธาโดยใช้ปัญญาแสวงหาความจริงไปพร้อมๆ กัน 3) ศรัทธาต่อเมื่อมีประสบการณ์ด้วยตนเองแล้ว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532) ซึ่งองค์ประกอบความศรัทธาในความเป็นไทยนี้ ประกอบด้วยศรัทธาในทุกรูปแบบข้างต้น เช่น ยึดถือคติ ความเชื่อของไทยแต่โบราณ เช่น ไม่สวมหมวกหรือไม่ผิวปากบ้าน นอนหันศีรษะไปทางทิศตะวันออก เป็นต้น ค้นคว้าพระราชประวัติ และศึกษาโครงการในพระราชดำริฯ ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเมื่อได้รับทราบข่าวพระราชกรณียกิจ เป็นต้น โดยในการที่คนไทยมีความศรัทธาในความเป็นไทยนี้น่าจะสืบเนื่องจากการศึกษา สั่งสมความรู้ ความเชื่อ ต่างๆ แล้วถ่ายทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเกิดเป็นความศรัทธาในเรื่องราวๆต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ความศรัทธาไทย จึงนับเป็นองค์ประกอบในลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในพฤติกรรมชีวิตที่เกี่ยวข้องกับซาบซึ้ง ชื่นชม ความยึดมั่น ยึดถือ และเลือกใช้สิ่งต่างๆที่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย และประพฤติปฏิบัติตามหลักคติความเชื่อของไทยไว้อย่างเหนียวแน่น รวมทั้งรู้จักแสดงและปฏิบัติตนตามแบบในแบบไทยๆได้อย่างเหมาะสม

มารยาทอย่างไทย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน ด้วยกิริยามารยาท ที่อ่อนช้อยงดงามตามอย่างวิถีชีวิตแบบไทย รวมถึงการเคารพนบนอบต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมารยาทอย่างไทยนี้ นับว่าเป็นลักษณะทางพฤติกรรมที่แสดงออกมาของของบุคคลที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความเป็นไทยได้อย่างชัดเจนในทุกกรณีซึ่งประกอบด้วยความอ่อนช้อยงดงาม มีน้ำใจ ตามแบบอย่างไทย มารยาทอย่างไทยนี้นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ เนื่องจาก มารยาทอย่างไทยนั้น เป็นพฤติกรรมที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติทั้งทางด้าน กิริยา วาจาต่างๆ ที่ได้ผ่านการสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับลักษณะนิสัยของคนไทยและสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ดังนั้น กิริยามารยาทในแต่ละท่าแต่ละแบบต่างๆงดงามและถูกต้องตามหลักของกายวิภาคและมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของส่งของ การทำความเคารพ การแสดงกิริยาอาการ การรับประทานอาหาร การให้และรับบริการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด การฟัง การใช้เครื่องมือสื่อสาร รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติในพิธีการต่างๆที่สุภาพเรียบร้อยที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคมโดยมีระเบียบแบบแผนอันเหมาะสมตามกาลเทศะและวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งในการจะส่งเสริมความเป็นไทยให้ยั่งยืนนั้นนอกจากทางด้านจิตใจอันเป็นส่วนสำคัญแล้ว ทางด้านพฤติกรรมก็นับเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยทำให้บุคคลซึมซับ และเกิดการเรียนรู้ในวิถีประพฤติปฏิบัติดังกล่าว แล้วนำไปสู่กับปรับปรุงเปลี่ยนแปลงถ่ายทอดจนสามารถนำความเป็นไทยไปสู่ความยั่งยืนได้ ซึ่งมีผู้ศึกษาการส่งเสริมมารยาทไทยไว้ไว้ดังเช่น งานวิจัยของรุ่งฤทัย จตุรภุชพรพงศ์ (2556) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมการแสดงผลมารยาทไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ที่พบว่าครอบครัว เพื่อน และความรู้เกี่ยวกับมารยาทไทย สามารถร่วมกันทำนุบำรุงการแสดงผลมารยาทไทยได้ร้อยละ 31.60 โดยความรู้เกี่ยวกับมารยาทไทย การอบรมสั่งสอนครอบครัว และการอบรมสั่งสอน

จากโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนการได้รับอิทธิพลจากสื่อและการได้รับอิทธิพลจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังจำเป็นต้องให้ความสนใจในการส่งเสริมมารยาทไทยให้กับเด็กและเยาวชนอย่างเร่งด่วนและเป็นระบบเพื่อให้เด็กและเยาวชนของไทยสามารถดำรงความเป็นไทยในส่วนของกรมการมีมารยาทไทยไว้อย่างยั่งยืนได้ต่อไป

วัฒนธรรมไทย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนตามธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาของไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การไหว้ครู เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมไทยนั้น เป็นวิถีการดำรงชีวิตที่ดั่งใจของคนไทยในสังคมไทย ซึ่งได้รับการสืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ทั้งด้านวัตถุ แนวคิดจิตใจ เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติที่ดั่งใจและการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมไทยสามารถรู้ เข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกันในสังคมไทย วัฒนธรรมในท้องถิ่นจะเป็นเอกลักษณ์ของสังคมท้องถิ่นนั้นๆ วัฒนธรรมคงอยู่ได้เพราะการเรียนรู้ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และสร้างสรรค์พัฒนาขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยวัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งสำคัญของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานการสร้างสรรคความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติยศและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย ฉะนั้นจำเป็นจะต้องส่งเสริมให้ วัฒนธรรมไทยมีความเจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิตคนไทย การรักษาและป้องกันวัฒนธรรมคือ การรักษาจิตวิญญาณของความเป็นชาติ ในการทำให้วัฒนธรรมประจำชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยเราสามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากการครอบงำ และดำรงความเป็นชาติไทยคือ 1) การพัฒนาการศึกษาให้คนในชาติในท้องถิ่นมีความรู้ รักและหวงแหนใช้วัฒนธรรมของตนเองเป็นเครื่องในดำรงชีพ ยึดปรัชญาที่ว่าการศึกษาคือ กระบวนการสืบทอดและสร้างสรรค์วัฒนธรรมตนเอง (ชาติ – ท้องถิ่น) โดยจัดทำหลักสูตรให้การศึกษาอยู่บนรากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนเกิดภูมิคุ้มกันสามารถใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เข้าใจซาบซึ้งและมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเองหรือท้องถิ่นที่บรรพชนสืบทอดกันมา รักษาสืบทอด และพัฒนารูปแบบในการดำรงชีพที่ตีรวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค สุขภาพพลานามัย และที่อยู่อาศัยในชีวิตประจำวัน รักษาและประพฤติตามแนวทางและบรรทัดฐานท้องถิ่น คือ ใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นแกนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สืบทอดและพัฒนาภาษาถิ่น ภาษาชาติรวมทั้งกริยามารยาทที่ดีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แต่สามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ รักษาแบบศิลปะและการละเล่นตามเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้เป็นหลัก รักษาแบบครอบครั้ว สังคม เครือญาติและปกครองตนเองได้ 2) การปรับปรุงทางสังคม : เน้นหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ให้ประชาชนในชาติเข้าใจคุณค่าของคน ค่านิยม วิถีชีวิตที่เป็นไทย ปรับระบบพื้นฐานทางสังคมให้เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ และยึดแนวทางเอกลักษณ์ของสังคมดั้งเดิมไว้ ไม่ให้สูญเสียรูปแบบที่มีความเอื้ออาทร และความอบอุ่นในครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้านและชุมชน ปรับระบบเศรษฐกิจเพื่อให้งานมีศักยภาพสามารถผลิตและใช้เอง ไม่ตกเป็นทาสทาง บริโภคตามแนวทางของประเทศทุนนิยม คือ “ทำพอกินมีพอใช้” 3) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยสร้างปัจจัยพื้นฐานทางสาธารณูปโภคโดยระมัดระวังไม่ให้เกิดความจำเป็นเพื่อแก้ไข ปัญหาพื้นฐานของชุมชน พยายามใช้วัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยในการผลิตจากวัสดุในท้องถิ่นและให้สัมพันธ์กับเทคโนโลยีไทย การพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นบ้านจะต้องเป็นการพัฒนายั่งยืนไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาและเกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม ต้องมีการกระจายรายได้ให้เกิดความ

เป็นธรรมแก่สังคม 4) การพัฒนาทางการเมือง ต้องมีการกระจายอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจปกครองตนเองรักษารูปแบบวัฒนธรรมพื้นบ้าน(กฤษณา พันธุ์วานิช, 2549)

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านได้ศึกษาลักษณะความเป็นไทย พบว่า ได้แบ่งองค์ประกอบของความเป็นไทยเอาไว้มากมายหลายแง่มุม เช่น สถาบันไทยศึกษา (2529) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สรุปถึงความเป็นไทยที่ควรจรรงไว้ประกอบด้วย 5 มิติใหญ่ๆ ได้แก่ 1) ความเป็นไทยในด้านศิลปะ 2) ความเป็นไทยในด้านภาษา 3) ความเป็นไทยในด้านศาสนาและความเชื่อ 4) ความเป็นไทยในด้านวิถีชีวิตและครอบครัวไทย และ 5) ความเป็นไทยด้านการเมืองและการปกครอง ส่วน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554) ระบุว่า ความเป็นไทย สามารถวัดจากคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 1) มีจิตสำนึกในความเป็นไทย 2) ไม่หลงใหลตามกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ 3) มีความรู้และใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง 4) มีทัศนคติที่ดีต่ออาหารไทย 5) อนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทย 6) รู้จักใช้ หวงแหน และส่งเสริมภูมิปัญญาไทย 7) ใช้คำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย 8) สามารถสืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย 9) มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ และ 10) อนุรักษ์การแต่งกายแบบไทย และกรมการฝึกหัดครู (2520) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับความเป็นไทยที่ควรส่งเสริมให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทย ได้แก่ 1) สถาบันพุทธศาสนา 2) สถาบันพระมหากษัตริย์ 3) อักษรไทย 4) ภาษาไทย 5) ประเพณีไทย 6) จรรยา มารยาทของคนไทย 7) จิตใจของคนไทย 8) ศิลปกรรมของคนไทย 9) สถาปัตยกรรมไทย 10) วรรณคดีไทย ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยต่างๆพบว่า ความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย 4) อนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย 5) ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ 6) ภูมิใจในภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย และ 8) มีกิจกรรมรยาทอ่อนช้อยงดงามตามแบบอย่างไทย และงานวิจัยของภาณุภัทร ลิ้มจรรย์ (2551) ที่ได้ทำการพัฒนาชุดเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ ความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งจะสามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ได้แก่ 1) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ การออกเสียงสระ พยัญชนะได้ถูกต้องชัดเจน เขียนได้ถูกต้องตามหลักภาษา ใช้คำพูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานภาพของบุคคล 2) การใช้สินค้าไทยและการนำภูมิปัญญาไทยมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้คือ ใช้สินค้าพื้นฐานในท้องถิ่น ใช้สารสกัดธรรมชาติแทนสารเคมี ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย 3) การอ่อนน้อมถ่อมตนและมีความเคารพผู้ใหญ่ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ใช้คำสุภาพ แสดงกิริยาอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ รับฟังคำแนะนำของผู้ใหญ่ 4) การร่วมกิจกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ยินตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ และ 5) การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ปฏิบัติตามมารยาทไทย ร่วมประเพณีไทย ทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ออกมาเป็น 8 องค์ประกอบในเบื้องต้น ได้แก่ 1) ความรักและความผูกพันที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) การใช้ชีวิตตามอย่างวิถีชีวิตไทย 4) อนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย 5) ส่งเสริมศิลปะไทยแขนงต่างๆ 6)

ภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย และ 8) มีกิจกรรมรยาทอ่อนช้อยงดงามตามแบบอย่างไทย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆจะเห็นได้ว่า ตัวชี้และองค์ประกอบของลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียน มีความเหมาะสม

2. รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียน หรือที่เรียกว่า รูปแบบฝึกฟื้นใจไทย (Sustainable Thainess's Resurrection Model) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมส่งเสริมความเป็นไทยด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยให้ความเป็นไทยเกิดขึ้นใหม่อีกครั้งในตัวและหัวใจของผู้เรียน อีกทั้งสามารถแผ่ขยายไปสู่บุคคลรอบข้าง อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ความเป็นไทยสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย องค์ประกอบลักษณะความเป็นไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นไทย การประเมินตามสภาพจริง การบูรณาการเข้าสู่ชีวิต และกระบวนการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น ตลอดจนปัจจัยและเงื่อนไขของรูปแบบ ประกอบกันขึ้นโดยอาศัยหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ และแนวคิดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน รวมทั้งแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง และแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพหุปัญญา ช่วยกันประกอบขึ้นเป็นรูปแบบที่ต่างช่วยกันทำให้นักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนมีความรู้สึกรักชอบ สนใจ เห็นคุณค่า พึงพอใจในเอกลักษณ์ไทย มีความยึดมั่นในคติความเชื่อ มีความศรัทธาต่อวิถีไทย มีความรักความผูกพัน ที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย มีความรักหวงแหนศิลปวัฒนธรรมไทย ดำรงตน และมีกิจกรรมรยาทที่อ่อนช้อยงดงามตามแบบไทย มีส่วนร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย โดยผ่านการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้เพราะนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนนั้น เป็นผู้ที่มีความตั้งใจการพัฒนาตนเองในก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้นจากการพลาดขาดด้อยโอกาสในการเรียนในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งการพัฒนาตนเองสามารถทำได้หลายวิธี ทั้งการศึกษาต่อ การเข้ารับการอบรม เข้าร่วมประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน สืบค้นองค์ความรู้ (ฉวีวรรณ ใจอ่อน, 2549) นับได้ว่าเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ในขณะที่วัฒนธรรมต่างๆได้หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทย ความสนใจในเรื่องราวของความเป็นไทยก็ยังคงมีอยู่ในตัวของคนไทยทุกคน แต่อาจจะไม่เข้มข้นมากเท่าที่ควร เนื่องจากความเป็นไทยยังคงปรากฏอยู่ในพฤติกรรมทุกอย่างของสังคมไทยนับแต่ ลักษณะสังคม ค่านิยม ความเชื่อ สภาพครอบครัว การกินอยู่ หลับนอน การแต่งกาย พิธีกรรมในการครองชีวิต และภาษา (กรรณิการ์ สัจกุล, 2545) ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยจึงควรตระหนัก และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ในการร่วมกันส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทยในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ควรจะต้องสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการคิด

การปฏิบัติจริง และการนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากขึ้น (กมล ภู ประเสริฐ, 2545) นอกจากนี้ รูปแบบฝึกฝนใจไทยยังมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนในเรื่องความเป็นไทยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนที่บูรณาการหลายสิ่งเข้าด้วยกันแต่จะเน้นการจัดบทเรียนให้มีความหมายทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถเข้าใจความหมายที่ต้องการสื่อในเรื่องความเป็นไทยได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ รวมทั้งผู้วิจัยยังได้จัดสถานการณ์ที่ช่วยในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับบทเรียนความเป็นไทยเพิ่มมากขึ้น ทั้งในระหว่างการเรียนการสอนและภายหลังการสอนแล้ว (เอนกกุล กริแสง, 2526) ซึ่งน่าจะเป็นเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รูปแบบฝึกฝนใจไทยที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้เกิดความยั่งยืนได้

สำหรับกระบวนการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนของรูปแบบฝึกฝนใจไทย จะประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ และการบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้จะทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใหม่ที่เหมาะสมจากการจัดการเรียนการสอนโดยครูผู้สอน ที่จะได้นำเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมาประยุกต์สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รับความรู้ ได้รับการปลูกฝังเจตคติ และฝึกฝนทักษะต่างๆเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันของพวกเขาเหล่านั้นได้ (สุนน อมรวีวัฒน์, 2533) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางวัฒนธรรมต่างๆ ที่ไหลบ่าเข้าสู่ประเทศไทยนั้นการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และสามารถบูรณาการความรู้ประสบการณ์ใหม่เข้าสู่ชีวิตได้นั้น การจัดการเรียนรู้ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวาผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่แตกต่างให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้การเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ได้ นั่นคือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี โดยครูผู้สอนจะต้องเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้ด้วย เนื่องจากหากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในกระบวนการเรียนรู้แล้วก็ย่อมจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆที่ต้องการได้ตลอดชีวิต และที่สำคัญที่สุดคือการชี้แนะให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้จึงจะมีความหมายอย่างแท้จริง (วัฒนภาพ กระจับทุกซ์, 2542)

การจัดการเรียนรู้ การบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต และการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น นับเป็นการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นมีพื้นฐานเป็นผู้เรียนตลอดชีวิตอยู่แล้วได้พัฒนาตนเองเป็นผู้ที่มีความรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมได้ รวมทั้งยังเป็นการสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับความเป็นไทยอย่างแท้จริง ดังที่ Nordstrom (2011) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้บุคคลเกิดความกระหายใคร่รู้ พัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างเป็นธรรมชาติ สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้มาปฏิบัติ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนกับผู้อื่นอยู่เสมอ เนื่องจากนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ที่มีงานทำ ผ่านประสบการณ์ต่างๆในสังคมมาอย่างหลากหลาย ทำให้ได้การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นสามารถดำเนินได้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมจึงควรใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเช่นกัน โดยเทคนิคที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ก็นับเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น ดังเช่นผลในงานวิจัยของ บุญตา ยิ้มน้อย (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความนิยมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนค่ายธนะรัชต์อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) การใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความนิยมไทยสูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติ 2) การใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความนิยมไทยสูงขึ้น 3) การสอนแบบปกติทำให้นักเรียนมีความนิยมไทยสูงขึ้น และงานวิจัยของ ศรีเพ็ญ เกื้อนศิริ (2547) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่านิยม ความเป็นไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยดำรงความเป็นไทย และหน่วยเอกลักษณ์ไทย ด้วยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้กับการสอนแบบกระจำงค่านิยม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้กับการสอนแบบกระจำงค่านิยมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน 2) ค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้กับการสอนแบบกระจำงค่านิยมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการประเมินการจัดการเรียนรู้และการบูรณาการเข้าสู่ชีวิตนับว่ามีความสำคัญประการหนึ่ง โดยการประเมินประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) ถือว่าการประเมินผลกับการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างผสมผสานกัน กล่าวคือ เมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนก็จะได้แสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ประเมินตามสภาพจริงได้ในทันทีทั้งการวัดความสามารถทางความรู้ ความคิดได้จริง (Cognitive Ability) วัดความสามารถในการปฏิบัติได้จริง (Performance/Practice Ability) วัดคุณลักษณะทางจิตใจได้จริง (Affective Characteristics) (อุษา คงทอง และคณะ 2553)

ปัจจัยและเงื่อนไขของรูปแบบฝึกฝนใจไทย ประกอบด้วย การสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง ความเข้มแข็งของเครือข่ายการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการเรียนรู้ เวลาในการเรียนรู้ และความต่อเนื่องของการเรียนรู้ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1 การสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง กลุ่มบุคคลใกล้ชิดรอบข้างของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยทำให้การใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ มากมาย การได้รับกำลังใจและการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างย่อมทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกิดความภาคภูมิใจในลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่ตนเองแสดงออกมา ไม่อายที่จะแสดงซ้ำๆ จนเกิดความมั่นใจ และกลายเป็นเอกลักษณ์แห่งตนเองได้ในที่สุด ซึ่งย่อมจะส่งผลให้มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเข้ารับการเรียนรู้ หรือกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วย ดังที่ ภิญญามล กระต่ายแก้ว (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทยของนักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า อิทธิพลของเพื่อน อิทธิพลของสื่อมวลชน และการได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในโรงเรียน ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทย และการสร้างเอกลักษณ์แห่งตน และงานวิจัยของ บัณฑิตา ลิขสิทธิ์ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทยและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากการสอนสาระประวัติศาสตร์ไทยที่ใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้สื่อรับรู้ทางสายตา พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์

ไทยหลังจากสอนสาระประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้สื่อรับรู้ทางสายตาอยู่ในระดับดี 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทย หลังจากสอนสาระประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้สื่อรับรู้ทางสายตาในระดับสูงขึ้น 3) ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของนักเรียนหลังการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นเพื่อน พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ ย่อมจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และความมั่นใจในการกระทำเพิ่มมากขึ้น นับเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2 ความเข้มแข็งของเครือข่ายการเรียนรู้ การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้นหากมีการร่วมมือของเครือข่ายต่างๆที่มีการปฏิบัติงานที่หลากหลาย การมีเครือข่ายที่เข้มแข็งและกว้างขวางจะช่วยทำลายข้อจำกัดต่างลงได้ เนื่องจากเครือข่ายคือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจอีกทั้งให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบฟุ้งเฟ้อ โดยรูปแบบของเครือข่าย ประกอบด้วย 1. เครือข่ายเชิงพื้นที่(Area) 2. เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม(issue) (เสถียร จิริงสิมันต์, 2550) การมีเครือข่ายที่หลากหลายสาขาจะช่วยทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ซึ่งจะส่งผลดีต่อนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้ารับบริการเพิ่มมากขึ้น เช่น นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องการศึกษากฎหมายไทยในการทำขนมไทย การมีเครือข่ายที่กว้างขวางจะทำให้สามารถประสานงานกับครูกฎหมายทั้งสองให้มาถ่ายทอดหลักสูตรนี้ได้ และทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เครือข่ายจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้การใช้รูปแบบเพื่อการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

3 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการเรียนรู้ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากทำให้การเข้าถึงฐานข้อมูลต่างๆเป็นไปอย่างง่ายดาย โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ นอกจากนี้ทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆยังเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดความรู้ที่ไม่รู้จบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยนั้นมีมากมายที่อยู่รอบตัว ในสังคมไทยทรัพยากรสำหรับเรียนรู้สามารถหาได้รอบตัว

4 เวลาในการเรียนรู้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีภาระหน้าที่ในการทำงาน เลี้ยงชีพ ทำงานเลี้ยงครอบครัว เลี้ยงลูก ในวันเวลาปกติ และจะมาพบกลุ่ม หรือเริ่มเรียนรู้ในเวลาว่างจากกิจวัตรต่างๆ แล้ว ซึ่งกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความยืดหยุ่นสูง ดังนั้น การจัดกิจกรรมจึงต้องคำนึงถึงผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบถ้วน

5 ความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือความต่อเนื่องของการเข้าพบกลุ่มในการเรียนรู้ เนื่องจากภารกิจของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ในบางครั้งการเรียนที่

ไม่เหมาะสม กิจกรรมที่ยากเกินไป ไม่สอดคล้องกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน จะทำให้ การเรียนรู้ต้องชะงักลง ซึ่งจะส่งผลต่อการใช้รูปแบบในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งการเรียนที่ไม่ต่อเนื่องย่อมจะส่งผลให้การบูรณาการความรู้ประสบการณ์ที่ได้เข้าสู่วิถีชีวิตเป็นไปได้ ยากลำบากมากขึ้น สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) ที่กล่าวถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด จึงต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ และครู ต้องเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียนมีการฝึก ปฏิบัติและลงมือทำ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรมต่างๆรูปแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนนั้น นับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น การนำเอารูปแบบไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผล สูงสุด ต้องดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครบทุกขั้นตอนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในการ จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนต้องมีความยืดหยุ่นในการให้ ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

จากการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน พบว่า นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมลักษณะความเป็นไทยโดยรวมและราย ด้าน (ด้านศิลปะไทย ด้านภาษาไทย ด้านภูมิปัญญาไทย และด้านสินค้าไทย) หลังเข้าร่วมการทดลอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง โดยรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีประสิทธิภาพที่ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการทดลองมีลักษณะความ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนพัฒนาเพิ่มขึ้นร้อยละ 73 รวมทั้งผู้เข้าร่วมทดลองต่างก็มีความพึงพอใจต่อ รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้เพราะ รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน หรือ “รูปแบบฝึกพื้นใจ ไทย : Sustainable Thainess’s Resurrection Model” ได้จากการใช้หลักการตามทฤษฎี การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เน้นหลักความเสมอภาคทางการศึกษา หลักการพัฒนาตนเองและการ พึ่งพาตนเอง มีการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพปัญหาวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชน ท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน และยังเป็น การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของ ตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ สาระการ เรียนรู้ วิธีการเรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มเป็น การส่งเสริมและสร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียนก่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน (สำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน, 2547) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ให้ความสำคัญกับผู้เรียน พัฒนาเนื้อหาสาระที่ ตรงกับความต้องการของนักศึกษา และเป็นเรื่องใกล้ตัว โดยมุ่งให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองจาก การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติและพฤติกรรมที่ดีต่อ ลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน จนเกิดเป็นความซาบซึ้งต่อลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน รวมทั้งยังจะช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสิ่งที่ได้เข้าไปวิถีชีวิตของตนเองตามความเหมาะสม อันจะทำให้ ลักษณะความเป็นไทยอยู่กับผู้สร้างไปอย่างยั่งยืน โดยการเพิ่มแรงจูงใจ การใช้วิธีการเรียนที่ หลากหลาย (Accommodate Diverse Learning Styles) และสนับสนุนการแสวงหาความรู้

(Support Natural Inquiry) ตามกระบวนการพัฒนาการสร้างความรู้ การเรียนรู้ และการประเมินผล ที่เกิดจากการสร้างความรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (สุมาลี ชัยเจริญ 2551)

การให้ความรู้ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ผ่านการ สอดแทรกอยู่ในบทเรียน และกิจกรรมต่างๆ ย่อมจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดี เห็นคุณค่า และ ชาบซึ่งต่อลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด โดยมีงานวิจัยที่ทำการศึกษาคงการพัฒนา หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น งานวิจัยของ ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545) ที่ได้ทำการศึกษารื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ อำเภอร่องทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า สารที่เรียนรู้เป็น เรื่องที่อยู่ในท้องถิ่น มีวิทยากรภายนอกและผู้รู้ภายในท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง และจัดกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจ เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของภักทิตยา สามงามยา (2545) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องแผนวประยุคต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า ขอบข่าย เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน ปราชญ์ชาวบ้านเป็นบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการ จัดการเรียนรู้และเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนรู้นั้นเป็นสิ่งที่นักเรียนสนใจและต้องการรู้อยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี รูปแบบฝึกฝนใจไทยที่ได้พัฒนาขึ้น เป็นส่วนที่ช่วยปลูกความเป็นไทยในตัวของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ฟื้นคืนขึ้นมาใหม่ เนื่องจากความเป็นไทยที่เคยได้รับการ ปลูกฝังมาตั้งแต่ครั้งเยาว์วัยอาจจะถูกกลบทับด้วยวิชาความรู้และสื่อต่างๆที่ผ่านเข้ามาอย่างไม่ ได้ไตร่ตรอง รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้ทำการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ ลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเลือนรางไป ในขณะที่ผู้คนโหยหาวิถี ชีวิตที่เรียบง่าย และความสุขที่ยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากร้านค้าหรือสิ่งของที่เป็นของโบราณได้รับความ นิยมเป็นอย่างสูง พอดีกับที่รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนพัฒนาขึ้นนี้สามารถ ตอบสนองกับความต้องการดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ใบความรู้ สื่อของจริงน่าสนใจช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ได้ดี จึงทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้ความสนใจในเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมี ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและเรื่องราวของความเป็นไทยได้อย่างสนุกสนานและชัดเจน ในขณะที่ กิจกรรมต่างๆ ก็เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ยังเป็นการจัดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาเอง และให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางสติปัญญา ให้นักศึกษาทุกคนได้ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้า และแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองตามความถนัด และ การประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงทำให้สามารถตรวจสอบพัฒนา ในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของผู้เรียนได้ ซึ่งขั้นตอน ต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทย อย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ส่งผลให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่เป็นผู้เรียนมีความตั้งใจ และร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่าง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544) ที่ทำการศึกษารื่องการพัฒนา

หลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถม พบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนได้เป็นอย่างดี และมีความตระหนักถึงคุณค่าและภูมิใจในศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นเพราะขอบข่ายของเนื้อหาสาระเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน การดำเนินการการสอนทำโดยปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของพิธีกรรมได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้จริงจึงทำให้เกิดความรักความหวงแหน และภาคภูมิใจในคุณค่าและวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นหลังจากที่ได้เข้าร่วมหลักสูตรแล้ว และงานวิจัยของ ชวัญจิรา อินทร์เอี่ยม (2553) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาการรักความเป็นไทยของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการทดลองแบบสีกุ่มของโซโลมอน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับการรักความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเปรียบเทียบการรักความเป็นไทยระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมแบบวิเคราะห์หัตถ์โอคคอปกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง และเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดก่อนการทดลองกับการจัดกิจกรรมแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรักความเป็นไทยอยู่ในระดับที่ 2 คือระดับเกณฑ์สังคมทั้งก่อนและหลังทดลอง 2) นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรักความเป็นไทยก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน ในขณะที่หลังการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรักความเป็นไทยแตกต่างกัน 3) การวัดก่อนการทดลองไม่มีปฏิสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมต่อทั้งสองกลุ่ม

อย่างไรก็ดี หลังจากเสร็จสิ้นการเข้าร่วมในการทดลองใช้รูปแบบฝึกพื้นใจไทยไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน พบว่า นักศึกษาคณะศึกษานอกระบบโรงเรียนยังคงมีลักษณะความเป็นไทยอยู่อย่างยั่งยืน อาจเป็นเพราะ นักศึกษาคณะศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ จากกิจกรรมต่างเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนแล้ว มองเห็นคุณค่าของลักษณะความเป็นไทยในด้านต่างๆ เนื่องจากรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มตั้งแต่การหาตัวชี้วัดของความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาคณะศึกษานอกระบบโรงเรียน การได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลยังได้ศึกษาปัญหาและความต้องการเพื่อนำมาใช้ในการสร้างหลักสูตรที่มีเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบท ลักษณะ และความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ทำให้กิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน และเนื้อหา จะช่วยทำให้เรียนรู้และซึมซับความเป็นไทยได้มากขึ้น จนเกิดเป็นความซาบซึ้งในลักษณะความเป็นไทย ประกอบกับสิ่งที่ได้รับทั้งความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนมีประโยชน์และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนบูรณาการสิ่งที่ได้รับเข้ากับชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตได้อย่างกลมกลืน

รูปแบบฝึกพื้นใจไทยนี้ยังได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้และการจำและมุ่งให้นักศึกษาคณะศึกษานอกระบบโรงเรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง (Learning) เกิดความสามารถในการสะสม (Retention) และความสามารถในการถ่ายทอด (Reproduction) ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งนั้นได้อย่างยั่งยืน (กมลรัตน์ หล้าสุวงศ์, 2528) ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบฝึกพื้นใจไทยยังได้พิจารณาถึงปัจจัยต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาคณะศึกษานอกระบบโรงเรียนเกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ อันได้แก่ การทำให้เห็นบ่อยๆ (Overlearning) การทบทวนเป็นระยะ (Periodic Review)

การระลึกถึงสิ่งที่ทำขณะฝึกฝนอยู่ (Recall during Practices) การจำอย่างมีหลักเกณฑ์ที่ดี (Logical Memory) มีการพักผ่อนสลับบ้าง การจดบันทึก และการเริ่มกิจกรรมในตอนเช้า (มาลินี จุฑารพ, 2537) จึงทำให้หลังจากระยะเวลาผ่านไป 3 เดือนแล้ว นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงยังคงมีลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนอยู่

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญา ศรีเพชร (2550) ที่ทำการศึกษารื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเรื่องคลองมหาสวัสดิ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยพบว่า นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้นำผู้รู้ท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ความหวังให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องราวของท้องถิ่น รักภูมิใจ และร่วมมือดูแลคลองมหาสวัสดิ์ โดยให้ผู้รู้ท้องถิ่นร่วมจัดการเรียนรู้และประเมินผล และผลของการพัฒนาหลักสูตรพบว่า หลักสูตรประกอบด้วยแนวคิด หลักการ จุดหมาย คำอธิบายรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โครงสร้าง เวลาเรียน ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ของคลองมหาสวัสดิ์ บทบาทของคลองกับวิถีชีวิตของคนในอดีตและปัจจุบัน สภาพภูมิศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์คลองมหาสวัสดิ์ และผลการทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน เป็นเวลา 20 ชั่วโมง โดยการจัดการเรียนรู้โดยผู้รู้ท้องถิ่นและครู ขณะทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม และสนใจปฏิบัติกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยนักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงขึ้นหลังจากจบหลักสูตรแล้วและมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและเห็นว่าหลักสูตรเรื่องคลองมหาสวัสดิ์ทำให้นักเรียนรัก ภูมิใจในท้องถิ่นและเรียนรู้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545) ที่ได้ทำการศึกษารื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ อำเภออุทุมพร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า สาระที่เรียนรู้เป็นเรื่องที่อยู่ในท้องถิ่น มีวิทยากรภายนอกและผู้รู้ภายในท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง และจัดกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจเพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลภา เล็กวัฒนานนท์ (2554) ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างพอเพียงและยั่งยืนสำหรับครูภูมิปัญญาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ครูภูมิปัญญาไทย และนำเสนอรูปแบบกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างพอเพียงและยั่งยืนสำหรับครูภูมิปัญญาไทย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่นำไปสู่การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาชาติ ใช้การวิจัยศึกษาแบบกรณีศึกษาจากครูภูมิปัญญาไทย 4 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาชีวิต ความเชื่อ และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นและตั้งตนอยู่ในหลักธรรมทางพุทธศาสนา ในขณะที่กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างพอเพียงและยั่งยืนประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ ตรวจสอบประสบการณ์ ปรับกระบวนการทัศน วางแผนการถ่ายทอด บรรยาย สาธิต และฝึกปฏิบัติ ใช้สื่อทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ปลูกฝังค่านิยมความเสียสละ สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบูรณาการองค์ความรู้เข้าสู่วิถีชีวิต ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาชาติ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับครูภูมิปัญญา

ไทย 2) ส่งเสริมการปลูกฝังค่านิยมความเสียสละและสำนึกสาธารณะ 3) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยเป็นศูนย์กลางข้อมูลสารเทศภูมิปัญญาไทย

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาและศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย เป็นการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน และศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการปลูกฝังเมล็ดพันธ์แห่งการเรียนรู้ในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้สามารถเติบโตขึ้นเป็นบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ได้ผลการวิจัยหลายประการ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีความสนใจในเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถนำข้อเสนอแนะไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด จากการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยแบ่งข้อเสนอแนะของการวิจัยเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นไทย เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น สามารถนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและโครงการให้ครอบคลุม เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยนี้ไปใช้ในภาคประชาชนอื่นๆ อันส่งผลให้ความเป็นไทยเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในทุกภาคส่วนของสังคม

1.2 ศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ต้องการศึกษาและส่งเสริมความเป็นไทย สามารถนำข้อค้นพบที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทย เพื่อนำตัวชี้วัดความเป็นไทยต่างๆ ที่มีอยู่ในศูนย์ฯ และในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน โดยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนควรออกแบบกิจกรรมเพื่อรักษาตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงให้คงอยู่ และฟื้นฟูตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำให้เพิ่มสูงขึ้น

1.3 ครูผู้สอนในศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ต้องการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้แก่นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และรูปแบบฝึกฝนใจไทยที่พัฒนาขึ้น มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนขึ้น

1.4 นักการศึกษา นักวิชาการ นักพัฒนาสังคม นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ที่สนใจที่ต้องการศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นไทย โดยเฉพาะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน กับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิต สามารถนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาใช้เป็นฐานในการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

1.5 ผู้สนใจที่ต้องการนำรูปแบบฝึกฝนใจไทยในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยไปใช้ให้เกิดความยั่งยืน ควรศึกษาและทำความเข้าใจ การใช้งานในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนครบถ้วน และควรศึกษาแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning) แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะเป็นไทยยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการดำเนินการวิจัย เรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของผู้วิจัยในครั้งนี้ ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับความเป็นไทยในแง่มุมที่ทันสมัยที่เปลี่ยนแปลง และแตกต่างไปจากที่เคยมีการศึกษากันอยู่เดิมเรียกว่ารูปแบบฝึกฝนใจไทย หรือ Sustainable Thainess's Resurrection Model ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยให้ยั่งยืนอยู่ได้ในนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ แต่อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนให้เป็นไปในวงกว้างครอบคลุมทุกคนในสังคม ควรที่จะทำการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆต่อไปนี้

2.1 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในวัฒนธรรมหลักเท่านั้น แต่ในสังคมไทยยังประกอบด้วยวัฒนธรรมหลัก วัฒนธรรมรอง ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาคและพื้นที่ ดังนั้นจึงควรดำเนินการวิจัยในเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะไทยในระดับภูมิภาค (วัฒนธรรมหลัก /รอง)

2.2 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการพัฒนาแบบลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการศึกษาการเรียนรู้ในความเป็นไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในโลกยุคใหม่ที่วัฒนธรรมต่างๆมีการแพร่กระจายอย่างต่อเนื่องและรุนแรง รวมถึงการเปิดประชาคมอาเซียนในอนาคตอันใกล้ ดังนั้นเพื่อให้องค์ความรู้ในการพัฒนาแบบการเรียนรู้ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางสู่ระดับภูมิภาค จึงควรดำเนินการวิจัยในเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในระดับภูมิภาคอาเซียน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล ภูประเสริฐ. (2545). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: เมธีทริปส์.

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. (2528). จิตวิทยาการศึกษา ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ: ศรีเดชา.

กรมการฝึกหัดครู. (2520). รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะครูที่ดี เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 187 กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.

กรรณิการ์ สัจกุล. (2545). วัฒนธรรมไทย : เอกสารประกอบการสอนวิชา 2701178. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ. ฟ้ามืองไทย).

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2551). จินตนาการความเป็นไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

กฤษณา พันธุ์วานิช. (2549). หลักการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

กฤษยา ตันติผลาชีวะ. (2543). ครูกับการศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 1(3), 22.

เกษียร เตชะพีระ. (2549). ความเป็นไทยสองแนวทาง ประชาธิปไตยสองแนวทาง. Retrieved 7 กรกฎาคม 2555, from <http://61.47.2.69/~midnight/midnight2544/0009999822.html>

ขวัญจิรา อินทร์เอี่ยม. (2553). การพัฒนาการรักความเป็นไทยของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : การทดลองแบบสีกุ่มของโซโลมอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2541). ค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพฯ: กองวิจัยและวางแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. (2528). รายงานการสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ.

ศีกฤทธิ ปราโมช, ม. ร. ว. (2526). เอกลักษณ์ของชาติไทย. กรุงเทพฯ: คณะกรมนอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

จรรยาพร ธรณินทร์. (2550). ทิศทางการจัดการศึกษา กศน. ยุคใหม่. สรุปรายการบรรยายทิศทาง กศน. ในปี 2551 เรื่องแนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่. Retrieved 18 กุมภาพันธ์, 2556, from www.northnfe.net/download/nfe51_paper2.pdf

จรัญ พรหมอยู่. (2526). ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

จริยา ศรีเพชร. (2550). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเรื่อง คลองมหาสวัสดิ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

จาวรรรณ ยังรักษา. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบค้นพบโดยใช้กิจกรรมการเรียน

- แบบคอนสตรัคติวิซึมเป็นกลุ่มกับรายบุคคลและการสอนตามคู่มือครู. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- จิราภรณ์ ศิริทวี. (2540). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง เทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.
- ฉวีวรรณ ใจอ่อน. (2549). การพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 3. มหาวิทยาลัยสกลนคร, สกลนคร.
- ชนกนารถ ชื่นเชย. (2550). รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ชนะศึก นิซานนท์. (2544). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของชายและหญิงไทยตามการรับรู้ของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร. (ปริญญาโทบริหารการศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชม ภูมิภาค. (2535). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชลธิศ โลศิริ. (2553). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการมีอัตลักษณ์ของชาติและความภูมิใจในชาติของเยาวชนไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชวาล แพร์ตกุล. (2536). เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2543). การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชีว์รัตน์ สาลีประเสริฐ. (2545). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ อำเภอบางบาล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ดาวใจ ประกอบทรัพย์. (2553). การวิจัยแบบผสมผสานเพื่อศึกษาระดับสำนักความเป็นไทยของนักศึกษาและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนักความเป็นไทยของนักศึกษาประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ดำริ บุญชู. (2546). การจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) วารสารวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 6(9).
- ทองคุณ หงส์พันธุ์. (2542). สอนดีต้องมีหลัก : บัญญัติ 20 ประการของการสอน กรุงเทพฯ: แสงสว่างการพิมพ์.
- ทีศนา แคมมณี. (2540). แบบแผนและเครื่องการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แคมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนฤกษ์ ชามะรัตน์. (2552). ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม (Theory of Cultural Evolution). Retrieved 1 กันยายน 2554, from <http://www.kroobannok.com/blog/15082>
- ธัญญรัตน์ ใจอารีย์. (2554). ประวัติการศึกษาไทย. Retrieved 1 พฤศจิกายน 2555, from <http://teacher2009.exteen.com/20110104/entry-2>
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

- นงลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ. (2551). การวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. : พริกหวานกราฟฟิก.
- นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว. (2546). ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ (*Journal of Behavioral Science*), 9(1), 73-82.
- นิคม ทาแดง. (2536). การสร้างแบบจำลองระบบการศึกษา กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นุชจรี คงโพธิ์น้อย. (2555). การพัฒนาแบบวัดความภูมิใจในความเป็นไทย สำหรับนักศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บรรพต วีระสัย. (2520). รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บัณฑิตา ลิขสิทธิ์. (2553). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทยและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากการสอนสาระประวัติศาสตร์ไทยที่ใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้สื่อรับรู้ทางสายตา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2531). การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ Retrieved 8 มิถุนายน, 2557, from <http://www.watpon.com/boonchom/development.pdf>.
- บุญตา ยี่มน้อย. (2536). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความนิยมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนค่ายธนะรัชต์อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา)), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ประจักษ์ บุญอารีย์. (มปป.). สำนักไทย : รากแก้วของการพัฒนา. Retrieved 1 สิงหาคม 2555, from http://www.edu.ubru.ac.th/2011articles/ed_articles/25531201page000005.html
- ประชา ผ่องใส. (2530). การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพความเป็นไทยของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., กรุงเทพฯ.
- ประพนธ์ ผาสุขยัต. (2548). การจัดการความรู้ (KM) ฉบับ LO (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). กรุงเทพฯ: ไยใหม่ครีเอทีฟ กรุ๊ป.
- ประสพ รัตนगर. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย. คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติไทยในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ปราโมช สนธยามาลัย. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์., กรุงเทพฯ.
- ปรีชา กันธิยะ. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม. มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพมหานคร.
- ปรีชา จุลชัยวรกุล. (2538). การทดลองใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีการชี้แนะด้วยลูกศรเคลื่อนที่มีเสียงและบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีการชี้แนะด้วยลูกศรที่ไม่มีเสียง. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรุงเทพฯ.

- เปรม ตินสุลานนท์. (2547). ปาฐกถาพิเศษ : "ความเป็นคนไทยด้วยจิตวิญญาณ"เนื่องในวาระครบรอบ ๗๐ ปี วันสถาปนาราชบัณฑิตยสถาน. Retrieved 7 กรกฎาคม 2555, from http://www.praphansarn.com/new/c_read/detail.asp?id=58
- ผ่องศรี อิ่มสอน. (2539). การพยาบาล : ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 2(2), 23-28.
- พจนา เอื้องไพบูลย์. (2546). การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : การศึกษาแบบพหุกรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พวงเพชร ศรีศิริรินทร์ (2552). การพัฒนามัลติมีเดียตามแนวคอนสตรัคติวิสต์บนเครือข่าย เรื่อง งานและพลังงาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พัชราณี พักทองพรรณ. (2553). แนวโน้มคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนสตรีเอกชน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ภัณญามล กระต่ายแก้ว. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทยของนักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., กรุงเทพฯ.
- ภัททิยา สามงามยา. (2545). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องแคนวงประยุกต์ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ภาณุภัทร ลิ้มจำริญ. (2551). การพัฒนาชุดเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ภิญญาพัชน์ ปลาภัตทอง. (2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 (กศ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร)), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., กรุงเทพฯ.
- ภิรมย์ ศรีเพชร. (2527). การเปรียบเทียบความต้องการและการปฏิบัติจริงในการฝึกปฏิบัติ ด้านการงานและพื้นฐานอาชีพของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2542). ประมวลพระราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. กรุงเทพฯ: ส่วนข้อมูลและเอกสารข่าว สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์.
- มารยาท ลีพัฒนวิทย์. (2543). ความเป็นไทยในโฆษณาการบินไทย. (วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน)), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- มาลินี จุฑารพ. (2537). จิตวิทยาการเรียนการสอน กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิการพิมพ์.
- มาลี สืบกระแส. (2552). การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- มิลินทรา ยินดีสุข. (2547). รูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติ สำหรับเด็กปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (Ed.) (2532) (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ :: โรงพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.

- รุ่งฤทัย จตุรภูษพรพงศ์. (2556). ปัจจัยที่ส่งเสริมการแสดงมารยาทไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ ((พิมพ์ครั้งที่ 2) ed.). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ละเอียด มาตี. (2546). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม
- วรญา ภูเสดวงษ์. (2549). การศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2548). องค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2550). . . เทคนิคและยุทธวิธีพัฒนาทักษะการคิด การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. . นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: แอล.พี.เพรส.
- วัลภา เล็กวัฒนานนท์. (2554). การพัฒนารูปแบบกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างพอเพียงและยั่งยืนสำหรับครูภูมิปัญญาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4).
- วิมล จันท์แก้ว. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิไลรัตน์ ยิ้มฉ่าง. (2527). การนำเสนอรูปแบบการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กในชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วีระ อำพันสุข. (2551). ความเป็นไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2545). การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเพ็ญ เกื้อนศิริ. (2547). การศึกษาผลสัมฤทธิ์เรียนและค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยดำรงความเป็นไทย. (กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว)), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ และคณะ. (2547). รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันไทยศึกษา. (2529). ความเป็นไทยที่ควรดำรงไว้. Paper presented at the ความเป็นไทยที่ควรดำรงไว้, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันรามจิตติ. (2548a). เด็กไทยในมิติทางวัฒนธรรม. Retrieved 21 มกราคม 2556, from www.ramajitti.com/info.php?cate=TWpjPO==

- สถาบันรามจิตติ. (2548b). สํารวจวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน เรื่อง “ชีวิตกับความเป็นไทย”. Retrieved 21 มกราคม 2556, from http://www.ramajitti.com/research_project.php.
- สมจิตต์ สุวรรณวงศ์. (2542). การศึกษาการจัดสภาพการณ์เสริมความคิดเชิงคุณธรรมสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สมชาย อุ่นตะ. (2542). ความสำนึกในความเป็นคนไทยของจีนฮ่อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วในจังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา. (2526). เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- สมเด็จพระบรมราชินีนาถ. (2516). ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2551). วิถีชีวิตเยาวชนไทยในยุคปัจจุบัน. Retrieved 3 ธันวาคม, 2555, from http://www.siamturakij.com/home/news/print_news.php?news_id=413343624
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย : เมษายน ๒๕๒๖ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล. วารสารไทย, 2(6).
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2546). สมเด็จพระบรมราชินีนาถ การสร้างอัตลักษณ์ เมืองไทย และชั้น ของชาวสยาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร. (2556). กลุ่มเขตกรุงเทพมหานคร. Retrieved 21 กันยายน 2556, from <http://www.bangkokeducation.in.th/article-details.php?id=89>
- สำนักงาน กศน. (2555). องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ในสถานศึกษา. Retrieved 17 สิงหาคม 2555, from <http://www.teacher80std.blogspot.com/2012/07/114.html>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2553). ผ่านวิถีปัญหาชีวิตวัยรุ่นไทย ปี 53 Retrieved 7 กรกฎาคม 2554, from www.thaihealth.or.th
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พรึกหวาน กราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รายงานการประชุมทางวิชาการเรื่องทิศทางวัฒนธรรมกับการศึกษาในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง. Paper presented at the ทิศทางวัฒนธรรมกับการศึกษาในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง, สกศ. สำนักนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559. Retrieved 17 สิงหาคม 2555, from http://www.nesac.goco.co.th/upload/.../file_1426272467840_tn-32-260.pdf
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.(สมศ.). (2549). Baldrige National Quality Program (2005) Education Criteria for Performance Excellent. Retrieved 17 สิงหาคม 2555, from www.qualitynewmexico.org/pdfs/2005%

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ผลการสำรวจความรู้สึกรู้สึกเด็กไทยเพื่อหาคุณลักษณะพึงประสงค์. Retrieved 17 มกราคม 2556, from <http://www.manager.co.th/Ool/ViewNews.aspx?NewsID=9520000046200>
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). การวิจัยและพัฒนา “กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต”. Retrieved 13 กุมภาพันธ์ 2556, from <http://panchalee.wordpress.com/2010/03/09/การวิจัยและพัฒนา/>
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). ฐานข้อมูลสารสนเทศศึกษาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. Retrieved 17 มกราคม, 2556, from <http://203.172.142.230/NFE-MIS/>
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2554). โครงการส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ระดับประถมศึกษาครั้งที่1/2554. Retrieved 21 มกราคม, 2556, from <http://www.krucenter.net/UserFiles/File/new/n39.pdf>
- สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. (2547). เอกสารเสริมความรู้ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักผังเมือง. (2556). ประชากรกรุงเทพมหานคร. Retrieved 12 พฤษภาคม, 2557, from <http://cpd.bangkok.go.th/cpd/tp/planpop.html>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุธี เสริมสุข. (2548). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความนิยมไทยของนักศึกษาอาเซียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2547). “การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐาน” สารานุกรมศึกษาศาสตร์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาพค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9 ed.). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2533). สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2545). ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม. ขอนแก่น: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. .
- สุมาลี ชัยเจริญ (2551). เทคโนโลยีทางการศึกษาและการพัฒนาระบบการสอน. ขอนแก่น: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2546). การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรกุล เจนอบรม. (2542). การเรียนรู้ตามอัธยาศัย. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน, 2(9).
- สุวรรณ สดาอานันท์ และเนื่องน้อย บุญเนตร. (2535). ความคิดและภูมิปัญญาไทย คำ : ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสถียร จิรรังสีมันต์. (2550). ความรู้เกี่ยวกับองค์กรเครือข่าย. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและประสานการมีส่วนร่วมองค์กรเครือข่าย สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หทัยรัตน์ ทับพร. (2549). ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสืบทอดความเป็นไทยของชาวไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต(พัฒนศึกษา)), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อดิศร จันทร์สุข. (2548). รายงานการวิจัยการปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ. โครงการวิจัยภายใต้ทุนสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- อภิญา เพ็ญฟูตระกูล. (2546). อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. (2547). ความเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ไทยที่สะท้อนจากคำในภาษา. Retrieved 11 มิถุนายน 2557, from <http://ling.arts.chula.ac.th/re020.html>
- อัมพร ศรีประเสริฐสุข. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนและสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นเซ้นเตอร์พอยท์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อัมพร พงษ์กังสนานนท์. (2550). การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อาชญญา รัตนอุบล. (2550). การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: อัลฟา รีเสิร์ช.
- อุบลรัตน์ กิจไมตรี. (2544). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงฮีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรีสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- อุษา คงทอง และคณะ. (2553). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
- เอกชัย ปานเม่น. (2544). โครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ *Lighthouse Project* ศูนย์บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน อำเภอเมืองเชียงราย 2540-2544. : มุลนิธิศึกษาพัฒนา.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2526). “แนวทางในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ” เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย. คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติไทยในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2534). วิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยในกระแสความเปลี่ยนแปลง กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- เอนกกุล กรี่แสง. (2526). จิตวิทยาการศึกษา. พิษณุโลก: โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

ภาษาอังกฤษ

- Adam Jack A. (1976). *Human Memory* New York: McGraw-Hill.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action : A social cognitive theory*. Englewood, new jersey: Prentice-Hall.
- Berry, J. W. (1980). *Acculturation theory, model and some new findings (AAAS Selected Symposium 39)* New York: West view Press.
- Bloom, B. S. (1976). *Human Characteristic and School Learning*. New York McGraw-Hill Book Company.
- Bruce J. Cohen and Terri L.Orbuch. (1990). *Introduction to Sociology*. Singapore: McGraw Hill.
- Bruner. J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge Mass,: Belkapp Press.
- Cermak L.S. (1972). *Human Memory : research and theory*. New York: The Ronald Press Co.
- Cropley, A. J. (1989). Some guidelines for the reform of school curriculum in the perspective of lifelong education. *UNESCO institute for education, XXIV, 26*.
- Dimitruos T, G. Constructivist Learning. Retrieved 18 February 2010, from http://www.seasite.niu.edu/Tagalog/Teachers_Page/Language_Learning_Articles/constructivist_learning.htm
- Driver R.H. and Bell. (1986). Students thinking and the learning of science : A constructivist view. *The School Review, 67(240)*, 443-456.
- Eisner, E. (1976). Education Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education, 4(2)*.
- Etheredge S.M. (1996). “A Constructivist Instructional Approach to Arithmetic World Problem-Solving : Children as Authors and Collaboration” . Michigan: Bell Howell.
- Fosnot, C. (1996). *Constructivism : Theory, Perspectives and Practice*. New York: Teavhers College Press.
- Gagne R.M. (1970). *The Conditions of Learning* (2nd. ed ed.). New York: Rinehart and Winston Inc.
- Good, C. V. (Ed.) (1973). New york: McGraw-Hill Book.
- Gregory R.J. (1987). *Adult Intellectual Assessment* Newton: Allyn and bacon Inc.
- Hanley, S. (1996). On Constructivism Retrieved 12 December 2012, from <http://www.inform.umd.edu/UMS+State/UMD-Project/MCTP/Essays/Constructivism.txt>

- Hausser, D. L. (Writer). (1980). Comparison of different models for organizational analysis. In o. a. p. o. t. m. o. organizational & b. a. t. q. o. w. life (Producer). New York: John Wiley & Son.
- Hills, P. J. A. (1982). *Dictionary of education*. London Routledge & Kegan Payi.
- Hough John B. and Duncan Jame's K. (1970). *Teaching description and analysis*: Addison-Westlu.
- Ivancevich, J. H. a. o. (1989). *Management: Principles and Functions* ((4th ed.) ed.). Boston, MA.
- Jonassen D.H. ; Peck K.L. and Wilson B.G. (1999). *Learning with Technology : A Constructivist Perspective*. Upper Saddle River , NJ.: Merrill Prentice-Hall.
- Keeves, P. J. (1988). *Model and Model Building*. Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.
- Longman. (Ed.) (1981). England: Clays.
- Longman. (Ed.) (1992). Suffolk: Richard Clay PLC.
- Lowell, K. S. (1994). *Educating Young Children Infancy to Grade Three*. New York: McGraw-Hill.
- Martin, R. E. (1994). *Teaching Science for all Children*. Boston: A Division of Simon & Schuster,Inc.
- mescon M. H. Albert . Michael and Kheodouri. Franklin. (1985). *Management : Individual and Organizational Effectiveness*. New York Harper & Row.
- Nordstrom M. Nancy. (2011). Top 10 Benefits Of Lifelong Learning. Retrieved june 3, 2014, from http://www.selfgrowth.com/articles/top_10_Benefits_of_Lifelong_learning.html.
- Nunnally Jum C. (1959). *Test and Measurement* New York: McGraw Hill.
- Pargment. (1997). *The psychology of religion and coping : Theory, research, and practice*. New York: The Guilford Press.
- Rojers, A. (1996). *Teaching Adult* ((2nd ed.) ed.). Buckingham: Open University Press.
- Stevick. E.W. (1982). *Teaching and Learning Language*. Cambridgr: Cambridge University Press.
- Willer, R. H. (1967). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin / McGraw-Hill.
- Wilson, K. a. G. E. B. M., Lr. ,. (1990). *Systems approach for improvement in agriculture and resource management*. New york Macmilan Publishing.
- Yamane, T. (1970). *Statistics ; And introductory analysis* (2nd ed.). New York Harper & Row.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ภาคผนวก ข	แบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ภาคผนวก ค	แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
ภาคผนวก ง	ภาพบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจเครื่องมือ และรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย
 - 1.1 รศ. ดร. กรรณิการ์ สัจกุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 1.2 อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ ข้าราชการบำนาญ อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 1.3 อาจารย์ จำเนียร พันทวี ข้าราชการบำนาญ ราชบัณฑิตยสถานไทย นายกสมาคมนักประชาสัมพันธ์และ สื่อสารมวลชน จังหวัดร้อยเอ็ด
 - 1.4 อาจารย์ ดร. วิรุฬห์ นิลโมจน์ หัวหน้ากลุ่มติดตามประเมินผลและ สารสนเทศ กลุ่มแผนงาน สำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการ
 - 1.5 อาจารย์ ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มสำหรับคำแนะนำในการใช้รูปแบบ ประกอบด้วย
 - 2.1 อาจารย์ ดร. สุรียา บุญเฉลิม ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร เขตบางแค
 - 2.2 อาจารย์ ฉลวย นนทพันธ์ ข้าราชการชำนาญการพิเศษ และ ครูประจำ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรุงเทพมหานคร เขตบางแค
 - 2.3 อาจารย์ ตรีพล เพ็ชรรักหมู นักวิชาการการศึกษา
 - 2.4 อาจารย์ บัญญัติ ครุฑพุ่ม กรรมการสถานศึกษาสังกัด กศน.
 - 2.5 สามเณร ศุภชัย เนื้อแน่น กรรมการสถานศึกษาสังกัด กศน.
 - 2.6 นศ. กศน. บางแค จำนวน 5 ท่าน

ภาคผนวก ข
แบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในตอนที่ 1

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง

1. แบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
2. ขอให้นักเรียนตอบให้ครบทุกข้อโดยสำรวจพฤติกรรมของตนเองตามข้อรายการที่กำหนด แล้วพิจารณาว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับใด ซึ่งคำตอบจะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 10 ระดับจาก “ไม่ตรงกับผู้ประเมินเลย” จนถึง “ตรงกับผู้ประเมินมากที่สุด” ซึ่งมีเกณฑ์ให้คะแนนตั้งแต่ 9 8 7 6 5 4 3 2 1 และ 0 ตามลำดับ
3. ขอให้นักเรียนให้ข้อมูลด้วยความตั้งใจและตรงตามสภาพความเป็นจริง ผลการตอบแบบประเมินครั้งนี้จะไม่มีผลเสียต่อนักเรียนและสถานศึกษาแต่อย่างใด ผู้วิจัยจะนำข้อมูลครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นประโยชน์กับนักเรียนต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นายพนรัตน์ ศรีแปดริ้ว
นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. ปัจจุบันท่านลงทะเบียนเรียน กศน. ในระดับ
ระดับชั้น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ
 ไม่ได้ทำงาน ประกอบอาชีพ โปรดระบุ _____
5. ปัจจุบันท่านมีรายได้เฉลี่ย _____ บาทเดือน (ถ้ามี)
6. ปัจจุบันท่านมีที่พักอาศัย
 บ้านเช่า/บ้านตนเอง พักอาศัยกับพ่อแม่, ญาติ
7. ประสบการณ์การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 ไม่เคย เคย:จำนวน _____ ครั้งโปรด
ระบุ _____

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าที่ผ่านมา ตนเองมีพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆในแต่ละข้อรายการต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด แล้ววงกลมล้อมรอบตัวเลขในช่องทางขวามือที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

ที่	รายการประเมิน	ลักษณะการปฏิบัติ
1	ให้ความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
2	ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานราชการ เมื่อมีโอกาส	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
3	ติดตามเหตุการณ์ข่าวสารบ้านเมือง และความเป็นไปของสังคมไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
4	ภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
5	รักและหวงแหนอธิปไตยของชาติ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
6	ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
7	ยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอน หลักธรรมของศาสนาที่นับถือ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
8	ศึกษาหลักธรรมที่สำคัญของศาสนา	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
9	ค้นคว้าพระราชประวัติ และศึกษาโครงการในพระราชดำริฯ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
10	ติดตามข่าวสารต่างๆในพระราชสำนัก	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
11	ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเมื่อได้รับทราบข่าวพระราชกรณียกิจ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
12	รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
13	ร่วมกิจกรรมถวายพระพรในโอกาสต่างๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
14	พูด ร (เรือ) ล (ลิง) และคำควบกล้ำ ได้ชัดเจน	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
15	กล่าวคำว่า “สวัสดี” เมื่อรับโทรศัพท์แทนคำว่า “ฮัลโล”	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
16	ใช้ และเขียนเลขไทย ได้อย่างถูกต้อง	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ที่	รายการประเมิน	ลักษณะการปฏิบัติ
17	ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
18	เลือกใช้สุภาพชนิต คำพังเพย และสำนวนไทยได้อย่างเหมาะสม	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
19	เข้าใจการเขียนร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้อย่างถูกต้อง	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
20	ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้ดี	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
21	ยกมือไหว้ และกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในการทักทาย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
22	ใช้คำเรียก “พี่ ลุง ป้า น้า อา” ฯลฯ กับผู้ที่มีอายุมากกว่า	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
23	อยู่ในอาคารสำรวมเมื่ออยู่ในสถานที่สำคัญทางศาสนา	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
24	ยึดมั่นในคติเกี่ยวกับ “การรักษาพลสวงนตัว” ของหญิงไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
25	นำอาหารมาแบ่งปันกับเพื่อนในการรับประทานอาหารเมื่อมีโอกาส	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
26	มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ทุกข์ยาก	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
27	ยิ้มแย้ม เป็นมิตรกับคนอื่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
28	ลุกขึ้นให้เด็ก สตรี และคนชรา นั่ง บนรถโดยสารสาธารณะ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
29	ทำบุญ ทำทาน สม่ำเสมอ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
30	รู้จักเกรงใจผู้อื่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
31	ให้ความเคารพที่มีผู้อาวุโสกว่า	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
32	ยึดถือคติ ความเชื่อของไทยแต่โบราณ เช่น ไม่สวมหมวกหรือไม่ผิวปากบ้าน นอนหันศีรษะไปทางทิศตะวันออก เป็นต้น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
33	แต่งกายด้วยชุดที่สุภาพ เมื่อไปทำบุญ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
34	ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
35	เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
36	รดน้ำดำหัว ขอพรผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
37	เข้าร่วมกิจกรรมไหว้ครู	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
38	สนใจกีฬาพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
39	สนใจการเล่นพื้นบ้านไทย เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง เป็นต้น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
40	แต่งชุดไทยทุกครั้งที่มีโอกาส	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
41	ภูมิใจในนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน และจะตู่ทุกครั้งที่มีโอกาส	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
42	สนใจในดนตรีไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
43	สนใจภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังตามวัดวาอารามต่างๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
44	ชอบอ่านวรรณคดีไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
45	ชอบฟังเพลงไทยเดิม	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
46	ศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
47	สนใจ และเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทยตามสถานที่ต่างๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
48	เข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
49	ภาคภูมิใจที่ข้าวหอมมะลิไทยดังไกลทั่วโลก	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
50	เลือกที่จะสั่งอาหารไทยพื้นเมืองมารับประทาน	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
51	ชอบและเลือกรับประทานขนมไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
52	ใช้ผ้าไทยในการแต่งกายหรือใช้สอยเมื่อมีโอกาส	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
53	สนใจและชักชวนให้ผู้อื่นท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้าน	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ที่	รายการประเมิน	ลักษณะการปฏิบัติ
54	ภูมิใจ และเลือกใช้สมุนไพรไทยในการดูแลรักษาสุขภาพ เช่น ว่านหางจระเข้ ฟ้าทะลายโจร เป็นต้น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
55	ชอบเที่ยวชมอาคารทรงไทยแบบต่างๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
56	ภูมิใจในภูมิปัญญาของคนโบราณในการออกแบบสร้างบ้านทรงไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
57	ชื่นชมภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยภาคต่างๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
58	เลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองเป็นของฝาก	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
59	ภูมิใจในการแพทย์แผนโบราณ/การนวดแผนโบราณของไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
60	เลือกที่จะใส่ผ้าไทยทุกครั้งในเทศกาลสำคัญๆ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
61	ดูหนังไทยทุกครั้งที่มีโอกาส	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
62	ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากผักตบชวา กก ตอก เป็นต้น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
63	ซื้อสินค้าไทยทั้งขนมและของใช้เป็นของฝากทุกครั้ง	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
64	รับประทานอาหารพื้นเมืองทุกครั้งที่ได้ไปเที่ยวต่างจังหวัด	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
65	ซื้อสินค้าในการจัดแสดงสินค้าพื้นบ้านทุกครั้งที่มีโอกาส	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
66	เลือกฟังเพลงไทยมากกว่าเพลงต่างประเทศ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
67	เลือกรับประทานผลไม้ไทยมากกว่าผลไม้ต่างประเทศ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
68	เลือกซื้อสินค้าที่แสดงออกถึงความเป็นไทยเป็นของฝากให้ผู้อื่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
69	นิยมใช้สินค้าไทย	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
70	รู้จักและปฏิบัติตามการแสดงความเคารพแบบ อัญชลีกรรม (การประนมมือ) นมัสการ (การไหว้) และ อภิวาท (การกราบ) ได้อย่างถูกต้อง	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
71	ค้อมตัวลง เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
72	เมื่อเดินสวนกับผู้ใหญ่ จะก้มตัวลงและให้ผู้ใหญ่เดินผ่านไปก่อน	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
73	ไม่เดินลงส้นเท้า	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
74	ไม่ยื่นคำศีรษะผู้ใหญ่ ขณะที่ท่านนั่งอยู่บนเก้าอี้	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
75	รับฟังคำสั่งสอนจากผู้ใหญ่ ด้วยอาการสำรวม	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
76	นั่งพับเพียบเรียบร้อย เมื่อมีผู้ใหญ่นั่งกับพื้น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
77	ไม่นั่งไขว่ห้างเวลาพูดกับผู้อื่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
78	สามารถประเคน และรับของจากพระสงฆ์ ได้อย่างถูกต้อง	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
79	ส่งและรับของจากผู้อื่นด้วยอาการสุภาพ	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
80	ยกมือไหว้ และกล่าวคำขอบคุณ ทุกครั้ง เมื่อได้รับสิ่งของจากผู้อื่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
81	ลงท้ายด้วยคำว่า ครับ/ค่ะ เมื่อพูดกับผู้อาวุโสกว่า	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
82	ไม่พูดมากในขณะที่รับประทานอาหาร	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
83	ไม่เคาะปากหม้อด้วยจิวัก หรือทัพพี	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
84	ใช้ช้อนกลางเมื่อรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
85	เคาะประตูหรือขออนุญาตก่อนเข้าบ้านหรือที่พักอาศัยของผู้อื่น	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ข้อคิดเห็น และ/หรือ ข้อเสนอแนะ (เพิ่มเติม) เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยิ่ง

.....

.....

.....

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในตอนที่ 2
แบบประเมินรูปแบบ การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบและเครื่องมือวัด การส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเหมาะสม และความสอดคล้องกับกิจกรรมแต่ละกิจกรรม และโปรดเสนอแนะความคิดเห็นของท่านเพื่อจะได้นำไปปรับแก้ให้มีความเหมาะสมต่อไป

เกณฑ์ในการทำเครื่องหมาย

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง +1 เมื่อท่านเห็นว่ารายละเอียดของรูปแบบหรือเครื่องมือวัดมีความเหมาะสม สอดคล้อง ครอบคลุม และส่งเสริมให้เกิดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 0 เมื่อท่านเห็นว่ารายละเอียดของรูปแบบหรือเครื่องมือวัดไม่อาจตัดสินใจได้ว่ามีความเหมาะสม สอดคล้อง ครอบคลุม และส่งเสริมให้เกิดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง -1 เมื่อท่านเห็นว่ารายละเอียดของรูปแบบหรือเครื่องมือวัดไม่มีความเหมาะสม สอดคล้อง ครอบคลุม และไม่ส่งเสริมให้เกิดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ในกรณีที่ท่านมีความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายละเอียดแต่ละข้อ โปรดเขียนข้อความลงในช่องเสนอแนะ และให้ข้อเสนอแนะโดยตรงต่อผู้วิจัย จักเป็นพระคุณยิ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นายพนรัตน์ ศรีแปดริ้ว
นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนการสอน	วัตถุประสงค์	ระดับ ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
กิจกรรมมนต์พิเศษ	เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคย ทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้วิจัยกับผู้เรียน				
กิจกรรม ให้โลก...นิยมไทย	เพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีเกี่ยวกับความเป็นไทย ในด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทยของผู้เรียน				
กิจกรรมปรับความคิด	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิด จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างความคิดใหม่ในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน				
ศิลปะไทย					
กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และสร้างความคิดใหม่เกี่ยวกับดนตรีไทยได้อย่างเหมาะสม				
กิจกรรมวรรณคดีสโมสร	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีไทยได้อย่างเหมาะสม				
กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ	เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม				
ภาษาไทย					
กิจกรรมสวัสดี	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของคำว่า สวัสดี และภูมิใจในการใช้คำว่า สวัสดี				
กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ่ย	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยจากการเข้าร่วมกิจกรรม				
กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คำราชาศัพท์จากการกิจกรรม				
กิจกรรมกลบท	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับร้อยแก้ว ร้อยกรองได้				
ภูมิปัญญาไทย					
กิจกรรมผ้าไทย	เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักผ้าไทย และการใช้ผ้าไทยอย่างเหมาะสม				
กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย	เพื่อให้ผู้เรียนรู้สีกภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทยด้านสถาปัตยกรรมไทย				

กิจกรรมการเรียนการสอน	วัตถุประสงค์	ระดับ ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทยได้				
สินค้าไทย					
กิจกรรมสถานปลาตะเทียน	เพื่อให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับเครื่องจักสาน				
กิจกรรมสินค้า OTOP	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับสินค้าไทยได้				
การติดตามผล					
กิจกรรมสนทนากลุ่ม	เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ในตัวผู้เรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้วเป็นเวลา 2 สัปดาห์				

ข้อคิดเห็น และ/หรือ ข้อเสนอแนะ (เพิ่มเติม)

.....

.....

.....

.....

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในตอนที่ 3
แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง

1. แบบประเมินแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
ตอนที่ 4 แบบสำรวจเจตคติต่อลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
2. ขอให้ท่านตอบให้ครบทุกข้อโดยสำรวจพฤติกรรมของตนเองตามข้อรายการที่กำหนด แล้วพิจารณาว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับใด ซึ่งคำตอบจะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 10 ระดับจาก “ไม่ตรงกับผู้ประเมินเลย” จนถึง “ตรงกับผู้ประเมินมากที่สุด” ซึ่งมีเกณฑ์ให้คะแนนตั้งแต่ 9 8 7 6 5 4 3 2 1 และ 0 ตามลำดับ
3. ขอให้ท่านให้ข้อมูลด้วยความตั้งใจและตรงตามสภาพความเป็นจริง ผลการตอบแบบประเมินครั้งนี้จะไม่มีผลเสียต่อท่านและสถานศึกษาแต่อย่างใด ผู้วิจัยจะนำข้อมูลครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นายพนรัตน์ ศรีแปดริ้ว
นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

- เพศ ชาย หญิง
- อายุ _____ ปี
- ปัจจุบันท่านลงทะเบียนเรียน กศน. ในระดับ
ระดับชั้น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
- ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ
 ไม่ได้ทำงาน ประกอบอาชีพ โปรดระบุ _____
- ปัจจุบันท่านมีรายได้เฉลี่ย _____ บาทเดือน (ถ้ามี)
- ปัจจุบันท่านมีที่พักอาศัย
 บ้านเช่า/บ้านตนเอง พักอาศัยกับพ่อแม่, ญาติ
- ประสบการณ์การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 ไม่เคย เคย:จำนวน _____ ครั้งโปรดระบุ _____

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าที่ผ่านมา ตนเองมีพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆในแต่ละข้อรายการต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด แล้ววงกลมล้อมรอบตัวเลขในช่องทางขวามือที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

ที่	รายการประเมิน	ประเมินตนเอง									
		ไม่เลย	----->	มากที่สุด							
1	ฟัง และรู้จักเพลงไทยเดิมหลายเพลง	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	คิดว่าเพลงไทยเดิมแสดงถึงเป็นความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	ต้องการอนุรักษ์เพลงไทยเดิม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	อ่าน และรู้จักวรรณคดีไทยหลายเรื่อง	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	คิดว่าวรรณคดีไทยแสดงถึงเป็นความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	สนใจอ่านวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสร	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	รู้จัก และชื่นชมศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8	คิดว่าศิลปะไทยแสดงถึงเป็นความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	สนใจศึกษาศิลปะไทยในยุคสมัยต่างๆ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	รู้จัก และเขียนกลบท รุกกลินทาง ได้อย่างถูกต้องตามฉันทลักษณ์	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	คิดว่าบทร้อยกรองแสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	สนใจศึกษากลบทต่างๆ เพิ่มเติม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13	อ่าน และเขียนคำราชาศัพท์ได้อย่างถูกต้อง	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	คิดว่าบทคำราชาศัพท์แสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	สนใจศึกษาคำราชาศัพท์ต่างๆ เพิ่มเติม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
16	รู้จัก เข้าใจ และใช้ สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ได้อย่าง	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

ที่	รายการประเมิน	ประเมินตนเอง									
		ไม่เลย -----> มากที่สุด									
17	คิดว่า สุภาพดี คำพิงเพยฯ แสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	สนใจศึกษา สุภาพดี คำพิงเพยฯ ส่วนคนไทย ต่างๆ เพิ่มเติม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
19	ใช้คำว่า สวัสดิ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
20	คิดว่าคำว่า สวัสดิ์ แสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
21	ตั้งใจใช้คำว่าสวัสดิ์เป็นประจำ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	รู้จัก และใช้ผ้าไทย ตามโอกาสที่เหมาะสม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
23	คิดว่าผ้าไทยแสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
24	สนใจศึกษาและใช้ ผ้าไทย ในโอกาสต่างๆ เพิ่มขึ้น	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
25	รู้จัก และชื่นชม สถาปัตยกรรมไทย ได้อย่างถูกต้อง	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
26	คิดว่าสถาปัตยกรรมไทยแสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
27	สนใจศึกษาสถาปัตยกรรมไทย ต่างๆ เพิ่มเติม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
28	ชอบท่องเที่ยวแบบวิถีไทย	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
29	คิดว่าการท่องเที่ยวแบบวิถีไทยแสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
30	สนใจไปเดินทางท่องเที่ยวแบบวิถีไทยในรูปแบบต่างๆเพิ่มเติม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
31	รู้จัก ใช้ และทำเครื่องจักสาน เช่นปลาตะเพียนได้	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
32	คิดว่าเครื่องจักสานไทยแสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
33	สนใจศึกษาและทำเครื่องจักสานด้วยตัวเองเพิ่มขึ้น	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
34	รู้จัก และสนใจใช้สินค้าไทย	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	คิดว่าสินค้าไทยแสดงถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
36	ตั้งใจที่จะซื้อสินค้าไทยในโอกาสต่างๆเพิ่มขึ้น	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความนั้นถูกหรือผิด ถ้าถูกให้ทำเครื่องหมาย ✓ ถ้าผิดให้ทำเครื่องหมาย X ลงในช่องทางขวามือที่ตรงสภาพความเป็นจริง

1. เพลงโหมโรง คือเพลงที่บรรเลงก่อนที่จะแสดงโขน ละคร หรือก่อนที่จะมีการบรรเลงดนตรี
2. เพลงโหมโรงของไทยมีส่วนคล้ายกับเพลงโหมโรงของชาวตะวันตกที่เรียกว่า Opera
3. ระนาดเอก เป็นเครื่องดนตรีที่วิวัฒนาการมาจากกรับ
4. วรรณคดี หมายถึง วรรณกรรมหรืองานเขียนที่ยกย่องกันว่าดี มีสาระ และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์
5. วรรณคดีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ร้อยแก้ว และร้อยกรอง
6. คำว่า "วรรณคดี เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6
7. ลายไทยเดิมที่เดียวเรียกกันว่า "กระหนก"
8. ศิลปะไทยออกได้ 4 หมวดด้วยกัน คือ กระหนก นาฎ โขน คเช
9. ศิลปะไทยสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมพุทธศาสนา
10. ร้อยแก้ว คือ วรรณกรรมที่ไม่กำหนดบังคับคำหรือฉันทลักษณ์
11. ร้อยกรอง คือ วรรณกรรมที่มีการบังคับรูปแบบด้วยฉันทลักษณ์
12. กลบท" คือคำประพันธ์ที่บัญญัติให้ใช้คำหรือสัมผัสเป็นชั้นเชิง
13. ราชศัพท์ เป็นระเบียบการใช้ภาษาไทยให้สุภาพตามชั้นของบุคคลซึ่งแบ่งเป็นห้าชั้น ได้แก่ 1) พระราชา 2) เจ้านาย หรือพระราชวงศ์ 3) พระสงฆ์ของศาสนาพุทธ 4) ข้าราชการ และ 5) สุภาพชนทั่วไป
14. พระองคฺลี หมายถึง นิ้วมือ
15. พระชนง หมายถึง น้อง
16. สุภาชิต หมายถึง ถ้อยคำที่สั่งสอนหรือห้ามโดยตรง : คำพังเพย หมายถึง ถ้อยคำที่แสดงความจริง ไม่ได้สอนโดยตรง
17. รักยาวให้บั้น รักสั้นให้ต่อ หมายถึง ถ้ารักจะมีชีวิตยืนยาวอย่างสงบสุข ก็ต้องตัดความเห็นแก่ตัว การอาฆาตจองเวรลง แต่ถ้าอยากจะมีชีวิตสั้นก็ต้องผูกอาฆาตจองเวรกันต่อไป อย่างนี้อาจตายเร็ว
18. "สวัสดี (สวัสดี)" ว่าหมายถึง ความดี ความงาม ความเจริญรุ่งเรือง และความปลอดภัย
19. "สวัสดี" มาจาก "สวสฺติ" แปลว่า "ขอความดีความงามจงมีแก่ท่าน
20. "สวัสดี" ถูกนำมาใช้แทนคำว่า "ราตรีสวัสดิ์"
21. การทอจกเป็นกรรมวิธีของการทอและการปักผ้าไปพร้อมๆกัน
22. เครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า สำคัญ ได้แก่ อีว กง ไนหรือหลา กวัก กระสวย กี่หรือหูก
23. สถาปัตยกรรมไทยรุ่งเรืองที่สุดในสมัยอยุธยาตอนปลาย
24. พระตำหนักทับแก้ว ตั้งอยู่ที่จังหวัด นนทบุรี
25. การเดินด้วยรถไฟมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5
26. การท่องเที่ยววิถีไทยเป็นการเที่ยวชมวิถีชีวิตแบบไทย
27. การจักสานนับว่าเป็นหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุด
28. จักสาน ประกอบด้วย การจัก และการสาน
29. OTOP เป็นสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศ
30. OTOP ได้แรงบันดาลใจจากโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ OVOP ของญี่ปุ่น

ตอนที่ 3 เจตคติต่อลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่า ตนเองมีเจตคติในแต่ละข้อรายการตามต่อไปนี้แบบใด แล้ววงกลมล้อมรอบตัวเลขในช่องทางขวามือที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

ที่	รายการ	เจตคติ
1	การชมศิลปะไทย	น่าสนใจ _____ น่าเบื่อ _____
2	การศึกษาศิลปะไทย	มีประโยชน์ _____ ไร้สาระ _____
3	เพลงไทยเดิม	เกลียด _____ ชอบ _____
4	เมื่อได้ฟังเพลงไทยเดิม	อารมณ์ดี _____ หงุดหงิด _____
5	แนะนำให้เพื่ออ่านวรรณคดีไทย	มีประโยชน์ _____ ไร้สาระ _____
6	หนังสือวรรณคดีไทย	น่าสนใจ _____ น่าเบื่อ _____
7	การส่งเสริมร้อยแก้ว ร้อยกรอง	ไม่สำคัญ _____ สำคัญ _____
8	การเขียนและอ่านร้อยแก้วร้อยกรอง	ชอบ _____ เกลียด _____
9	การศึกษาคำราชาศัพท์	มีค่า _____ ไร้ค่า _____
10	ใช้คำราชาศัพท์อย่างถูกต้อง	ไร้ค่า _____ มีคุณค่า _____
11	คำว่า "สวัสดี" แสดงออกถึงความเป็นไทย	คลุมเครือ _____ ชัดเจน _____
12	พูดคำว่า สวัสดี เมื่อรับโทรศัพท์	เขย _____ ทันทสมัย _____
13	การศึกษาสุภาษิต คำพังเพย	ยาก _____ ง่าย _____
14	การรู้ความหมายของสุภาษิต คำพังเพย	สนุก _____ น่าเบื่อ _____
15	แต่งกายโดยใช้ผ้าไทย	เขย _____ ทันทสมัย _____
16	เมื่อเห็นผ้าไทย	สวย _____ น่าเกลียด _____
17	เที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทย	เพลิดเพลิน _____ ไม่เพลิดเพลิน _____
18	เมื่อเห็นสถาปัตยกรรมไทย	ป่าเถื่อน _____ มีอารยธรรม _____
19	การเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้านไทย	ปลอดภัย _____ อันตราย _____
20	การเที่ยวแบบอนุรักษ์พื้นบ้านไทย	เพลิดเพลิน _____ ไม่เพลิดเพลิน _____
21	ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน	สวย _____ น่าเกลียด _____
22	เครื่องจักสานผลิตจากภูมิปัญญาไทย	มีคุณค่า _____ ไร้ค่า _____
23	ซื้อสินค้าที่ทำโดยคนไทย	ไร้ค่า _____ มีคุณค่า _____
24	สินค้าไทย	มีคุณภาพ _____ ไม่ได้มาตรฐาน _____

แบบสังเกตความร่วมมือและการเข้าร่วมกิจกรรม
สังเกตพฤติกรรมตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เลขที่	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรม					รวม (20)
		ตั้งใจฟัง การ บรรยาย (4)	ตั้งข้อ คำถาม หรือ ซักถาม (4)	ร่วมมือกับ กลุ่ม (4)	นำเสนอ ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ (4)	ส่งงาน เรียบร้อย ตรงเวลา (4)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							

เกณฑ์การประเมินในการสังเกตพฤติกรรม มีดังนี้

คะแนน 18 - 20

ดีมาก

คะแนน

14 - 17

ดี

คะแนน 13 - 10

พอใช้

คะแนน

0 - 9

ควรปรับปรุง

แบบวัดความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ลักษณะความเป็นไทย

ประเด็นหัวข้อ		ระดับความคิดเห็น				
		พอใจที่สุด -----> ไม่พอใจเลย				
		5	4	3	2	1
ความพึงพอใจด้านเนื้อหาและหลักสูตร						
1	ความครบถ้วนของเนื้อหา					
2	ความทันสมัยของเนื้อหา					
3	เนื้อหากระตุ้นความสนใจของผู้เรียน					
4	หลักสูตรมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน					
5	กิจกรรมสนุกและมีความเหมาะสมกับเนื้อหา					
ความพึงพอใจด้านการเรียนรู้						
6	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนประสบการณ์ของตนเองมากขึ้น					
7	ช่วยให้เข้าใจความเป็นไทยอย่างยั่งยืนได้ลึกซึ้งมากขึ้น					
8	ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้					
9	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน					
10	ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่					
11	ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์					
12	ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจที่จะนำความรู้สู่การปฏิบัติ					
ความพึงพอใจด้านการประเมินการเรียนรู้						
13	การประเมินมีความเที่ยง เป็นธรรม					
14	มีการแจ้งแนวทางการประเมินตั้งแต่ครั้งแรก					
15	แบบประเมินมีความชัดเจน ครอบคลุม					
ความพึงพอใจด้านอื่นๆ						
16	มีสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและเหมาะสม					
17	ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาเป็นอย่างดี					
18	ผู้สอนมีเทคนิควิธีการสอนน่าสนใจ					
19	รูปแบบการเรียนเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน					
20	รูปแบบการเรียนทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย					

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1. การสนทนากลุ่มกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเด็น ความยั่งยืนของของลักษณะความเป็นไทยหลังเข้ารับการร่วมการจัดการเรียนรู้
 - 1.1 ความคงอยู่ของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 1.3 ความเหมาะสมของการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 1.4 ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนไปใช้ปฏิบัติจริง

2. การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 2.1 การวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 2.3 แนวทางในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
 - 2.4 ปัญหา อุปสรรคของการใช้รูปแบบกิจกรรม

ภาคผนวก ค
แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

แผนการจัดการเรียนรู้
เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน
ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นายพนรัตน์ ศรีแปดริ้ว
สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันสังคมไทยอยู่ท่ามกลางกระแสทุนนิยม พาณิชยกรรม และวัตถุนิยม วัฒนธรรมต่างๆ ชาติไหลบ่าเข้ามาในสังคมไทยอย่างรวดเร็วและรุนแรง จนทำให้เยาวชนในสังคมไทยขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ขาดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น อันเป็นรากเหง้าไทยที่มีมาแต่เดิม ซึ่งการธำรงรักษาความเป็นไทยให้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความอันหลากหลายของกระแสวัฒนธรรมเช่นในปัจจุบันได้นั้น จำเป็นจะต้องปลูกฝังสำนึก และศรัทธาต่อความเป็นไทย แก่คนไทยทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างภูมิคุ้มกัน และหล่อหลอมความเป็นไทย วิถีไทยที่เข้มแข็ง รวมทั้งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีจุดยืนที่สง่างามในภูมิภาคและสังคมโลกได้

2. วัตถุประสงค์

เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถเรียนรู้ลักษณะความเป็นไทยได้อย่างถูกต้องผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นผู้มีความรู้ ทักษะคติ และทักษะเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยได้อย่างเหมาะสม

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ เป็นผลจากการศึกษาแนวคิดที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์รวมทั้งคัดเลือกตัวชี้วัดลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำประกอบด้วย

- 1) ด้านศิลปะไทย ประกอบด้วย ศิลปะไทยในยุคต่างๆ, เพลงไทยเดิม และวรรณคดีไทย
- 2) ด้านภาษาไทย ประกอบด้วย ร้อยแก้ว ร้อยกรอง ราชาศัพท์ และสุภาษิตคำพังเพย สำนวนไทย
- 3) ด้านภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วย ผ้าไทย สถาปัตยกรรมไทย และการท่องเที่ยวแบบวิถีไทย
- 4) ด้านส่งเสริมสินค้าไทย ประกอบด้วย เครื่องจักสาน ผ้าไทย และการนิยมนสินค้าไทย

การพัฒนาแบบกิจกรรม ผู้วิจัยทำการได้พัฒนาขึ้นมาจากการสังเคราะห์แนวคิดการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) และการเรียนรู้ทางสังคมพุทธิปัญญามาเป็นแกนหลักในการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ได้วิธีการใหม่ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะได้รับรู้ถึงจุดมุ่งหมายของการเรียน อันจะทำให้มีแรงจูงใจในการเรียนบทเรียน รวมถึงการทบทวนความรู้ความเข้าใจเดิมที่มี

ขั้นตอนที่ 2 การปรับเปลี่ยนความคิด โดยให้กลุ่มผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน พร้อมทั้งสร้างความคิดใหม่ และประเมินความคิดใหม่

ขั้นตอนที่ 3 การกระทำ โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้ใหม่ไปใช้ในสถานการณ์ที่พบ

ขั้นตอนที่ 4 การทบทวน โดยผู้เรียนจะได้ทบทวนว่า ความคิด ความเข้าใจของเขาได้เปลี่ยนไป โดยการเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดของเขาเมื่อสิ้นสุดบทเรียน

ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอนนี้จะอยู่ในทุกๆ กิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อให้เกิดความเป็นไทยอย่างยั่งยืนขึ้นในตัวผู้เรียน โดยผ่านกระบวนการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง แลอาศัยการสังเกตจากตัวแบบเป็นสำคัญ โดยรายละเอียดต่างๆ ของกิจกรรมในรูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีดังนี้

ชั้นนำ เป็นการแนะนำความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของร่วมกิจกรรม และมีกิจกรรมมนต์พิเศษ ซึ่งเป็นกิจกรรมสำหรับละลายพฤติกรรมและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความเป็นไทยด้วย

กิจกรรมที่ 1 มหัทศจรยัตนตรีไทย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และสร้างความคิดใหม่ เกี่ยวกับดนตรีไทย ได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 2 วรรณคดีสโมสร เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีไทยได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 3 ศิลปะไทยยุคต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมสวัสดี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของคำว่า สวัสดี และภูมิใจในการใช้คำว่า สวัสดี

กิจกรรมที่ 5 สำนวนไทย...อะไรเอ่ย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย จากการเข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรมที่ 6 ปริศนาคำราชาศัพท์ เรียนรู้คำราชาศัพท์จากกิจกรรม

กิจกรรมที่ 7 กลบท เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้

กิจกรรมที่ 8 ผ้าไทย เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักผ้าไทย และการใช้ผ้าไทยอย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 9 สถาปัตยกรรมไทย เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทยด้านสถาปัตยกรรมไทย

กิจกรรมที่ 10 การท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทยได้

กิจกรรมที่ 11 สานปลาตะเพียน เพื่อให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับเครื่องจักสานได้

กิจกรรมที่ 12 สินค้า OTOP เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับสินค้าไทยได้

ขั้นสรุปผล เป็นการทำการสรุปผลและประโยชน์ของการร่วมกิจกรรมทั้งหมด

ขั้นติดตามผล เป็นการติดตามผลลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน หลังจากให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมเสร็จสิ้นไปแล้ว 1 เดือน และ 3 เดือน โดยใช้กิจกรรมสนทนากลุ่ม

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดตามขั้นตอนการจัดกิจกรรม ซึ่งรายละเอียดการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้

ชั้นนำ เป็นการแนะนำความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของร่วมกิจกรรม

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
-เพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ ความคุ้นเคย ทั้ง ระหว่างผู้เรียน กับผู้เรียน และ ผู้วิจัยกับผู้เรียน	เป็นกระบวนการที่ ออกแบบขึ้น เพื่อให้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ เปิดเผยความเป็น ตัวเอง แสดงตัวตน และยังช่วยในการ ทลายกำแพงให้แก่ ทุกคนได้รู้จักกันมาก ขึ้น โดยกิจกรรมจะ มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับ ลักษณะความเป็น ไทยแทรกอยู่	กิจกรรม มนต์วิเศษ - ผู้เล่นนั่งเป็นวงกลม ตรงกลางมีขวดเปล่า พร้อมฝาปิดวางอยู่ ผู้ดำเนินเกมเข้าไปตรง กลางอธิบาย ว่าขวดนี้มีมนต์วิเศษอยู่ ใครก็ ตามที่เปิดฝาชวดนี้จะได้รับมนต์วิเศษนั้น และมีอาการแตกต่างกันออกไป หากผู้ได้รับ มนต์วิเศษไปแต่ละใครคนนั้นจะได้รับมนต์ วิเศษนั้นไปด้วย - ผู้ดำเนินเกมเปิดขวด แสดงอาการ ที่แสดง ถึงความเป็นไทย เช่น แสดงอาการไหวสวย รำละคร ยิ้มสวย ฯลฯ แล้ว ค่อยๆ เดิน กลับมาแตะผู้เล่นคนอื่นๆ ผู้เล่นที่ถูกแตะ ต้องแสดงอาการเดียวกันกับผู้แตะแล้ว คลานไปแตะชวดตรงกลางแล้วคลานกลับมา ด้วยอาการใหม่ๆ แตะผู้เล่นคนอื่นๆ ต่อไป -ผู้วิจัยและผู้เรียนช่วยกันสรุปท่าทางและ อาการต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นไทย	1. ขวดเปล่า 2. กระดาษ 3. ปากกา	- สังเกต พฤติกรรม การมีส่วนร่วม ของผู้เรียน
-เพื่อให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมความเป็น มาและ วัตถุประสงค์ ของร่วม กิจกรรม	ความเป็นมาของการ ดำเนินการในครั้ง นี้ และวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ ได้รับจากการเข้า ร่วมกิจกรรม	- ผู้วิจัยอธิบายถึงความเป็นมาของการ ดำเนินการศึกษาในครั้ง นี้ และวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วม กิจกรรมให้ผู้เรียนทราบ รวมทั้งแจกใบ ความรู้ และตารางการดำเนินการเพื่อให้ ผู้เรียนได้ไปศึกษาเพิ่มเติม	1. ใบความรู้ สรุปความเป็น มา วัตถุประสงค์ และประโยชน์ ของการเข้าร่วม กิจกรรม 2. ตาราง ระยะเวลาการ จัดกิจกรรม	สังเกต พฤติกรรมของ ผู้เรียนในการ มีส่วนร่วม

กิจกรรม มนต์วิเศษ

วัตถุประสงค์	เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคย ทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้วิจัยกับผู้เรียน
ระยะเวลา	2 ชั่วโมง
สื่อและอุปกรณ์	1. กระดาษ A 5 2. ปากกา

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยจัดให้ผู้เรียนนั่งเป็นวงกลม แต่ละคนแนะนำตัวเองต่อกลุ่มใหญ่
2. ผู้วิจัยทำการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นไทย และตัวอย่างของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นไทย
3. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนอภิปรายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน และตนเองหรือผู้อื่นประทับใจ และให้เขียนอากัปกริยาดังกล่าว เช่น ไหว้สวย สวีستی ยิ้มสวย รำละคร รำวง เป็นต้น เมื่อเขียนเสร็จแล้วให้ผู้วิจัยรวบรวมกระดาษสลากทั้งหมดใส่ขวดเปล่า
4. ผู้วิจัยเริ่มต้นเดินเข้าไปตรงกลางวง พร้อมทั้งแจ้งเริ่มเกม และอธิบายว่าขวคนนี้มีมนต์วิเศษเกี่ยวกับความเป็นไทยอยู่ ใครก็ตามที่เปิดฝาขวดนี้จะได้รับมนต์วิเศษนั้น และมีอาการแตกต่างกันออกไป หากผู้ได้รับมนต์วิเศษไปแตะใครคนนั้นจะได้รับมนต์วิเศษนั้นไปด้วย
5. ผู้ดำเนินเกมเปิดขวด แล้วหยิบสลากขึ้นมาอ่าน แล้วแสดงอาการตามในสลาก เช่น แสดงไหว้สวย จากนั้นก็ค่อยๆ เดินกลับมาแตะผู้เล่นคนอื่นๆ ผู้เล่นที่ถูกแตะต้องแสดงอาการเดียวกันกับผู้แตะแล้วค่อยๆ เดินไปเปิดขวดตรงกลางแล้วหยิบสลากขึ้นมาใหม่ แล้วแสดงท่าทางตามที่เขียนในสลากและไปแตะผู้เล่นคนอื่นๆ ต่อไป
6. ผู้วิจัยและผู้เรียนช่วยกันสรุปท่าทางและอาการต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นไทย พร้อมทั้งอภิปรายถึงความสำคัญและความเหมาะสมในการแสดงออกถึงลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยได้อย่างชัดเจนและสวยงาม

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนแตกต่างกัน ทำแสดงออกซึ่งท่าทางที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย จะช่วยให้แต่ละคนได้แสดงออกมากขึ้น รู้จักกันมากขึ้น และสามารถเข้าใจความคิด การแสดงออก ในเรื่องของความเป็นไทยได้ง่ายขึ้น

การประเมินผล

- สังเกตจากการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- การแสดงท่าทางที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยได้อย่างถูกต้อง

ใบความรู้ กิจกรรมมนต์พิเศษ

สรุปความเป็นมา วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมและตารางการจัดกิจกรรม

“...ความเป็นไทย นั้นเป็นสมบัติอย่างหนึ่งที่มีค่าประดับโลกอยู่ ไม่ควรที่ใครจะละเลยทำลายเสีย เพราะจะทำให้สูญเสียมบัติมีค่านั้นไป คนที่จะรักษาความเป็นไทยได้มั่นคงที่สุด และเหมาะสมที่สุด ไม่มีใครอื่นนอกจากไทย เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งหนใด คนไทยมีหน้าที่ต้องรักษา ความเป็นไทย เสมอทั้งทางวัตถุ ทางจริยธรรม และปัญญา...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2542)

ชาติไทย เป็นชาติที่มีอารยธรรม มีวัฒนธรรมอันดีงามที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์ไว้เป็นมรดกอันล้ำค่าสืบทอดมาเป็นระยะเวลายาวนาน วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นเครื่องหมายที่แสดงถึง ความเป็นไทย ซึ่งสามารถเชิดชูศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ความเป็นไทยจึงไม่ใช่เพียงสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของคนไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการยึดโยงจิตใจคนไทยทุกคนให้มีความสมัครสมานสามัคคีมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวหาญ เสียสละ มีชีวิตชีวา สร้างผลงาน สร้างเกียรติ บังเกิดเป็นความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกเป็นไทยเหมือนกันทุกคน ความเป็นไทยจึงนับเป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยทุกคนต้องรักษาหวงแหนเพื่อให้ความเป็นไทยสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสของวัฒนธรรมที่ไหลบ่าอย่างรุนแรงในปัจจุบัน

แต่เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทยอยู่ท่ามกลางกระแสทุนนิยมพาณิชยกรรม และวัตถุนิยม ผู้คนขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ขาดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น การยอมรับในภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นรากเหง้าไทยแต่เดิมมีน้อย แต่กลับหันไปรับวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาผ่านสื่อต่างๆ โดยปราศจากการเลือกสรรกลั่นกรอง จนเกิดการซึมซับดัดแปลง ละทิ้งวัฒนธรรมเดิม รับเอาวัฒนธรรมอื่นมาเป็นของตน ในขณะที่เดียวกันก็สร้างค่านิยม และทัศนคติที่ขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ สภาพวิถีชีวิตไทย เอกลักษณ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมถูกเบียดเบียนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างเสียหาย การที่เราหลงเหลือความเป็นไทยน้อยลงไปทุกทีๆ กำลังกลายเป็นวิกฤตการณ์ที่น่ากลัวไม่แพ้วิกฤตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ความเป็นไทย คือ สิ่ง que แสดงว่าเป็นชาติไทย ไม่ว่าจะเป็ นสิ่งที่สัมผัสได้ มีตัวตน เช่น ศิลปะฝาผนังลายไทย จนถึงสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ไม่มีตัวตน ไม่มีรูปร่าง เป็นนามธรรม เช่น ภาษา ศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ ความเป็นไทยในปัจจุบันยังไร้พลังและผิดฝาผิดตัวต่อสังคมไทย จนกระทั่งกลายเป็นเรื่องของ การทำกำไรทางการค้าขายเท่านั้น ซึ่งการที่สังคมไทยจะสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสของวัฒนธรรมที่ไหลบ่าอย่างรุนแรงในปัจจุบันได้นั้น จำเป็นจะต้องหยุดตั้งสติ และเอาจริงเอาจังกับการปลูกฝัง สำนึกไทย แก่คนไทยทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก และเยาวชน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและหล่อหลอม ความเป็นไทยที่เป็นไท ตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ (Awareness of the Present) สามารถเผชิญปัญหาบนรากฐานวัฒนธรรมไทย และร่วมกันสร้างวิถีไทยที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีจุดยืนที่สง่างามในภูมิภาค และสังคมโลก

ขั้นที่ 1 การกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจเดิมที่มี และสร้างแรงจูงใจ

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียน ทบทวนความรู้ ความเข้าใจเดิม ที่มีเกี่ยวกับ ความเป็นไทย ในด้านศิลปะ ไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย	ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ความ ชื่นชมในความเป็น ไทยอย่างยั่งยืน ใน ด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิ ปัญญาไทย และ สินค้าไทย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถาม “ถ้าเอ่ยคำว่าความเป็นไทย ในด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย คุณนึกถึงอะไร...??” - ผู้วิจัยเปิด DVD เรื่อง <ol style="list-style-type: none"> 1. “คุณคิดว่าเมืองไทยน่าอยู่เพราะอะไร” 2. “ให้โลก..นิยมไทย” และ 3. เรื่อง “เลือก” - พร้อมกับตั้งคำถามว่า “ความศรัทธาในความเป็นไทยของคุณคือ....??” และให้ลองหาคำตอบที่จะให้โลกนิยมไทย - ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายภายในกลุ่มเกี่ยวกับความเป็นไทยในด้านต่างๆ ที่กำหนด และอภิปรายคำถามที่ผู้วิจัยตั้งคำถามไว้ รวมทั้งอภิปรายเรื่องราวใน DVD ที่ได้ชม - ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอในรูปแบบ mind mapping - ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียน - ผู้วิจัยให้ผู้เรียนกลับไปทำใบงาน ให้โลก...นิยมไทยและส่งในครั้งต่อไป 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษ 2. ปากกา 3. จอ LCD 4. ภาพยนตร์เรื่อง “ให้โลก..นิยมไทย” เรื่อง “เลือก” และเรื่อง “คุณคิดว่าเมืองไทยน่าอยู่เพราะอะไร” 5. ใบงาน “ให้โลก...นิยมไทย” 	สังเกต พฤติกรรมของ ผู้เรียนในการ มีส่วนร่วมจาก การอภิปราย การนำเสนอ ข้อมูล และ การตั้งข้อ คำถาม

ใบงานกิจกรรม
”ให้โลก...นิยมไทย”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ถ้าเอ่ยคำว่า “ความเป็นไทย” ในด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย คุณนึกถึงอะไร?

ศิลปะไทย.....

ภาษาไทย.....

ภูมิปัญญาไทย.....

สินค้าไทย.....

2. “ความศรัทธา ในความเป็นไทยของคุณคือ....?”

.....
.....
.....
.....

3. คุณคิดว่าในปัจจุบันคนไทยนิยมไทยมากน้อยเพียงใด? เพราะอะไร ?

.....
.....
.....
.....

4. ให้ท่านลองเสนอแนวคิดในการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้เป็นที่รู้จัก และให้โลก...นิยมไทย

.....
.....
.....
.....

ขั้นตอนที่ 2 การปรับเปลี่ยนความคิด โดยให้กลุ่มผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน พร้อมทั้งสร้างความคิดใหม่ และประเมินความคิดใหม่

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิด จาก การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และสร้างความคิดใหม่ ในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	เนื้อหาความรู้ ความสำคัญ และประโยชน์เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย	<p>- ผู้วิจัยบรรยายประเด็นต่างๆเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งแจกใบความรู้ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในด้านต่างๆ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ศิลปะไทย เกี่ยวกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ, เพลงไทยเดิม และวรรณคดีไทย 2) ภาษาไทยเกี่ยวกับร้อยแก้ว ร้อยกรอง, ราชาศัพท์, สุภาษิตคำพังเพย สำนวนไทย, และการคำท่าวาสุดี 3) ภูมิปัญญาไทย ในเรื่อง ผ้าไทย สถาปัตยกรรมไทย และการท่องเที่ยวแบบวิถีไทย 4) สินค้าไทย ในเรื่อง เครื่องจักสาน ผ้าไทย นิยมสินค้าไทย <p>- ผู้วิจัยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทำสคริป หรือโฆษณาสั้นๆ ในสิ่งที่ผู้เรียนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทยในด้านต่างๆ เพื่อเสนอแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ</p> <p>- แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอในชั้นเรียน</p> <p>- ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงความ เป็นไทยในด้านต่างๆพร้อมกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน และผู้วิจัย</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษ 2. ปากกา 3. ใบความรู้ <p>“ความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ในด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย”</p>	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมจากการอภิปราย การนำเสนอ ข้อมูล และการตั้งข้อคำถาม

ใบความรู้ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืน

ความเป็นไทย หมายถึงอะไรกันแน่ เกี่ยวข้องและครอบคลุมถึงสิ่งใดบ้าง คงเป็นคำถามที่อยู่ในใจของหลายๆ คน ซึ่งที่ผ่านมามีคนน้อยคนที่จะเขียนอธิบายอย่างจริงจังในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไทย ผู้วิจัยจึงได้พยายามรวบรวมความหมายและลักษณะของความเป็นไทย ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ (2542) ได้ทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งเกี่ยวกับความเป็นไทยไว้ดังนี้

“...ชาติของเรานั้นมีผืนแผ่นดินและประชากรอันรวมกันอยู่เป็นส่วน
ร่างกาย มีศิลปวิทยา มีธรรมเนียมประเพณี มีความเชื่อถือ และความคิด
จิตใจที่จะสามัคคีกันอยู่เป็นปึกแผ่น ซึ่งรวมเรียกว่า “ความเป็นไทย”...”

วีระ อัมพันสุข (2551) ได้กล่าวถึงความหมายของความเป็นไทยไว้ว่า ความเป็นไทย คือ ผลรวมของประชาชนพลเมืองที่มีลักษณะนิสัยใจคอคล้ายคลึงกันมาตั้งแต่โบราณกาล มารวมหมู่ดินร่นผ่าพันอุปสรรคมาด้วยกัน สืบเลือดเนื้อเชื้อไขเดียวกัน ผูกไมตรีเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนต่างเผ่าพันธุ์ ต่างถิ่นกำเนิด เกิดลูกหลานเหลนอยู่ร่วมแผ่นดิน มีจิตใจตรงกัน เรียกว่า คนไทย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือชาติ นั่นเอง ผู้คนที่ประกอบกันเป็นชาติไทยต่างก็นับถือศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางใจ มีศูนยรวมใจคนไทยให้ผูกพันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดสืบทอดมาแต่โบราณกาล ด้วยการยอมรับนับถือเคารพภักย์ของของปวงชนชาวไทย และทรงอยู่ในฐานะองค์พระประมุขของประเทศ คือ พระมหากษัตริย์ คนในชาติมีพฤติกรรมเป็นตัวอย่างของกันและกัน และดำเนินชีวิตในแนวเดียวกัน โดยรักษา พิณฟู ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงผลของความศรัทธาเชื่อถือในคุณค่าของชีวิตในลักษณะอะไรก็ควรปฏิบัติอะไรผิดพึงเว้นเพื่อให้การกระทำหรือการแสดงออกในอดีตที่ดงามดำรงคงอยู่เป็นหลักปฏิบัติเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงกาลปัจจุบัน และมีการสะสมถ่ายทอด สืบต่อมาถึงอนาคตโดยไม่ขาดตอน คือ วัฒนธรรม...ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมจึงแบ่งแยกมิได้

ซึ่งเราพอจะสรุปได้ว่า ลักษณะความเป็นไทย ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรัก ความผูกพัน ที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

องค์ประกอบของความเป็นไทย

ความเป็นไทยที่ควรส่งเสริมให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทย มีดังนี้

- 1) สถาบันพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะคนไทยส่วนใหญ่นับถือกันมาเป็นเวลาช้านาน พระพุทธศาสนายังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยอีกด้วย ส่วนวัดและพระสงฆ์มีคุณประโยชน์นานาประการต่อสังคมไทย ตั้งแต่สมัยโบราณกาลจนถึงปัจจุบัน
- 2) สถาบันพระมหากษัตริย์ ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ทรงเป็นหลักชัยของบ้านเมือง เป็นศูนยรวมพลังแห่งชนชาวไทยทั้งชาติ
- 3) อักษรไทย ประเทศไทยมีอักษรไทยใช้มาตั้งแต่พุทธศักราช 1826 ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมมาจนถึงปัจจุบัน

4) ภาษาไทย ชาติดไทยมีภาษาและอักขระเป็นของตนเองมาช้านาน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาแม้มีการปรับปรุงบ้าง แต่ก็เพื่อความเหมาะสม ภาษาไทยมีลักษณะพิเศษหลายอย่างซึ่งดีเด่น สมควรรักษาไว้ให้เป็นวัฒนธรรมหลักของชาติสืบไป

5) ประเพณีไทย เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตและจิตใจของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันว่ามีความเป็นมาและเป็นอยู่อย่างไร ประเพณีไทยส่วนมากมาจากพระพุทธศาสนา และมักมีคติแฝงอยู่

6) จรรยาบรรณของคนไทย ซึ่งเป็นลักษณะสุภาพ ละเอียดละไม อ่อนช้อย และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี ได้แก่ รู้จักอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม

7) จิตใจของคนไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ทำให้คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อคนทั่วไป มีความกตัญญูกตเวที เชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์

8) ศิลปกรรมของคนไทย ศิลปกรรมแบบไทยนั้นมีความอ่อนช้อย สวยงาม เช่น นาฏศิลป์ ดนตรี เพลง ตลอดจนภาพจิตรกรรม เป็นต้น

9) สถาปัตยกรรมไทย มีความสง่างามไม่ยิ่งหย่อนกว่าชาติอื่น เช่น ปราสาทราชวัง วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงถึงคุณค่าทางศิลปะอันสูงส่งของชาติ

10) วรรณคดีไทย ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญทางจิตใจ ความรู้สึกทางอารมณ์แล้วแสดงออกมาเป็นตัวหนังสือ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ มีความรู้สึกเป็นไปในทางที่ดีงาม เนื่องจากวรรณคดีนั้นมักแฝงคติสอนใจเอาไว้ด้วย ซึ่งส่วนมากก็มาจากหลักธรรมในพุทธศาสนา

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเอกสารต่างๆแล้ว พอจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความเป็นไทยที่สำคัญที่คนไทยควรจะต้องมีเพื่อดำรงความเป็นไทยให้คงอยู่อย่างยั่งยืนคู่กับคนไทย ได้แก่

1) ศิลปะไทย

ศิลปะไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งคนไทยทั้งชาติต่างภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ความงามที่สืบทอดอันยาวนานมาตั้งแต่อดีต บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบนพื้นฐานของความเป็นไทย ลักษณะนิสัยที่อ่อนหวาน ละเอียดละไม รักสวยรักงาม ที่มีมานานของสังคมไทย ทำให้ศิลปะไทยมีความประณีตอ่อนหวาน เป็นความงามอย่างวิจิตรอลังการที่ทุกคนได้เห็นต้องตื่นตา ตื่นใจ อย่างบอกไม่ถูก ลักษณะความงามนี้จึงได้กลายเป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพโดยเฉพาะคนไทยและศิลปะไทยยังตัดเส้นด้วยสีดำและสีน้ำตาลเท่านั้น

ศิลปะไทย เป็นผลงานที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางพุทธศาสนา เรียกอีกอย่างว่า “พุทธศิลป์” มีแบบอย่างทำสืบต่อกันมาจากอดีตจวบจนปัจจุบัน ศิลปะไทย เป็นผลงานที่มีความประณีต สวยงาม แสดงความรู้สึกมีชีวิตจิตใจ และความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยน สร้างสรรค์สืบต่อกันมานับจากอดีตจนทำให้เกิดลักษณะประจำชาติที่มีลักษณะ และรูปแบบเป็นพิเศษ

เมื่อเราได้สืบค้นความเป็นมาของสังคมไทย พบว่าวิถีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย มีประเพณีและศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาก่อน ดังนั้น ความผูกพันของจิตใจจึงอยู่ที่ธรรมชาติแม่น้ำและพื้นดิน สิ่งหล่อหลอมเหล่านี้จึงเกิดบูรณาการเป็นความคิด ความเชื่อและประเพณีในท้องถิ่น แล้วถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างงดงาม ที่สำคัญวัฒนธรรมช่วยส่งต่อคุณค่าความหมายของสิ่งอันเป็นที่ยอมรับในสังคมหนึ่ง ๆ ให้คนในสังคมนั้นได้รับรู้แล้วขยายไปในขอบเขตที่กว้างขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่การสื่อสารทางวัฒนธรรมนั้นกระทำโดยผ่านสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์นี้คือผลงานของมนุษย์นั่นเองที่เรียกว่า ศิลปะไทย ซึ่งเราพอจะแบ่งวิวัฒนาการของงานศิลปะไทย ได้ดังนี้

พุทธศตวรรษที่ 11 - 20 ตรงกับยุคสมัยของอาณาจักรดงต๋อไปนี้ คือ

- สมัยทวาราวดี ที่เชื่อว่ามีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐม
- สมัยศรีวิชัย ซึ่งนักประวัติศาสตร์หลายท่านเชื่อว่าศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่ที่เมือง ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งมีการพบ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร สำริดที่มีทรวดทรงงดงามเป็นอย่างมาก
- สมัยลพบุรี ซึ่งได้รับอิทธิพลจากขอมผสมผสานในงานศิลปะ ศิลปะที่โดดเด่นของยุคนี้ ได้แก่ พระปราสาทสามยอด จ.ลพบุรี ปราสาทหินพิมาย จ.นครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์
- สุโขทัย เป็นยุคที่งานศิลปะไทยได้รับอิทธิพลทั้งในด้านสุนทรีย์และแนวความคิดจากสกุลช่างในประเทศอินเดีย เช่น สกุลศิลปะแบบอัมราวดี สกุลศิลปะแบบคุปตะหรือแบบคลาสสิก และสกุลศิลปะแบบปาละ ซึ่งในยุคสุโขทัยนี้ เป็นยุคที่งานศิลปะไทยมีความเจริญถึงขีดสุด นับเป็นยุคคลาสสิกศิลปะไทย สังเกตได้จาก พระพุทธรูปสำริดสุโขทัย ที่มีพุทธลักษณะอันงามเลิศ มีขนาดใหญ่โต เช่น พระศรีศากยมุณี พระประธานที่วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นยุคสมัยที่ศิลปะไทยมีความงดงามเป็นความรุ่งเรืองของศิลปกรรมไทย

พุทธศตวรรษที่ 21-23 อยู่ในช่วงยุคสมัยของอยุธยาและธนบุรี เป็นช่วงที่มีอิทธิพลของขอมปรากฏอยู่อย่างชัดเจน เช่น การสร้างปราสาทหรือปราสาทแบบขอม การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่อง และการสร้างเจดีย์แบบย่อมุมไม้สิบสองที่มีความงดงามมากอยู่ที่วัดชุมพลนิกายาราม เป็นต้น และในสมัยอยุธยานี้เองที่เริ่มมีชาวต่างประเทศ คือ โปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส เปอร์เซีย อาหรับ ญี่ปุ่น และจีน โดยเฉพาะชาวตะวันตกและจีน ชาวต่างประเทศที่เข้ามาส่วนใหญ่มักจะเข้ามามีบทบาทในการก่อสร้างและปฏิรูปสถาปัตยกรรมไทย เช่น การสร้างอาคารแบบ 2 ชั้น การติดตั้งน้ำพุ การก่อสร้างป้อมกำแพงต่าง ๆ รวมทั้งมีการปูลานหรือถนนอิฐ จนทำให้เกิดรูปแบบของอาคารพุทธศาสนาที่เรียกว่า “อาคารทรงวิลันดา” (ฮอลันดา)

พุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมา เป็นยุคของกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์และสถาปนากรุงเทพมหานครขึ้นเป็นเมืองหลวงกรุงรัตนโกสินทร์ และทรงมีพระราชประสงค์ที่จะทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเหมือนกรุงศรีอยุธยาแห่งที่สอง กล่าวคือได้มีการสร้างสถาปัตยกรรมที่สำคัญ โดยเลียนแบบอย่างมาจากกรุงศรีอยุธยา รวมถึงสถาปัตยกรรมประเภท บ้านพักอาศัย เรือนไทยบางเรือนที่ยังคงเหลือจากการทำศึกสงครามกับพม่าก็ถูกถอดจากกรุงศรีอยุธยามาประกอบที่กรุงเทพมหานครกรุงเทพมหานครกลายเป็นมหานคร นับเป็นยุคทองแห่งศิลปะจีน มีการใช้การก่ออิฐถือปูนและใช้ลวดลายดินเผาเคลือบประดับหน้าบันแทนแบบเดิมแห่งหนึ่งที่รวบรวมเอาผู้คนหลายหลายชาติวัฒนธรรมเข้ามารวมอยู่ด้วยกันไม่ว่าจะเป็น แขก (อินเดีย) ฝรั่งเศส (ชาติตะวันตก) และ จีน ที่มีการซึมซับวัฒนธรรมอื่นมาทีละน้อย หลักฐานในยุคนี้ไม่ปรากฏเท่าไร เนื่องจากมุ่งไปตามสภาพกาลเวลา แต่จะเห็นได้จากภาพตามจิตรกรรมฝาผนังของวัดต่างๆ ที่สร้างขึ้นในสมัยนั้น รวมถึงรูปแบบบ้านพักอาศัยซึ่งมีตึกปูนแบบจีนอยู่ค่อนข้างมากในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า

สถาปัตยกรรม

เปลี่ยนแปลงไปมากในสมัยรัชกาลที่ 4 เริ่มด้วยราชสำนัก หันความนิยมไปสู่รูปแบบศิลปะฝ่ายตะวันตกแทนรูปแบบศิลปะของจีนกระบวนการช่าง ศิลปะอย่างยุโรปได้แพร่หลายออกไปสู่วัด และวังเจ้านายใน ท้องที่ต่างๆรอบกรุง ตลอดจนต่างจังหวัด เช่นการสร้างพระราชวังสราญรมย์ เป็นตึกแบบตะวันตก พระนครคีรี จ.เพชรบุรี เป็นการเอาแบบอย่างการสร้าง บ้านบนเขาในต่างประเทศ หลังฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 100 ปี พ.ศ.2425 การบริหารประเทศส่วนใหญ่ก้าวเข้าสู่ภาวะของการรับอารยธรรมตะวันตกอย่างเต็มที่ รัชกาลที่ 5 และ 6 ทรงพัฒนาประเทศด้านสาธารณสุขประโยชน์ของสังคมทางวัตถุเป็นหลักใหญ่เพื่อให้ประเทศ เจริญก้าวหน้าทันอารยประเทศ สถาปัตยกรรมที่สำคัญจึงได้แก่ พระราชวังบางปะอินซึ่งสร้างเลียนแบบพระราชวังแวร์ซายส์ พระราชวังสวนดุสิต พระที่นั่งอนันตสมาคม วัดนิเวศธรรม

ประติมากรรม

มีการปั้นพระพุทธรูปให้เหมือนมนุษย์ยิ่งขึ้น คือ พระศรีศากยะทศพลญาณเป็นพระพุทธรูปปางลีลาแบบสุโขทัย ส่วนงานประติมากรรมอื่นๆ มักเป็นงานจำหลักหินอ่อนหรือหล่อสำริดส่งมาจากยุโรป ถือเป็น การเริ่มรับแบบอย่างการปั้นภาพเหมือนและอนุสาวรีย์จากตะวันตก

จิตรกรรม

นำวิทยาการสมัยใหม่ของตะวันตกในการสร้างภาพมนุษย์ที่เน้นความเหมือนจริงมาผนวก กับ วิทยาการของไทยที่เขียนภาพแบบอุดมคติซึ่งให้เห็นในจิตรกรรมฝาผนังของ ขรัวอินโข่ง จิตรกรเอกสมัย รัชกาลที่ 4 ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้เริ่มต้นงานจิตรกรรมไทยสมัยใหม่

นาฏศิลป์และดุริยางค์ ศิลป์

กลุ่มชาวไทยมุสลิมที่ถูกกวาดต้อนมาจากภาคใต้ ได้นำธรรมเนียมการสวดขับบูชาพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า มี กลองรำมะนาตีเป็นจังหวะประกอบต่อการสวดเปลี่ยนวัตถุประสงค์ไปเป็นเพื่อ ความบันเทิงผู้ชายมักนั่ง ล้อมวงกันตีกลอง รำมะนาประกอบการสวดขับเพลงมลายูประชันกันครึกครื้นเรียกว่า ดุจิก ในสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีคำร้องเป็นภาษาไทยจึงมีการพลิกแพลงและพัฒนามาเป็น ลิเก แนวคิดและ วิถีชีวิตคนตะวันตกได้ แพร่หลายเข้ามาในไทยมากขึ้นจึงมีการเปลี่ยนแปลง ตัดทอน นาฏศิลป์และดนตรีไทยให้กระชับขึ้นในขั้นแรก เป็นไปเพื่อต้อนรับอาคันตุกะ ต่อมาการดัดแปลงที่นิยมอยู่มากในขณะนั้น

วรรณกรรม

วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมมาก คือ บทละครพูดและบทละครร้อง ผู้เด่นที่สุดในการประพันธ์บท ละคร คือ ประเสริฐอักษร(พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์) นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรม ภาษาสันสกฤตเกิดขึ้นอย่างมากในสมัยรัชกาลที่ 5 และ 6 ทั้งประเภทร้อยแก้ว ร้อยกรองเช่นเรื่องศกุนตลา เรื่องทีโตนเทศ วรรณกรรมประเภทนวนิยายที่เขียนเป็นร้อยแก้วของไทย โดย การรับเอารูปแบบนวนิยาย และเรื่องสั้นเข้ามาเริ่มแรกแปลจากนวนิยายภาษาอังกฤษ เป็นส่วนใหญ่งานแปลที่จำกันได้มากและนิยมว่า เป็นหนังสือแปลดีคือ เรื่องความพยาบาทของแม่วันซึ่งแปลจาก เวन्दิตตา (Vendetta) ถือกันว่าเป็นนวนิยาย ไทยเล่มแรก แม้ว่าจะเป็นหนังสือแปลก็ตาม

2) ภาษาไทย

ภาษาไทย เป็นภาษาทางการของประเทศไทย และภาษาแม่ของชาวไทย และชนเชื้อสายอื่นใน ประเทศไทย ภาษาไทยเป็นภาษาในกลุ่มภาษาไต ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยของตระกูลภาษาไท-กะได สันนิษฐานว่า ภาษาในตระกูลนี้มีถิ่นกำเนิดจากทางตอนใต้ของประเทศจีน และนักภาษาศาสตร์บางท่านเสนอว่า ภาษาไทย น่าจะมีความเชื่อมโยงกับ ตระกูลภาษาออสโตร-เอเชียติก ตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต

จากหลักฐานแสดงว่าภาษาไทยเป็นภาษาของ คนไทยโดยเฉพาะ ก็คือ ภาษาไทย มีลักษณะพิเศษไม่ ซ้ำแบบของภาษาใดในโลก ที่มีผู้กล่าวว่า ภาษาไทยเป็นตระกูลเดียวกับภาษาจีน เนื่องจากเป็นภาษาคำโดด ด้วยกัน และมีคำพ้องเสียงและความหมายเหมือนกันอยู่หลายคำ เช่น ชา โต๊ะ แก้ว ไข่ แข่ง หรือ จำนวนเลข การที่ภาษาไทยกับภาษาจีนมีลักษณะตรงกันบางประการดังกล่าว ใ้ว่าภาษาไทยมาจากจีนหรือจีนมาจาก ไทย แต่คงเป็นเพราะชาติไทยกับจีนเคยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดช้านาน และคงเคยใช้อักษรจีนเขียน ภาษาไทย ภาษาไทยกับจีนจึงมีส่วนคล้ายคลึงกันได้ ข้อสังเกตที่ว่า ภาษาไทยกับจีนเป็นคนละภาษาต่างหาก จากกันก็คือ ระเบียบการเข้าประโยคต่างกัน เช่น คำวิเศษณ์ในภาษาไทยส่วนใหญ่ อยู่หลังคำที่ประกอบหรือ ขยาย ส่วนภาษาจีน ส่วนใหญ่อยู่ข้างหน้า

เมื่อไทยอพยพลงมาอยู่ในแหลมทอง ต้องเกี่ยวข้องกับชนเจ้าของถิ่นหลายชาติหลายภาษา เช่น ขอม มอญ ละว้า พม่า มลายู ต่อมาได้ติดต่อกับประเทศอื่นๆ ทางการค้าขาย ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น อินเดีย (บาลี สันสกฤต) ชาว เปอร์เซีย โปรตุเกส อังกฤษ เป็นต้น ภาษาของชาติต่างๆดังกล่าว จึงเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยเป็นอันมาก ภาษาต่างชาติที่ประสมอยู่ในภาษาไทยมากที่สุด คือ บาลีและสันสกฤต เรารับภาษาบาลีเข้ามาทางพุทธศาสนา และรับภาษาสันสกฤตทางศาสนาพราหมณ์ ภาษาอื่นที่เจืออยู่ในภาษาไทยมาก รองลงมา คือ ภาษาขอม (เขมร) ทั้งนี้ เพราะขอมหรือเขมร เคยเป็นชาติที่มีอำนาจมากและนานที่สุดในคาบสมุทรอินโดจีน

ภาษาไทยมีวิวัฒนาการเป็น ๒ สมัย คือ ภาษาไทยแท้ หรือภาษาไทยดั้งเดิม และภาษาไทยปัจจุบัน หรือภาษาไทยประสม ภาษาไทยแท้ หรือ ภาษาไทยดั้งเดิม เป็นภาษาไทยก่อน อพยพเข้ามาอยู่ในสุวรรณภูมิ หรือ แหลมทอง ภาษาไทยปัจจุบัน หรือ ภาษาไทยประสม คือ ภาษาไทยนับตั้งแต่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในสุวรรณภูมิแล้ว

ลักษณะภาษาไทยแท้

ภาษาไทยแท้เป็นภาษาดั้งเดิมประจำชาติไทย นับถอยหลังตั้งแต่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศจีน ปัจจุบันขึ้นไปเป็นภาษาในตอนที่ยังไม่ได้ เกี่ยวข้องกับชาติอื่นมากนัก ภาษาไทยมีลักษณะดังนี้

- คำส่วนมากเป็นคำโดด คือ คำพยางค์เดียว เช่น พ่อ แม่ มือ แขน ข้าง ม้า ฯลฯ
- ไม่ค่อยมีคำควบกล้ำ
- คำขยาย อยู่ข้างหลังคำที่ถูกขยาย เช่น บ้านใหญ่ พุดมาก ดียิ่ง
- ถ้าต้องการ สร้าง คำใหม่ ใช้วิธีรวมคำมูลเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดคำประสมขึ้น เช่น โรงเรียน

แม่น้ำ พ่อตา

- ในการเขียน ใช้ตัวสะกดตรงตามมาตราแม่ กก ใช้ ก สะกด แม่ กน ใช้ น สะกด แม่ กบ ใช้ บ สะกด
- ในการเขียน ไม่ใช่ตัวการันต์ คำทุกคำอ่านออกเสียงได้หมดทุกพยางค์
- ไม่มีหลักไวยากรณ์ คือ ระเบียบของภาษาแน่นอนเหมือนภาษาของบางชาติ เช่น บาลี สันสกฤต และอังกฤษ เป็นต้น กล่าวคือ ไม่มีระเบียบพิเศษเกี่ยวกับ พจน์ เพศ วิภัติ ปัจจุบัน อุปสรรค กาล มาลา วาก
- เป็นภาษามีเสียงดนตรี นิยมใช้ไม้วรรณยุกต์กำกับเสียง

ลักษณะเด่นของภาษาไทย

1. ภาษาไทยประกอบด้วยคำโดด มากกว่าภาษาบาลี สันสกฤต หรือ อังกฤษ
2. ไม่มีหลักไวยากรณ์ เช่นเกี่ยวกับ ปัจจุบัน อุปสรรค กาล เพศ พจน์ ฯลฯ แน่นนอนอย่างภาษาบาลี สันสกฤต หรือ อังกฤษ คำไทยแท้ไม่มีการเปลี่ยนรูปคำโดยการลงปัจจัย เพื่อแสดงชนิดของคำ กาล เพศ พจน์ ฯลฯ ถ้าต้องการบอกชนิดของคำ ใช้คำมาเพิ่มข้างหน้า ถ้าต้องการบอก กาล เพศ พจน์ ใช้คำมาต่อ ข้างหน้าหรือข้างหลัง โดยไม่เปลี่ยนรูปคำเดิม เช่น

เดิน	กริยา	การเดิน	นาม
ดี	วิเศษณ์	ความดี	"
กินอยู่	กาลสามัญปัจจุบัน	กินแล้ว	อดีตกาลสมบุรณ์
ช่างพลาย	เพศชาย	ช่างพัง	เพศหญิง
เด็กคนเดียว	เอกพจน์	เด็กหลายคน	พหูพจน์

3. ภาษาไทยเป็นภาษาเสียงดนตรี คือ เมื่อเสียงของคำสูงต่ำผิดไป ความหมายย่อมเปลี่ยนไปด้วย จึงจำต้องใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับคำไว้

4. คำขยายในภาษาไทย ส่วนมากอยู่ข้างหลังคำที่ถูกขยาย เช่น คนดี วิ่งเร็ว สูงมาก ส่วนคำภาษาอื่น เช่น บาลี สันสกฤต อังกฤษ หรือแม้แต่ภาษาจีน ซึ่งมีลักษณะคล้ายภาษาไทย ส่วนมากคำขยายอยู่ข้างหน้า คำที่มันขยาย

3) ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นฐานความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม ความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและความเข้าใจ และดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา อันเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มชนเหล่านั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ รวมทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น

ดังนั้นภูมิปัญญาไทย จึงหมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ที่ประกอบด้วยแนวคิดในการแก้ปัญหาของตนเองจนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวความคิดสำหรับแก้ปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าว แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามกาลเวลา

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นทั้งความรู้ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคน
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่างๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะ หรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคม

รุ่ง แก้วแดง (2542) ได้แบ่งภูมิปัญญาออกเป็น 2 ระดับ คือ ภูมิปัญญาชาติหรือภูมิปัญญาไทย กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน

ภูมิปัญญาชาติ เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยรักษาชาติให้ปลอดภัยอยู่รอดมาได้จนถึงปัจจุบันและเป็นภูมิปัญญาที่ช่วยสร้าง “ภาพแห่งความมีอารยธรรม” ให้แก่ชาติ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งทั่ว ๆ ไปก็เป็น ภูมิปัญญาที่ใช้แก้ปัญหาของผู้คนในท้องถิ่นนั้นเป็นหลัก โดยอาจจะเรียกภูมิปัญญาท้องถิ่น นี้ว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”

ภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อนข้างจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไปจากภูมิปัญญาชาติพอสมควร คือ โดยปรกติแล้วจะแสดงออกในรูปของการนำภูมิปัญญาที่สร้างขึ้นไปใช้ในการเอื้ออำนวยให้การดำเนินชีวิตในกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่นและสงบสุข ภาพของภูมิปัญญานั้น เป็นเรื่องของชุมชน ชาวบ้าน และชนบท ดังนั้นจึงไม่แปลกนักที่การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีความเกาะเกี่ยวอยู่กับธรรมชาติ ต้นไม้ ป่าเขาลำเนาไพร ผืนฟ้า สิ่งสารพัดต่าง ๆ ชาวบ้านมักจะนำเอาสิ่งที่ได้และมิอยู่ใน ท้องถิ่นมาช่วยในการอยู่กินตลอดเวลา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหาร หรือตำรับตำราต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 10 ลักษณะได้ดังนี้

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา - ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้น ได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม - เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ดั่งามที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้นมา โดยเฉพาะเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจคนในสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน - เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะต่างๆโดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหลังจากนั้นได้สืบทอดโดยการพัฒนาอย่างไม่ขาดสาย กลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน - นอกจากมนุษย์จะนำอาหารมาบริโภคเพื่อการอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้ เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานานซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่างๆมาบริโภคอีกด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน - การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลายโดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มาจากธรรมชาติซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม - ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาคเราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏกระจายอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน - ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนมากแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่างๆ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน - ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็น

ปัจจัยสี่ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม - เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมชั้นเยี่ยม ซึ่งปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชน จะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพชนได้อีกทางหนึ่ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ - เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตเพื่อแก้ปัญหาหรืออ่อนนวยเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกและเพื่อเพิ่มผลิตผลทางการเกษตรดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรทั่วทุกภูมิภาคของไทย

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) คนไทยได้สร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง มีการดำรงชีวิตด้วยความสุขร่มเย็นอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะได้ใช้ภูมิปัญญาของตนมาตลอด ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

- ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
- สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
- สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม
- สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
- ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

ตัวอย่างของภูมิปัญญาไทย ได้แก่ เบ็ดตกปลา เรือผีหลอก เครื่องปั้นดินเผา ส้มป่อย การสานเปลไม้ไผ่ การสานตะกร้าทางทางมะพร้าว เป็นต้น

4) สินค้าไทย

สินค้า คือ วัสดุ อุปกรณ์ ข้าวของเครื่องใช้ ฯลฯ ที่จับต้องได้ สามารถขนส่งหรือเคลื่อนย้ายไปมาได้ โดยสามารถนำไปเป็นกรรมสิทธิ์ได้ ในอดีตจะใช้การแลกเปลี่ยนกัน ส่วนปัจจุบันจะเป็นการใช้เงินตราแลกเปลี่ยนกัน

ประเภทของสินค้า

1.สินค้าแบบถาวร คือ ใช้แล้วไม่หมดไป เช่น สินค้าอุตสาหกรรม เครื่องปรับอากาศ รถยนต์ เป็นต้น

2.สินค้าแบบไม่ถาวร คือ ใช้แล้วหมดไป เช่น สินค้าอุปโภค สินค้าบริโภค

แป้ง น้ำหอม ผงซักฟอก เป็นต้น

การรณรงค์เพื่อให้คนไทยนิยมใช้สินค้าไทย ย่อมเกิดประโยชน์มหาศาลต่อเศรษฐกิจของเรา ข้อมูลของกระทรวงการคลังชี้ว่า คนไทยบริโภคสินค้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ในปี ๒๕๔๓ คนไทยบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๒ ถึงร้อยละ ๔๖.๗ เป็นตัวเลขที่สูงและเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจมาก สินค้าฟุ่มเฟือยเหล่านั้น ได้แก่ สุราต่างประเทศ กล้องถ่ายรูป น้ำหอมและเครื่องสำอาง นาฬิกา ผลไม้ กระจ่างแหง ปากกา รองเท้า เสื้อผ้า แวนตา และเครื่องประดับต่าง ๆ สินค้าฟุ่มเฟือยเหล่านี้ มีเพียงอย่างเดียวที่เราผลิตไม่ได้หรือไม่ได้ผลิตในประเทศไทย คือกล้องถ่ายรูป นอกนั้นผู้ประกอบการไทยผลิตได้เองหรือผลิตในประเทศไทย และสินค้าที่เราผลิตได้ก็มีคุณภาพดีเท่าเทียมกันและราคาเยากว่าของต่างประเทศ ยิ่งไปกว่านั้นสินค้าที่ผู้ประกอบการไทยผลิตได้ยังส่งออกไปขายต่างประเทศเป็นที่นิยมมาก เป็นความภูมิใจของคนไทยอย่างยิ่งที่รัฐบาลและพวกเรา อยากให้มีคำว่า "ถูกใจไทยทำ ดีใจ

ไทยใช้" ที่จริงเป็นที่น่ายินดียิ่งที่ภาครัฐและภาคเอกชน เริ่มต้นตัวในการบริโภคสินค้าและบริการไทยกันอีกครั้ง การปลูกจิตสำนึกให้คนไทยเห็นประโยชน์ในการบริโภคสินค้าและบริการไทย ทำให้เศรษฐกิจของเรากระเตื้องขึ้นอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจในระหว่างคนไทยกันเองและชาวต่างประเทศเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สืบเนื่องจากการณรงค์ให้ใช้สินค้าไทย มิได้มีความมุ่งหมายที่จะปลูกกระแสชาตินิยมและต่อต้านสินค้าต่างประเทศแต่รณรงค์ให้คนไทยหันมาใช้สินค้าไทยและสินค้าที่ผลิตในประเทศ เพราะประเทศไทยไม่ใช่ประเทศที่ร่ำรวย เราเห็นว่าเป็นความจำเป็นและถึงเวลาที่คนไทยทุกหมู่เหล่าพึงคิดถึงชาติบ้านเมือง พึงช่วยกันรักษาและฟื้นฟูสถานะทางเศรษฐกิจด้วยการใช้สินค้าไทยเรารณรงค์เพื่อให้ผู้บริโภคคนไทยลดความฟุ้งเฟ้อและฟุ่มเฟือย ลดและเลิกค่านิยมที่ยึดถือว่าสินค้าต่างประเทศดีกว่า มีคุณภาพมากกว่าสินค้าไทย เรารณรงค์เพื่อ "ลบ" ความเชื่อของคนบางกลุ่มที่คิดเอาเองว่า การใช้สินค้าต่างประเทศเป็นการแสดงฐานะและความหรูหราในสังคม เรารณรงค์เพื่อให้ผู้บริโภคที่ยังติดกับค่านิยมเหล่านั้น รู้สึว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ตัวเองพอใจ ตัวเองมีความสุขใจเฉพาะตัวเองเท่านั้น แต่ความเดือดร้อนเป็นส่วนรวม เพราะจะทำให้เศรษฐกิจของเรามีความยุ่งยาก

"พวกเราต้องนึกถึงส่วนรวมก่อนส่วนตน การละเลิกค่านิยมเหล่านั้น มิใช่เพียงสนับสนุนส่งเสริมสินค้าไทยเท่านั้น แต่เป็นการช่วยชาติบ้านเมืองด้วย นับเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินที่ยิ่งใหญ่ รัฐเองต้องมีบทบาทในการประหยัดเงินตราต่างประเทศด้วยการชะลอ ลดและหรืองด การใช้วัสดุจากต่างประเทศ ต้องจัดให้มีการเชื่อมโยงภาคการผลิต ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าไทย จัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ให้ผู้บริโภคมั่นใจและยินดีใช้สินค้าไทยอย่างกว้างขวางและภูมิใจ ผู้ประกอบการก็เป็นส่วนสำคัญมากส่วนหนึ่ง จำเป็นต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ราคาเขาและมีเหตุผล จึงจะเข้าสู่ตลาดแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้ ขณะนี้ประเทศของเรามีผู้ประกอบการที่มีความเข้มแข็ง มีความกระตือรือร้น มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีประสบการณ์มาก รัฐควรที่จะเข้ามาดูแลช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมั่นใจและสามารถแข่งขันกันได้ ขอให้กำลังใจผู้ประกอบการไทยเหล่านั้นโดยทั่วกัน"

สินค้าไทยที่เป็นที่นิยม

เครื่องจักสาน

ในบรรดาสินค้าพื้นบ้านของไทยแขนงต่างๆ การจักสานนับว่าเป็นหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุด สันนิษฐานว่าเครื่องจักสานเริ่มมีขึ้น นับตั้งแต่มนุษย์รู้จักเอากิ่งไม้มาตัดหรือสอดกันให้เป็นเครื่องหาบหาม และทำกระโถมที่อยู่อาศัย อาจเป็นได้มนุษย์ได้สังเกตเห็นนกสร้างรังโดยคาบใบหญ้ามาสานกันเข้าเป็นรัง แล้วก็จะเลียนวิถีการดังกล่าวมาทำที่อยู่อาศัยตลอดจนภาชนะของตน เราจะเห็นได้ว่าความคล้ายคลึงกันอยู่มากในระหว่างสัญชาตญาณของนกในการทำรัง และของมนุษย์ในการทำภาชนะ เครื่องจักสานหวายและไม้ไผ่ เป็นหัตถกรรมที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในชนบทและในเมือง เป็นเครื่องใช้ที่ทำขึ้นจากวัสดุพื้นบ้านและสามารถผลิตสนองความต้องการให้ใช้สอยในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีตลอดจนส่งเป็นสินค้าออกได้เป็นจำนวนมาก นับได้ว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศด้วย

การทำเครื่องจักสานในประเทศไทย มีการทำสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์นักโบราณคดีได้พบหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับการทำเครื่องจักสานในยุคหินใหม่ที่บริเวณถ้ำแห่งหนึ่งในเขตอำเภอศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่เป็นลายขัดสองเส้นประมาณว่ามีอายุราว 4,000 ปีมาแล้ว

การทำเครื่องจักสานยุคแรก ๆ มนุษย์จะนำวัสดุดิบจากธรรมชาติเท่าที่จะหาได้ใกล้ตัวมาทำให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำใบไม้ กิ่งไม้ ต้นไม้ประเภทเถาเข้ามาสานมาขัดเป็นรูปทรงต่างๆ เพื่อใช้เป็นภาชนะหรือมาสานขัดกันเป็นแผ่นเพื่อใช้สำหรับปูรองนั่ง รองนอน ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นเครื่องจักสานที่มีความ

ประณีตในยุคต่อๆ มา เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มนุษย์คิดวิธีการต่างๆ ขึ้นเพื่อใช้สร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันด้วยวิธีการสอดขัดและสานกันของวัสดุ ที่เป็นเส้นเป็นริ้ว โดยสร้างรูปทรงของสิ่งประดิษฐ์ขึ้นนั้นตามความประสงค์ในการใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์ ประสานกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อศาสนาและวัสดุในท้องถิ่นนั้นๆ

การเรียกเครื่องจักสานว่า “จักสาน” นั้น เป็นคำที่เรียกขึ้นตามวิธีการที่ทำให้เกิดเครื่องจักสาน เพราะเครื่องจักสานต่างๆ จะสำเร็จเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ได้นั้นต้องผ่านกระบวนการ ดังนี้

1. การจัก คือการนำวัสดุมาทำให้เป็นเส้น เป็นแฉก หรือเป็นริ้วเพื่อความสะดวกในการสาน ลักษณะของการจักโดยทั่วไปนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของวัสดุแต่ละชนิดซึ่งจะมีวิธีการเฉพาะที่แตกต่างกันไป หรือบางครั้งการจักไม้ไผ่หรือหวายมักจะเรียกว่า “ตอก” ซึ่งการจักถือได้ว่าเป็นขั้นตอนของการเตรียมวัสดุ ในการทำเครื่องจักสานขั้นแรก

2. การสาน เป็นกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่นำวัสดุธรรมชาติมาทำประโยชน์ โดยใช้ความคิดและมีฝีมือมนุษย์เป็นหลัก การสานลวดลายจะสานลายใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการใช้สอย ซึ่งมีด้วยกัน 3 วิธี คือ

- การสานด้วยวิธีสอดขัด
- การสานด้วยวิธีการสอดขัดด้วยเส้นทแยง
- การสานด้วยวิธีขดเป็นวง

3. การถัก เป็นกระบวนการประกอบที่ช่วยให้การทำเครื่องจักสานสมบูรณ์ การถักเครื่องจักสาน เช่น การถักขอบของภาชนะจักสานไม้ไผ่ การถักหูภาชนะ เป็นต้น การถักส่วนมากจะเป็นการเสริมความแข็งแรงของโครงสร้างภายนอก เช่น ขอบ ขา ปาก ก้น ของเครื่องจักสาน และเป็นการเพิ่มความสวยงามไปด้วย

มูลเหตุที่ทำให้เกิดเครื่องจักสานที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. มูลเหตุจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตในชนบทจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน ที่สามารถผลิตได้เองมาช่วยให้เกิดความสะดวกสบาย โดยเฉพาะผู้มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ตามหน้าที่ใช้สอยดังนี้

1.1 เครื่องจักสานที่ใช้ในการบริโภค ได้แก่ ข้าวหวด กระติบ แอบข้าว หวดนึ่งข้าวเหนียว ก่องข้าว กระซอน กระดัง ฯลฯ

1.2 เครื่องจักสานที่ใช้เป็นภาชนะ ได้แก่ กระบุง กระจาด ข้ากระทวย กระบาย กะโล่ กระดังชะลอม ฯลฯ

1.3 เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องตวง ได้แก่ กระออม กระชู่ กระบุง สัต ฯลฯ

1.4 เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องเรือนและเครื่องปูลาด ได้แก่ เสื่อต่าง ๆ

1.5 เครื่องจักสานที่ใช้ป้องกันแดดฝน ได้แก่ หมวก กูบ งาม ฯลฯ

1.6 เครื่องจักสานที่ใช้ในการดักจับสัตว์ ได้แก่ ลอบ ไซ อีจู้ ชะนาง จั่น ฯลฯ

1.7 เครื่องจักสานที่ใช้เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณีและศาสนา ได้แก่ ก่องข้าวขวัญ ข้าสำหรับใส่พานสลาก ฯลฯ

2. มูลเหตุที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์ เพราะชาวไทยส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม จึงจำเป็นต้องทำมาหากินกันตามสภาพสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้นการทำเครื่องจักสานที่เห็นได้ชัด คือ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจับปลาและสัตว์น้ำจืด ได้แก่ ลอบ ไซ ชะ

นาง โดยทำด้วยไม้ไผ่และหวาย ซึ่งรูปแบบและโครงสร้างจะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการใช้สอย และครุ ใช้สำหรับตีข้าวของทางภาคเหนือ เป็นต้น

3. มูลเหตุที่เกิดจากความเชื่อ ขบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา เครื่องจักสานจำนวนมากน้อย เกิดขึ้นจากผลของความเชื่อของท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้จากการสานเสื่อปาหนันเพื่อใช้ในการแต่งงานของภาคใต้ เป็นต้น

นอกจากข้อมูลอันสำคัญทั้ง 3 ประการแล้ว ปัจจุบันพบว่าในหลายท้องถิ่น เครื่องจักสานได้กลายมาเป็นอาชีพรองจากการทำไร่ ทำนา เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษในช่วงต่อไป

วัสดุที่ใช้ทำเครื่องจักสาน

1. ไม้ไผ่ เป็นไม้ที่ใช้ทำเครื่องจักสานมากมายหลายชนิด มีลักษณะเป็นไม้ปล้อง เป็นข้อ มีหนาม และแขนงมาก เมื่อแก่จะมีสีเหลือง โดยจะนำส่วนลำต้นมาใช้จักเป็นตอกสำหรับสานเป็นภาชนะต่างๆ
2. กก เป็นพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งที่ชอบขึ้นในที่ชื้นและมีขึ้นทั่วไป เช่น ในนา ริมหนอง บึง และที่น้ำท่วมแฉะ ลำต้นกลมหรือสามเหลี่ยม มีทั้งชนิดลำต้นใหญ่ยาว และลำต้นเล็กและสั้น ส่วนมากนำมาสานเสื่อมากกว่านำมาสานโดยตรง
3. แห้ง มีลักษณะคล้ายไม้ไผ่แต่อ่อนนุ่มกว่า ไม่มีข้อ แข็งกว่าหวายใช้ได้ทนกว่ากก ชอบขึ้นตามที่แฉะ และมีผิวเหลืองสวย ใช้สานเสื่อ ทำฟ้าย่าน เป็นต้น
4. หวาย จะขึ้นในป่าเป็นกอๆ ส่วนมากจะใช้ประกอบเครื่องจักสานอื่นๆ แต่ก็มีการทำหวายมาทำเครื่องจักสานโดยตรงหลายอย่าง เช่น ตะกร้าหิ้ว ถาดผลไม้ เป็นต้น
5. ใบตาลและใบลาน ลำต้นสูงคล้ายมะพร้าว ใบเป็นแผงใหญ่คล้ายพัด จะนำมาทำเครื่องจักสานโดยจักในออกเป็นเส้นคล้ายเส้นตอก แต่ต้องใช้ใบอ่อน ส่วนใหญ่จะใช้สานหมวกและงอบ
6. ก้านมะพร้าว ใช้ก้านกลางใบของมะพร้าว เหลาใบออกให้เหลือแต่ก้าน แล้วนำมาสานเช่นเดียวกับตอก ส่วนมากสานเป็นตะกร้า กระจาดผลไม้เล็กๆ
7. ย่านลิเภา มีลักษณะเป็นเถาวัลย์ชนิดหนึ่ง มีขนาดเท่าหลอดกาแฟ ขึ้นตามภูเขา เทือกเขา และป่าละเมาะ ในการใช้ต้องนำลำต้นมาลอกเอาแต่เปลือกแล้วจักเป็นเส้นๆ ย่านลิเภาส่วนใหญ่จะนำมาสานเป็นลายเขียนหมาก พาน เป็นต้น
8. กระจูด เป็นพันธุ์ไม้ตระกูลเดียวกับกก ชอบขึ้นในที่ชื้นแฉะ ลักษณะลำต้นเป็นต้นกลมๆ ขนาดนิ้วก้อย ก่อนนำมาสานจะต้องนำลำต้นมาผึ่งแดดแล้วทุบให้แบนคล้ายเส้นตอกก่อน แล้วจึงสาน
9. เตยทะเล เป็นต้นไม้จำพวกหนึ่งใบยาวคล้ายใบสับปะรดหรือใบลำเจียก ขึ้นตามชายทะเล ใบมีหนาม ก่อนนำมาสานต้องจักเอาหนามริมใบออกแล้วย่างไฟ แขน้ำ แล้วจึงจักเป็นเส้นตอก
10. ลำเจียก หรือปาหนัน เป็นต้นไม้จำพวกเดียวกับเตย
11. คล้า เป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายต้นข่า หรือกก มีผิวเหนียว ใช้สานภาชนะเช่นเดียวกับหวาย และไม้ไผ่

ผ้าไทย

ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ ในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย คนไทยรู้จักการทอผ้ามาตั้งแต่สมัย ก่อนประวัติศาสตร์ สังคมในชนบทถือว่างานทอผ้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงทำกันในครัวเรือนยามว่างจาก การทำไร่ทำนา การทอผ้าจึงมีทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย

ผ้าไทย จึงหมายถึง ผ้าทุกชนิดที่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นโดยฝีมือคนไทย ได้แก่ ผ้าลายขิด ผ้ายก ผ้าจก น้ำไหล มัดหมี่ ผ้าพื้นเมือง เป็นต้น เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้มากมาย เช่น เสื้อผ้า

หมอน ผ้าห่ม กระเป๋า ฯลฯ สร้างชื่อเสียงขจรขยายไปทั่วโลก ส่งผลให้ชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทยหลงใหล ถึงกับเดินทางไปแสวงหาตามแหล่งต่าง ๆ เพื่อซื้อติดไม้ติดมือไปใช้สำหรับตนเอง หรือเป็นของฝากญาติสนิทมิตรสหาย สร้างรายได้ให้กับประเทศชาติเป็นเงินมากกว่าพันล้านบาทต่อปี โดยส่วนใหญ่ผ้าไทยแบบดั้งเดิมที่ได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติและบุคคลทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเครื่องกึ่งมือ และที่กระตุกมีโครงสร้างของเส้นด้ายทำจากเส้นใยธรรมชาติจำพวกไหม (Slik) และฝ้าย (Cotton) มีเพียงส่วนน้อยที่ทำจากลินิน แต่ในปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตบางคนดัดแปลงโครงสร้างโดยการนำเส้นใยเรยอน (Rayon) หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า "ไหมเทียม" มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ บางชนิดอาจทำจากเส้นด้ายผสมของเส้นใยชนิดต่าง ๆ

พัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ทั้งลวดลายและสีสันทันของผ้าไทย สืบทอดเป็นเวลายาวนานตามจินตนาการของช่างทอ และอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ๆ ในอดีตนั้น ผ้าจัดเป็นวัสดุหลักในการแต่งกายและเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะทางสังคมของผู้ แต่งรวมทั้งตำแหน่งและกำหนดชั้นวรรณะของผู้สวมใส่ ด้วยเหตุนี้ การทอผ้าสำหรับบุคคลที่ใช้จึงมี 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทแรก เป็นผ้าทอสำหรับ ประชาชนทั่วไป ซึ่งมีทั้งผ้าที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน และผ้าที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของกลุ่มชน เช่น ผ้าสำหรับ นุ่งห่มใช้ในงานทำบุญ งานนักขัตฤกษ์ งานเทศกาลหรือพิธีการสำคัญ ๆ ประเภทที่สอง เป็นผ้าสำหรับชนชั้นสูง เจ้านายและพระมหากษัตริย์ เช่น ผ้าปักไปโบราณ ประเภทต่าง ๆ และ ประเภทที่สาม เป็นผ้าสำหรับพระภิกษุสงฆ์ และเครื่องใช้ใน พระพุทธศาสนา เช่น ผ้าห่มคัมภีร์ไบเบิล เป็นต้น ผ้าไทยมีหลายรูปแบบและ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในแต่ละภูมิภาค

วิวัฒนาการความเป็นมาของผ้าไทยผ่านมาหลายยุคหลายสมัย ได้แก่

- ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 - 21 ดินแดนของภาคเหนือเป็นที่ตั้ง ของอาณาจักรล้านนา ไทยมีความรุ่งเรืองกล่าวกันว่าชาวล้านนาเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้าใช้เองโดยเฉพาะผ้าฝ้าย มีการทออย่างแพร่หลายถึงขั้นส่ง จัดจำหน่าย ไปยังอาณาจักรใกล้เคียงผ้าฝ้ายที่มีชื่อเสียงในยุคนี้มีสีสันทันนาชนิด เป็นต้นว่า ผ้าสีจันทร์ขาว ผ้าสีจันทร์แดง ผ้าสีดอกจำปา เป็นต้น

- ส่วนอาณาจักรสุโขทัย ประมาณ 755 ปี มาแล้ว ชาวสุโขทัยทอผ้าใช้เองทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหมสีต่าง ๆ เฉพาะผ้าฝ้าย เป็นผ้าสีห้าสี เรียก “ผ้าเบญจรงค์” คือ ผ้าสีแดง เหลือง ดำ เขียว และขาว ประชาชนทั่วไปใช้ผ้าฝ้ายเป็นหลัก ส่วนผ้าชั้นดีที่ใช้สอย ในราชสำนักจะมีช่างทอหลวงเป็นผู้ทอและส่วนหนึ่งส่งซื้อมาจากต่างประเทศ เช่น ผ้าไหมและผ้าแพรจากจีน นอกจากนั้นในสมัยนี้ยัง มีการใช้ผ้ามาตกแต่งบ้านเรือนทำผลิตภัณฑ์ประเภทหมอน พูก ธงทิว สัปทน ม่าน ฯลฯ

- ในสมัยอยุธยา ประมาณ 400 ปีมาแล้ว ผ่านับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งนับตั้งแต่การ ใช้สอยเป็นเครื่องนุ่งห่มโดยตรงตลอดจนการใช้ผ้าเข้าไปเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีความ เชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา และสังคม ในสมัยนี้ผ่านับว่ามีความสำคัญในการค้าและเศรษฐกิจของ ประเทศ นอกจากนั้นฝ้ายยังใช้เป็นสิ่งเทียบแทนค่าเงิน พระมหากษัตริย์ทรงใช้ผ้าเป็นเครื่องปูน บำเหน็จรางวัล หรือบางที่ใช้พระราชทานต่างเงินเดือนปีละหนเท่านั้น เรียกว่า “ผ้าหวัดรายปี” ซึ่ง ส่วนมากเป็นผ้าสมปัก ทอด้วยไหมเปลาะ ตรงกลางผ้าเป็นสีมีลวดลาย สำหรับประชาชนทั่วไปผู้ ชายมักใช้ผ้าฝ้าย และฝ้ายนุ่งโจงกระเบนพื้นเรียบ และผ้าขาวม้า ส่วนผู้หญิงใช้ผ้าสไบ

- ปัจจุบัน การทอผ้าพื้นบ้านของไทยมีกระจายไปทั่วเกือบทุกภาค แต่ที่มีมากได้แก่ ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติแต่ละกลุ่มชน เช่น กลุ่มชนพื้นเมืองล้านนาทางภาคเหนือ นิยมทอผ้า

ฝ้ายและผ้าไหมที่มีลวดลายด้วยวิธีการยก และจากเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าเป็นกลุ่มชนคน ไทยเชื้อสายไทครั้ง ไท พวน และไทยวน และลาวอีสานนิยมทอผ้าด้วยวิธีจักและมัดหมี่ คนพื้น เมืองในภาคใต้นิยมทอผ้ายก เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า แต่ละภูมิภาคมีลักษณะใกล้เคียงกัน อุปกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ อีว กง ใน หรือหลา กวัก กระสวย กี่หรือหูก ขั้นตอนในการทอเริ่มจากการทำเส้นด้ายด้วยวัสดุจากฝ้ายหรือไหมนำไป ย้อม ด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมี แล้วนำไปทอตามลวดลายที่กำหนด และประเภทของผ้าที่ต้องการ

ผ้าทอในประเทศไทยแสดงถึง ศิลปะภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งแบ่งประเภทของผ้าทอได้เป็นสอง ประเภท ตามวัตถุประสงค์ในการทอ และกรรมวิธีในการทอ คือ

1. ผ้าทอที่แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ ได้แก่ ฝ้ายและไหม

ฝ้าย เป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย เป็นพืชเขตร้อน ชอบดิน ปนทราย และอากาศโปร่ง ไม่ชอบที่ร่ม เส้นใยของฝ้ายจะดูดความชื้นได้ง่าย และเมื่อดูดความชื้นแล้วจะ ระเหยเป็นไอน้ำ ดังนั้นเมื่อสวมใส่เสื้อผ้าที่ทำด้วยผ้าฝ้ายจะมีความรู้สึกเย็นสบาย

ไหม เส้นใยไหมได้จากตัวไหม ซึ่งส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงไหมกันใน ภาคเหนือ ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ตัวไหมมีลักษณะคล้ายหนอน เมื่อแก่ตัวจะชักใยหุ้มตัวของมันเอง เรียกว่า รังไหม รังไหมนี้จะนำมาสาวเป็น เส้นไหม แล้วจึงนำไปฟอกด้วยการต้มด้วยด่างและนำมาทอ กวัก เพื่อให้ได้เส้นใยไหม หลังจากนั้นจึงนำมาย้อมสีและนำไปทอเป็นผืนผ้าตามที่ต้องการ เส้นไหมมีคุณสมบัติ ลื่น มั่น และยืดหยุ่นได้ดี

2. ผ้าทอที่แบ่งตามกรรมวิธีในการทอ ซึ่งมีชื่อเรียกต่างกันไปตามลวดลายที่เกิดจากการทอ บนผืนผ้า เช่น

ผ้ามัดหมี่ มีกรรมวิธีการทอที่ทำให้เกิดลวดลายโดยการย้อมเส้นด้ายให้ต่าง โดยการผูกมัดให้เกิด ช่องว่าง การทอผ้ามัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลาและความประณีต โดยจัดเรียงเส้นไหมและฝ้ายให้สม่ำเสมอ คงที่ กรรมวิธีต้องเรียงลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดลวดลายสวยงามตามต้องการ

ผ้าจก การทอจกเป็นกรรมวิธีของการทอและการปักผ้าไปพร้อมๆกัน การทอลวดลายใช้วิธีการเพิ่ม ด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าเป็นช่องๆไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า ซึ่งจะทำให้ได้โดยใช้ไม้หรือขม้น หรือนิ้วมือ ยกขึ้น เป็นการทอผสมการปักกลายๆ

ผ้าขิด เป็นการทอผ้าด้วยกรรมวิธี เชื้อ หรือสะกิดเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นพุ่งไปตามแนวเส้นยืน จึงหว่านการสอดเส้นด้ายพุ่งจะทำให้เกิดลวดลายรูปแบบต่างๆ

ผ้าแพรวา เป็นผ้าทอมือด้วยกรรมวิธีทอผ้าให้เกิดลวดลาย ลักษณะผสมกันระหว่างลายขิดกับลาย จก ผ้าแพรวาต้องมีหลายๆลายอยู่ในผืนเดียวกัน

ฝ้ายยกดอก มีกรรมวิธีการทอให้เกิดลวดลายในการยกตะกรอแยกด้ายเส้นยืน แต่ไม่ได้เพิ่มเส้นด้าย ยืน หรือ เส้นพุ่งพิเศษเข้าไปในผืนผ้า แต่ในบางครั้งจะยกดอกด้วยการเพิ่มเส้นพุ่ง จำนวน สองเส้น หรือ มากกว่านั้นเข้าไป

ผ้าทอกับโอกาสที่ใช้

ผ้าพื้น ทอโดยใช้ไหมเส้นพุ่ง และไหมยืนสีเดียวเท่านั้น เช่น ไหมพุ่งเป็นสีเขียว ไหมเส้นยืนเป็นสี ทอง ใช้เป็นผ้านุ่ง หรือในโอกาสอื่นๆ

ผ้าสบง มีลักษณะคล้ายผ้าขาวม้า ใช้พาดบ่าในงานบวช งานบุญ และงานรื่นเริงต่างๆ

ผ้าใส่รัง เป็นผ้านุ่งสำหรับผู้ชาย ใช้นุ่งอยู่กับบ้าน หรือใส่ไปในงานพิธีต่างๆ และเป็นผ้าไหว้พ่อ – แม่ ของเจ้าบ่าวเจ้าสาว

ฝ้านุ่ง ใช้นุ่งอยู่กับบ้าน ใช้ในงานพิธี ใช้เป็นผ้าไหว้ในงานแต่งงาน ได้แก่ผ้าพื้น
ผ้าเก็บ ใช้สำหรับพาดบา ไปวัด หรืองานพิธีต่างๆ

ลวดลายและโทนสี

1. ผ้าขาวม้า นิยมทอเป็นลายตาหมากรุก สีที่นิยมคือ สีแดง เขียว ขาว ดำ
2. ผ้าสไบ นิยมทอเป็นสีพื้น และลายเหมือนผ้าขาวม้า
3. ผ้าโลรง นิยมทอเป็นลายตาหมากรุกขนาดใหญ่ สีที่นิยม คือ สีแดง และ สีเขียว
4. ฝ้านุ่ง มีหลายชนิด ได้แก่
 - 4.1 ผ้าพื้น ไม่มีลวดลายบนผืนผ้า นิยมทอเป็นสีน้ำตาลทอง สีม่วง ขาว น้ำเงินและเขียว
 - 4.2 ผ้าโฮล มีลักษณะเป็นลายเส้น ลายจะเป็นนูน มีหลายสีในหนึ่งผืน นิยม สีเขียว ดำ เหลือง แดง
 ฯลฯ
 - 4.3 ผ้าโคน ลวดลายมีลักษณะเป็นสีเหลี่ยม อาจปรากฏร่วมกับลายอื่นๆ สีที่นิยมคือ สีน้ำตาลทอง
 ม่วง เขียว น้ำเงิน แดง ฯลฯ
 - 4.4 ผ้ากระเนียว หรือหางกระรอก เป็นผ้าลายเส้นละเอียด สีที่นิยม คือ สีเขียว แดง เหลือง
 - 4.5 ผ้าอันปรม มีลักษณะลวดลายคล้ายผ้าโฮล แต่จะมีเส้นคั่นในแนวตั้งชัดเจนกว่าผ้าโฮล ลายของ
ผ้าเป็นลายเรียบไม่ใช่ลายนูนเหมือนผ้าโฮล
 - 4.6 ผ้าสมอ เป็นผ้าที่มีลักษณะของลวดลายเป็นสีเหลี่ยมเล็กๆ สีที่นิยม คือ สีเขียว เหลือง และ
 แดง
 - 4.7 ผ้าม้วน มีลักษณะคล้ายผ้าโฮล แต่จะมีเส้นคั่นในแนวตั้งชัดเจนกว่าผ้าโฮล สีที่นิยมคือ สีเขียว
 ดำ เหลือง และแดง
 - 4.8 ผ้ามัดหมี่ คือผ้าที่มีลักษณะของลายผ้าที่เกิดจากการนำเส้นไหมไปมัดด้วยเชือกฟาง หรือปอ
กล้วย แล้วนำไปย้อมสีเพื่อให้ได้ลวดลายตามที่ต้องการ เช่น ลายต้นสน ลายไก่ ลายนกยูง ลายแมงมุม ฯลฯ สีที่
นิยม คือ สีทองอ่อน สีแดง น้ำเงิน เหลือง ม่วง

การทอผ้าจะมีลักษณะพิเศษเป็นของตนเอง โดยเฉพาะผ้าไหมเป็นผ้าพื้นเมืองประเภทหนึ่งที่นิยม
กันมาก เนื่องจากเป็นผ้าที่มีความคงทนอายุการใช้งานนาน รวมทั้งมีความสวยงาม ความแวววาวของเนื้อผ้า
ไหม ผ้าไหมนอกจากจะเป็นสินค้าสำคัญแล้ว ยังมีบทบาททางสังคมทางสังคมอีกด้วย เช่น การใช้ผ้าไหมที่
ต่างชนิด และมีลวดลายต่างกันจะเป็นเครื่องบ่งบอกถึงสถานะและสถานภาพทางสังคมได้อีกด้วย ผ้าไหมที่มี
ชื่อของไทยได้มาจากภาคเหนือ และภาคอีสาน เช่น ผ้าไหมจากหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย ภาคอีสาน จาก
จังหวัดอุดรธานี สุรินทร์ เนื่องจากคุณภาพดี และสีเส้นลวดลายแปลกตา

ปัจจุบันนี้ผ้าไหมได้พัฒนาจากการผลิตในครัวเรือนไปเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรม ที่มีแหล่งผลิต
ทั่วประเทศ ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตผ้าไหม และผลิตภัณฑ์ไหมที่มีคุณภาพดีมีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง มีมูลค่า
การส่งออกเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ตลาดที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรปและญี่ปุ่น

งานหัตถกรรมผ้าทอเกือบจะสูญหายไป แต่ด้วยพระมหากษัตริย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ทรงให้การสนับสนุนและฟื้นฟูชีวิตผ้าทอให้กลับคืนมาอีกครั้ง โดยพระองค์ทรงสนับสนุน
การใช้ผ้าไทยของแต่ละภาคในชุดฉลองพระองค์ในโอกาสต่างๆ

กิจกรรมส่งเสริมศิลปะไทย

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และสามารถทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นไทยด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทยได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม	<p>เนื้อหาความรู้ ความสำคัญ และประโยชน์เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย</p> <p>1) ศิลปะไทย เกี่ยวกับศิลปะไทย ในยุคต่างๆ, เพลงไทยเดิม และวรรณคดีไทย</p>	<p><u>1. ศิลปะไทย</u></p> <p>1.1 กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย -ผู้เรียนดูภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความยั่งยืนของดนตรีไทย ความเป็นไทยที่ผ่านยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงต่างได้อย่างสง่างาม จากนั้นร่วมกันอภิปรายถึงความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของดนตรีไทย พร้อมทั้งสรุปข้อคิดที่ได้</p> <p>1.2 กิจกรรมวรรณคดีสโมสร -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “วรรณคดีไทย และวรรณคดีสโมสร” ให้แก่ผู้เรียน จากนั้นผู้วิจัยเปิด VDO ตัวอย่างของวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นยอดของกาพย์เห่เรือ เรื่อง “กาพย์เห่เรือ”ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ และร่วมกันอภิปรายถึงความงดงาม ความประทับใจของผู้เรียนที่มีต่อวรรณคดีไทย และจุดมุ่งหมายในการอ่านวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่อง</p> <p>1.3 กิจกรรมศิลปะไทยยุคต่างๆ -ผู้วิจัยเชิญวิทยากรที่อยู่ในแวดวงศิลปะไทย มาบรรยายเรื่อง “ศิลปะไทยในยุคต่างๆ รวมทั้งความงดงามของศิลปะไทยในแวดวงศิลปะโลก” ให้ผู้เรียนฟัง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยหรือคำแนะนำจากวิทยากร</p>	<p>1. กระดาษ</p> <p>2. ปากกา</p> <p>3. จอ LCD</p> <p>4. ภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง”</p> <p>5. ใบความรู้ “วรรณคดีไทย และวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่อง จากวรรณคดีสโมสร”</p> <p>6. ใบงาน “กิจกรรม วรรณคดี สโมสร”</p> <p>7. วิทยากรด้านศิลปะไทย</p>	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วม และสามารถทำกิจกรรมในแต่ละเรื่องได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ศิลปะไทย กิจกรรมที่ 1
กิจกรรมมหัศจรรย์ดนตรีไทย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนมุมมอง และสร้างความคิดใหม่ เกี่ยวกับดนตรีไทยได้อย่างเหมาะสม

ระยะเวลา 8 ชั่วโมง

สื่อและอุปกรณ์ 1. กระดาษ 2. ปากกา
3. จอ LCD 4. ภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง”

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยกระตุ้นผู้เรียนโดยเริ่มคำถาม “ใครเคยฟังดนตรีไทย และรู้สึกอย่างไรกับดนตรีไทย...??” ให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในหัวข้อดังกล่าว
2. ผู้วิจัยชี้ให้เห็นถึงความยั่งยืนและความงามของดนตรีไทย
3. จากนั้นผู้วิจัยให้ผู้เรียนดูภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความยั่งยืนของดนตรีไทย ความเป็นไทยที่ผ่านยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงต่างได้อย่างสง่างาม
4. เมื่อชมภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง” จบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึง “ความรู้สึกต่อเพลงไทยเดิม และดนตรีไทย รวมทั้งความยั่งยืนของดนตรีไทย”
5. ผู้วิจัยสรุปการอภิปราย และข้อคิดที่ได้

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

หัวใจของหนังเรื่องนี้นอกจากจะส่งเสริมให้คนไทยรู้จักคุณค่า รักและหวงแหนดนตรีไทยแล้ว ยังได้กล่าวถึงการรากเหง้าที่แข็งแรงจะช่วยต้านทานสิ่งต่างๆได้เป็นอย่างดี ดังเช่นคำถามของตัวละครเกี่ยวกับดนตรีไทย และวัฒนธรรมไทยว่า “ต้นไม้ใหญ่จะทนต่อแรงพายุข้างสารได้ก็ต้องมีรากที่ยังลึกฝังแน่นลงไป ใน ดิน” นัยหนึ่งต้นไม้ใหญ่จะทนต่อแรงพายุได้ก็ต้องมีรากหยั่งลึกยึดดินไว้แน่น ซึ่งรากไม้ก็เปรียบเสมือนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีสิ่งที่ดีงามที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านานของสังคมนั้น ที่จะทำให้สังคมอยู่อย่างยั่งยืนได้

ความยั่งยืนไม่ใช่การปฏิเสธสิ่งใหม่ หากแต่เป็นการผสมผสานกลมกลืนระหว่างสิ่งเก่าและสิ่งใหม่ โดยในตอนของเรื่องในขณะที่พ่อเป็นนักระนาดมือเอกของไทย ลูกชายไปซื้อเปียโนมือสองเข้าบ้าน แทนที่ครูสอน (สร) จะโวยวาย ทานกับลูกชายกลับตีระนาดและเล่นเปียโนเข้าด้วยกันได้อย่างดี แสดงว่าท่านไม่ได้ต่อต้านดนตรีนอก แต่สามารถนำดนตรีไทยกับดนตรีนอกมาเล่นวงเดียวกันได้

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วม จากการศึกษาภาพยนตร์ อภิปรายการนำเสนอข้อมูล และการตั้งคำถาม

ใบงานกิจกรรม “มหัศจรรย์ดนตรีไทย”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นหลังจากชมภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง” ในหัวข้อต่อไปนี้

1. ตัวละครใดที่ท่านชื่นชอบมากที่สุดในภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง” จงอธิบายเหตุผล และลักษณะเด่นของตัวละครที่ท่านชื่นชอบ

.....

.....

.....

2. จากการได้ชมภาพยนตร์ และศึกษาใบความรู้เรื่อง ”โหมโรง” ท่านประทับใจเพลงประกอบภาพยนตร์เพลงใด

.....

.....

.....

3. ฉากไหนที่ท่านประทับใจมากที่สุด เพราะอะไร จงอธิบายเหตุผล

.....

.....

.....

4. ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการชมภาพยนตร์เรื่อง “โหมโรง”

.....

.....

.....

ใบความรู้กิจกรรม “โหมโรง”

เพลงไทยเดิม หมายถึง เพลงที่มีการขับร้องด้วยวิธีการแบบไทย เช่น การเอื้อน ลงทรวง เป็นต้น พร้อมด้วยการบรรเลงดนตรีไทยไปด้วยในขณะที่กำลังขับร้องหรือบรรเลงเฉพาะดนตรีไม่มีการขับร้อง เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นเครื่องดนตรีไทยที่ปรากฏในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการสันนิษฐานถึงที่มาของเครื่องดนตรีไทยในบางเครื่องว่ากำเนิดมาจากต่างชาติ แต่บรรพบุรุษไทยก็ได้เปลี่ยนแปลงและประยุกต์ให้เข้ากับเพลงไทยเดิม

คีตกวีหรือนักแต่งเพลงไทยเดิม จะแต่งทำนองขึ้นก่อนแล้วจึงตั้งชื่อเพลงนั้น สำหรับเนื้อร้องบางครั้งจะเอาเนื้อร้องจากคำประพันธ์ที่ไพเราะในวรรณคดีต่างๆ เช่นจากพระอภัยมณี พระลอ ขุนช้างขุนแผน ฯลฯ มาใส่ การแต่งเพลงขึ้นตอนแรกจะมีจังหวะปานกลาง แต่บางครั้งก็เอาทำนองนั้นไปขยายให้ยาวขึ้นและยุบทำนองให้สั้นลง แล้วนำมาบรรเลงติดต่อกันโดยเริ่มทำนองขยายก่อนด้วยจังหวะช้าเรียกว่าจังหวะ 3 ชั้น ต่อด้วยทำนองเดิมจังหวะปานกลางเรียกว่า 2 ชั้น และต่อด้วยทำนองที่ยุบให้สั้นลงด้วยจังหวะเร็วเรียกว่า ชั้นเดียว ซึ่งเรียกว่า เพลงเถา ถ้านำไปบรรเลงเพียงจังหวะเดียวเรียกเพลงเกร็ด และนำเพลงเกร็ดหลายๆ เพลงที่มีอัตราจังหวะเดียวกันมาบรรเลงติดต่อกันเรียกว่า เพลงตับ

การเอื้อน มาจากการที่เพลงไทยอาศัยเนื้อร้องจากคำประพันธ์อื่นมาสวมใส่ทำนองที่แต่งไว้แล้ว ทำนองและเนื้อร้องจึงไม่พอดีกัน โดยใช้เสียง “เออ” หรือ “เอย” และลักษณะนี้เองทำให้เพลงไทยไม่เหมือนเพลงของชาติอื่นๆ ในโลก เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเพลงไทย

เกร็ดความรู้จากภาพยนตร์เรื่อง โหมโรง

1. ภาพยนตร์เรื่องโหมโรงสร้างจากชีวิตจริงของหลวงประดิษฐไพเราะ (จางวางคร)
2. ตำแหน่ง หลวงประดิษฐไพเราะ คือ ผู้ที่มีความสามารถในกระบวนการเพลงทั้งการเล่นและการแต่งเพลงให้เป็นที่นิยมได้อย่างดีเด่น ผู้ได้รับพระราชทานทินนามนี้ จึงเท่ากับเป็นผู้ต่อชีวิตให้แก่ดนตรีไทยโดยแท้
3. เพลงโหมโรง หมายถึง เพลงที่บรรเลงก่อนที่จะแสดงโขน ละคร หรือก่อนที่จะมีการบรรเลงดนตรี เพลงโหมโรงเป็นเพลงบรรเลงล้วนๆ ไม่มีการขับร้อง และกลายเป็นเพลงสัญลักษณ์ ก่อนที่จะเปิดการแสดงใดๆ ที่ต้องใช้ดนตรีไทยประกอบจุดประสงค์ที่แท้จริง ที่ต้องมีเพลงโหมโรงก่อนนั้น มีผู้ให้ข้อสันนิษฐานไปหลายทาง เช่น เป็นเสียงโฆษณาให้ทราบว่าจะมีการแสดงดนตรีหรือมหรสพ หรือการแสดงนั้นๆ กำลังจะเริ่มขึ้นแล้วบ้าง เป็นการอุ่นเครื่องให้กล้ามเนื้อทำงานได้คล่องแคล่ว เพื่อให้บรรเลงเพลงต่อไปได้สะดวกขึ้นบ้าง เป็นการทดสอบความถูกต้องของเสียงในเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น เพื่อจะได้แก้ไขให้ถูกต้องบ้าง จนถึงการเอาภูตผีเทวดา เทพเจ้า เข้ามาเกี่ยวข้องกับการบรรเลงก็มี อันล้วนแล้วให้เกิดประโยชน์ ทั้งผู้ฟังดนตรีและนักดนตรีเอง มีผู้ให้ข้อคิดเห็นว่า เพลงโหมโรงของไทย มีส่วนคล้ายกับเพลงโหมโรงของชาวตะวันตกที่เรียกว่า Overture แต่จะต่างกันตรงที่ว่า เพลงโหมโรงของไทยบรรเลงก่อนจะเปิดการบรรเลงดนตรี หรือแสดงโขน ละคร ส่วน Overture ของตะวันตก บรรเลงก่อนที่จะเปิดการแสดงโอเปร่า (Opera)
4. ระนาดเอก เป็นเครื่องดนตรีที่วิวัฒนาการมาจากกรับ โดยประดิษฐ์ไม้กรับให้มีขนาดลดหลั่นกัน เจาะรูร้อยเชือกแล้วนำไปแขวนบนรางไม้ เพื่อช่วยอุ้มเสียงให้เกิดความไพเราะ ลักษณะของระนาดค่อยเปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อยๆ มีเสียงไพเราะยิ่งขึ้น จนถือว่าเป็นเสียงมาตรฐานในวงดนตรีไทย ระนาดรางหนึ่งจะมี 21 ลูก คำว่าระนาด เป็นคำไทยแผลงมาจากคำว่า "ราด" หมายถึงการวางเรียงแผ่ออกไป นับเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญของวงปี่พาทย์ไทย ทำหน้าที่แปลงลูกฆ้องให้เป็นการทำนองเต็ม มีกลเม็ดสลับซับซ้อน มีเก็บสับด ขยี้ ฯลฯ ผู้เล่นจะต้องมีความสามารถ มีความชำนาญ เพราะระนาดเอกมีเสียงเด่น และเป็นเสียงนำในวงปี่พาทย์

ศิลปะไทย กิจกรรมที่ 2

กิจกรรมวรรณคดีสโมสร

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ปรับเปลี่ยน และสร้างความคิดใหม่ เกี่ยวกับวรรณคดีไทยได้อย่างเหมาะสม	
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง	
สื่อและอุปกรณ์	1. ใบความรู้ “วรรณคดีไทย และวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่อง จากวรรณคดีสโมสร” 2. กระดาษ 3. ปากกา 4. จอ LCD 5. ภาพยนตร์เรื่อง “กาพย์เห่เรือ” 6. ใบงาน	

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยกระตุ้นผู้เรียนโดยการถามว่าใครรู้จักกลอนในเรื่องพระอภัยมณีบ้าง พร้อมทั้งทวงให้ผู้เรียนได้ฟังตอนที่ฤาษีมาช่วยสุดสาคร “...แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์...” พร้อมทั้งเล่าเนื้อเรื่องของกลอนในช่วงนี้ให้นักศึกษาได้ฟัง
2. ผู้วิจัยแจกใบความรู้วรรณคดีไทย และวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่อง จากวรรณคดีสโมสร” ให้แก่ผู้เรียน พร้อมทั้งบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดีไทย
3. ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีสโมสร
4. จากนั้นผู้วิจัยให้ผู้เรียนดูการร้องกาพย์เห่เรือ ตัวอย่างของวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นยอดของกาพย์เห่เรือ เรื่อง “กาพย์เห่เรือ” ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์
5. ผู้วิจัยแจกใบงานเกี่ยวกับวรรณคดีสโมสร
6. แบ่งเป็นกลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงความงดงาม ความประทับใจที่มีต่อวรรณคดีไทย รวมทั้งประสบการณ์และความต้องการในการอ่านวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่อง จากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอแนวคิดที่จะช่วยส่งเสริมการอ่านวรรณคดีไทยให้แก่คนไทย
7. แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแนวทางการส่งเสริมการอ่านวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่อง
8. ผู้วิจัยสรุปกิจกรรม

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

1. วรรณคดีช่วยให้ความรู้หลายด้านที่จะช่วยสร้างเสริมสติปัญญาให้แก่ผู้อ่าน เช่นทางด้านภาษาจะทำให้ผู้อ่านมีความรู้ด้านความหมายของคำ การใช้ภาษาของแต่ละยุคสมัย แต่ละภาค แบบแผนของฉันทลักษณ์แต่ละประเภท
2. วรรณคดีให้คุณค่าทางอารมณ์ต่างๆ เพราะวรรณคดีเป็นเรื่องศิลปะของการถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม ได้รับรสสุนทรียภาพของวรรณคดี
3. วรรณคดีจะช่วยสะท้อนภาพสังคม สภาพชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษชนบทรรมนิยม ประเพณีความเชื่อ และค่านิยมต่างๆ
4. วรรณคดีช่วยขัดเกลาจิตใจและยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้สูงขึ้น ช่วยจรรโลงจิตใจ ทำให้มนุษย์เห็นตัวอย่างของความทุกข์ ความสุข และปัญหาชีวิตต่างๆ ทำให้ผู้อ่านมองชีวิต ด้วยความเข้าใจมากขึ้น

การประเมินผล

สังเกตจากการร่วมกันอภิปรายกลุ่ม และการนำเสนอความคิดเห็นที่ได้จากการทำกิจกรรม

ใบความรู้กิจกรรม “วรรณคดีสโมสร”

วรรณกรรม ความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือคำว่า Literature หมายถึง วรรณคดีหรือศิลปะ ที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิด และจินตนาการ แล้วเรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึก ขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้ว จะแบ่งวรรณกรรมเป็น ๒ ประเภท คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ คือ วรรณกรรมที่บันทึกเป็นตัวหนังสือ และวรรณกรรมมุขปาฐะ อันได้แก่ วรรณกรรมที่เล่าด้วยปาก ไม่ได้จดบันทึก

ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงมีความหมายครอบคลุมกว้าง ถึงประวัติ นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า ขำขัน เรื่องสั้น นวนิยาย บทเพลง คำคม เป็นต้น

วรรณกรรม เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารเรื่องราวให้เข้าใจระหว่างมนุษย์ ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้น และสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมาย เรื่องราวต่าง ๆ ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร ได้แก่

ภาษาพูด โดยการใช้เสียง

ภาษาเขียน โดยการใช้ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ และภาพ

ภาษาท่าทาง โดยการใช้กิริยาท่าทาง หรือประกอบวัสดุอย่างอื่น

ความงามหรือศิลปะในการใช้ภาษาขึ้นอยู่กับ การใช้ภาษาให้ถูกต้อง ชัดเจน และ เหมาะสมกับเวลา โอกาส และบุคคล นอกจากนี้ ภาษาแต่ละภาษายังสามารถปรุงแต่ง ให้เกิดความเหมาะสม ไพเราะ หรือสวยงามได้ นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติคำราชาศัพท์ คำสุภาพ ขึ้นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นวัฒนธรรมที่เป็นเลิศทางการใช้ภาษาที่ควรดำรงและยึดถือต่อไป ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรม เรียกว่า นักเขียน นักประพันธ์ หรือ กวี (Writer or Poet)

วรรณกรรมไทย แบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ

1. ร้อยแก้ว เป็นข้อความเรียงที่แสดงเนื้อหา เรื่องราวต่าง ๆ
2. ร้อยกรอง เป็นข้อความที่มีการใช้คำที่สัมผัส คล้องจอง ทำให้สัมผัสได้ถึงความงามของภาษาไทย ร้อยกรองมีหลายแบบ คือ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย

วรรณคดี หมายถึง วรรณกรรมหรืองานเขียนที่ยกย่องกันว่าดี มีสาระ และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ การใช้คำว่า วรรณคดีเพื่อประเมินค่าของวรรณกรรมเกิดขึ้นในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6 วรรณคดี เป็นวรรณกรรมที่ถูกยกย่องว่าเขียนดี มีคุณค่า สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ มีความคิดเป็นแบบแผน ใช้ภาษาที่ไพเราะ เหมาะแก่การให้ประชาชนได้รับรู้ เพราะสามารถ ยกย่องจิตใจให้สูงขึ้น รู้ว่าอะไรควรหรือไม่ควร

วรรณคดีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- 1) วรรณคดีมุขปาฐะ คือ วรรณคดี แบบที่เล่ากันมาปากต่อปาก ไม่ได้บันทึกไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เพลงพื้นบ้าน นิทานชาวบ้าน บทร้องเล่น
- 2) วรรณคดีราชสำนัก หรือ วรรณคดีลายลักษณ์ เช่น ไตรภูมิพระร่วง พระอภัยมณี อิเหนา ลิลิตตะเลงพ่าย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตราพระราชกฤษฎีกา ตั้งวรรณคดีสโมสร ขึ้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2457 เพื่อส่งเสริมการแต่งหนังสือให้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย และได้สาระ

ประโยชน์ เนื่องจากในยุคนั้นการแต่งหนังสือมักเลียนแบบการแต่งหนังสือภาษาต่างประเทศ ทำให้หลักไวยากรณ์ผิดเพี้ยนไป คำว่า "วรรณคดี" ก็ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกพร้อมกับพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ เพื่อให้มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า "literature" ในภาษาอังกฤษ

คณะกรรมการของวรรณคดีสโมสรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ทรงแต่งตั้งขึ้นทำหน้าที่คัดเลือกหนังสือดี หนังสือที่ได้รับคัดเลือกจะได้รับพระราชทานรางวัล และได้รับพระบรมราชานุญาตให้ประทับตราพระราชลัญจกรรูปพระเศวตฉัตร นับเป็นการมอบรางวัลทางวรรณกรรมอย่างเป็นทางการครั้งแรกในประเทศไทย

ตามพระราชกฤษฎีกา ได้แบ่งประเภทของหนังสือไว้ 5 ประเภท ดังนี้

- 1 กวีนิพนธ์ คือ งานประพันธ์โคลง กลอน กาพย์ ฉันท์
- 2 ละครไทย คือ เนื้อเรื่องที่ประพันธ์เป็นกลอนแปด
- 3 นิทาน คือ เนื้อเรื่องที่ประพันธ์เป็นร้อยแก้ว
- 4 ละครพูด คือ เนื้อเรื่องที่เขียนขึ้นสำหรับวรรณคดีแสดงบนเวที
- 5 ความอธิบาย คือ การแสดงศิลปะด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ที่ไม่ใช่แบบเรียน ตำรา หนังสือโบราณคดี

หรือพงศาวดาร

วรรณคดีสโมสร ยุติบทบาทลงในปี พ.ศ. 2468 แต่หลังจากนั้น สมเด็จพระยาตมจัตราธิบดีศรีสุทนต์มหาราชา ได้ทรงก่อตั้ง "สมาคมวรรณคดี" ขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2474 และยังใช้มาตรฐานเดิมในการพิจารณาวินิจฉัย หนังสือกลอนลิลิต

วรรณคดีที่ได้รับการยกย่อง

- ประเภทลิลิต ได้แก่ ลิลิตพระลอ
- ประเภทฉันท์ ได้แก่ สมุทรโฆษคำฉันท์
- ประเภทกาพย์ ได้แก่ มหาชาติกลอนเทศน์
- ประเภทความเรียงเรื่องนิทาน ได้แก่ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
- ประเภทกลอนสุภาพ ได้แก่ เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน
- ประเภทบทละครรำ ได้แก่ อิเหนา
- ประเภทบทละครพูด ได้แก่ หัวใจนักรบ
- ประเภทความเรียงอธิบาย ได้แก่ พระราชพิธีสิบสองเดือน
- ประเภทบทละครพูดคำฉันท์ ได้แก่ มัทนะพาธา
- ประเภทกวีนิพนธ์ ได้แก่ พระนลคำหลวง
- ประเภทกาพย์เห่เรือ ได้แก่ กาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์
- ประเภทกลอนนิทาน ได้แก่ พระอภัยมณี
- ประเภทบทละครร้อง ได้แก่ สาวเครือฟ้า
- ประเภทนิราศ ได้แก่ นิราศนรินทร์

ใบงานกิจกรรม “วรรณคดีสโมสร”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นหลังจากอ่านใบความรู้วรรณคดีสโมสร ในหัวข้อต่อไปนี้

1. ท่านเคยได้อ่านวรรณคดีไทยมาก่อนหรือไม่ เรื่องอะไรบ้าง หากไม่ได้อ่านสาเหตุเพราะอะไร

.....

.....

.....

2. เขียนเล่าถึงความประทับใจของท่านหลังจากที่ได้รับชม VCD ภาพยนตร์เรื่องในงานพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินโดยขบวนพยุหยาตราชลมารค ณ วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร ในวันที่ ๙ พ.ย. ๒๕๕๕

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าวรรณคดีไทยมีความสำคัญต่อคนไทยและความเป็นไทยอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4. หากมีโอกาสได้อ่านวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่องท่านจะเลือกอ่านเรื่องอะไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

ศิลปะไทย กิจกรรมที่ 3
กิจกรรมศิลปะไทยในยุคต่างๆ

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง
สื่อและอุปกรณ์	1. ใบงาน 2. ปากกา

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยกระตุ้นผู้เรียนโดยการสอบถามถึงเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะไทยด้วยคำถามของ อาจารย์ศิลป์ พีระศรีที่ว่า “ชีวิตสั้น ศิลปะยืนยาว”
2. ผู้วิจัยแนะนำและเชิญวิทยากรที่อยู่ในแวดวงศิลปะไทย มาบรรยายเรื่อง “ศิลปะไทยในยุคต่างๆ รวมทั้งความงดงามของศิลปะไทยในแวดวงศิลปะโลก”
3. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนได้ซักถามข้อสงสัยหรือขอคำแนะนำจากวิทยากร
4. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เกี่ยวกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ
5. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม และร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ได้รับฟัง และข้อคิดที่ได้รับ
6. ให้ผู้เรียนทบทวนเรื่องราวในอดีตของตนเองที่เกี่ยวข้องหรือประทับใจกับศิลปะไทยในยุคต่างๆ พร้อมทั้งเหตุผล

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

“ศิลปะยืนยาว ชีวิตสั้น” ศิลปะไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เมื่อเราหันกลับมามองตัวเราเองใหม่ ทำให้ดูห่างไกลเกินกว่าจะกลับมาเรียนรู้ว่า พื้นฐานของชาติบ้านเมืองเดิมเรานั้น มีความเป็นมาหรือมีวัฒนธรรมอย่างไร ความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้เราลืมมองอดีตตัวเอง การมีวิถีชีวิตกับสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ที่วิ่งไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ถ้าเรามีปัจจุบันโดยไม่มีอดีต เราก็จะมีอนาคตที่คลอนแคลนไม่มั่นคง การดำเนินการนำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ศิลปะในครั้งนี้ จึงเป็นเสมือนการค้นหาอดีต โดยเราชาวศิลปะต้องการให้อนุชนได้มองเห็นถึง ความสำคัญของบรรพบุรุษ ผู้สร้างสรรค์ศิลปะไทย ให้เราทำหน้าที่สืบสานต่อไปในอนาคต

การประเมินผล

สังเกตจากการตั้งใจฟังวิทยากร การซักถามข้อสงสัย การขอคำปรึกษาและคำแนะนำ และการร่วมแสดงความคิดเห็น

ใบงานกิจกรรม “กิจกรรมศิลปะไทยในยุคต่างๆ”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นหลังจากได้ฟังวิทยากรบรรยายในหัวข้อต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่าศิลปะไทยมีความสำคัญต่อคนไทยอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการฟังวิทยากรบรรยายในครั้งนี้

.....

.....

.....

3. ให้ท่านเสนอแนวทางในการส่งเสริมให้เพื่อนๆของท่านสนใจในศิลปะไทย

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และสามารถใช้ภาษาไทยทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	<p>เนื้อหาความรู้ ความสำคัญ และประโยชน์เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย</p> <p>2) ภาษาไทยเกี่ยวกับร้อยแก้ว ร้อยกรอง, ราชาศัพท์, สุภาษิตคำพังเพย สำนวนไทย, และการกล่าวคำว่าสวัสดี</p>	<p><u>2. ภาษาไทย</u></p> <p>1.1 กิจกรรมกลบท -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “กลบท” และอธิบายความเป็นมาความสำคัญของภาษาไทย พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความงดงามของภาษาไทย โดยสอนการเขียนและการอ่านกลบททางจาก "กลบทศิริวิบูลกิตติ" และ "จารึกวัดพระเชตุพนฯ" จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกเขียนรูปแบบกลบท และแต่งกลบททางคนละ 1 บท พร้อมออกมาอ่านให้เพื่อนฟัง</p> <p>1.2 กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์ -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “ราชาศัพท์” ให้แก่ผู้เรียน จากนั้นให้แบ่งกลุ่มเป็น 2 ฝั่ง ผู้วิจัยเปิดแผ่นป้ายคำราชาศัพท์ให้ผู้เรียนแข่งขันกันตอบ</p> <p>1.3 กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ๋ย -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “สุภาษิตคำพังเพย” แก่ผู้เรียน จากนั้นให้แบ่งกลุ่มเป็น 2 ฝั่ง แบ่งกันเขียนช่องว่างให้พอดีกับสุภาษิตคำพังเพย แล้วให้ผู้เรียนทายที่ละตัวอักษร ทีมไหนทายสำนวนไทยพร้อมอธิบายความหมายได้ถูกต้อง เป็นผู้ชนะ</p> <p>1.4 กิจกรรมสวัสดี - ผู้วิจัยเปิด TVC เรื่อง “สวัสดี” ซึ่งแคมเปญรณรงค์ในการยกมือไหว้ ทักทายด้วยคำว่าสวัสดี ให้ผู้เรียนชม</p> <p>-ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “ความเป็นมาของคำว่าสวัสดี” แก่ผู้เรียน</p> <p>-จากนั้นผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงคุณค่าและประโยชน์ของการกล่าวคำว่าสวัสดี</p>	<p>1. กระดาษ</p> <p>2. ปากกา</p> <p>3. ใบความรู้ “กลบท และตัวอย่างกลบททางกึ่งทาง”</p> <p>4. ใบความรู้ “คำราชาศัพท์”</p> <p>5. แผ่นป้ายคำราชาศัพท์</p> <p>6. ใบความรู้ “สุภาษิตคำพังเพย”</p> <p>7. ใบความรู้ “ความเป็นมาของคำว่าสวัสดี”</p> <p>8 TVC สวัสดี</p>	<p>สังเกต</p> <p>พฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมจากการอภิปราย การนำเสนอ ข้อมูล และการตั้งข้อคำถาม</p>

ภาษาไทย กิจกรรมที่ 1 (กิจกรรม 4)

กิจกรรมกลบท

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับร้อยแก้ว ร้อยกรอง ได้

ระยะเวลา 8 ชั่วโมง

สื่อและอุปกรณ์ 1. ใบความรู้ 2. ใบงาน
3. ปากกา 4. กระดาษ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยแจกกลบทูกลิ้งทางใน (พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) : ประชุมจารึกวัดพระเชตุพนฯ) ให้ผู้เรียนลองอ่านที่ละคน และกระตุ้นด้วยคำถามที่ทำทนายให้ผู้เรียนได้พยายามลองถอดความให้ได้
2. ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “กลบท”
3. ผู้วิจัยอธิบายความเป็นมาความสำคัญของภาษาไทย พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความงดงามของภาษาไทย โดยสอนการเขียนและการอ่านกลบทูกลิ้งทางจาก "กลบทศิริวิบุลกิตติ์" และ "จารึกวัดพระเชตุพนฯ"
4. จากนั้นให้ผู้เรียนลองอ่านูกลิ้งทางใน (พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) : ประชุมจารึกวัดพระเชตุพนฯ) อีกครั้ง
5. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนลองฝึกเขียนรูปแบบกลบท และแต่งกลบทูกลิ้งทางคนละ 1 บท แล้วออกมาอ่านหน้าห้อง
6. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไปศึกษากลบทแบบอื่นๆ แล้วออกมาอธิบายและสอนเพื่อนๆ

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

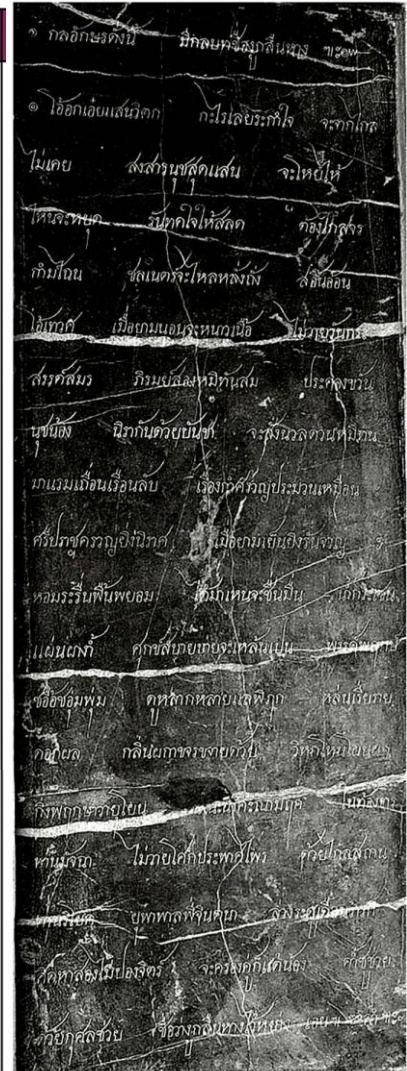
ความงดงามของภาษาไทยกว้างไกลสุดที่จะจินตนาการได้ กลบทูกลิ้งทางเป็นตัวอย่างของความวิจิตรพิสดารของร้อยแก้ว คนไทยทุกคนควรจะได้มีโอกาสศึกษาไว้

การประเมินผล

ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับกลบท สามารถถอดกลบทูกลิ้งทางได้ และสามารถแต่งกลบทูกลิ้งทางได้

ใบความรู้กิจกรรม “งูกลิ้นหาง”

คำจารึก		
๑ กลอักษรดังนี้	มีกลบทชื่อ งูกลิ้นหาง (พระราชนิพนธ์)	๗๒ ค-
๑ ไ้ออกเฮ้ยแสนวิตก	กระไรเลยระกำใจ	จะจากไกล
ไม่เคย	สงสารนุขสุดแสน	จะโหยให้
ไหนจะหยุด	รับทศใจให้สลด	ต้องไกลจร
กำมโจน	ชลเนตรจะไหลหลังตั้ง	สอื่นช้อน
ไอ้เทวด	เมื่อยามนอนจะหนาวเนื้อ	ไม่วายวัน
กระสรวต์สมร	ภิรมย์สองหมיתันสม	ประคองขวัญ
นุชน้อง	นิรากันด้วยบันชา	จะสังนวลควนหมיתัน
มาแรมเดือนเรือนลับ		เรื่องกำศรวญประมวนเหมือน
ศรีปราชญ์ครวญอิงนิราศ		เมื่อยามเย็นยิ่งรัญจวน
หอมระรื่นพื้นพยอม	ได้มาเหนจะขึ้นมื่น	น้ำกระเซน
แผ่นผาง้า	ศุภรสบายบายจะเหล่านเป็น	พรรคพฤกษ์
ช้อชชุ้งุ่มพุ่ม	ดูหลากหลายแลทิฎก	หล่นเฝ้าราย
ดอกผล	กลิ้งผกาขจรกระจายด้วย	วิหกโชนโชนผก
กึ่งพฤกษาวายุโยน	คณนาคณามฤค	ในท้องธาร
ผ่านมัจจา	ไม่วายโตกประพาศไพโร	ด้วยไกลสถาน
दानวิโยค	ยุพาพาน ^(๑) พิจินตนา	ส่งระดูเดือนวารก
คิดหาสองไม่ปองจิตร์	จะครองคู่ก็แต่น้อง	ค้าชช่วย
ด้วยกุศลช่วย	ชื่อว่างูกลิ้นหางไว้หย่าง	เฮย ๗๑ ๑๔ คำ ๗๒ ^(๒)

จารึกนี้เป็นหนึ่งในจารึกเพลงยาวกลบทและกลอักษรจำนวน ๕๐ แผ่น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) โปรดให้แต่งขึ้น เนื่องจากมีพระราชประสงค์ให้เป็นທີ່ศึกษาของผู้สนใจในคำประพันธ์ดังกล่าว จารึกดังกล่าวติดอยู่บนเสาพระระเบียงล้อมรอบพระอุโบสถชั้นใน ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามฯ โดยเริ่มแผ่นที่ ๑ บริเวณทิศเหนือของพระอุโบสถเรื่อยมาทางทิศตะวันออกและจบลงในแผ่นที่ ๕๐ ทางทิศใต้ จารึกแต่ละแผ่นแสดงถึงกลบทหรือกลอักษรแผ่นละ ๑ ประเภทโดยระบุชื่อ, แผ่นผังและบทประพันธ์

จารึกนี้แสดงตัวอย่างกลอักษร “งูกลิ้นหาง” อันเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความเศร้าใจที่ต้องอยู่ห่างไกลจากหญิงอันเป็นที่รัก

ใบความรู้กิจกรรม “งูกินหาง”

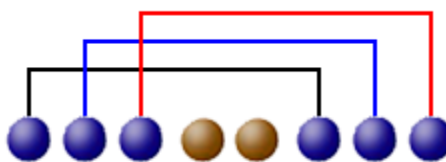
กลอนกลบท ตามพจนานุกรม ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า "กลบท" ไว้ว่า คำประพันธ์ที่บัญญัติให้ใช้คำหรือสัมผัสเป็นชั้นเชิงยิ่งกว่าธรรมดา เช่น อมรแมนแมนแมนเจ้างามโฉม(กลบทตรีประดับ)

กลบท คือการประดิษฐ์คิดแต่งคำประพันธ์ให้มีลักษณะแปลกไปจากเดิม โดยที่ลักษณะบังคับของคำประพันธ์ชนิดนั้นยังอยู่ครบถ้วน คำประพันธ์ที่แต่งเป็นกลได้มีทั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย

กลบทเป็นเครื่องแสดงสติปัญญาของกวีในการที่จะคิดค้นพลิกแพลงกวีนิพนธ์แบบฉบับให้มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษขึ้น โดยการเพิ่มลักษณะบังคับต่าง ๆ และเป็นเครื่องลบสมองลงปัญญาในหมู่กวีด้วยกัน ในการที่จะพยายามถอดรูปกลแบบที่ซ่อนไว้ให้สำเร็จ ผลพลอยได้คือความไพเราะของกวีนิพนธ์

สรุปแล้ว กลบท ก็คือ บทกลอนที่มีเงื่อนไข ชั้นเชิง แบบ วิธี ซ่อนเงื่อน อุบาย ที่นักกวีประพันธ์โดยกำหนดให้มีแบบเป็นพิเศษ โดยตั้งชื่อ กลบท ต่าง ๆ กัน ด้วยอาศัย กลบท กลอักษร ที่ซ่อนแบบสัมผัสพิสดาร เมื่ออ่านแล้วเกิดความไพเราะ ด้วยท่วงท่าทำนองหรือเนื้อความในบทกลอน กลบทนั้นๆที่บรรยายถึงเรื่องอะไร ก็ตั้งชื่อ กลอนกลบทนั้นให้สอดคล้องกับเรื่องที่แต่ง จึงทำให้นักกวีทั้งหลายคิดตั้งชื่อ กลอนกลบทนั้นๆ แตกต่างกันไปตามความหมายที่ตนต้องการ ด้วยเหตุนี้ความละเอียดอ่อนของ กลอนกลบท จึงซ่อนความหมายไว้อย่างหลากหลาย และมีความไพเราะสละสลวยเป็นพิเศษกว่ากลอนธรรมดาที่ไม่ได้ซ่อนอักษรสัมผัส ส่วนการสัมผัสวรรณยุกต์นั้น ก็ถือตามแบบการแต่ง กลอนแปดสุภาพทั่วไป

สำหรับ "กลบทงูกินหาง หรือ งูกินหาง" นี้ จัดเป็นกลอักษร ซึ่งกลอักษรจะมีการซ่อนคำอยู่ ต้องมีการถอดความก่อน กลอักษรจึงจะอ่านได้ความที่สมบูรณ์

เส้นที่โยงด้านบน คือ คำที่ซ้ำกันกัน ๓ คำหน้าวรรค และ ๓ คำท้ายวรรค

แบบยังไม่ได้ถอดความ	แบบถอดความแล้ว
<ul style="list-style-type: none"> ○ อ้ามาตย์น้อม อภิวาท บังคมถวาย กายพร้อม ทูลลาบ้าย บากหน้า จัดแจงกัน ผันผาย 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อ้ามาตย์น้อม อภิวาท อ้ามาตย์น้อม บังคมถวาย กายพร้อม บังคมถวาย ทูลลาบ้าย บากหน้า ทูลลาบ้าย จัดแจงกัน ผันผาย จัดแจงกัน

จาก "กลบทศิริวิบูลกิตติ์" โดยหลวงศรีปริษา (เซ่ง)

ใบงานกิจกรรม “กลบทงกลี้นทาง”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นหลังในหัวข้อต่อไปนี้

1. ท่านรู้จักร้อยกรอง ประเภทใดบ้าง และประทับใจร้อยกรองบทใด

.....

.....

.....

.....

2. ให้ท่านลองแต่งกลบทงกลี้นทาง 1 บท ทั้งแบบที่ยังไม่ได้ถอดความ และแบบถอดความแล้ว

แบบยังไม่ได้ถอดความ	แบบถอดความแล้ว
.....
.....
.....
.....

3. หลังจากเรียนรู้เรื่องกลบทงกลี้นทางแล้ว ท่านมีความสนใจที่จะศึกษากลบทอื่นๆ อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

ภาษาไทย กิจกรรมที่ 2 (กิจกรรม 5)
กิจกรรมปริศนาคำราชาศัพท์

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คำราชาศัพท์จากการกิจกรรม
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง
สื่อและอุปกรณ์	1. กระดาษ 2. ปากกา

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยเริ่มกระตุ้นผู้เรียนโดยการถามความหมายของคำราชาศัพท์ และอธิบายวิธีการแบ่งและใช้คำราชาศัพท์ที่ถูกต้อง
2. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม
3. ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองในการหาคำราชาศัพท์ต่างๆ จำนวน 30 - 40 คำ
4. แต่ละกลุ่มเขียนคำราชาศัพท์หรือคำสามัญลงในแผ่นป้าย
5. ให้แต่ละกลุ่มออกมาเปิดแผ่นป้ายเพื่อให้อีกกลุ่มหนึ่งบอกคำแปล หรือคำราชาศัพท์
6. กลุ่มที่ได้คะแนนมากกว่าเป็นกลุ่มที่ชนะ
7. ผู้วิจัยแปลความหมายของคำราชาศัพท์แต่ละคำ
8. ผู้วิจัยสรุปผลของการดำเนินการกิจกรรม

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

ในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคล ย่อมอาจจะได้ใช้คำราชาศัพท์บ้างไม่มากก็น้อย ซึ่งคำราชาศัพท์เป็นคำสุภาพที่ใช้ให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลต่างๆ คำราชาศัพท์เป็นการกำหนดคำและภาษาที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามของไทย แม้คำราชาศัพท์จะมีโอกาสใช้ในชีวิตน้อย แต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงความละเอียดอ่อนของภาษาไทยที่มีคำหลายรูปหลายเสียงใน ความหมายเดียวกัน และเป็น ลักษณะพิเศษของภาษาไทย โดยเฉพาะ

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถเข้าใจความหมาย คำแปล และการใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ภาษาไทย กิจกรรมที่ 3 (กิจกรรม 6)
กิจกรรมสำนวนไทย...อะไรเอ่ย

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สำนวนไทย คำพังเพยจากการเข้าร่วมกิจกรรม
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง
สื่อและอุปกรณ์	1. กระดาษ 2. ปากกา

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม
2. ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองในการหาสำนวนไทย คำพังเพย ต่างๆ จำนวน 20 - 30

คำ

3. แต่ละกลุ่มเขียนคำสำนวนไทย คำพังเพย ลงในแผ่นป้าย โดยเป็นช่องว่างให้เติมตัวอักษร
4. ให้แต่ละกลุ่มออกมาใบ้คำโดยการอธิบายความหมายและวิธีใช้ เพื่อให้อีกกลุ่มหนึ่งทายตัวอักษรหรือบอกสำนวนไทย หรือคำพังเพยนั้นๆ โดยต้องอธิบายถึงความหมายและการใช้สำนวนไทย หรือคำพังเพยนั้นๆ ด้วย
5. กลุ่มที่ได้คะแนนมากกว่าเป็นกลุ่มที่ชนะ
6. ผู้วิจัยอธิบายสรุปความหมายและการใช้สำนวนไทย หรือคำพังเพยนั้นๆ ด้วย
7. ผู้วิจัยสรุปผลของการดำเนินการกิจกรรม

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

สุภาษิต สำนวนไทย และคำพังเพย ต่างก็เป็นวัฒนธรรมของภาษาที่ได้รับการพัฒนามาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในยุคที่ผ่านๆ มาซึ่งแสดงให้เห็นถึงความงาม ความลึกซึ้งในการใช้ภาษาที่สะท้อนถึงความเชื่อค่านิยม ด้วยข้อความสั้นๆ ที่สละสลวย แต่มีความหมายแจ่มชัดมีแง่คิดที่คมคายหรือมีการอบรมสั่งสอนสุภาษิตเป็นภาษาที่มีความงดงามหลากหลายมีความคมคายสละสลวยนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดสู่ลูกหลานไทย จึงเห็นคุณค่าของสุภาษิตควรได้รับการสืบทอดเพื่อเยาวชนจะได้รู้ถึงคุณค่าความหมายของสุภาษิต สำนวนไทย และคำพังเพย เพื่อการนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องเป็นการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมทางภาษาของเราต่อไป

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถเข้าใจความหมาย คำแปล และการใช้สุภาษิต สำนวนไทย และคำพังเพย ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ภาษาไทย กิจกรรมที่ 4 (กิจกรรม 7)
กิจกรรมสวัสดี

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของคำว่า สวัสดี และภูมิใจในการใช้คำว่า สวัสดี	
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง	
สื่อและอุปกรณ์	1. กระดาษ	2. ปากกา
	3. ใบความรู้	

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยเปิด TVC เรื่อง “สวัสดี” ซึ่งแคมเปญรณรงค์ในการยกมือไหว้ ทักทายด้วยคำว่า สวัสดี ให้ผู้เรียนชม พร้อมกับตั้งคำถามเกี่ยวกับการสวัสดีว่า “ถ้าคุณไม่เริ่ม.....แล้วใครจะเริ่ม??”
2. ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “ความเป็นมาของคำว่า สวัสดี” แก่ผู้เรียน
3. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนระดมสมองในการหาทางจัดทำแคมเปญรณรงค์ให้คนไทยกล่าวคำว่า “สวัสดี”
4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแคมเปญที่คิดไว้หน้าชั้นเรียน
5. ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงแคมเปญของแต่ละกลุ่ม พร้อมแสดงข้อคิดเห็นร่วมกัน
6. ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงการกล่าวคำว่าสวัสดีของคนไทย

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

การกล่าวคำว่าสวัสดี เป็นคำกล่าวง่ายๆ ที่แฝงให้เห็นถึงความมีจิตใจที่งดงามของคนทำกล่าว ที่หวังจะให้ผู้อื่นพบเจอแต่ในสิ่งที่ดี ซึ่งการกระทำที่งดงามดังกล่าวนี้ ถือเป็นมงคลทั้งต่อตัวผู้พูด และผู้ฟัง ดังนั้นการกล่าวคำทักทายด้วยคำว่าสวัสดีจึงเป็นสิ่งที่คนไทยควรเห็นคุณค่าให้และความสำคัญ

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมจากการอภิปรายการนำเสนอข้อมูล และการตั้งข้อ

คำถาม

ใบความรู้กิจกรรม “สวัสดี”

สวัสดี เป็นคำทักทายของคนไทย โดยจะใช้เมื่อแรกพบกัน หรือ เมื่อต้องการบอกลา โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า "สวัสดี (สวัสดี)" ว่าหมายถึง ความดี ความงาม ความเจริญรุ่งเรือง และความปลอดภัย "สวัสดี" เป็นภาษาสันสกฤต มาจากคำว่า "สุ" เป็นคำอุปสรรค (คำเติมหน้าศัพท์ที่ทำให้ความหมายของศัพท์เปลี่ยนแปลงไป) แปลว่า ดี งาม หรือ ง่าย และคำว่า "อสุติ" เป็นคำกริยาแปลว่า มี แผลงคำว่า "สุ" เป็น "สว" (สวะ) ได้โดยเอา "อ" เป็น "โ" เอา "โอ" เป็น "สว" ตามหลักไวยากรณ์ แล้วสนธิกับคำว่า "อสุติ" เป็น "สวสุติ" อ่านว่า สะ-วัต-ติ แปลว่า "ขอความดีความงามจงมี (แก่ท่าน)" พระยาอุปกิตศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ) ได้ปรับเสียงของคำว่า "สวสุติ" ที่ท่านได้สร้างสรรค์ขึ้นให้ง่ายต่อการออกเสียงของคนไทย จากคำสระเสียงสั้น (รัสสระ) ซึ่งเป็นคำตาย มาเป็นคำสระเสียงยาว (ทิมสระ) ซึ่งเป็นคำเป็น ทำให้ฟังไพเราะ รื่นหูกว่า จึงกลายเป็น "สวัสดี" ใช้เป็นคำทักทายที่ไพเราะและสื่อความหมายดี ๆ ต่อกันของคนไทย

สวัสดี ในส่วนที่นำมาใช้เป็นคำทักทายนั้น พระยาอุปกิตศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ) ได้เล่าถึงต้นเหตุเดิมไว้ว่า เจ้าหน้าที่วิทยุกระจายเสียงได้ใช้คำ "ราตรีสวัสดิ์" ลงท้ายคำพูดเมื่อจบการกระจายเสียงตอนกลางคืน โดยอนุโลมตามคำว่า "กู๊ดไนต์" (Goodnight) ของอังกฤษ แต่มีผู้ไม่เห็นด้วย ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง จึงขอให้กรรมการชำระปะทานุกรมของกระทรวงธรรมการในสมัยนั้น ช่วยคิดหาคำให้ตกลงได้คำว่า "สวัสดี" ไปใช้ และเมื่อ พ.ศ. 2476 พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้นำไปเผยแพร่ให้นิสิต ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้เป็นคำทักทายเมื่อพบกัน จึงได้แพร่หลายใช้กันต่อมา

คำว่าสวัสดีนั้นจะทำหน้าที่ทั้งการทักทาย และอวยพรไปในคราวเดียวกัน และเมื่อเรากล่าวคำว่าสวัสดี คนไทยเรายังยกมือขึ้นประนมไหว้ตรงอก มือทั้งสองจะประสานกันเป็นรูปดอกบัวตูม เหมือนสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงสิ่งสูงค่าที่เป็นมงคล เพราะชาวไทยใช้ดอกบัวในการสักการะผู้ใหญ่ บูชาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ส่วนการวางมือไว้ตรงระดับหัวใจนั้น เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกให้เห็นว่า การทักทายนั้นมาจากใจของผู้ไหว้

คำว่า สวัสดี ได้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง จนกลายเป็นคำของ "ชาตินิยม" เป็นวัฒนธรรมอันหยั่งรากฝังลึกลงในจิตใจของชาวไทยทั่วประเทศ อากัปกริยาของการ "สวัสดี" ผสมกับ ความมีน้ำใจไมตรีของคนไทย และรอยยิ้มแห่งมิตรภาพ ทำให้คำว่า "สวัสดี" เป็นคำที่มีความหมายมากมายนัก

คนไทยควรจะมาร่วมกันดำรงความเป็น "ไทย" ด้วยรอยยิ้มแจ่มใสและคำทักทาย "สวัสดีค่ะ" "สวัสดีครับ"

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจ และภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย เรื่องผ้าไทย สถาปัตยกรรมไทย และการท่องเที่ยวแบบวิถีไทย	เนื้อหาความรู้ ความสำคัญ และประโยชน์เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืน ด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย 3) ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับผ้าไทย สถาปัตยกรรมไทย การท่องเที่ยววิถีไทย	<u>3. ภูมิปัญญาไทย</u> 1.1 กิจกรรมผ้าไทย -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “ผ้าไทย” โดยอธิบายความเป็นมาความสำคัญของผ้าไทย พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความงดงาม และความนิยมของผ้าไทยในเวทีโลก ประกอบกับให้ชม VDO Slide เกี่ยวกับผ้าไทย จากนั้นให้ผู้เรียนออกมาเล่าหน้าชั้นถึงผ้าไทยที่ชื่นชอบและอยากจะใช้ 1.2 กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “สถาปัตยกรรมไทย” โดยอธิบายความสำคัญ และความงดงามของสถาปัตยกรรมไทย พร้อมทั้งให้ชม VDO Slide เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทย ของพระราชวังสนามจันทร์ จากนั้นให้ผู้เรียนออกมาเล่าหน้าชั้นถึงสถาปัตยกรรมไทยที่ชื่นชอบ 1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “การท่องเที่ยววิถีไทย” โดยอธิบายความสำคัญของการท่องเที่ยววิถีไทย พร้อมทั้งให้ชม VDO Slide เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทย เรื่อง “เที่ยวลำคลองท่องเที่ยววิถีไทย” จากนั้นให้ผู้เรียนออกมาเล่าหน้าชั้นถึงประสบการณ์และความประทับใจจากการท่องเที่ยววิถีไทย	1. กระดาษ 2. ปากกา 3. จอ LCD 4. ใบความรู้ “ผ้าไทย” 5. VDO Slide เรื่อง ผ้าไทย 6. ใบความรู้ “สถาปัตยกรรมไทย” 7. VDO Slide เรื่อง สถาปัตยกรรมไทยของพระราชวังสนามจันทร์ 8. ใบความรู้ “การท่องเที่ยววิถีไทย” 9. VDO Slide เรื่อง เที่ยวลำคลองท่องเที่ยววิถีไทย	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมจากการอภิปราย การนำเสนอข้อมูล และการตั้งข้อคำถาม

ภูมิปัญญาไทย กิจกรรมที่ 1 (กิจกรรม 8)
กิจกรรมผ้าไทย

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักผ้าไทย และการใช้ผ้าไทยอย่างเหมาะสม	
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง	
สื่อและอุปกรณ์	1. กระดาษ	2. ปากกา
	3. VDO Slide ผ้าไทย	4. ใบงาน

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยบรรยายถึงความเป็นมา ความสำคัญ ประโยชน์ ความงดงาม และความนิยมของผ้าไทย
2. ผู้วิจัยเปิด VDO Slide เรื่องราวเกี่ยวกับผ้าไทย และประเภทของผ้าไทยแบบต่างๆ
3. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้เรียนเพื่อทำสร้างกิจกรรมในการรณรงค์การส่งเสริมการใช้ผ้าไทยให้แก่เยาวชน

รุ่นใหม่

4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้น
5. ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงผ้าไทย

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ ในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย และในขณะที่ความนิยมผ้าไทยในสังคมโลกเพิ่มสูงขึ้น คนไทยก็ควรให้ความสนใจกับผ้าไทยให้เพิ่มขึ้น

การประเมินผล

ผู้เรียนมีความรู้ สนใจ และสามารถนำเสนอกิจกรรมรณรงค์การใช้ผ้าไทยได้

ใบงานกิจกรรม “ผ้าไทย”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นหลังจากได้ฟังวิทยากรบรรยายในหัวข้อต่อไปนี้

1. หลังจากชม VCD และอ่านใบความรู้เกี่ยวกับผ้าไทยแล้ว ท่านคิดว่าผ้าไทยมีความสำคัญต่อคนไทยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ถ้าท่านมีโอกาสได้ใช้ผ้าไทย ท่านจะเลือกใช้ผ้าไทยหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. เมื่อสงกรานต์ที่ผ่านมาที่สยามสแควร์ มีกิจกรรม “สงกรานต์เมษา ผ้าขาวม้าครองโลก” เพื่อเชิญชวนให้ผู้มาร่วมงานแต่งกายโดยใช้ผ้าขาวม้า ให้ท่านลองสร้างกิจกรรมรณรงค์การส่งเสริมการใช้ผ้าไทยให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ซัก 1 กิจกรรม

.....

.....

.....

.....

ภูมิปัญญาไทย กิจกรรมที่ 2 (กิจกรรม 9)

กิจกรรมสถาปัตยกรรมไทย

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทยด้านสถาปัตยกรรมไทย			
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง			
สื่อและอุปกรณ์	1. กระดาษ	2. ปากกา		
	3. VDO Slide สถาปัตยกรรมไทย	4. ใบงาน	5 ใบความรู้	

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยกระตุ้นผู้เรียนถึง “วิธีการสร้างบ้านเพื่อหนีน้ำท่วม” หรือ กาสร้างบ้านเพื่อประหยัดพลังงาน
2. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทย
3. ผู้วิจัยบรรยายถึงความเป็นมา ความสำคัญ ประโยชน์ และความงดงามของสถาปัตยกรรมแบบไทย
4. ผู้วิจัยเปิด VDO Slide เรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยของพระราชวังสนามจันทร์
5. ผู้วิจัยพาผู้เรียนเดินชมความงดงามของสถาปัตยกรรมของวัดศาลาแดง พร้อมอธิบายถึงสิ่งที่เป็นสถาปัตยกรรมต่างๆที่สอดแทรกด้วยเกร็ดความรู้เพิ่มเติมเข้าไป
6. ผู้เรียนทำใบงานเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทย
7. ผู้เรียนนำเสนอสถาปัตยกรรมไทยที่ชื่นชอบ และแนวทางในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดังกล่าว
8. ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงสถาปัตยกรรมไทย

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

สถาปัตยกรรมไทย คือมรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญของชาติ เหตุเพราะสิ่งนี้เป็นผลงานรังสรรค์ที่เป็นภูมิปัญญาสั่งสมแห่งบรรพชนเรื่อยมานับแต่อดีตกาลนานมาแล้ว ซึ่งเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงรากทางวัฒนธรรมไทยอย่างเห็นได้ชัด

การประเมินผล

ผู้เรียนให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การนำเสนอข้อมูล และการตั้งข้อคำถาม

ไขความรู้กิจกรรม “สถาปัตยกรรมไทย”

สถาปัตยกรรมไทย หมายถึงศิลปะการก่อสร้างของไทย อันได้แก่ อาคาร บ้านเรือน โบสถ์ วิหาร วัง สถูป และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ มีลักษณะแตกต่างกันไปตามภูมิภาค และคตินิยม สถาปัตยกรรมไทย มีมานานตั้งแต่ที่คนไทยเริ่มตั้งถิ่นฐาน เป็นเวลาร่วม 4000 ปี บรรพบุรุษไทยได้พัฒนา และปรับปรุงรูปแบบสถาปัตยกรรมอันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ สภาพภูมิประเทศ โดยเพิ่มเติมใส่เอกลักษณ์ความเป็นไทยเข้าไป ซึ่งนับเป็นการแสดงออกความสามารถของ บรรพบุรุษไทย สามารถแบ่งยุคได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ สถาปัตยกรรมไทยสมัย ประวัติศาสตร์ และ สถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์

สถาปัตยกรรมไทยสมัยประวัติศาสตร์ สามารถแบ่งได้เป็นยุคๆ ได้แก่ ยุคทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12 - 16) ยุคศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13 - 18) ยุคลพบุรี (ราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18) ยุคเชียงแสน (ราวพุทธศตวรรษที่ 16 - 23) ยุคสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ 19 - 20) ยุคอุทอง (ราวพุทธศตวรรษที่ 17 - 20) และ ยุคอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 20 - 23) ยุคทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12 - 16) จะปรากฏอยู่ในภาคกลางของ ประเทศไทย แถบจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี

ราชบุรี และ ยังกระจายไปอยู่ทุกภาคประปราย เช่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออกและ ใต้ สถาปัตยกรรมแบบทวารวดีมักก่ออิฐและใช้สโตน เช่น วัดพระเมรุ และเจดีย์จุลปะโทนวัดพระประ โทน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม บางแห่งมีการใช้ศิลาแลงบ้าง เช่นก่อสร้างบริเวณฐานสถูป การ ก่อสร้างเจดีย์ในสมัยทวารวดีที่พบทั้งเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยม เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ มียอดแหลมอยู่ด้านบน

ยุคศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13 - 18)พบในภาคใต้ ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยไม่ทราบแน่ชัด ใน ประเทศไทยจะพบร่องรอยการ สร้างสถูปตามเมืองสำคัญ เช่น เมืองครุฑ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ ธานี เมืองตามพรลิงก์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ลักษณะของสถาปัตยกรรม แบบศรีวิชัย คือการสร้างสถูปทรงมณฑปให้มีฐานและเรือนธาตุรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ส่วนยอดเป็นเจดีย์แปด เหลี่ยม ส่วนฐานปากกระชังสร้างเป็นชั้น ลดหลั่นกันไป มีเจดีย์ประดับมุมและซุ้มบันแถลงในแต่ละทิศ ตัวอย่างเช่น พระบรมธาตุไชยาจังหวัด สุราษฎร์ธานี

ยุคลพบุรี (ราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18)พบบริเวณ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีรูปแบบคล้ายศิลปะขอม เช่น เทวาลัย ปราสาท พระปรางค์ ต่างๆ นิยมใช้อิฐ หิน ทรายและศิลาแลง โดยใช้อิฐและหินทรายสำหรับสร้างเรือนปราสาทและใช้ศิลาแลง สร้างส่วนฐาน ต่อมาก็ สร้างด้วยศิลาแลงทั้งหลัง สถาปัตยกรรมที่ยังคงสภาพสมบูรณ์อยู่เช่น ปรางค์วัดพระพายหลวง จังหวัด สุโขทัย และ พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี

ยุคเชียงแสน (ราวพุทธศตวรรษที่ 16 - 23)พบในภาคเหนือ สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่สร้างเพื่อ เป็นศาสนสถาน อาณาจักรเชียงแสนได้รับเอา ศิลปวัฒนธรรมมาจากดินแดนแห่งอื่นเข้าผสมผสาน ทั้งศิลปะ สุโขทัย ศิลปะทวารวดี ศิลปะศรีวิชัย ศิลปะพม่า เชียงแสนนั้นเคยเป็นเมืองหลวงของล้านนาต่อเนื่องจาก เวียงกุมกาม เชียงแสนที่มีศิลปะหลายอย่างรวมกันนั้นเพราะว่า ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของเมืองที่มีศิลปะนั้นๆ เช่นวัดพระธาตุจอมสวรรค์และวัดล้างหมายเลข 13 นอกเมืองเป็นต้น พบว่าได้มีศิลปะพม่าผสมผสานอยู่ด้วย

ยุคสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ 19 - 20)ศิลปะสุโขทัยเริ่มต้นราว พ.ศ. 1780 เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สถาปนากรุงสุโขทัย เอกลักษณ์ ของสถาปัตยกรรมสุโขทัย จะออกแบบให้ก่อเกิดความศรัทธาด้วยการสร้าง รูปทรงอาคารในเชิง สัญลักษณ์ เช่น การออกแบบเจดีย์ทรงดอกบัวตูม หรือ เจดีย์ทรงกลม และปั้นรูปช้าง ล้อมรอบฐานเจดีย์

ยุคอุทอง (ราวพุทธศตวรรษที่ 17 -20)เป็นศิลปะที่เกิดจากการรวมกันของศิลปะทวารวดี และ อารยธรรมขอม ตัวอย่างของสถาปัตยกรรมอุทองเช่น พระปรางค์องค์ใหญ่ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดลพบุรี

ยุคอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 20 - 23)เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในยุคนี้ คือการออกแบบให้แสดงถึงความยิ่งใหญ่ ร่ำรวย สถาปัตยกรรมจึงมีขนาดและรูปร่างสูงใหญ่ ตกแต่งด้วยการแกะสลักปิดทอง โบสถ์วิหารในกรุงศรีอยุธยาไม่นิยมสร้างให้มีชายคายื่นออกมาจากหัวเสามากนัก ส่วนใหญ่มีบัวหัวเสาเป็นรูปบัวตูม และนิยมเจาะผนังอาคารให้เป็นลูกกรงเล็กๆแทนช่องหน้าต่าง ลักษณะเด่นของการก่อสร้างโบสถ์วิหารอีกอย่างคือ การปล่อยให้แสงให้สอดเข้ามาในอาคารมากขึ้น โดยจะออกแบบให้แสงเข้ามาทางด้านหน้าและฉายลงยังพระประธาน สมัยอยุธยาดอนปลาย รูปแบบสถาปัตยกรรมถือว่าอยู่ในจุดสูงสุด คือเป็นสถาปัตยกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกประการ และมีความงดงามอ่อนช้อยตามลักษณะแบบไทยๆ แต่การพัฒนาทางสถาปัตยกรรมต้องหยุดลงหลังกรุงศรีอยุธยาพ่ายแพ้แก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 นับเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น ทั้งด้านการปกครอง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ฯลฯ

สถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นยุคทองแห่งศิลปะจีน มีการใช้การก่ออิฐถือปูนและใช้ลวดลายดินเผาเคลือบประดับหน้าบ้านแทนแบบเดิม

สมัยรัชกาลที่ 4 เริ่มมีการติดต่อกับชาติตะวันตกมากขึ้น มีการสร้างอาคารต่างชนิดเพื่อรองรับกิจกรรมทางธุรกิจนอกเหนือจากที่อยู่อาศัยและวัดวาอารามในอดีต ได้แก่ โรงงาน โรงสี โรงเลื่อย ห้างร้าน และที่พักอาศัยของชาวตะวันตก นอกจากนี้การสร้างอาคารของทางราชการ กระทรวงต่าง ๆ และพระราชวังที่มีรูปแบบตะวันตกผสมผสานกับสถาปัตยกรรมไทย เช่น พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นต้น วัดที่มีการผสมผสานสถาปัตยกรรมตะวันตกเช่น วัดนิเวศธรรมประวัติ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นศิลปะแบบกอธิค

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้แบ่งประเภท ของบ้านเรือนในกรุงเทพตามแบบวัฒนธรรมออกเป็น 3 แบบ คือ

- แบบเดิม คือ แบบเรือนของผู้มีฐานะ (ระดับ) เดียวกัน เคยทำมาอย่างไรก็ทำมาอย่างนั้น มิได้คิดเปลี่ยนแปลงตัวอย่างเช่น วังเจ้าบ้านนายขุน
- แบบผสม คือ เอาตึกฝรั่งหรือแก่งจีนมาสร้างแทรกเข้าบ้าง เข้าใจว่าเกิดขึ้นในรัชกาลที่ 4 และต่อมาจนถึงต้นรัชกาลที่ 5 ดังตัวอย่างที่มีแก่ง และการแก้ไขตำหนักที่วังท่าพระ เป็นต้น
- เปลี่ยนเป็นอย่างใหม่ คือ เลิกสร้างเรือนแบบไทยเดิม และตึกฝรั่ง แก่งจีน คิดทำเป็นตึกฝรั่งที่เดียวเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5

อย่างไรก็ตามรูปแบบของสถาปัตยกรรมในสมัยนั้นก็คงเอกลักษณ์ไทยเอาไว้บ้าง เช่นการนำหน้า ตา สถาปัตยกรรมไทยเข้ามาใส่ด้านหน้าของตึก ไม่ว่าจะเป็น ลายฉลุไม้ หลังคา ทรงจั่ว

คุณค่าที่มีอยู่ในงานสถาปัตยกรรมไทยนั้นเราอาจเริ่มต้นเรียนรู้กันได้จากมรดกชิ้นสำคัญต่างๆของชาติ ที่บรมครูได้รังสรรค์ไว้แล้ว หากได้เรียนรู้อย่างเข้าใจจากงานชิ้นเยี่ยม เราก็จะเข้าใจสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพราะหากเราไม่เคยรู้เห็นของดี เราย่อมไม่สามารถประเมินคุณค่าสิ่งที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาได้ เราจะได้มาเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานกิจกรรม “สถาปัตยกรรมไทย”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นหลังจากได้ฟังวิทยากรบรรยายในหัวข้อต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่าชื่นชอบสถาปัตยกรรมไทยที่ใดบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าแหล่งสถาปัตยกรรมไทยเป็นแหล่งรวมศิลปะไทยแขนงต่างๆหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. ถ้าท่านมีโอกาสได้ไปเที่ยวชมสถาปัตยกรรมไทย ท่านต้องการไปที่ใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

ภูมิปัญญาไทย กิจกรรมที่ 3 (กิจกรรม 10)
กิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทยได้

ระยะเวลา 12 ชั่วโมง

สื่อและอุปกรณ์ 1. กระดาษ 2. ปากกา
3. VDO เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย 4. ใบงาน
5. ทัศนศึกษาพระราชวังสนามจันทร์

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยเริ่มจากการถามคำถาม “ปิดเทอมนี้ไปเที่ยวไหนดี??” โดยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร ตัวอย่างไร
2. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มระดมสมองถึงการท่องเที่ยววิถีไทย ว่าเป็นอย่างไร มีที่ไหนบ้าง จากนั้นออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
3. ผู้วิจัยเปิด VDO เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ให้ผู้เรียนได้ชม
4. ผู้วิจัยพาผู้เรียนศึกษาวิถีชีวิตริมคลองทวีวัฒนา ช่างวัดศาลาแดง เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ทั้งในเรื่องผ้าไทย สถาปัตยกรรมไทย และการท่องเที่ยวในแบบวิถีไทย ให้แก่ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ผู้เรียนทำใบงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทย และให้แต่ละกลุ่มระดมสมองกันอีกครั้งก่อนนำเสนอ
6. ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงการท่องเที่ยววิถีไทยที่ได้นำเสนอ

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

การท่องเที่ยววิถีไทย นับเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และผู้ที่มาท่องเที่ยวนั้นจะต้องเป็นบุคคลเฉพาะกลุ่มโดยรู้ และไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรชุมชน หรือสิ่งที่น่าสนใจที่จะทำการท่องเที่ยวนั้นเสียหาย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้รวมไปถึงรูปแบบการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วย

การประเมินผล

ผู้เรียนให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การนำเสนอข้อมูล และการตั้งข้อคำถาม

ใบงานกิจกรรม “ท่องเที่ยววิถีไทย”

คำชี้แจง ให้ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยววิถีไทย ว่าเป็นอย่างไร มีที่ไหนบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยววิถีไทยที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. สิ่งได้จากการทัศนศึกษา

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนและสร้างความคิดใหม่รวมทั้งสามารถกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านสินค้าไทยในเรื่องเครื่องจักสานผ้าไทยนิยมนสินค้าไทย	เนื้อหาความรู้ความสำคัญและประโยชน์เกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างยั่งยืนด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย และสินค้าไทย 4) สินค้าไทยในเรื่องเครื่องจักสาน ผ้าไทย นิยมนสินค้าไทย	<u>4. สินค้าไทย</u> 1.1 กิจกรรมสานปลาตะเพียน -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “เครื่องจักสาน” โดยอธิบายความเป็นมาความสำคัญของเครื่องจักสานของไทย -ผู้วิจัยให้ผู้เรียนชม VDO สาธิตการสานปลาตะเพียน พร้อมทั้งให้ผู้เรียนทุกคนได้ลองสานปลาตะเพียน 1.2 กิจกรรมสินค้า OTOP -ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “สินค้าไทย” โดยอธิบายความสำคัญและความนิยมสินค้าไทยของชาวต่างชาติ พร้อมทั้งให้ชมมิวสิควิดีโอเพลง “เมดอินไทยแลนด์” และเพลง “ทำมือ” ของศิลปิน คาราบาว ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้คนไทยใช้ของไทย -ผู้วิจัยนำเสนอตัวอย่างของสินค้า OTOP ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของแต่ละหมู่บ้าน -จากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงแง่คิดที่ได้รับจาก VCD และตัวอย่างสินค้า OTOP และคำหรือประโยคที่โดนใจพร้อมเหตุผล และช่วยกันระดมสมองเพื่อหาทางกระตุ้นหรือส่งเสริมให้คนไทยบริโภคสินค้าไทยเพิ่มขึ้น	1. กระดาษ 2. ปากกา 3. จอ LCD 4. ใบความรู้ “เครื่องจักสาน” 5. VDO สาธิตการสานปลาตะเพียน 6. ใบลานหรือกระดาษโปสเตอร์ 6. ใบความรู้ “สินค้าไทย” 7. Music VDO เพลง “เมดอินไทยแลนด์” และเพลง “ทำมือ” ของศิลปิน คาราบาว 8. สินค้า OTOP	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมจากการอภิปรายการนำเสนอข้อมูลและการตั้งข้อคำถาม

สินค้าไทย กิจกรรมที่ 1 (กิจกรรม 11)
กิจกรรมสานปลาตะเพียน

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับเครื่องจักสานได้
ระยะเวลา	8 ชั่วโมง
สื่อและอุปกรณ์	1. ใบความรู้ เครื่องจักสาน 2. ใบลานหรือกระดาษโปสเตอร์ 3. VDO สานิตการสานปลาตะเพียน

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยคำว่าของความหมายว่า “จักสาน” ประกอบด้วยคำแปลว่าอย่างไร
2. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เรื่อง “เครื่องจักสาน” พร้อมทั้งบรรยายความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา ความสำคัญ และประโยชน์ของเครื่องจักสาน
3. ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญและคุณค่าของเครื่องจักสาน
4. ผู้วิจัยชี้ให้เห็นถึงเครื่องจักสานที่เป็นของเล่นสำหรับเด็กในวัยเยาว์
5. ผู้วิจัยแจกใบลาน หรือกระดาษโปสเตอร์ สำหรับสานปลาตะเพียน
6. ผู้วิจัยเปิด VDO สานิตการสานปลาตะเพียน
7. ผู้เรียนทุกคนได้ลองสานปลาตะเพียนและนำกลับบ้าน

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

เครื่องจักสานไทย เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของไทย ที่ทำสืบต่อกันมาแต่โบราณ แม้ทุกวันนี้จะมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังมีเครื่องมือเครื่องใช้หลายชนิดที่ไม่สามารถผลิตด้วยวัตถุดิบอื่นๆ ที่ผลิตด้วยเครื่องจักรตามระบบอุตสาหกรรมมาใช้แทนเครื่องจักสานได้ เช่นเครื่องจักสานประเภทก่องข้าวใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ แสดงให้เห็นคุณลักษณะพิเศษของเครื่องจักสานที่มีคุณค่าในตัวเอง ยากที่จะใช้งานหัตถกรรมและอุตสาหกรรมอย่างอื่นทดแทนได้ สิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าพิเศษของเครื่องจักสานที่ต่างไปจากผลิตภัณฑ์อื่นที่ผลิตด้วยเครื่องจักร เครื่องจักสานจึงเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของไทยที่ควรอนุรักษ์ไว้สืบไป

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วม จากการอภิปราย การนำเสนอข้อมูล และการสานปลาตะเพียน

สินค้าไทย กิจกรรมที่ 2 (กิจกรรม 12)

กิจกรรมสินค้า OTOP

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน สร้างความคิดใหม่ และกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับสินค้าไทย				
ระยะเวลา	6 ชั่วโมง				
สื่อและอุปกรณ์	1. LCD	2. MV เพลง “เมตอินไทยแลนด์” และเพลง “ทำมือ”			
	3. ผลิตภัณฑ์ OTOP	4. ใบงาน	5. ปากกา		

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยกระตุ้นผู้เรียนด้วยการถามเกี่ยวกับเรื่อง OTOP
2. ให้ผู้เข้าร่วมดูและฟังมิวสิค วิดีโอเพลง “เมตอินไทยแลนด์” ของศิลปินวง คาราบาว โดยเพลงจะมีเนื้อหาในการส่งเสริมให้คนไทยใช้ของไทย นิยมไทย เพราะสินค้าไทยมีคุณภาพไม่แพ้ชาติใดในโลก
3. ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงแง่คิดที่ได้รับจากเพลงเมตอินไทยแลนด์นี้ และคำหรือประโยคที่โดนใจ พร้อมเหตุผล
4. ผู้วิจัยบรรยายเรื่องความสำคัญของสินค้าไทย ความนิยมของสินค้าในต่างประเทศ รวมทั้งค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนไทย และการรณรงค์ให้คนไทยหันมานิยมของไทย ให้มากขึ้น
5. ผู้วิจัยแสดงสินค้า OTOP ที่ผลิตขึ้นจากมือชาวบ้าน และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นของแต่ละตำบลทั่วประเทศไทย
6. ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงแง่คิดที่ได้รับจากเพลงทำมือนี่ และคำหรือประโยคที่โดนใจ พร้อมเหตุผล
7. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนระดมสมองถึงปัญหา อุปสรรคที่คอยขัดขวางในการใช้สินค้าไทย รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว พร้อมนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันกับกลุ่มใหญ่

สรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

สินค้าไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพไม่แพ้สินค้าประเทศอื่นๆ ในโลก แต่การที่คนไทยหันไปนิยมสินค้าต่างประเทศมากกว่าสินค้าไทย เป็นเพราะค่านิยม และการเลียนแบบฝรั่ง โดยที่ไม่ได้ดูรากเหง้า และความเหมาะสมของตนเอง การกระตุ้นให้คนไทยได้ใช้สินค้าไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นและควรริบเร่งทำให้เกิดโดยเร็ว โดยเริ่มที่ตัวเองก่อน

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วม จากการอภิปราย และการนำเสนอข้อมูล

ใบงานกิจกรรม “สินค้า OTOP”

คำชี้แจง ให้แสดงความคิดเห็นหลังจากได้ดูและฟังมิวสิก วิดีโอเพลงในหัวข้อต่อไปนี้

1. คำหรือประโยคใดในเพลงเมดอินไทยแลนด์ที่ท่านรู้สึกโดนใจ และทำให้รู้สึกว่าคุณคนไทยควรใช้สินค้าไทยได้ดีที่สุด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

2. ยกตัวอย่างสินค้า OTOP ที่ท่านเคยใช้

.....

.....

.....

.....

3. ให้ท่านลองเสนอแนวทางในการรณรงค์ให้คนไทยนิยมสินค้าไทย

.....

.....

.....

.....

ขั้นตอนที่ 4 การทบทวน ความคิด ความเข้าใจที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียน การทบทวน ความคิด ความ เข้าใจที่ เปลี่ยนแปลงไป โดยการ เปรียบเทียบ ความคิดเมื่อ เริ่มต้นบทเรียน กับความคิดของ เมื่อสิ้นสุด บทเรียน	ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ความชื่นชมใน ความเป็นไทย อย่างยั่งยืน ใน ด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิ ปัญญาไทย และ สินค้าไทย ที่ เปลี่ยนแปลงไป	- ผู้วิจัยถามคำถามเหมือนตอนขั้นที่ 1 อีกครั้ง เพื่อทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนรู้สึกได้ว่าเปลี่ยนแปลง ไป “เมื่อถึงตอนนี้ ถ้าเอ่ยคำว่าความเป็นไทย อย่างยั่งยืน ในด้านศิลปะไทย ภาษาไทย ภูมิ ปัญญาไทย และสินค้าไทย คุณนึกถึงอะไร??” โดยให้ผู้เรียนเขียนใส่ใบงาน “ให้โลก... นิยมไทย” อีกครั้ง - ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายภายในกลุ่ม เกี่ยวกับความเป็นไทยในด้านต่างๆ - ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอใน รูปแบบ mind mapping - ผู้วิจัยสรุปสิ่งที่ได้และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ความเป็นไทยอย่างยั่งยืนในแต่ละด้าน และ ชี้ให้เห็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียนทั้งใน ด้านความรู้ ทักษะศึกษา และทักษะเกี่ยวกับ ความเป็นไทย	1. กระดาษ 2. ปากกา 3. ใบงาน “ให้ โลก...นิยมไทย”	สังเกต พฤติกรรมของ ผู้เรียนในการ มีส่วนร่วมจาก การอภิปราย การนำเสนอ ข้อมูล และ การตั้งข้อ คำถาม

ขั้นสรุปผล เป็นการทำการสรุปผลและประโยชน์ของการร่วมกิจกรรมทั้งหมด

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับทราบถึง ประโยชน์ของ การเข้าร่วม กิจกรรมทั้งหมด	สรุปผลการดำเนิน กิจกรรม	- ผู้วิจัยทำการสรุปประเด็นต่างๆของความ เป็นไทยอย่างยั่งยืน และสรุปผลของการ ดำเนินกิจกรรมทั้งหมดที่ผ่านมา รวมทั้งฝาก ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาและเผยแพร่ความเป็น ไทยให้ขยายเป็นวงกว้างออกไปเพื่อให้ความ เป็นไทยอยู่กับคนไทยตลอดไป	1. กระดาษ 2. ปากกา	สังเกต พฤติกรรมของ ผู้เรียนในการ มีส่วนร่วม

ขั้นติดตามผล เป็นการทำการสรุปผลและประโยชน์ของการร่วมกิจกรรมทั้งหมด

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
เพื่อให้ทราบถึง ลักษณะความ เป็นไทยอย่าง ยั่งยืนในตัว ผู้เรียนหลังจาก เข้าร่วมกิจกรรม แล้วเป็นเวลา 2 สัปดาห์	ประเด็นที่ 1 สภาพ หลังเข้ารับการ อบรม ประเด็นที่ 2 ความสำเร็จ ประเด็นที่ 3 ทักษะ ต่อกิจกรรม	- ผู้วิจัยทำการสุ่มผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ ผ่านมาจำนวน 5 คน - ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มในประเด็น ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย - ผู้วิจัยทำการบันทึกเสียง และจดบันทึก การสนทนากลุ่ม - ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและจบโครงการการ ส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืน	1. กระดาษ 2. ปากกา 3 เทป บันทึกเสียง 4 ประเด็นการ สนทนากลุ่ม	การให้ร่วมมือ ในการให้ ข้อมูลในการ สนทนากลุ่ม

ภาคผนวก ง
ภาพบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในการวิจัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายพนรัตน์ ศรีแปดริ้ว เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชา สัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2540 และสำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2546 และได้เข้าศึกษาในระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต ในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2553

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยจาก มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และทุนบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY